

UNIVERZITA KARLOVA
FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY
Ústav českého jazyka a teorie komunikace

Diplomová práce

Bc. Tereza Valčíková

Tituly filmů a jejich překlady

Film Titles and Their Translations

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat panu prof. PhDr. Petru Marešovi, CSc. nejen za vedení diplomové práce, ale také za vstřícnost, ochotu, pečlivost a mnoho cenných rad a připomínek, které přispěly k finální verzi této práce.

Velké poděkování patří mé mamince a sestře za neustálou podporu a trpělivost v průběhu celého studia i při psaní diplomové práce. Také děkuji všem, kteří mi ochotně poskytli informace týkající se významů anglických titulů.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9. 5. 2017

.....
Tereza Valčíková

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá tituly filmů a seriálů natočených v zemích z anglofonní oblasti či v koprodukcí s nimi, jejichž název byl z angličtiny přeložen do češtiny, případně byl českým divákům předložen v originální podobě. Práce analyzuje a klasifikuje výstavbu originálního a překladového titulu a charakterizuje jazykové prostředky, které jsou v nich užity, a na základě získaných poznatků oba tituly porovnává. Za účelem analýzy a komparace titulů byl vytvořen korpus titulů, který byl získán excerpcí z Česko-Slovenské filmové databáze (ČSFD.cz). Do korpusu byly zařazeny tituly od roku 1990 do roku 2015 a každý rok zastupuje stejný počet titulů. Celkem bylo nashromážděno 625 titulů zahraničních filmů a seriálů tvořících hlavní korpus a 200 titulů domácích filmů a seriálů tvořících kontrolní korpus. Součástí práce je také krátký dotazník, jehož prostřednictvím dokládáme vliv titulu na diváky při výběru filmu.

Klíčová slova

titul, film, titul filmu, název filmu, funkce titulu, překlad, strategie překladu, ekvivalence, recipient

Abstract

The presented diploma thesis deals with titles of films and TV serials made in anglophone countries or in their co-production, in which their titles were either translated from English to Czech, or possibly the original titles were presented to Czech viewers in original form. The thesis analyzes and classifies the structure of the original and translated titles, characterizes the linguistic means used in them and compares the two titles on the basis of the acquired knowledge. For the purpose of analyzing and comparing the titles, a corpus of titles obtained by an excerpt from the Czech-Slovak Film Database (ČSFD.cz), was created. Titles from the years 1990 to 2015 were placed into the corpus, and each year contains the same number of titles. In total, 625 titles of foreign films and TV serials which form the main corpus, and 200 titles of domestic films and TV serials which form the control corpus, were gathered. A short questionnaire illustrating title influence on viewers when choosing a film, is also part of this diploma thesis.

Key words

title, film, film title, film name, functions of title, translation, translation strategies, equivalency, recipient

Obsah

Úvod.....	8
1 Problematika překladů	10
1.1 Obecně o překladu.....	10
1.1.1 Teorie překladu	10
1.1.2 Otázka přeložitelnosti díla	11
1.1.3 Různé chápání pojmu překlad.....	11
1.1.4 Základní rozdíly mezi originálem a překladem	12
1.1.5 Překlady podle typů překladatelů a podle předloh.....	12
1.2 Překladatelská koncepce.....	13
1.3 Překladatelský proces	17
1.3.1 Všeobecné překladatelské zásady.....	17
1.3.2 Co předchází samotnému překládání	17
1.3.3 Vznik překladu.....	17
1.3.4 Fáze překladu.....	18
1.4 Stylové problémy překladů.....	20
2 Tituly uměleckých děl a jejich překlady.....	22
2.1 Obecně o titulu uměleckých děl	22
2.2 Vývoj titulu.....	23
2.2.1 Typologie titulu.....	24
2.2.2 Funkce titulu	25
2.3 Překlady uměleckého titulu	26
2.3.1 Odůvodnitelné posuny od původního znění	27
2.3.2 Problematické posuny od původního znění	29
3 Excerpovaný materiál a způsob jeho analýzy.....	31
3.1 Česko-Slovenská filmová databáze.....	31
3.1.1 Kritéria pro zařazení filmů do databáze.....	31
3.1.2 Typy a principy hodnocení filmů.....	31
3.1.3 Vyhledávání filmů	32
3.2 Unie filmových distributorů	32
3.2.1 Přehledy a statistiky	32
3.3 Kritéria výběru titulů	32

4	Filmové tituly.....	34
4.1	Délka titulů	34
4.2	Analýza titulů	38
4.2.1	Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka	39
4.2.2	Větné konstrukce	45
4.2.3	Číslo jako integrální součást titulu.....	53
4.2.4	Nominální tituly.....	57
4.2.5	Propriální tituly	79
4.2.6	Tituly s příslovečným určením	101
4.2.7	Titulové řady.....	104
4.2.8	Podtituly.....	122
4.2.9	Nepřeložené tituly.....	126
5	Vliv titulu na diváka při výběru filmů	133
5.1	Návyky respondentů.....	134
5.2	Znalost cizího jazyka respondentů	134
5.3	Souhrnná analýza odpovědí.....	135
5.4	Upřednostňovaná podoba titulů.....	137
5.5	Vliv titulových řad.....	138
5.6	Stanovisko k cizojazyčným titulům.....	138
5.7	Názory na návrh zákona o úředním jazyce.....	139
	Závěr	143
	Seznam použité literatury.....	148
	Seznam tabulek a grafů	164
	Seznam příloh na CD	165

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ČSFD	Česko-Slovenská filmová databáze
UFD	Unie filmových distributorů
CSNFT	Celostátní soutěž neprofesionální filmové tvorby
H	Hypotéza

Úvod

Titul textu má výsadní postavení, jelikož je v dnešní době neodmyslitelnou součástí každého uměleckého (ale také např. vědeckého) díla. Ve vztahu k filmům je dokonce jedinou povinně obsaženou jazykovou entitou. Filmy jsou určeny široké veřejnosti, a titul tak slouží divákovi jako vodítko – v první řadě film identifikuje a také jej zastupuje v komunikaci o něm. Dále podává základní informaci o tématu filmu, což je jeden z nejpodstatnějších faktorů, který může potenciálního diváka přimět k jeho zhlédnutí. Nelze tedy opomenout fakt, že v dnešní době mohou mít tituly značný vliv při výběru filmů, čímž do jisté míry přispívají k jejich komerční úspěšnosti. Cílem tvůrce i distributora tak je, aby byl titul atraktivní.

V překládané diplomové práci se budeme věnovat titulům filmů a seriálů natočených v zemích z anglofonní oblasti či v koprodukcí s nimi, jejichž název byl z angličtiny přeložen do češtiny, případně byl českým divákům předložen v originální podobě. Hlavním cílem práce je analyzovat a klasifikovat výstavbu originálního a překladového titulu a charakterizovat jazykové prostředky, které jsou v nich užity, a na základě získaných poznatků oba tituly porovnat. K dosažení tohoto cíle poslouží také porovnání s tituly filmů a seriálů natočených v České republice.

Vedlejším cílem práce je zjistit, zda, resp. jak titul ovlivňuje diváky při výběru filmu.

Základní korpus byl vytvořen excerpcí titulů filmů a seriálů z Česko-Slovenské filmové databáze a zahrnuje tituly za období 25 let (od roku 1990 do roku 2015) ve stejném množství a podle předem stanovených kritérií. Tento korpus představuje bázi pro analýzu a komparaci titulů.

Z hlediska struktury je práce rozdělena následovně:

První kapitola se zabývá problematikou překladů z teoretického hlediska. Tato kapitola, nezbytná pro uvedení do problematiky, má kompilační a shrnující charakter – kromě obecných otázek se zaměřuje na problematiku překladatelské koncepce, překladatelského procesu a stylu překladů.

Druhá kapitola je věnována především typologii a funkcím titulů uměleckých děl a jejich překladům.

Třetí kapitola si klade za cíl popsat postup excerpcí jazykového materiálu a stanovit přesná kritéria výběru titulů zařazených do korpusu.

Ve čtvrté kapitole nejprve na základě vlastní výzkumné sondy porovnááme současnou

délku filmových titulů s dřívější délkou, poté podrobněji popisujeme způsob analýzy excerpovaného materiálu a následně se ve stěžejní části této kapitoly věnujeme vlastní analýze filmových titulů z hlediska sledovaných jevů. V průběhu celé analýzy podrobně sledujeme rozdíly mezi originálním a překladovým titulem.

Pátá kapitola slouží k dosažení vedlejšího cíle. Prostřednictvím krátkého dotazníku zde dokládáme vliv titulu na diváky při výběru filmu.

Závěr práce shrnuje hlavní poznatky získané analýzou materiálu.

1 Problematika překladů

Tématem předkládané práce je porovnání výstavby originálních filmových titulů a jejich překladů a jazykových prostředků, jež jsou v nich užity. Pro uvedení do problematiky je proto nezbytné zabývat se nejprve teoretickými otázkami překládání. Teoretické poznatky obsažené v této kapitole nebudou vyčerpávající, ale budou mít kompilační a shrnující charakter.

1.1 Obecně o překladu

Potřeba překladu vzniká tam, kde příjemce nerozumí sdělení mluvčího, a to kvůli odlišnosti jejich kódů. Překládání tedy souvisí s přenášením informací a jejich převodem z jednoho kódu do druhého.

1.1.1 Teorie překladu

O teorii překladu – *translatologii* – se mluví od 19. století, ale až v první polovině 20. století nabývá výrazně teoretické povahy. Není ovšem jednotná v tom, jakou disciplínou překladatelství je. Obecná teorie překladu se zrodila na půdě literární komparatistiky. Ve 30. letech 20. století vznikaly první lingvistické práce orientované na překlad. V první polovině 20. století již existovaly dvě vývojové linie, literárněvědná a lingvistická (Kufnerová, 1994, s. 7).

Levý (2012, s. 78) tyto dva protipóly charakterizuje podrobněji a upozorňuje na skutečnost, že je možné na tuto disciplínu nahlížet i jako na disciplínu pomezí.¹

- **Překlad jako lingvistická disciplína:** Její kompetencí je zkoumání dvou jazykových systémů, jejichž znalost je pro překladatele samozřejmým předpokladem.
- **Překlad jako literárněvědná disciplína:** Zabývá se poměrem dvou různých konkretizací téhož díla, podvojnou strukturou přeloženého díla, jeho funkcí v národní kultuře apod.

Kufnerová (1994, s. 9) považuje **lingvistickou** analýzu textu překladu v konfrontaci s textem originálu za aspekt základní a výchozí, jelikož přispívá k přesnějšímu propracování metodologie, rozšiřuje předmět teorie překladu z literárních textů na všechny texty a usiluje o komplexní analýzu překladu jakožto procesu i výsledku.

---

¹ Obecná teorie překladu se všeobecně bere jako mezioborová disciplína od samého počátku, přestože tak nebyla explicitně formulována. Názor na mezioborovou povahu se ale měnil a stále mění díky rozvoji a diferenciaci jednotlivých vědních disciplín (Kufnerová, 1994, s. 7).

1.1.2 Otázka přeložitelnosti díla

Teorii překladu od počátku doprovázela otázka přeložitelnosti díla. Popovič (1975, s. 13) představuje dva základní protipóly:

- **Překladatelský pesimismus:** Tvrdí se, že překlad je nemožný. Východiskem je metafyzická koncepce estetiky, která pokládá akt umělecké tvorby za neopakovatelný a racionálně nevyložitelný.
- **Překladatelský optimismus:** Důvěřuje se v možnost komunikace prostřednictvím překladu. Východiskem je materialistická estetika, která umělecké dílo nepokládá za jedinečný akt tvůrců. Problém přeložitelnosti řeší na základě materiální povahy znaku a jeho přetvoření jiným znakem.

Překladatelský optimismus počítá s nevyhnutelnými posuny, k nimž dochází kvůli přetvoření znaků. Pokud bychom chtěli v teorii překladatelství najít vyhraněnější názor na překlad, můžeme sáhnout k hypotéze **Exact Translation Hypothesis (ETH)**, která říká, že text je přeložitelný vždy. Vše, co může být vyjádřeno v jednom přirozeném jazyce, lze odpovídajícím způsobem převést do jiného jazyka (Keenan, 1978, s. 157).

1.1.3 Různé chápání pojmu překlad

Různí teoretici nahlízejí na otázku, co je to překlad, odlišně. Má různé významové odstíny – může být nahlížen jako **činnost** (proces překládání), **výsledek** (hotový překlad) či **prostředek komunikace**.

Popovič (1975, s. 15, 33, 37) považuje překlad za překladatelský akt tvorby textu. Jeho podmínkou je, aby byl funkcí originálu, aby ho reprezentoval.

Levý (2012, s. 79) pokládá překlad za typ umění a vidí ho jako umělecký druh nacházející se na rozhraní mezi uměním reprodukčním a původně tvůrčím.² Nahlédneme-li na překlad jako na dílo, je to umělecká reprodukce. Překladatel má zachovat, vystihnout, sdělit původní dílo, nikoliv vytvořit dílo nové – cíl je reprodukční. Překlad jako proces je ale již původní tvoření. Překladatel pracuje tak, že nahrazuje jeden jazykový materiál jiným, takže samostatně vytváří všechny umělecké prostředky vycházející z jazyka.

Kufnerová (1994, s. 109) v překladech také rozlišuje dvě základní roviny – rovinu jazykových prostředků v rámci konfrontace dvou jazykových systémů a rovinu jazykově tvořivou. Pokud nahlížíme na výsledný překlad jako na jednu z možných variant

---

² Takové nahlížení na překlad a překládání považuje Levý (2012, s. 80) za normativní definici, která říká, jaký překlad má být.

invariantního textu či lépe řečeno jako na jednu z možných variant interpretace invariantního textu, je výsledkem překladatelovy jazykové tvořivosti výběr konkrétní varianty.

Švejcer (podle Straková, 1994, s. 13) vidí překládání jako činnost zprostředkující mezijazykovou, ale i mezikulturní komunikaci. Nejde jen o překódování výchozího textu v text výsledný, ale je to i přeorientování textu na jiného čtenáře. Podobně jako Levý považuje jeho uzpůsobení tak, aby byl přijatelný i pro příslušníky jiné kultury, za nutné. Straková (1994, s. 14) pokládá orientaci na presupozice čtenáře překladu dokonce za překladatelovu povinnost.

1.1.4 Základní rozdíly mezi originálem a překladem

Popovič (1975, s. 30–32) vymezuje základní rozdíly mezi původním dílem a překladem z několika pohledů následovně:

Z pohledu **realizace** vzniká originál jako jednorázový text projevující se jeho jedinečností. Je invariantní ve výpovědi o zobrazovaném světě. Možnost výběru tématu a výrazů je neomezená. Překlad je vícenásobným textem, existuje sériově. Představuje konkretizaci invariantu. Téma je už předem dané.

Co se týče **literárního vývoje**, originál se do něj zařazuje svou deviační hodnotou. Jde o vztah konkrétního díla k systému domácích literárních norem, konvencí a tradice. U překladu se o deviační hodnotě rozhoduje na pozadí více systémů (toho, kde dílo vzniklo, a toho, do něžž bylo přeloženo). Obdobně je potřeba počítat s tím, že překlad je na rozdíl od původního díla konfrontován s dvěma **kulturními** kódy. Z toho vyplývá napětí mezi domácí a cizí kulturou v překladu.

Posledním rozdílem je zařazení překladu do konkrétní **literárněhistorické situace** v cílovém prostředí. Vývoj překladatelských metod a postupů a vývoj domácí literatury nemusí být ve shodě. Překlad proto na rozdíl od originálu nemůže být charakterizován pouhou příslušností k ustáleným definicím literárních kategorií, protože je může narušovat.

1.1.5 Překlady podle typů překladatelů a podle předloh

Překlad je možný mezi dvěma přirozenými jazyky (**mezijazykový**), v rámci téhož jazyka (**vnitrojazykový**) a lze také překládat do jazyka sémioticky odlišného (**intersémiotický**)³ (Jakobson, 1959, s. 233). Nás bude zajímat především první forma překladů.

---

³ Nemusí se jednat pouze o transpozici nejrůznějších znaků a symbolů, ale i o přenášení obsahu z jedné oblasti umění do druhé, např. filmové či výtvarné zpracování literárního námětu apod.

Výsledná podoba překladu z výchozího do cílového jazyka závisí v první řadě na typu překladatele. Levý (2012, s. 25–26) rozlišuje tři hlavní typy – **tlumočníky**, **odborné překladatele** a **literární překladatele**. Jejich práce má společné především ty problémy, které vyplývají z rozdílů mezi výchozím a cílovým jazykem. Při jejich řešení je potřeba vzít v potaz, že každá kategorie sleduje jiný cíl – tlumočník si potřebuje rychle vytvořit použitelné šablony, naproti tomu literárnímu překladateli jde o to, aby měl překlad co nejvíce společného s předlohou.

Existuje nespočet principů, podle nichž lze třídit druhy předloh, např. podle příslušnosti k funkčnímu stylu, podle druhové diferenciaci atd. (srov. Levý, 2012, s. 26, Skoumalová, 1994, s. 22–38 aj.).

1.2 Překladatelská koncepce

Základem překladatelovy práce je překladatelská koncepce. Označuje se jím **pevný názor na dílo a jednotný základní přístup k němu**.

„Překládání je nepřetržité zápolení s originálem, a to nejen po stránce jazykového zvládnutí jednotlivostí, ale i textu jako celku, jeho formální a sémantické výstavby“ (Povejšil, 1994, s. 45). Každé dílo se skládá z několika elementů, které je potřeba chápat jako komplex (Levý 2012, s. 27). Jak s použitím dobové terminologie Levý (2012, s. 33–35) uvádí, pokud by překladatel odtrhl formu od obsahu, byla by důsledkem doslovnost svědčící o mechanickém překládání bez jakéhokoliv stanoviska a především bez znalostí rozdílů obou jazykových systémů. *„Originál je třeba chápat jako systém, a nikoliv souhrn elementů, jako organický celek, a nikoliv jako mechanické seskupení elementů. Úkolem překladatelovým není reprodukovat, a tím méně přetvářet elementy a struktury originálu, nýbrž vystihnout jejich funkci a užít místo nich elementy a struktury vlastního jazyka, které by v míře co největší mohly být jejich substituty a ekvivalenty stejně vhodnými a účinnými.“* (Klemensiewicz podle Levý, 2012, s. 29).

Hochel (1990, s. 28–32) v souvislosti s překladatelskou koncepcí hovoří o vhodnosti rozlišovat čas a prostor literárního díla a čas a prostor v literárním díle.

- **Čas a prostor literárního díla** jsou časoprostorové vektory vzniku díla na jedné straně a percepce díla na straně druhé. Autor vytváří text v konkrétním historickém a kulturním čase a prostoru, které jsou reprezentovány stavem tradice a reality odrážejících se v textu. Příjemce v jiném čase nebo prostoru vnímá text z aspektu jiné tradice a reality.

- **Čas a prostor v literárním díle** je vnitřní uspořádání času a prostoru zobrazených v díle. Na rozdíl od první skupiny jsou neměnné.

Časově či prostorově vzdálenějšímu příjemci jsou některé prvky textu vzdálené – může tak dojít k určitým ztrátám či změnám významu. Změna času a prostoru percepce se stává aktuální při překladu. U filmů a často i u knih bývá ale časový rozdíl dnes minimální – jsou uváděny na trh v různých překladových verzích víceméně současně s verzí originálu. Základním kritériem, které rozhoduje o použití adekvátních prostředků na překlenutí rozdílů mezi časem a prostorem vzniku a časem a prostorem percepce, je překladatelská koncepce.

Všeobecně platí, že při převádění z výchozího jazyka do cílového se text částečně vyřazuje z jistého kontextu a do jiného se naopak včleňuje, čímž ztrácí jisté pragmatické charakteristiky a jiné se mu naopak přiřazují (Macurová, 1981, s. 36). Přesný překlad často nebývá funkční (Povejšil, 1994, s. 155). Při překladu je proto důležité, zda budou v překladu jednotlivé aspekty zachovány (**elementy**, které zůstávají nebo mají zůstat **invariabilní**), nebo nikoliv (**elementy variabilní**, u nichž dochází k náhradě ekvivalentem cílového jazyka).⁴ To záleží na struktuře textu, nikoliv na jeho cíli (Levý 2012, s. 27).

V překladu se podle Levého (2012, s. 82–83) uplatňují dvě normy;⁵ **norma reprodukční** je požadavkem věrnosti, výstižnosti, **norma „uměleckosti“** je požadavkem krásy. V překladatelství se dá tento základní estetický protiklad převést na protiklad překladatelské věrnosti a volnosti. **Překladatelskou věrnost** lze nazvat také jako doslovnou. Označuje pracovní postup překladatelů, jejichž hlavním cílem je přesná reprodukce předlohy. Věrný překlad zachovává jedinečné prvky jako součást koloritu, a to často na úkor srozumitelnosti, tj. obecného významu. **Překladatelskou volnost** lze nazvat také jako adaptační. Takovému překladateli jde především o estetickou a myšlenkovou blízkost čtenáři (krásu) a jeho cílem je, aby překladem vzniklo původní umělecké dílo národní. Volný překlad zachovává obecné kvality, které jsou společné několika oblastem či jazykům, a substituuje celou oblast zvláštní,⁶ tj. kvality omezující se na užší oblast či jeden jazyk (Levý, 2012, s. 104–105).⁷

Obdobně se na tuto problematiku dívá Catford (1965, s. 21), který rozděluje překlad na

⁴ Např. v umělecké próze a dramatu jsou invariabilními složkami denotativní význam, konotativní význam, stylistické zařazení slova a větná stavba, kdežto variabilními složkami jsou opakování zvukových kvalit (rytmus, rým), délka a výška samohlásek a způsob artikulace (Levý, 2012, s. 27).

⁵ Přesný obsah a hierarchie norem se mění v průběhu vývoje, proto je normy potřeba chápat historicky (Levý, 2012, s. 82).

⁶ V uměleckém díle nejde zpravidla o významy jedinečné, jak jsme pojmenovali druhý pól obecných významů, ale o významy zvláštní. Ty označují celou skupinu jednotlivin, u níž ještě nelze mluvit o jedinečnosti, ale také ještě ne o obecnosti (Engels, 1952, s. 189).

⁷ Ve svém extrému vede překladatelská volnost k lokalizaci a aktualizaci; jedinečné prvky originálu překladatel nahrazuje jedinečnými prvky národní a dobové specifčnosti cílové oblasti (Levý, 2012, s. 83).

úplný a částečný. **Úplný překlad** znamená převod všech částí výchozího jazyka do cílového. **Částečný překlad** ponechává některé části výchozího jazyka nepřeložené z důvodu jejich „nepřeložitelnosti“ nebo pro zachování koloritu originálu v překladu.

Podle řešení, které se překladatel rozhodne aplikovat, rozlišujeme z časového hlediska **historizující princip**, v němž převládá zacílení na text originálu, a **modernizující princip**, v němž se zacílí na příjemce překladu s úsilím o akceptování jeho vkusu; z prostorového hlediska **exotizující princip**, který v překladu ponechává prvky cizosti, a **naturalizující princip**, který takové aspekty díla nahrazuje. Aby byla koncepce jednotná, měl by se překladatel držet buď **koncepce ponechávající** (tj. přidržet se principu historizujícího a exotizujícího), nebo **koncepce nahrazující** (tj. princip modernizující a naturalizující). Koncepce determinuje celý proces překladu a je základním předpokladem kvality (Hochel, 1990, s. 32, 38, 41).

Překlad plní v národní kultuře stejnou funkci jako původní dílo – přeložené dílo se stává součástí kultury, ale kromě **kulturní funkce** je v popředí **poznávací hodnota**, jelikož nás informuje o kultuře cizí. Čtenář vyžaduje vyváženost obou funkcí. Proto jsou obě kvality, kvalita obecného a kvalita jedinečného, v překladu nepostradatelné, nerozlučně se prolínají – překlad by měl být v ideálním případě přesnou reprodukcí originálu a zároveň být hodnotným literárním dílem kultury, v níž má překlad existovat. Překlad ale samozřejmě nemůže být stejný jako originál. Čtenář mechanického překladu originálu by leccemu nerozuměl nebo to chápal zkresleně, jelikož má jiné vědomosti a estetické zkušenosti než čtenář originálu. Překladatel proto musí vzít v úvahu **čtenářskou perspektivu** a zároveň zachovat věrnost překladu tak, aby překlad na čtenáře působil jako originál, aby v něm vzbudil dojem dobového a národního prostředí (Levý, 2012, s. 82–83). Čím nižší je čtenářův fond znalostí o dané cizí kultuře, tím větší ohled by na něj měl překladatel brát a podle toho zachovat národní zvláštnosti díla v úplnější či méně úplné podobě. Informativní funkce tak zpravidla roste s tím, jak vzdálená je pro čtenáře kultura originálu (Levý, 2012, s. 90–91).

Jednou z možností, jak vysvětlit jedinečné aspekty textu, kterým by čtenář pravděpodobně nerozuměl, je využití **poznámek, výkladů a textů typologicky obdobných** (Macurová, 1981, s. 36). Levý (2012, s. 115) před používáním vysvětlivek či poznámek pod čarou varuje – pokud překladatel narazí v textu na něco, čemu by čtenář překladu neporozuměl, doporučuje obrátit vsunout vysvětlení přímo do textu, jelikož vnitřní vysvětlivka originál poruší v menší míře. I Krijtová (2013, s. 57) před uváděním poznámek a vysvětlivek pod čarou varuje, jelikož jsou rušivé.

Podle Macurové (1981, s. 36–37) je otázka optimálního zachování významové specifčnosti výchozího textu složitá a do značné míry závislá i na kontextu, v němž daný text figuruje. V procesu překladu existují dvě možnosti. Pokud v kulturní oblasti textu cílového existuje text s obdobnými vazbami pragmatickými, nabízí se možnost **respektovat pragmatické vazby textu**, zdůraznit jeho vazbu na cílový kulturní kontext a v procesu překladu tím v podstatě zhmotnit cílového příjemce a jeho vědomí. Druhou možností je **ztráta pragmatické vazby textu**, čímž text získá výrazný atribut cizosti.⁸

Obdobou těchto dvou možností je pojetí Levého (2012, s. 105–111). O překladu v pravém slova smyslu (tedy o jednoznačném ekvivalentu) hovoří pouze v **oblasti obecného** (u čistě pojmového významu a u formy, která není přímo závislá na jazyku a na historickém kontextu). V **oblasti jedinečného a zvláštního** existuje těsná závislost na jazykovém materiálu a dobovém či národním prostředí (např. místní a dobové narážky, vlastní jména, aluze aj.), proto tuto oblast překladatelské adaptace postihují nejvíce. Dochází zde proto k substituci nebo transkripci. **Transkripce** je přepis prostředku, který nenes obecný význam. Při hledání řešení musí překladatel každou situaci prozkoumat samostatně s ohledem na všechny činitele uplatňující se v dané situaci. Překladatelská teorie stále více zdůrazňuje zachování národní a historické specifčnosti originálu, ale protože je umělecké dílo fakt historický, a tudíž neopakovatelný, nelze tuto specifčnost zachovat do všech důsledků. **Substituce** je náhrada domácí analogií a je vhodná tam, kde se zároveň uplatňuje obecný význam. Kufnerová (1994, s. 112) doporučuje použití substituce u prvků jedinečně závislých na kulturním kontextu (např. vlastní jména, názvy reálií, frazeologismy apod.). Krijtová (2013, s. 49) uvádí obecnou zásadu, že idiomy, frazeologismy, přirovnání a ve většině případů i přísloví substituujeme v překladu ekvivalentem cílového jazyka.⁹ Při jejich překladu se tedy nepřekládají jednotlivé komponenty, ale postupuje se globálně, tj. jeden celek se přeloží celkem jiným. V teorii překladu se hovoří o **situačním ekvivalentu** (Straková 1994, s. 85).

Jako podskupiny substituce můžeme vydělit **kompenzaci a restituci** (Krijtová 2013, s. 49). K těmto procesům dochází v případě, kdy jeden význam není z výchozího jazyka do cílového převoditelný tak snadno. Jedná se např. o kalambúry. V takových případech doporučuje

---

⁸ Pragmatické vazby v textu jsou obzvlášť důležité. Jako příklad bychom mohli uvést knihu *One Flew over the Cuckoo's Nest* (K. Kesey). Její originální titul je část anglického rozpočítávadla („One flew east, one flew west, / One flew over the cuckoo's nest“), a překlad knihy proto nese název *Vyhod'me ho z kola ven*, což je část českého rozpočítávadla. Oba tituly tak odkazují k hlavnímu hrdinovi. Oproti tomu překlad filmového titulu *Přelet nad kukaččím hnízdem* pragmatický kontext pomíjí a titul se tak stává zavádějící.

⁹ Problém nastává v případě, kdy autor v textu takový prostředek dále rozvíjí. Pokud se překladatel rozhodne nahradit i tento další text, bude se už jednat o adaptaci. Uděláme-li v překladu posun na jednom místě, nabalí se na něj celá lavina posunů – překladatel musí být v takovém případě důsledný (Krijtová, 2013, s. 55, 65).

Krijtová kompenzaci – kde překladatel jednou vzal, jinde vrátí, ale nesmí se nechat strhnout k tvoření. Kufnerová (1994, s. 113) upřesňuje, že nahrazovat se mohou i prostředky různých jazykových rovin. Povejšil (1994, s. 157) věří, že ztráta některých informací originálu je běžná a na vině nemusí být překladatel, ale zakotvenost originálu v určitém prostředí. Za vcelku legitimní postup je považována kompenzace ztrát na jiných místech, nemůže jít ale o pravidlo. Nejhorším řešením je **eliminace**, k níž dochází, pokud si překladatel nevystačí s výše jmenovanými možnostmi.

Shrňme, že výsledek překladu i jednotlivá řešení jsou podřízeny celkovému přístupu k dílu. Je nutné brát ohled na čtenáře a jeho schopnost jedinečnému porozumět. Každý případ jedinečného by se měl řešit zvlášť.

1.3 Překladatelský proces

1.3.1 Všeobecné překladatelské zásady

V roce 1540 zformuloval Etienne Dolet (podle Krijtová, 2013, s. 60) překladatelské zásady, které jsou obecně platné dodnes:

- 1) Překladatel musí dokonale rozumět obsahu a záměru autora, kterého překládá.
- 2) Překladatel by měl dokonale znát jazyk, z něhož překládá, a stejně výborně znát i jazyk, do něhož překládá.
- 3) Překladatel by se měl vyhýbat tendenci překládat slovo za slovem, poněvadž takto ničí smysl originálu a kazí krásu jeho výrazu.
- 4) Překladatel by měl používat tvarů obecně běžných v mluveném jazyce.
- 5) Výběrem slov a slovosledem by měl překladatel vytvořit úplný celkový dojem s příslušným „tónem“.

1.3.2 Co předchází samotnému překládání

Základním předpokladem pro to, aby byla překladatelova práce kvalitní, věrohodná a bez chyb, je podle Krijtové (2013, s. 15–19) **nutnost číst**, a to texty ve výchozím i cílovém jazyce (původní i přeložené). Důvody jsou zvyšování povědomí o jazyce a eliminace potenciálních chyb při překládání, možnost procvičovat profesi srovnáváním výchozího a cílového textu a vlastního a existujícího překladu, seznámení se s prostředím, z něhož se překládá, aj.

1.3.3 Vznik překladu

Podle Levého (2012, s. 42–49) je umělecké dílo výsledkem subjektivního výběru

a přetvoření prvků objektivní skutečnosti autorem. Součástí díla není přímo objektivní skutečnost, ale skutečnost díla, což je **autorova interpretace skutečnosti**. Dílo je tedy jistý **ideově estetický obsah** (neboli významové hodnoty) realizovaný v jazykovém materiálu (neboli textu díla).

Na překládání lze podle Levého nahlížet jako na ekvivalent sdělování. Překladatel dešifruje sdělení, které do originálu ukryl autor, a přeformuluje ho do cílového jazyka. Východiskem pro něj jsou významové hodnoty, jeho úkolem je přeložit ideově estetický obsah originálu. Překladatel se má snažit vystihnout autorovu interpretaci skutečnosti, aniž by se pokoušel o opravování či vylepšování originálu (a to i přes možné odchylky od věcné správnosti). Při překladu je tedy podmínkou, že se má nahradit pouze jazykový kód, přičemž je někdy nutné některé hodnoty vyjádřit prostředky jinými než ve výchozím jazyce. Čtenář poté dílo vnímá a konkretizuje si jeho obraz ve své mysli. Při čtení se vytváří další, třetí koncepce díla – překladatel by proto měl vždy počítat se čtenářem, pro něhož dílo překládá. Musí kriticky odhadnout, jak budou hodnoty díla působit ve vztahu k jeho prostředí, musí zvolit interpretační stanovisko, přetransponovat umělecké skutečnosti zobrazené v originálu i jeho stylistické roviny do nového kulturního prostředí a jazyka atd. (Levý, 2012, s. 78). Formulace Levého jsou ale poněkud zjednodušené, jelikož nepřihlíží k sémantickým potencialitám uměleckého sdělování, které zpravidla není zcela vyhraněné a jednoznačné. Text funguje nezávisle na autorovi a adresát do něj prostřednictvím četby nutně vnáší své vlastní zkušenosti – dnes se spíše pracuje s konceptem „vyjednávání“ mezi textem a adresátovou kognitivní bází či kulturní „encyklopedií“.

1.3.4 Fáze překladu

Úkol překladatele spočívá podle Levého (2012, s. 50–51) ve třech hlavních požadavcích, které jsou na něj kladeny. Musí předlohu pochopit, interpretovat a přestylizovat.

Pochopení předlohy (Levý, 2012, s. 50–55). Překladatel proniká do smyslu díla ve třech etapách. První z nich představuje **porozumění filologické**, při němž se musí překladatel vyvarovat omylů plynoucích ze záměny obdobně znějících či vypadajících slov, z mnohovýznamovosti či z nesprávných asociací vyvolaných jazykovým materiálem. Druhou etapou je **rozpoznat ideově estetické hodnoty**, jako je např. náladové ladění, a určit, jakými prostředky je jich dosaženo. I zdánlivě náhodné vyjadřovací zvláštnosti mohou zastávat určitou úlohu, a v případě jejich neuvědomění si může dojít k porušení vyššího celku. Poslední, nejobtížnější, etapu tvoří **pochopení uměleckých celků** neboli skutečností díla v jeho celistvosti. Kromě značné představivosti a seznámení se s reáliemi prostředí, z něhož

se překládá, je zapotřebí přímé poznání skutečností v díle obsažených, aby bylo možné rekonstruovat jejich odraz v díle. Aby překladatel odvedl dobrou práci, musí se vyvarovat pouhému mechanickému vnímání textu a překládání slov (tj. zkratkový psychologický proces „text originálu – text překladu“) a přeměnit ho na proces obtížnější, umělecky hodnotný („text originálu – představovaná skutečnost – text překladu“).

Interpretace předlohy (Levý, 2012, s. 56–63). Výchozí a cílový jazyk jsou nesouměřitelné a z toho vyplývá nemožnost úplné významové shody originálu a překladu.¹⁰ K tomu nestačí jen jazykově správný překlad, ale je nutná právě interpretace a znalost skutečností skrývajících se za textem.

V souvislosti se správnou interpretací skutečností musí mít překladatel na paměti tři momenty. Prvním momentem je **hledání objektivní ideje díla**. Východiskem pro správnou interpretaci jsou nejpodstatnější rysy díla a cílem jsou jeho objektivní hodnoty – překladatel by tedy měl co nejvíce potlačit své subjektivní zásahy. Druhým momentem je **interpretační stanovisko**, které je zároveň považováno za opěrný bod překladatelské koncepce. To volí dobrý překladatel na rozdíl od prostého čtenáře vědomě, protože by měl vědět, co chce svým překladem čtenáři říci. Posledním momentem je **překladatelská koncepce**, tedy překladatelovo pojetí originálu vyrůstající z interpretace objektivních hodnot díla, z názoru na dílo a ze zaměření na konzumenta určitého typu, tj. ideový základ jeho tvůrčí metody. Překladatel by do překladu nikdy neměl vkládat své subjektivní nápady, aby nevznikl nový výklad díla, ale může na něj přinést nový pohled objevením či zdůrazněním některého z již existujících aspektů. Překladatel může svou koncepcí prosazovat především výběrem stylistických prostředků, jimiž originálu podsouvá svůj styl, a tím i své pojetí díla, ovšem nesmí jimi zkreslit smysl originálu např. zásahy do textu, jeho zkracováním nebo doplňováním. Překladatel v roli interpreta má tendence zlogičťovat, dokreslovat a intelektualizovat, čímž text často zbavuje umělecky účinného napětí mezi myšlenkou a jejím vyjádřením, čemuž by se měl vyhýbat (Levý, 2012, s. 132).

Podle Hochela (1990, s. 49, 53) je cílem interpretace co nejadekvátnější pochopení a výklad díla. Překlad slouží jednak jako dílo, jednak jako jeho interpretace.

Přestylizování předlohy. Styl je neodmyslitelně spjatý s textem (Popovič, 1975, s. 17). Překladatel se při své práci potýká s rozdílnými stylovými a textovými konvencemi původního díla a domácím kontextem, který je podmíněn kulturní tradicí a současnými

---

¹⁰ Např. neschopnost cílového jazyka vystihnout významovou šíři či mnohoznačnost výrazu jazyka výchozího, kdy jej musí překladatel specifikovat na základě svého rozhodnutí.

společenskými konvencemi. Všechny tyto okolnosti se promítají do jazyka (Kufnerová, 1994, s. 106). Od autora originálu se tedy očekává umělecky hodnotná stylizace skutečnosti a úkolem překladatele je umělecky hodnotné přestylování originálu (Levý, 2012, s. 63).

Různí teoretici pojmenovávají jednotlivé fáze překladu různě, ale obsahově se vesměs shodují s dělením Levého. Popovič (1975, s. 39–41) např. první a druhou fázi souhrnně zahrnuje pod **poznávání aspektů literárního procesu**, v němž se překladatel soustředí na základní složky výstavby a jejich uspořádání v uměleckém celku. Cílem je určit, jak se základní elementy díla podílejí na výstavbě jednoty umělecké struktury. K tomu je potřeba kontext díla, který nás zajímá do té míry, do jaké se promítá do výstavby textu. Završením je modelování textu na základě jeho interpretace. Straková (1994, s. 12) postupuje obdobně a první dvě fáze označuje společně jako **orientační a interpretační čtení**. Překladateli poskytne obrysově vymezení konkrétních problémů daného textu – znalost celkového textu mu např. pomáhá vyhnout se mylnému pochopení textu. Krijtová (2013, s. 20) považuje nepochopení textu za chybu nejzávažnější.

1.4 Stylové problémy překladů

V první řadě jde o **poměr dvou jazykových systémů**. Výchozí a cílový jazyk nejsou přímočaře souměřitelné, nekryjí se přesně jejich významy a estetické hodnoty. Mechanicky převoditelná není ani sémantická stránka. Překladatel by měl být jazykově vynalézavý, aby vyjádřil úmysl autora v celé šíři, zároveň by se neměl odchýlit od reprodukčního úkolu (Levý, 2012, s. 65–69). Překladatel jako mluvčí výchozího jazyka vnímá jeho normy, sám ale podléhá normám v jazyce cílovém, které jsou mnohdy značně odlišné. Překlad je někdy nutné podřídit překladovému úzu cílového jazyka a prostředí, jinak by text nemusel být přijat (Krijtová, 2013, s. 27–28).

Dalším problémem mohou být **stopy jazyka originálu ve stylizaci překladu**. Jde především o přejímání vazeb a výrazů z výchozího jazyka,¹¹ které působí v cílovém jazyce neobratně nebo v něm neexistují (Kufnerová, Povejšil, 1994, s. 48–50). Výchozí jazyk vyvíjí na překladatele tlak a při dlouhodobém působení gramatických struktur jednoho jazyka na druhý dokonce hrozí jejich zdomácnění (Povejšil, 1994, s. 78). Překladatel se také může snažit odlišit od stylistických, gramaticky nepříznakových rysů originálu, nebo si naopak vytvoří stylistická klišé a šablony, které jsou důsledkem jeho nedostatečné tvořivosti (Levý, s. 69–75).

---

¹¹ Jde např. o nadbytečné užívání přivlastňovacích zájmen, slovosled kopírující výchozí jazyk apod.

Krijtová (2013, s. 22–23) zdůrazňuje, že adekvátnost překladu spočívá ve stylu celého díla, nikoliv v překladu jednotlivých slov. S největší pravděpodobností nenajdeme překlad bez chyb nižšího řádu – dopustí-li se překladatel chybného či neobratného překladu v jednom slově, sousloví, idiomu či větě, nemělo by to být považováno za velký problém, jelikož důležité je správné a bohaté přeložení celého textu. Text jako celek je přeložitelný vždy, ale tyto struktury nižšího řádu mohou být přeložitelné hůře, při jejich interpretaci jsme odkázáni na širší kontext.

Problematické může být také **napětí ve stylu** překladu (Levý, 2012, s. 88–90). Překlad je prostupující se kombinací dvou struktur, přeložené dílo je podvojně. Jednou vrstvou je významový obsah a formální obrys originálu, druhou vrstvou je soustava uměleckých rysů vázaných na jazyk, které dílu vtiskl překladatel. Napětí vzniká jak převodem myšlenky do jazyka, v němž nebyla formulována, tak závislostí obsahu na cizím prostředí. Pokud chce překladatel jako celek vytvořit kvalitní překlad, měl by umět tyto rozpory smiřovat. Zároveň by se měl držet jednotné koncepce,¹² aby překlad nebyl rozkolísaný.

Levý (2012, s. 101) shrnuje, že překladatel je tím lepší, čím nenápadnější je jeho účast na díle.

---

¹² Viz podkapitola 1.2.

2 Tituly uměleckých děl a jejich překlady

Výraz titul pochází z latinského *titulus*, což lze přeložit jako „nápis“, „titul“ či „jméno“, označuje se tak název či nadpis knihy, článku, filmu, obrazu apod. (Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, 2001, s. 450).

2.1 Obecně o titulu uměleckých děl

Umělecké dílo se málokdy skládá pouze z vlastního textu. Ten je většinou doprovázen vnějšími nebo vnitřními sekundárními texty, které Genette (2001, s. 1–3) nazývá **paratexty**. Jejich funkcí je především zastupovat celek díla v komunikaci o něm a jejich hlavním účelem je zprostředkovat dílo adresátovi. Svým rozsahem a podobou se liší. Nemají pevné hranice a poskytují adresátovi prostor pro rozhodnutí, zda do světa díla vstoupit, nebo nikoliv. Paratexty lze rozdělit na *peritexty*, jež jsou fyzicky spojeny s dílem (jméno autora, **titul**, podtitul, věnování, předmluva, doslov, poznámky apod.), a *epitexty*, tedy texty existující mimo dílo (literatura o díle, deníky či korespondence autora apod.).

Popovič (1975, s. 231) připisuje titulu ve vztahu k textu modelující pozici – ze sémiotického hlediska je metaznakem, miniaturním modelem díla. Genette (2001, s. 55–58) považuje titul nikoliv za element, ale za komplex. Rozlišuje dvě základní formy titulů, **titul** a **podtitul**, a třetí, málo obvyklou formu, **žánrové označení**;¹³ z nich pouze titul je povinnou součástí díla. Titul a podtitul pak mohou být sepnuté v různé míře, podtitul ale zpravidla bývá obsáhlejší a doslovnější – zpřesňuje titul, který bývá symbolický, kryptický či jinak zajímavý. Podle Levina (1977, s. 34) má v podstatě každý titul synekdochickou nebo metonymickou podobu, neboť tituly dokážou pojmut pouze určitou část většího celku. Podle Myerse a Simmse (1989, s. 309–310) mohou mít tituly podobu konkrétní, abstraktní, doslovnou, metaforickou či konverzační. Na jejich výsledné podobě se podílí několik faktorů. V první řadě je ovlivněna rozdílností lidí, kteří tituly tvoří, a dále bývají tituly stylizovány v závislosti na motivech ve vztahu k obsahu, ke čtenáři nebo s odkazem na vnější skutečnosti. Myers a Simms rozdělují autory do dvou protichůdných skupin – jeden pól autorů pokládá titul za stejně důležitý jako dílo, a proto podstupuje stejnou revizi jako dílo, druhým extrémem jsou autoři považující titul za vedlejší až zbytečnou součást díla. Myers a Simms považují porozumění titulu za podnět k interpretaci významu díla; naopak platí, že po přečtení díla může titul získat hlubší či odlišný význam a dokonce tak může dílo přetvořit, jelikož na titul

---

¹³ Genette se ve své publikaci zabývá tituly literárních děl. V případě filmů se s žánrovým zařazením setkáváme naprosto běžně v popisu filmu či propagačních materiálech, nejsou ale součástí titulu jako takového.

následně nahlížíme již v kontextu obsahové stránky díla.

Podle Mareše (1982, s. 128–129) je titul součástí díla, zároveň je od něj relativně oddělen a je schopen fungovat samostatně. Je zapojen do vztahů několika typů. V aspektu **vztahu titulu k ostatnímu textu** představuje titul miniaturní model textu, v jehož rámci o něm promlouvá – dává vnímátele jistou instrukci pro chápání textu, čímž spoluurčuje jeho smysl, a sám svůj význam v průběhu textu modifikuje. Dalším vztahem je **vztah titulu k účastníkům komunikace**. V druhotné komunikaci o textu je titul užíván samostatně jako zástupce celého textu, identifikuje text a upozorňuje potenciální vnímátele na existenci textu, čímž se stává jeho reklamou. **Vztahem titulu k titulům jiného textu** je ovlivňován i smysl textu jako celku, protože se navozuje spojitost mezi několika texty a tento vzájemný vztah může ovlivnit i účastníky komunikace, kteří k textu přistupují s vědomím jeho souvislosti s jiným textem.

2.2 Vývoj titulu

Titul je důležitou oporou pro celkovou charakteristiku díla a je jeho poměrně novou součástí. Před vynálezem knihtisku neexistovaly tituly v dnešním slova smyslu, o čemž svědčí i to, že se o něm jako o části díla nezmiňuje středověká literární teorie. Nejstarší díla byla jednoduše označena číslem či svými prvními slovy.¹⁴ Tato označení sloužila předně k určení autorství, což byla jejich primární funkce, nebylo pro ně vyhrazeno zvláštní místo, a pokud nebyla pevnou součástí prvních slov, byla jejich znalost především otázkou ústního předávání, doslechu nebo vzdělání. Ani vynález kodexu¹⁵ neznamenal zavedení titulu jako integrální součásti díla – text většinou začínal už na první stránce a ani první tištěné knihy neobsahovaly titulní stranu. Význam titulu vzrostl, když písaři vážali více prací dohromady. Titul v dnešním slova smyslu se objevil až se zavedením zvláštního listu postaveného před vlastní text, což bylo v letech 1475–1480 (Genette, 2001, s. 64, Hrabák, 1973, 233–234, Levin, 1977, s. 24–25).

Jeho tehdejší podoba se označuje jako **titul dvojdílný**, protože se zpravidla skládal ze dvou částí; z titulu v dnešním slova smyslu a z obsahového titulu, obě části pojil obrat „to jest“. Funkce tehdejšího a dnešního titulu se ale částečně liší – titulní list obsahoval podrobnější předběžnou informaci o knize a zároveň sloužil jako reklama, dnes tyto funkce plní společně

---

¹⁴ První slova určitého textu, především latinských rukopisů a inkubálií, které původně neměly titul, se označují latinským slovem *incipit* („začíná“). Později se rukopisy začaly nadepisovat a často začínaly slovy *Incipit liber* („začíná kniha“).

¹⁵ Kodex v původním slova smyslu označuje svazek listů svázaných ve hřbetu.

titul a text na záložce, anotace nebo jiné propagační materiály. Podoba titulu se postupně mění. Do literárních dějin se z dlouhých titulů dostávají pouze zkráceniny, de facto uměle vytvořené literárními historiky, a v novodobých dějinách dochází ke zkracování a potlačování druhé části dvojdílného titulu. Pokud se druhá část nepotlačila, můžeme v ní pozorovat častou snahu vložit do ní upoutávku, spojující obrat ale mizí. Druhá část už tak není vysvětlením první části, ale jejím synonymem, obě části jsou na stejné významové rovině. V dalším vývoji se z druhé části stává podtitul. Po ustálení titulu jako integrální části díla lze pozorovat určité konvence – různé typy titulů vznikaly a zase zanikaly (Hrabák, 1973, 234–235).¹⁶

2.2.1 Typologie titulu

V této části nahlédneme na typologie titulů podle Hrabáka a Levého. Existuje mnoho různých typologií (srov. např. Myers, Simms, 1989, s. 310–320), nám pro ukázkou postačí tyto dvě základní typologie.

Hrabákovo (1973, s. 235–236) rozlišení je založeno na **principu struktury a příznakovosti**:

- **Tvarové hledisko:** Na jedné straně se vyhraňuje titul **povahy jmenné** a na druhé straně **povahy větné**. Z těchto dvou základních kategorií se pak dají určit další odvozené typy (bez přívlastku a s přívlastkem, z jednoho substantiva nebo z více substantiv, adverbialní apod.).
- **Obsahové hledisko:** Lze ho chápat dvojím způsobem. Buď jde o vzájemný vztah slov tvořících titul (např. pouhé řazení či vztah protikladný apod.), nebo jde o vztah k obsahu díla, což je obsahové hledisko v pravém slova smyslu. Významový vztah titulu k obsahu díla má mnoho možných podob. Obecně platí, že titul je označením dominanty, a z tohoto hlediska lze rozeznávat nadpisy **nepříznakové**, které označují hlavní postavu, prostředí apod., a **příznakové**, které vyjadřují autorův postoj k obsahu, čímž se titul stává obsahově nasycenější.

Levý (2012, s. 140–141) klasifikuje titulové typy podle **informační nasycenosti**:

- **Název popisný:** Má funkci sdělovací. Udává téma díla (např. jmenováním hlavní osoby). Z historického hlediska je typem starším.
- **Název symbolizující:** Je zkratkový. Udává téma, problematiku nebo atmosféru díla zkratkou, typizujícím symbolem – není tedy popisem, ale obraznou transpozicí tématu.

---

¹⁶ Např. obrozenecká poezie používala příznačné výrazy z oboru botaniky. Objevil-li se tudíž v názvu díla výraz jako kytka, kvítko, fialka apod., šlo o označení lyrického žánru nebo alespoň silného citového zabarvení textu (Hrabák, 1973, s. 236).

Jeho úkolem je přitáhnout pozornost čtenáře, proto se titul stává reklamou na dílo představující zboží. V tomto případě platí, že čím méně titul prozrazuje o obsahu, tím lépe. Jeho umělecká forma se utváří na základě dvou hlavních principů. V první řadě by měl mít snadno zapamatovatelnou formu – to je důvod, proč jsou moderní názvy většinou krátké. Po obsahové stránce je hlavním požadavkem výraznost, tituly mají být tedy konkrétní a jedinečné.

2.2.2 Funkce titulu

Mluvíme-li o komunikačním procesu, titul je **sdělením**. Titul má na rozdíl od textu díla mnohem širší okruh **adresátů**, jelikož daný text reprezentuje, a tak o něm lidé mohou hovořit v mnoha různých situacích bez znalosti obsahu díla. **Tvůrcem titulu** nemusí být nutně autor, ale např. i nakladatel, překladatel či kdokoliv z okruhu autora.

Titul představuje důležitou část struktury díla – zpravidla **naznačuje obsah** a pro adresáta je složkou, podle níž se **orientuje**, jeho prostřednictvím je mu **text představován**. Titul je obvykle první informace o díle, s níž se adresát seznámí, jeho funkce je proto i **reprezentační**, a z tohoto důvodu je žádoucí, aby byl též **atraktivní** (Kriaková, s. 103, 1988).

Myers a Simms (1989, s. 308) uvádějí jako jedinou funkci titulu **představit dílo** a zároveň na něj **zjednodušeně odkázat**.

Genette (2001, s. 76–94) věnuje funkcím titulu značnou pozornost a jeho vymezení se liší. Nejdůležitější a závaznou funkcí je podle něj funkce **identifikační**. Přesto není vždy precizně naplněna, jelikož mnoho uměleckých děl je označeno homonymními tituly. Druhou funkcí je funkce **popisná**, která může být tematická, rematická,¹⁷ smíšená nebo nejednoznačná – závisí to na tom, který rys mluvčí zvolí jako nositele popisu, vždy však bude částečný, a proto selektivní, a také na interpretaci adresáta. Tato funkce je v teorii popsána jako doplňková, v praxi je nevyhnutelná. Další volitelná funkce, úzce spjatá s funkcí předchozí, je funkce **konotativní**. Vzhledem k faktu, že každé slovo má kromě denotativního významu i význam konotativní, bylo by vhodnější hovořit o konotativní hodnotě či o druhotném sémantickém efektu, a pouze pokud chce mluvčí v adresátech vyvolat určitou konotaci záměrně, označíme ji za funkci. Poslední funkcí je funkce **atrakční**. Dalo by se říci, že je přítomná vždy, ale její účinnost je spekulativní – může působit pozitivně, negativně nebo vůbec v závislosti na

¹⁷ Genettovo pojmání se liší od u nás běžného rozlišování tématu a rématu výpovědi. Ačkoliv je analogické (téma je to, o čem se mluví, a réma to, co se o tématu říká), je vázáno na titul obecně. Titul, který jakýmkoli způsobem naznačuje předmět textu, nazývá Genette *tematický*, a titul, který odkazuje k samotnému textu, nazývá *rematický*.

adresátovi, jelikož ten nemusí vždy odpovídat autorově představě ideálního mluvčího.

Tyto funkce jistě nejsou kompletním výčtem, jelikož titul může o díle prozradit i něco dalšího, např. o jaký literární útvar či žánrovou příslušnost jde.

2.3 Překlady uměleckého titulu

Titul a jeho podoba jsou důležité nejen pro autora, ale také pro překladatele. Podle Kufnerové (1994, s. 149) má výsadní postavení, jelikož mu překladatel pravděpodobně věnuje nejvíce pozornosti. Při jeho překladu je nutné zachovat korespondenci titulu s kontextem díla, ale také se čtenářským a společenským kontextem, do něhož se překlad dostává (Kriaková, 1988, s. 143). Titul se ocitá v „názvovém kontextu“, což znamená, že svou podobou souhlasně či nesouhlasně koresponduje s existujícími konvencemi podoby titulů (Hochel, 1990, s. 85). Zázemí autora a překladatele se různí – nemají stejný rejstřík aluzí a asociací, každý vychází z jiného kolektivního vědomí a v každém národě přitahuje zájem něco jiného (Krijtová, 2013, s. 81). Kufnerová (1994, s. 149) uvádí, že soudobý literární překlad do češtiny nepodléhá diktátu módy a snaží se dodržovat zásady funkční ekvivalence. Tam, kde tomu nebrání závažné jazykové či mimojazykové důvody, bývá překlad **přesným sémantickým překladem originálu**. Ten nemusí být současně příkladem funkčně ekvivalentním, což se stává např. tehdy, když přeložený název nevyvolává stejné aluze jako originál, proto je v takovýchto případech nutné uplatnit **překlad pragmatický**, při němž dochází k jistým významovým posunům.

Šranko (podle Hochel, 1990, s. 86) uvádí následující požadavky, které by měly platit pro překlad titulů:

- zásada zachování informační hodnoty,
- zásada sémantické věrnosti,
- zásada stylistické adekvátnosti,
- zásada gramatické adekvátnosti.

Hochel (1990, s. 86) dodává vlastní požadavky, z nichž zdůrazňuje dominanci adekvátnosti, funkčnosti a znakové totožnosti.

Mareš (1982, s. 129) formuluje obecnou zásadu: „*Vztahy, do nichž je zapojen titul překladu – vztah k ostatnímu textu, k účastníkům komunikace a k jiným titulům – ve své kultuře, by měly být rovnocenné vztahům, do nichž je zapojen titul originálu.*“ Tento požadavek považuje za ideál, jehož v praxi nelze dosáhnout v plné míře, při překládání by se

ale k této rovnocennosti mělo směřovat.

Podobu titulu i způsob jeho překladu ovlivňuje v první řadě **dobové pojetí a móda**. V době národního obrození bylo např. potřeba přitáhnout co nejvíce lidí z co nejširších vrstev k české četbě a na česká představení. K tomu sloužily názvy děl, které byly i přes nevkusnost co nejpoutavější. Postupně – když se podařilo dosáhnout tohoto hlavního úkolu a když se změnila vyspělost diváka – se nároky na překlad a umělecká náročnost překladatelských řešení zvýšily. Ve 20. letech 20. století se uplatňovala snaha uvádět tituly do domácího kontextu. Později byly výrazně nápadné a očividně zaměřené na „senzacečnost“ publika např. překlady titulů některých sovětských filmů (Levý, 2012, s. 92).

I v dnešní době je **atraktivnost** titulu žádoucí. Autor i překladatel tak mají stejný cíl – název musí přitáhnout pozornost. To znamená, že by měl adresáta zaujmout a vzbudit v něm touhu po četbě celé knihy (novinový titulek na titulní straně touhu po přečtení článku, název filmu touhu po zhlédnutí filmu apod.) a v době tržního hospodářství by měl zájemce přimět k zakoupení knihy (nebo koupi novin, návštěvě kina, zakoupení filmu na DVD atd.) (Krijtová, 2013, s. 81). Kvalitnímu překladateli by se ovšem nemělo stát, aby pod vlivem touhy po výraznosti a originalitě došlo ke zkreslení a zintenzivnění originálního názvu, protože by se mohl stát nevkusným (Levý, 2012, s. 145).

2.3.1 Odůvodnitelné posuny od původního znění

Práci překladatele ovlivňuje v první řadě **lingvistický aspekt** a z něho vyplývající rozdíly mezi dvěma jazykovými systémy a jazykové danosti (Kriaková, 1988, s. 143, Hochel, 1990, s. 85). Ne vždy lze titul zcela adekvátně převést z výchozího do cílového jazyka, protože v jednom jazyce mohou chybět výrazy pro jistou realitu nebo jeden z jazyků dokáže danou realitu vystihnout pouze opisem. K některým významovým posunům dochází i v případech, kdy je titul přeložený přesně, ale v cílovém jazyce neexistují adekvátní gramatické či lexikální prostředky. Hochel (1990, s. 95) jmenuje např. jmenný rod podstatných jmen. Český titul svým tvarem poskytne čtenáři překladu oproti čtenáři originálu informaci navíc. Většinou se jedná o zanedbatelné rozdíly, ale v titulu může být takový příznak významově silně exponovaný.

Levý (2012, s. 142) považuje za objektivní a tím pádem dostatečně odůvodnitelné odchylky od původního znění následující činitele. V první řadě má každá literatura pro knižní názvy **specifické národní formy**. Rozumí se jimi formální principy závislé na jazykovém materiálu a s ním spojených tvarových konvencích. V překladech názvů je nutné zachovat

obecné formové principy (konciznost stavby a výraznost obrazu), zatímco zvláštní národní formy by se měly nahradit formami, které jsou běžné v cílovém prostředí. Překladatel tak musí mít na paměti, že v každé kultuře existují ustálené formulky pro tituly knih, kapitol i novinové titulky. Z toho vyplývá, že cizí titul může být mnohdy jednodušší přeložit některou z formulek běžných v cílovém jazyce. Hochel (1990, s. 90) v souvislosti s determinací titulů konvencemi upozorňuje, že často dochází k informační ztrátě. Překladatel mnohdy překonává rozdíly mezi výchozí a cílovou kulturou, čímž dochází k naturalizaci překladu. Toto řešení považuje za standardní.

Ve druhé řadě musí překladatel přihlídnout k **fondu znalostí čtenáře**¹⁸ překladu, které může být důvodem k přestylizování či znovuvytvoření názvu, a to např. pokud by název mohl narazit na nedostatečné společenské povědomí nebo ve čtenáři nevyvolal konkrétní představu (Levý, 2012, s. 142).

V neposlední řadě je potřeba připomenout, že tituly některých nejznámějších uměleckých děl se staly součástí kulturního povědomí v určitém svém znění – překladatel by tak měl vzít v potaz **překladovou tradici**, jelikož by mohl v případě inovativního řešení, které není podstatně lepší než tradiční, narazit na odpor čtenáře, nebo ho přinejmenším dezorientovat. To je důvod, proč má tradice tendenci dokonce zachovávat titul v podobě s chybou, která vznikla důsledkem významového omylu. Proti změně titulu se může ohradit i knižní trh (Levý, 2012, s. 142–143). I Králík (2005, s. 205–206) se s tímto tvrzením ztotožňuje: „*Každý zavedený název má i přes případné nepřesnosti, odchylky nebo nejasnosti svou přitažlivost, tím i komerční hodnotu ochranné známky a s ní nezanedbatelnou vazbu k autorskému právu – bez ohledu na případně jazykové zastarávání. Pokud se o obnovu názvu nezasadí nový překladatel, inscenátoři a vítězný návrat na scénu, síla zvyku překoná sílu důvodu ke změně. Dávne nepřesnosti se pak dále přijímají [...].*“ K zásadní změně jednou zavedených názvů dojde zřídka. V takovýchto ojedinělých případech ústupu od původní předlohy ve prospěch vystižení významu je nové řešení většinou speciálně komentováno a odůvodňováno. Častější je případ kolísání původního názvu a nového řešení.

Vyjde-li dílo pod stejně přeloženým názvem, nelze ve většině případů mluvit o plagiátorství v pravém slova smyslu.¹⁹ V první řadě existuje možnost překladu méně už jen proto, že tituly jsou svým rozsahem většinou krátké. Druhým stěžejním důvodem je právě tlak

¹⁸ Může jít nejen o faktografickou neznalost, ale také o odlišný společenský, kulturní, historický a politický kontext výchozí a cílové kultury (Kriaková, 1988, s. 143).

¹⁹ Přesto např. v roce 2012 proběhla aféra týkající se titulu hry Oscara Wilda *The Importance of Being Earnest*. V rámci předběžného opatření krajského soudu v Ostravě bylo zakázáno propagovat český překlad titulu *Jak je důležité mítí Filipa*.

překladatelské tradice. Do značné míry je tento tlak závazný, protože by se novým řešením rozkolísala vžitá kulturní fakta (Levý, 2012, s. 98–100).

2.3.2 Problematické posuny od původního znění

Levý (2012, s. 143–145) na druhé straně kritizuje ty odchylky, které plynou z psychologie překladatelského procesu. Může dojít k **významovým omylům**, kdy překladatel podlehne jazykovým dvojznačnostem nebo si vytvoří mylné asociace, seznámí-li se s obsahovou stránkou uměleckého díla zprostředkovaně.²⁰

Dalším problémem je **tendence interpretovat**. U překladu popisného názvu k porušení sdělné složky většinou nedochází. Překladatel zpravidla tematické označení zachovává, občas může dojít ke zkrácení dlouhého názvu. Naopak u překladu symbolického názvu, který je s obsahem díla spjatý volněji, se tendence k interpretaci objevit může. Problém takového řešení je, že vysvětlení či opis jakožto intelektuální rozvedení porušuje základní stavební zákonitosti názvu. Na druhou stranu ho nelze jednoznačně považovat za umělecký nedostatek, protože titul je klíčem k ideji díla a jeho srozumitelnosti, která může být důležitější než obrazný charakter. Interpretační postup považuje za důsledek obchodní reklamy (Levý, 2012, s. 143–144). Hochel (1990, s. 90–93) se od tohoto odůvodnění distancuje, jelikož se domnívá, že náznak tajemství výrazně odlišuje tituly uměleckých děl od publicistické a věcné literatury, proto jsou takové tituly spíše žádoucí. Přichází s vlastním vysvětlením – potřeba interpretovat titul vyplývá v první řadě ze skutečnosti, že dílo, které je svým titulem etablované ve výchozí kultuře, by v cílové kultuře nemělo vypovídající hodnotu. Překladatel tak vychází vstříc adresátovi. S tím souvisejí i aluze, které jsou úzce spjaté s mimotextovou realitou. Čtenář originálu z takového titulu vyčte informace, které jsou v novém kontextu často nepochopitelné, a ztrácí tak svůj smysl. Překladatel má proto omezené možnosti. Buď je může přeložit doslovně, čímž se ztrácí či nivelizuje jejich význam, nebo podle jiných principů – uplatňuje se právě především interpretační postup, čímž se za cenu určité významové ztráty zachová jejich sémantika. Hochel při překladu doporučuje zvážit, nakolik je intertextová informace implikovaná v titulu pro překlad závazná, a podle toho postupovat.

Protikladnou tendencí interpretace je **zobecňování výrazu** (Levý, 2012, s. 144–145). To bývá vzácné, jelikož se překladatel po vzoru autora snaží o zachování co největší výraznosti, která je kromě estetického záměru také důležitým činitelem úspěchu umělecké knihy. Takovým případem jsou podle Hochela (1990, s. 94–95) toponyma. Jsou problematická proto,

---

²⁰ Na toto úskalí upozorňuje i Krijtová (2013, s. 90). Složitější je situace v případech, překládají-li se příručky nebo medailonky, v nichž se referuje o dílech, která překladatel nezná jinak než podle názvu.

že v domácím prostředí působí bezpříznakově, kdežto v překladech nemusí být jejich informační hodnota jednoznačná. Standardním řešením v titulech je jejich nahrazení všeobecným podstatným jménem. Takové řešení je motivováno předpokladem, že čtenář překladu nezná geografické reálie výchozí kultury. V překladech titulů obsahujících místní jméno proto převažují řešení bez toponyma.

Problém může nastat i v případě, kdy se **nakladatel** rozhodne uvést knihu pod názvem zcela jiným, než ke kterému došel překladatel, protože titul je důležitým činitelem v obchodní realizaci knihy. Z tohoto komerčního hlediska je možné upravovat tituly, u nichž není nutné přihlížet na původní nebo již existující titul (Hocheľ, 1990, s. 85). Nakladatel většinou do překladu nezasahuje, zatímco do titulu jakožto reklamní nálepky ano – tak je tomu dnes a bylo tomu tak i dříve. Titul musí být, jak již bylo řečeno, přitažlivý, a proto nakladatel může podlehnout (ostatně stejně jako sám překladatel) snaze po neobvyklosti a jedinečnosti, a výsledek tak nemusí být nejšťastnějším řešením (Krijtová, 2013, s. 90).

3 Excerpovaný materiál a způsob jeho analýzy

Základní jazykový korpus pro stěžejní část diplomové práce – analýzu titulů filmů a seriálů natočených v zemích z anglofonní oblasti²¹ či v koprodukcí s nimi, jejichž původní název byl z anglického jazyka přeložen do češtiny, případně byl českým divákům předložen v originální podobě – byl získán excerpcí z Česko-Slovenské filmové databáze. Některé dodatečné informace jsme získali v Unii filmových distributorů.

3.1 Česko-Slovenská filmová databáze

Česko-Slovenská filmová databáze (ČSFD.cz, dále jen ČSFD)²² vznikla v roce 2001. Hlavním účelem této databáze je poskytnout návštěvníkům informace, hodnocení a názory o filmech, TV filmech, TV seriálech, TV pořadech, divadelních záznamech, koncertech (resp. jejich záznamech) a videoklipech (dále jen souhrnně *film*) a lze zde také najít biografie a filmografie herců, režisérů, scénáristů, kameramanů a skladatelů.

3.1.1 Kritéria pro zařazení filmů do databáze

Aby byl film zařazen do ČSFD databáze, musí splňovat alespoň jednu z následujících podmínek:

- a) Film byl uveden v televizním vysílání (vyjma internetových televizí).
- b) Film má distributora a byl uveden v kině pro platící publikum (případně i jako předfilm).
- c) Film byl vybrán do soutěžní projekce na některý z festivalů amatérského filmu (Střekovská kamera, Mladá kamera, Juniorfilm HAF – Humor v amatérském filmu, Brněnská 16, Aerokratas, CSNFT ČR Český Videosalon, CSNFT ČR Zlaté Slunce).
- d) Tvůrce má již na ČSFD alespoň pět filmů, z nichž každý splnil minimálně jednu z výše uvedených podmínek.

3.1.2 Typy a principy hodnocení filmů

ČSFD umožňuje uživatelské hodnocení filmů – uživatelé se mohou bez nutnosti registrace s hodnocením seznámit, zároveň se mohou po registraci na hodnocení sami podílet a svým hlasem ho ovlivnit. Uživatel může hodnotit filmy především udílením **hvězdiček**, které utváří

---

²¹ Anglofonní oblast jsme zúžili na následující země původu: Velká Británie, Irsko, USA, Kanada, Austrálie a Nový Zéland. Situaci v Kanadě komplikuje dvojjazyčnost. V některých případech je anglický titul přeložený z původně francouzského, proto jsme takové tituly do korpusu nezařazovali.

²² Česko-Slovenská filmová databáze [online]. In www.csfd.cz, 2001 [cit. 25. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/navod-k-pouziti/>>.

celkové hodnocení filmů. Škála je šestistupňová, kde *odpad!* znamená nejnižší hodnocení a pět hvězdiček nejvyšší hodnocení. Celkové hodnocení je zobrazeno v procentech – vyšší procento znamená lepší hodnocení. Podle výsledného hodnocení náleží filmu procento a barva – buď červená (hodnocení nad 70 %), modrá (hodnocení od 31 % do 69 %), nebo černá (hodnocení 30 % a nižší).²³ Veškerá hvězdičková hodnocení uživatele se do výsledného procentuálního hodnocení filmů započítají až ve chvíli, kdy ohodnotí prvních dvě stě filmů. Filmy a tvorba ohodnocena méně než deseti uživateli mají šedou barvu a procentové hodnocení u nich není vidět.

3.1.3 Vyhledávání filmů

ČSFD umožňuje podrobné prohledávání databáze na základě různých parametrů. K základním patří vyhledávání podle **typu** filmu, jeho **žánru**, **původu**, **roku** a **hodnocení** a tyto parametry lze libovolně kombinovat či upřesňovat podle dalších, detailnějších kritérií. Výsledky lze poté řadit podle počtu hodnocení, podle počtu fanoušků, od nejstarších po nejnovější a naopak a od nejlepších po nejhorší a naopak.

3.2 Unie filmových distributorů

Unie filmových distributorů (www.ufd.cz, dále jen UFD) byla založena v roce 1992 jako zájmové sdružení právnických osob a v roce 1999 se stala zakládajícím členem České filmové komory. Na svých webových stránkách pravidelně zveřejňuje novinky, sdělení a informace, plány premiér a přehledy a statistiky.

3.2.1 Přehledy a statistiky

UFD uveřejňuje údaje o filmovém trhu v ČR.²⁴ Lze tak nahlédnout do přehledu celoročních výsledků filmového trhu, v němž mj. najdeme informace o padesáti nejnavštěvovanějších filmech v kině za každý rok.²⁵

3.3 Kritéria výběru titulů

Výsledný korpus je jakousi databází, která vznikla výběrem na základě přesně stanovených kritérií, jelikož by nebylo možné analyzovat všechny filmy. Tím jsme docílili toho, že výsledný výběr titulů nebyl ovlivněn subjektivitou. Do korpusu jsme vybírali tituly filmů od

---

²³ V části, v níž analyzujeme filmové tituly, budeme proto filmy rozlišovat v závislosti na jejich hodnocení podle procent či pouze podle toho, zda jsou v „červených“, „modrých“ nebo „černých“ číslech.

²⁴ Údaje jsou zaznamenány od roku 1989, a pokud není uvedeno jinak, jedná se pouze o území Česka.

²⁵ Tato skupina „TOP 50“ zahrnuje všechny filmy bez ohledu na jejich původ.

roku 1990 do roku 2015, aby bylo možné postihnout vývoj jejich podoby přibližně od změny režimu v Československé (socialistické) republice (a z toho vyplývající změna přístupu k distribuci zahraničních filmů – především odpadlo ideologické omezení a začalo se orientovat na komerční úspěch) až do současnosti.²⁶ Každý rok v korpusu zastupuje stejný počet filmových titulů a celkem jsme z tohoto období excerpovali 625 titulů zahraničních filmů,²⁷ které tvoří hlavní korpus, a 200 titulů domácích filmů, které tvoří kontrolní korpus.²⁸

Jedním z dílčích cílů této práce je prozkoumat, zda (resp. jak) ovlivňuje filmový titul diváka při výběru filmu, což může mít i částečně vliv na úspěšnost filmu. Jelikož se v této práci zaměřujeme na české překlady anglických originálů, je středem naší pozornosti především vliv znění titulu na českého diváka. Tím pádem je pro nás ČSFD ideálním východiskem při posuzování úspěšnosti daného filmu v českém (resp. československém) kulturním prostředí. Budeme vycházet z předpokladu, že počet hodnocení na ČSFD u každého filmu může sloužit jako ukazatel jeho sledovanosti. Má-li jeden film vyšší počet hodnocení než jiný, usuzujeme, že ho vidělo více adresátů než film s nižším počtem hodnocení. Z tohoto důvodu využijeme k výběru jazykového materiálu do korpusu řazení filmů na ČSFD sestupně podle jejich celkového počtu hodnocení. Každý rok je v korpusu zastoupen nejsledovanějšími zahraničními filmy (25 prvních filmů) a domácími filmy (8 prvních filmů),²⁹ tj. filmy s nejvyšším počtem hodnocení. Každý film tak zaujímá v našem korpusu konkrétní, pevné pořadí. Pro každý rok je vytvořen specifický žebříček úspěšnosti, kde se film může umístit na prvním (film s nejvyšším počtem hodnocení) až pětadvacátém, resp. osmém (film s nejnižším počtem hodnocení) místě.

Druhým, pomocným ukazatelem úspěšnosti bude počet diváků, kteří navštívili film v kině. UFD ve svých přehledech zveřejňuje pouze prvních 50 nejnavštěvovanějších filmů (nikoliv TV filmů nebo seriálů) bez ohledu na jejich původ. Z těchto důvodů je tento údaj v databázi dostupný pouze u vybraných filmů a slouží tak pouze jako vedlejší ukazatel úspěšnosti.

---

²⁶ Rok 2015 volíme záměrně z důvodu, že některé filmy přicházejí do českých kin nebo jsou uvedeny v české televizi se zpožděním oproti uvedení v zemi původu.

²⁷ V některých případech jsme do korpusu zahrnuli i filmy, jež tam dle kritérií nepatří, pokud jsme je potřebovali k vysvětlení či doplnění jevu.

²⁸ Výběr do korpusu zahraničních filmů proběhl ve dnech 17. – 24. 3. 2017 a do korpusu domácích filmů ve dnech 27. – 29. 3. 2017.

²⁹ Zaměřujeme se na hrané a animované dlouhometrážní filmy a televizní seriály.

4 Filmové tituly

Titul (název) filmu má podle Mareše (1993, s. 11) výsadní postavení. Je jedinou jazykovou entitou, která je ve filmu obsažena obligatorně (na rozdíl od mott, věnování, poděkování, prohlášení o fiktivnosti či nefiktivnosti představených událostí apod.). Umožňuje rychlou identifikaci filmu, zastupuje film v komunikaci o něm, podává základní informaci o tématu filmu, jež je jedním z podstatných faktorů rozhodujícím o tom, zda potenciální vnímatelé film zhlédnou, a determinuje smysl filmu tím, že vyzdvihuje některý jeho sémantický prvek.

Mareš (1982, s. 129) i Bartošek (1998, s. 15) se shodují, že filmový titul hraje důležitou roli především ve vztahu k adresátům a je základním vodítkem pro diváka, jehož kulturní úroveň je značně odlišná. Film je určen široké veřejnosti, což vede k tomu, že do popředí vystupuje **funkce upozorňovací**, resp. **reklamní**. Toto přednostní postavení filmového titulu souvisí také s otázkou autorství. Na rozdíl od slovesných uměleckých textů, které mají v naprosté většině případů jednoho autora, jehož jméno se obvykle ve vztahu k adresátům spojuje s titulem, je autorství filmu problematické. Film má autora námětu, autora scénáře, režiséra, herce atd. Výsledná podoba titulu může mít proto značný vliv na rozhodování potenciálních adresátů.³⁰ To je hlavní důvod, proč vznikají četné posuny a odchylky překladu od originálu – jeden film může být v různých zemích uveden pod různými překlady (tzv. distribuční tituly) anebo dokonce vedle sebe může existovat několik různých originálů, např. když je film vytvořen v koprodukcii několika zemí.

4.1 Délka titulů

Jedním z cílů této práce je porovnat výstavbu přeložených titulů (dále jen *překlad*) s původními anglickými názvy (dále jen *originál*). Délka filmového titulu (dále jen *titul*) je rozhodně jedním z důležitých aspektů jejich výstavby. U mnoha autorů jsme se setkali s tvrzením, že tituly uměleckých děl jsou krátké (srov. např. Levý, 2012, s. 141). Mareš (1982, s. 135) oproti tomu ve světové kinematografii vyzdvihuje módu extrémně dlouhých titulů,³¹ která se objevila koncem šedesátých let a která se v průběhu sedmdesátých let prosadila i u nás (především v komediích), přestože zpočátku byly takové tituly důsledně zkracovány.

Za účelem potvrdit či vyvrátit, jaké tvrzení je v posledních dvaceti pěti letech platné pro

---

³⁰ Většina filmů mívá promyšlenou a často i velmi nákladnou propagaci. Další důležitou základní informací o filmu, která může ovlivnit potenciálního adresáta, je kromě titulu např. slogan. Distributor může buď počesťit slogan zahraniční, nebo si vymyslet svůj vlastní (Bartošek, 1998, s. 15).

³¹ Většinou šlo o tituly povahy větné, často šlo o promluvu některé z postav (Mareš, 1982, s. 135).

filmové tituly, jsme provedli vlastní výzkumnou sondu. Zajímá nás průměrná délka titulů obecně, porovnáváme průměrnou délku originálů a překladů, čímž zjišťujeme, zda a do jaké míry se mění délka překladů oproti originálům. Porovnáváme i vývojovou tendenci – zajímá nás, zda se délka titulů s postupem času signifikantně mění, nebo zůstává stejná. To je důvod, proč se korpus titulů pro tuto sondu neshoduje s korpusem později analyzovaných titulů.

Analyzujeme délku titulů z roku **1990** a z roku **2015**.³² K získání korpusu jsme využili ČSFD.³³ V podrobném vyhledávání jsme jako kritéria výběru jako **typ** filmu zaškrtnli *film*, *TV film* a *TV seriál*.³⁴ Oproti hlavnímu korpusu jsme do korpusu zařadili všechny **žánry**. U **původu** jsme zvolili kritérium *alespoň jeden ze zvolených* a řídili se stejnými kritérii jako u hlavního korpusu, tj. zařadili jsme pouze filmy z anglofonních oblastí.³⁵

Tabulka 1 Srovnání originálů a překladů v roce 1990 a 2015

	1990		2015	
	originál	překlad	originál	překlad
Celkový počet hodnocených filmů ³⁶	226		366	
Nejnižší počet slov ^{37, 38}	1	1	1	1
Nejvyšší počet slov	7	6	6	6
Průměrný počet slov	2,44	2,3	2,17	2,34
Nejčastější počet slov	2	2	1	2
Průměrný počet slov celkově	2,37		2,26	

Zdroj: Vlastní výzkum

V roce **1990** jsme pracovali s 226 tituly a v roce **2015** s 366 tituly. Patrně se zvyšuje počet natáčených filmů, resp. filmů uváděných v české distribuci – v našem korpusu jejich počet

³² Tyto roky ohraničují začátek a konec zkoumaných titulů.

³³ Sběr dat pro rok 1990 proběhl 14. 3. 2017 a sběr dat pro rok 2015 15. 3. 2017.

³⁴ U TV seriálů jsme brali v potaz pouze jejich hlavní titul, nikoliv tituly jednotlivých sérií či epizod, u filmů a TV filmů jsme brali jako součást titulu i podtitul. Takže např. u seriálu *Colombo*, který je na ČSFD souhrnně označen jako TV seriál, ale každý jeho díl má samostatný profil, nese svůj vlastní podtitul a je označen jako TV film, budeme pracovat pouze se zastřešujícím jednoslovným titulem. Naproti tomu např. titul filmu *Pán prstenů: Společenstvo prstenů* považujeme za kompletní ve své podobě až s podtitulem.

³⁵ Tedy z USA, Kanady, Velké Británie, Irska, Austrálie a Nového Zélandu.

³⁶ Do počtu filmů jsme nezahrnuli filmy ohodnocené méně než 100 uživateli. Důvodem je, že mnohé z těchto filmů ani nemají existující český ekvivalent, jelikož nebyly v kinech, v televizi nebo nevyšly na DVD, tudíž pro jejich překlad nebyl důvod.

³⁷ Různé jazyky vyjadřují různé skutečnosti jinými prostředky. Čeština se od angličtiny liší v jednom zásadním bodě, a tím je neexistence určitých, neurčitých a nulových členů. Počet slov originálů by tak byl z podstaty jazyka delší všude tam, kde je nutné člen určitý či neurčitý použít. Z tohoto důvodu do počtu slov originálů členy nezapočítáváme. Takže např. film *Back to the Future* bychom považovali za trojslovný. Jeho překlad *Návrat do budoucnosti* je tím pádem stejně dlouhý.

³⁸ Pokud se v titulu objevilo číslo jako integrální součást názvu, počítáme ho jako jedno slovo. V případě, že se jedná o číslo poukazující na pokračování filmu, jako samostatné slovo ho nezapočítáváme.

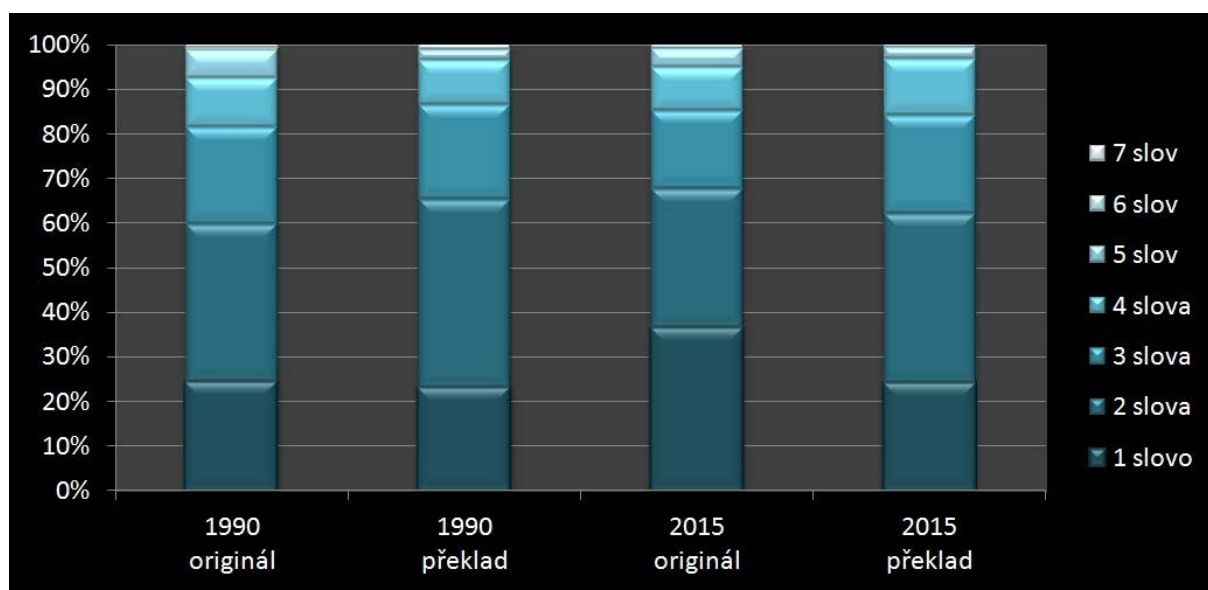
vzrostl o více než polovinu (o 61,95 %).³⁹

Délka *originálů* se v roce **1990** pohybovala od jednoho do sedmi slov, jejich průměrná délka byla 2,44 slov a nejčastější byl výskyt dvouslovných originálů (35,4 %). V roce **2015** se délka originálů snížila. Nejkratší originál měl také jedno slovo, nejdelší už ale jen šest slov. Průměrná délka tedy klesla o 0,27 slov na 2,17 slov a počtem převažují jednoslovné originály (36,34 %).

Délka *překladů* se v roce **1990** příliš neliší. Nejkratší překlady mají jedno slovo, nejdelší šest slov, průměrně mají 2,3 slov a nejčastější je výskyt dvouslovných titulů (42,03 %). Rok **2015** přináší opačnou tendenci oproti originálům – délka překladů mírně vzrostla. Minimální a maximální délka zůstává zachována, průměrná délka ale vzrostla o 0,04 slov na 2,34 slov. Počtem stále převažují dvouslovné překlady (37,98 %).

Průměrná délka titulu v roce **1990** činí 2,37 slov a v roce **2015** se toto číslo snížilo o 0,11 slov na 2,26 slov.

Graf 1 Délka originálů a jejich překladů v roce 1990 a 2015

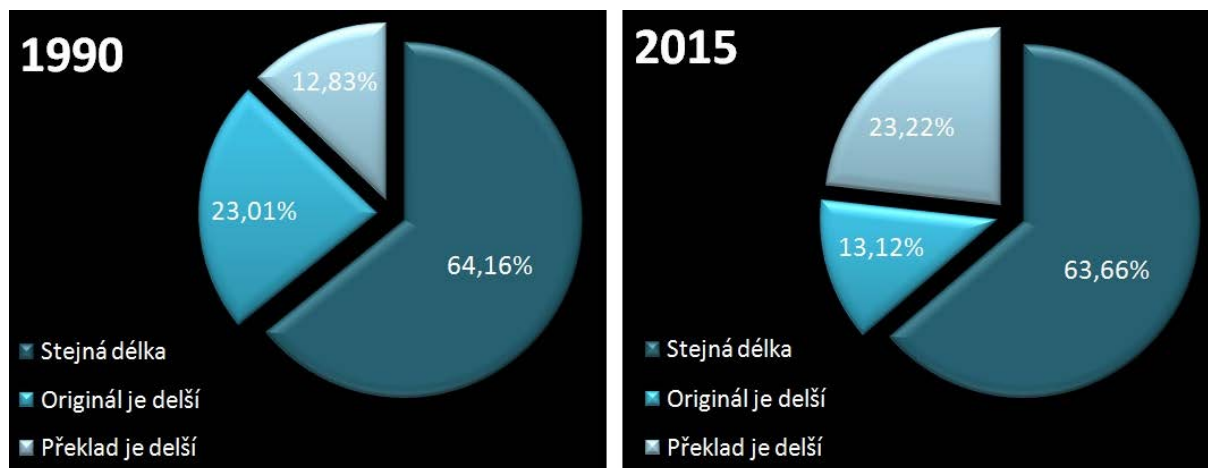
Zdroj: Vlastní výzkum

Ve všech případech zastupují společně jednoslovné a dvouslovné tituly více než polovinu všech titulů. V roce **1990** tvoří jednoslovné a dvouslovné originály společně 59,74 % a překlady dokonce 65,04 %, v roce **2015** vzrostlo toto číslo u originálů o 7,75 % na 67,49 % a u překladů naopak kleslo o 3,02 % na 62,02 %. S narůstajícím počtem slov počet titulů ve všech případech zhruba úměrně klesá. V roce **1990** tvoří dohromady pěti- a víceslovné

³⁹ Vzrůst souvisí jak se strategiemi distributorů, tak s měnícími se technickými možnostmi (digitální projekce, šíření filmů na nových nosičích, streaming apod.).

originály pouze 7,52 % a překlady dokonce jen 3,54 %, v roce **2015** obě čísla klesla u originálů na 5,19 % a překladů na 3,28 %. Z výsledků je patrná tendence, že se tituly postupem času zkracují.

Graf 2 Porovnání délky originálních a překladových titulů

Zdroj: Vlastní výzkum

Rozdíly v délce titulů originálu a překladu jsme zkoumali detailněji. Z grafu je patrné, že více než v polovině případů zůstává délka titulu při překladu zachována a toto se v průběhu času nezměnilo – v obou letech jsou výsledky téměř totožné, v roce **1990** se jednalo o 64,16 %, v roce **2015** o 63,66 %. Oproti tomu se situace změnila u titulů, jejichž délka se v originálu a překladu liší. V roce 1990 byly originály delší než překlady ve 23,01 %, v roce 2015 toto číslo kleslo na 13,12 %. V roce 1990 byly překlady delší ve 12,83 % a v roce 2015 ve 23,22 %. Všimněme si, že nyní převládá tendence překlad oproti originálu prodlužovat a v minulosti tomu bylo přesně naopak.

Překlad se prodlužuje nebo zkracuje oproti originálu maximálně o tři slova. V roce **1990** se délka překladu oproti originálu snížila nejčastěji o jedno slovo (75 %), v 17,31 % o dvě slova a pouze v 7,69 % o tři slova. Podobná situace je u prodlužování překladu. V 72 % se titul prodloužil o jedno slovo, ve 24,55 % o dvě slova a pouze ve 3,45 % o tři slova. V roce **2015** se tituly zkracují o jedno slovo téměř v každém takovém případě (93,75 %) a titul je kratší maximálně o dvě slova, což činí pouze 6,25 %. V případě nárůstu délky jsou čísla v podstatě totožná se situací z roku 1990 (o jedno slovo se tituly prodloužily v 72,94 %, o dvě slova ve 23,53 % a o tři slova ve 3,53 %).

Z naší výzkumné sondy vyplývá, že filmové tituly jsou všeobecně krátké. Délka originálů postupem času klesá, délka překladů zanedbatelně stoupá, celkově se délka titulů za 25 let nepatrně snížila. Převažují dvouslovné tituly, zhruba tři pětiny tvoří jednoslovné nebo

dvouslovné tituly.

4.2 Analýza titulů

Cílem této podkapitoly je **analyzovat tituly anglofonních filmů** jak **podle jejich podoby** (tj. podle toho, jaká je jejich výstavba a jaké jazykové prostředky se v nich užívají), tak **podle obecných tendencí, jež se při jejich překladu uplatňují** (tj. jakým způsobem jsou překládány).

Logické roztržení titulů bylo náročné především pro jejich množství. Nejdůležitějším kritériem je zcela jistě obecná tendence zachování či porušení rovnocennosti vztahů originálu a překladu (podle Mareš, 1982, s. 128). Takové třídění by bylo ale nepraktické, protože by vznikly jen dvě kategorie, navíc u některých překladů kvůli jejich problematickosti nelze jednoznačně určit, zda byly vztahy zachovány, či nikoliv.⁴⁰ Tituly jsme se proto rozhodli analyzovat na základě následujících **souborů rysů**, které sice nelze považovat za rovnocenné, ale umožňují nám vysledovat jisté tendence uplatňující se při překládání a zároveň nám pomohou definovat, s jakými typickými strukturami se ve filmových titulech setkáváme.

V první podkapitole se zabýváme tituly, v nichž se uplatňují **jazykové prostředky z různých útvarů jazyka**. Ve druhé podkapitole analyzujeme **větné tituly**. Ve třetí podkapitole rozebereme **nominální tituly**. Do čtvrté podkapitoly zařazujeme všechny **tituly, jež obsahují proprium**. Pátá podkapitola zahrnuje **tituly, jejichž součástí je číslo**. V šesté podkapitole najdeme tituly, jejichž základ tvoří **přísluvečné určení**. V sedmé podkapitole popisujeme principy tvoření **titulových řad**. V osmé podkapitole rozebíráme **podtituly**. V deváté, poslední podkapitole zkoumáme **nepřeložené tituly**.

Tituly v rámci jednotlivých podkapitol dále třídíme do **podkategorií**, jejichž cílem je postihnout, jaké tendence se uplatňují při překladech, a popisujeme v nich podobu originálů v porovnání s jejich překlady.

V titulech se může objevit více rysů nebo se při jejich překladu může uplatňovat více tendencí. To je důvod, proč jsou některé tituly zařazeny do více podkapitol, resp. podkategorií. Ke každému takovému titulu připojujeme pouze komentář relevantní pro danou podkapitolu, resp. podkategorii, a v poznámce pod čarou uvádíme, na jakém dalším místě je

---

⁴⁰ Takové případy řešíme jednotlivě.

titul analyzován.⁴¹

Míra kontextualizace u výkladu jednotlivých titulů se liší. Jednotlivé tituly jsou vždy uvedeny pouze v kontextu nutném pro pochopení daného příkladu. Není-li pro pochopení daného příkladu nutný nebo rozhodující, čtenáře s ním neseznamujeme.⁴² Tituly uvádíme v následující formě: *Titul filmu v českém jazyce* (Titul filmu v anglickém jazyce), rok vzniku filmu – Poznámky k výstavbě překladu a originálu a jazykovým prostředkům, které jsou v nich užity, případně do uvozovek uvádíme, jak zní titul v „doslovném překladu“.

Tituly v každé podkategorii řadíme vzestupně podle roku vzniku a dále v rámci každého roku sestupně podle počtu hodnocení. V případě, že budeme analyzovat pouze určitou část titulu, tučně ji zvýrazníme jak v originálu, tak ekvivalentně v překladu. Tituly, v nichž se vyskytuje jev srovnatelný s jiným, již okomentovaným jevem v jiném titulu, nebo tituly, jež jsou svou výstavbou neproblematické, pouze souřadně připojujeme k dané podkategorii a ponecháváme je bez komentáře.

Korpus českých filmů, jenž je méně objemný, je určen pouze pro srovnání. Poslouží nám jen jako podpora při analýze a klasifikaci originálů a jejich překladů a při stanovování rozdílů v jejich podobě, není ale hlavním předmětem našeho zájmu. České tituly pouze vyjmenováváme pod danou kategorií a jen vybrané případy jsou okomentovány.

Anglické tituly (stejně jako např. anglické titulky) nemají velké pouze počáteční písmeno, ale většinou je psáno s velkým písmenem každé slovo v názvu. Výjimkou bývají předložky, spojky či členy.

V kapitole budeme pro zjednodušení a sjednocení používat zástupné termíny. Zemi původu označíme jako *výchozí zemi* a zemi, v níž je překlad uveden – v našem případě Československo nebo Česko – nazveme *cílovou zemí*. Osoba zodpovědná za výslednou podobu originálu v zemi původu bude označena jako *tvůrce* a osoba zodpovědná za výslednou podobu překladu v cílové zemi jako *distributor*.

4.2.1 Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka

Je žádoucí, aby byl titul **atraktivní**, jelikož je to obvykle první informace o filmu, s níž se potenciální divák setká. V předchozí podkapitole jsme na základě vlastní výzkumné sondy

---

⁴¹ Může se tak např. stát, že titul *Úžasňákovi* (The Incredibles), 2004 analyzujeme v podkapitole Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka, jelikož je titul příznakový, a zároveň v podkapitole Propriální tituly, jelikož je to příjmení rodiny. V každé podkapitole pro přehlednost zvýrazňujeme tu část titulu, která je analyzována.

⁴² Rádi bychom čtenáře varovali, že analýza jednotlivých filmů může obsahovat spoilery (tedy prozradit klíčovou část děje nebo rozuzlení díla).

ukázali, že převažují krátké tituly nad dlouhými, a vlastní analýza titulů prokázala převahu nevětných konstrukcí nad větnými. Takové tituly znemožňují vznik informačně nasycených titulů. Z toho vyplývá, že atraktivnosti dosahují tvůrci a distributoři jiným způsobem.

Jednou z cest, jak toho docílit, jsou **stylově příznakové prostředky**, což se v titulu projevuje především využíváním expresivních lexikálních jednotek a nespisovných jazykových prostředků.

Expresivita se projevuje v jazykové výstavbě výpovědi výběrem a uspořádáním jazykových prostředků (Vlašín, 1984, s. 107). Expresivní pojmenování na rozdíl od pojmenování neutrálního danou skutečnost nejen označuje, ale zároveň odráží postoj či vztah mluvčího k pojmenovávané skutečnosti. Tyto prostředky jsou tedy citově zabarvené a díky jejich pragmatické významové složce vnímáme u pojmenovávané skutečnosti zesílené **pozitivní** (např. deminutiva či hypokoristika) nebo **negativní** (např. pejorativa či vulgarismy) konotace. Lze rozlišit trojí typ slovní expresivity: **inherentní** (je neoddělitelnou součástí významu prostředků a expresivita je signalizována již ve výrazové rovině díky jejich neobvyklé hláskové a slovtvorné podobě), **adherentní** (základní význam je neexpresivní, ale v určitém textu nabývají prostředky expresivních rysů a tento význam, doplněný o expresivní složku, se lexikalizuje) a **kontextový** (je způsoben vzájemným prolínáním dvou různých stylistických vrstev a je záležitostí pouze dané promluvy) (Zima, 1961, s. 10–11). Inherentní expresivní prostředky jsou nápadné na první pohled, díky čemuž je můžeme zařadit k aktualizovaným prostředkům, čímž se stimuluje atrakční funkce, v kontextu titulu mohou nabývat příznakovosti ale i adherentní a kontextové expresivní prostředky.

Pro některé tituly je příznačné využívání jazykových prostředků příslušejících k nespisovným útvarům národního jazyka, tedy takových, které nejsou součástí standardní češtiny. V převážné většině případů jde pouze o využití **lexikálních jednotek (obecněčeské výrazy, slang, argot)**, zcela výjimečně se tyto prostředky uplatňují ve **tvarosloví** či **hláskosloví**. Za příznačné lze v některých případech považovat i výskyt tzv. **hovorových výrazů**, tedy neformálních, ale v zásadě ještě spisovných.

První skupinu tvoří překlady, v nichž jsou využity jazykové prostředky odpovídající originálům:

- ***Policajt ze školky* (Kindergarten Cop)**, 1990 – „Cop“ je neformální (slangové) označení policisty. Překlad využil hovorový výraz „policajt“, nespisovnému výrazu „polda“ se

vyhnul.⁴³

- **Gauneři** (*Reservoir Dogs*), 1992 – Výraz „dog“ je pejorativní označení „zlého, krutého člověka“. Podobný význam má i „gauner“, přestože je méně zhrubělé.⁴⁴
- **Blbý a blbější** (**Dumb & Dumber**), 1994 – Využití slov zhrubělých, jsou doprovázeny negativními konotacemi.⁴⁵
- **Strach a hnus v Las Vegas** (*Fear and Loathing in Las Vegas*), 1998 – Pejorativní výrazy.⁴⁶
- **Ospalá díra** (*Sleepy Hollow*), 1999 – Adherentně expresivní slovo.⁴⁷
- **Úžasňákovi** (*The Incredibles*), 2004 – Překlad obsahuje augmentativní příponu „-ák“. Oba tituly jsou pozitivně hodnotící.⁴⁸
- *Sweeney Todd: Ďábelský holič z Fleet Street* (*Sweeney Todd: The Demon Barber of Fleet Street*), 2007 – Negativně hodnotící přívlastek.⁴⁹
- **Milionář z chatrče** (**Slumdog Millionaire**), 2008 – „Slumdog“ je pejorativní označení obyvatele chudinské čtvrti, „chatrč“ je pejorativum.⁵⁰
- **Hanebný panchartí** (**Inglourious Basterds**), 2009 – Výrazy „panchart“ (případně „bastard“) i „bastard“ nesou srovnatelně negativní konotace. Podobná situace je u slova „hanebný“ (případně „ostudný“, „nečestný“) a „inglorious“, ačkoliv v angličtině je tento výraz knižní. V originálu došlo u obou slov k pravopisným změnám. Režisér Tarantino se k nim odmítl vyjádřit, stručně podložil pouze pravopis „basterds“ výslovností.⁵¹
- **Já, padouch** (**Despicable Me**), 2010 – „Despicable“ znamená „opovržením hodný“. Oba výrazy nesou negativní hodnocení, v českém slově „padouch“ je expresivní přípona „-ouch“.⁵²
- **Bláznivá, zatracená láska** (**Crazy, Stupid, Love.**), 2011 – Oba tituly využívají hodnotící expresiva.⁵³

Překlady se mohou od originálu lišit zesílením použitých jazykových prostředků:

- **Kdopak to mluví 2** (*Look Who's Talking Too*), 1990 – Výraz „kdopak“ lze považovat za tzv. dětské slovo, což souvisí s tématem filmu, v němž je hlavní postavou dítě

⁴³ Také viz Nominální tituly.

⁴⁴ Také viz Nominální tituly.

⁴⁵ Také viz Nominální tituly.

⁴⁶ Také viz Propriální tituly.

⁴⁷ Také viz Propriální tituly.

⁴⁸ Také viz Propriální tituly a Podtituly.

⁴⁹ Také viz Propriální tituly.

⁵⁰ Také viz Nominální tituly.

⁵¹ Také viz Nominální tituly.

⁵² Také viz Nominální tituly a Titulové řady.

⁵³ Také viz Nominální tituly.

komentující okolní dění.⁵⁴

- *Stůj, nebo maminka vystřelí* (Stop! Or My Mom Will Shoot), 1992 – „Maminka“ je deminutivum, jehož ekvivalentem by bylo spíše „mommy“. Neformálnímu výrazu „mom“ by více odpovídalo „mamka“.⁵⁵
- *Pár správných chlapů* (A Few Good Men), 1992 – Došlo k posunu od neutrálního slova „man“ k hovorovosti.⁵⁶
- *Co žere Gilberta Grapea* (What's Eating Gilbert Grape), 1993 – Distributor v překladu zvýraznil expresivní zabarvení pro zvýšení atrakční funkce, titul mohl být přeložen jako „Co užírá Gilberta Grapea“.⁵⁷
- *Mizerové* (Bad Boys), 1995 – „Bad boy“ znamená „zlobivý hoch“, „špatný chlapec“. Překlad tak zintenzivňuje význam, „mizera“ nese negativnější konotace.⁵⁸
- *Prci, prci, prcičky* (American Pie), 1999 – Došlo k posunu k vulgaritě. Neutrální originál nabývá v překladu na expresivitu díky kořenu slova „prc“, slovo „prcat“ je vulgární označení pro „souložit“. Doslovný překlad originálu by zněl „americký koláč“, což je tradiční americké jídlo a zároveň je to leitmotiv filmu. V českém prostředí by takový titul nezněl atraktivně, neboť jeho odůvodnění vyplyne až z děje.⁵⁹
- *Podfu(c)k* (Snatch.), 2000 – V překladu je ukrytá slovní hříčka. „Fuck“ je anglickou nadávkou používanou i v našem prostředí, případně je to zesilující částice, zatímco „snatch“ („uloupit“, „loupení“) je slovo z neutrální slovní zásoby. „Podfuk“ je hovorový výraz atraktivnější než „podvod“ či „loupež“.⁶⁰
- *Scary Movie: Děsnej biják* (Scary Movie), 2000 – K překladu se přidružil podtitul, v němž se kumuluje více prostředků. Obsahuje hodnotící pojmenování „děsný“, v němž došlo k nahrazení spisovné koncovky „-ý“ za obecněčeskou koncovku „-ej“. „Biják“ je slangové označení pro „biograf“, obojí je ale dnes již pocíťováno jako zastaralé.⁶¹
- *Fotr je lotr* (Meet the Parents), 2000 – Došlo k posunu od konverzační fráze k hodnotícímu konstatování. Výraz „fotr“ je pejorativní označení otce a „lotr“ je doprovázeno negativní hodnotící významovou složkou. Originál je zcela neutrální („Seznam se s rodiči“).⁶²

⁵⁴ Také viz Větné tituly a Titulové řady.

⁵⁵ Také viz Větné tituly.

⁵⁶ Také viz Nominální tituly.

⁵⁷ Také viz Větné tituly a Propriální tituly.

⁵⁸ Také viz Nominální tituly.

⁵⁹ Také viz Titulové řady.

⁶⁰ Také viz Nominální tituly.

⁶¹ Také viz Titulové řady a Podtituly.

⁶² Také viz Větné tituly a Titulové řady.

- *Charlieho andílci* (*Charlie's Angels*), 2000 – Zesílení pozitivní konotace. Hodnocení filmu je pouze 55 %, přesto zaujímá 14. místo a v návštěvnosti se umístil na 50. místě, proto se zdá, že titul působí atraktivně.^{63, 64}
- *Slečna Drsňák* (*Miss Congeniality*), 2000 – Inherentní expresivita překladu oproti neutrálnímu originálu.⁶⁵
- *Hele vole, kde mám káru?* (*Dude, Where's My Car?*), 2000 – Neformální oslovení „dude“ má český ekvivalent hovorové „chlape“ či nespisovné „kámo“ (příp. takto lze oslovit obě pohlaví), oproti tomu „vole“ je adherentně expresivní výraz. K oslovení se navíc přidává částice „hele“ k upoutání pozornosti. Slovo „car“ („auto“) patří k neutrální slovní zásobě, zatímco „kára“ k nespisovné. Titul použitím těchto prostředků rozhodně zvýšil svou atraktivnost – ačkoliv má film jen 54% hodnocení, umístil se na 25. místě.⁶⁶
- *Dannyho partáci* (*Ocean's Eleven*), 2001 – V překladu je hovorový výraz s pozitivní významovou složkou, zatímco v originálu je neutrální označení skupiny čítající jedenáct lidí.⁶⁷
- *Příšerky s.r.o.* (*Monsters, Inc.*), 2001 – Český titul přeložil originál jako deminutivum, čímž se k významu přibrala pozitivní konotace. Protože jde o film pro děti, je taková konotace žádoucí.⁶⁸
- *Klub sráčů* (*Kevin & Perry Go Large*), 2001 – „Go large“ je idiom, který v kontextu filmu nabývá hovorovosti a je použit v přeneseném významu „rozjet to ve velkém“. Nápadná je podoba výslovnosti „sráč“ a „large“ /la:dʒ/ (UK), /la:rdʒ/ (US), vulgarismus „sráč“ má ale oproti idiomu v originálu velmi silné negativní konotace.⁶⁹
- *Kriminálka Miami* (*CSI: Miami*), 2002 – Zkratka v originálu je „Crime Scene Investigation“, znamená „Vyšetřování kriminální scény“ a jedná se o smyšlený úřad. V češtině došlo k univerbizaci „Kriminální policie“.⁷⁰
- *Dva a půl chlapa* (*Two and a Half Men*), 2003 – Výraz „men“, „muži“, patří k neutrální slovní zásobě, zatímco „chlape“ je hovorový výraz. Aby byl překlad odpovídající, musel

⁶³ Pořadím filmu míníme umístění v našem korpusu a procentuálním hodnocením je míněno hodnocení, které má film na ČSFD (detailněji viz kapitola Excerpovaný materiál a způsob jeho analýzy).

⁶⁴ Také viz Propriální tituly a Titulové řady.

⁶⁵ Také viz Propriální tituly.

⁶⁶ Také viz Větné tituly.

⁶⁷ Také viz Propriální tituly a Titulové řady.

⁶⁸ Také viz Nominální tituly.

⁶⁹ Také viz Nominální tituly.

⁷⁰ Také viz Propriální tituly.

by být v originálu použit např. výraz „guy“.⁷¹

- *Ajt'áci* (The IT Crowd), 2006 – Překlad „ajt'ák“ vznikl z anglické výslovnosti zkratky „IT“ – /arti/ a přípony „-ák“. Překlad titulu má ještě jednu podobu, a to *Partička IT*, který je přesnější, protože doslovný překlad by byl „IT parta“ (tedy přívlastek shodný rozvíjející podstatné jméno). Oběma překlady tak titul získává oproti originálu příznak expresivnosti.⁷²
- *Tahle země není pro starý* (No Country for **Old Men**), 2007 – Ať už je výraz „starý“ zpodstatněným přídavným jménem, nebo jde o elipsu předmětu „muže“ (v souladu s originálem), došlo v něm k unifikaci koncovky. Spisovný tvar by musel být v obou případech „staré“.⁷³
- *Misfits: Zmetci* (Misfits), 2009 – „Misfit“ je označení člověka, kterého společnost nepřijímá pro jeho zvláštní či neobvyklé chování, nebo se všeobecně nedokáže přizpůsobit situaci, společnosti či prostředí (předpona „mis-“, „bez“, a kořen „fit“, „sedět“, „padnout“). Výraz „misfit“ patří do neutrální slovní zásoby, zatímco „zmetek“ je pejorativní označení.⁷⁴
- *Millerovi na tripu* (We're the Millers), 2013 – „Trip“ je hovorové slovo cizího původu ve významu „výlet“.⁷⁵
- *Méd'a* (Ted), 2012 – Překlad je deminutivem slova „medvěd“. V kontextu filmu jde o označení plyšového medvídky.⁷⁶
- *Mimoni* (The Minions), 2015 – „Minion“ je označení „poskoka“, „přísluhovače“ – tedy někoho, kdo není důležitý a dělá jen to, co se mu řekne, což je slovo negativně inherentně expresivní. Překlad má také negativní konotace, zároveň se významově výrazně posouvá. Mimoň je člověk, který je mimo, je to „podivín“. Expresivní přípona „-oň“ nese pejorativní zabarvení. Překlad zachovává zvukovou shodu.⁷⁷

Třetí, nejméně početnou skupinou jsou překlady, jež jsou na rozdíl od originálu neutrální.

- *Mafiáni* (Goodfellas), 1990 – „Fella“ je neformální výraz znamenající „chlapík“, „kámoš“, ve spojení s přídavným jménem „good“ pak vyzdvihuje pozitivní konotaci, oproti tomu „mafíán“ patří sice do neutrální slovní zásoby, významová stránka je ale

⁷¹ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

⁷² Také viz Nominální tituly.

⁷³ Také viz Větné tituly.

⁷⁴ Také viz Podtituly.

⁷⁵ Také viz Větné konstrukce a Propriální tituly.

⁷⁶ Také viz Nominální tituly a Propriální tituly.

⁷⁷ Také viz Nominální tituly.

doprovázena opačnou, negativní konotací.⁷⁸

- **Doktor Hollywood (Doc Hollywood)**, 1991 – Výraz „doc“ je neformální označení doktora. Překlad „doktor“ patří do neutrální vrstvy slovní zásoby, čeština nedisponuje obdobným výrazem, který by zachoval stejnou míru expresivity (výraz „doktůrek“ vzbuzuje odlišné konotace).⁷⁹
- **Zamilovaný profesor (The Nutty Professor)**, 1996 – „Nutty“ znamená „bláznivý“, „podivný“, což je negativně hodnotící pojmenování.⁸⁰
- **Kokain (Blow)**, 2001 – „Blow“ je argotický výraz pro kokain, zatímco „kokain“ patří do neutrální slovní zásoby. Překlad s vyrovnanými vztahy by byl např. „sníh“, tedy argotické označení pro kokain v češtině.⁸¹

České tituly: Tituly českých filmů využívají stylově příznakové prostředky ve vyšší míře, což je patrné i z části překladů, jež zesilují původně neutrální prostředky použité v originálech. *Princezna ze mlejna*, 1994; *Šmankote, babičko, čaruj!*, 1998; *Dědictví aneb Kurvašigutntág*, 1992; *Broučci*, 1995; *Lotrando a Zubejda*, 1996; *Rumplcimprcampr*, 1997; *Pasti, pasti, pastičky*, 1997; *Pelišky*, 1999; *Návrat idiota*, 1999; *Tele Tele*, 2000; *Otesánek*, 2000; *Smradi*, 2002; *Snowbord'áci*, 2004; *Raft'áci*, 2006; *Ro(c)k podvrat'áků*, 2006; *Gympl*, 2007; *Bestiář*, 2007; *Sněženky a machři po 25 letech*, 2008; *Nestyda*, 2008; *Ošklivka Katka*, 2008; *Bastardi*, 2010; *Okresní přebor – Poslední zápas Pepíka Hnátka*, 2012; *Gympl s (r)učením omezeným*, 2012; *Dvanáct měsíčků*, 2012; *Babovřesky*, 2013 – Film má pouze 23 %, přesto zaujal první místo, atrakční funkce je tu zřejmá; *Vejška*, 2014; *Dědictví aneb Kurva se neříká*, 2014; *Gangster Ka*, 2015; *Padesátka*, 2015.

4.2.2 Větné konstrukce

Tituly filmů lze podle syntaktické struktury rozdělit na větné a nevětné. **Nevětný titul** je tvořen větným ekvivalentem (podle tradiční terminologie jednočlennou větou neslovesnou), tedy neobsahuje sloveso v určitém tvaru a ani u něj nedošlo k elipse slovesa. K **větným titulům**, jejichž analýzou se zabýváme v této podkapitole, jsme zařazovali ty, které jsou tvořeny dvojčlennou větou s přísudkem slovesným, jmenným se sponou nebo jmenným beze spony.

---

⁷⁸ Také viz Nominální tituly.

⁷⁹ Také viz Propriální tituly.

⁸⁰ Také viz Nominální tituly.

⁸¹ Také viz Nominální tituly.

Pouze 44 překladů a 43 originálů jsme vyhodnotili jako tituly větné.⁸² V naprosté většině převažují věty jednoduché. Za pozornost stojí fakt, že 13 překladů obsahuje sloveso v imperativu. Imperativem v titulu se vypravěč obrací k jedné z postav filmu, zároveň ale i k vnímáři, tedy potenciálnímu divákovi – tímto přímým oslovením může dojít ke zvýšení atrakční funkce.

Převažují tituly, jejichž originál i překlad jsou tvořeny větnými konstrukcemi.

- *Sám doma* (Home Alone), 1990 – Na titul lze nahlížet jako na větný titul, v němž došlo k elipse slovesa „být“ („Je sám doma“), v originálu bychom museli doplnit i podmět („He is home alone“).⁸³
- *Kdopak to mluví 2* (**Look Who's Talking Too**), 1990 – V překladu je vynechán imperativ slovesa „look“ – „podívej (se)“. „Who's talking“ je v angličtině idiom, který člověk, jenž je kritizován druhou osobou, řekne, pokud daná osoba „nemá zameteno před vlastním prahem“. V souvislosti s filmem není ale tato věta myšlena obrazně, neboť se vztahuje k hlavní postavě filmu, dítěti, které události kolem sebe komentuje vnitřním hlasem.⁸⁴
- *Batman se vrací* (Batman **Returns**), 1992⁸⁵
- *Smrt jí sluší* (Death **Becomes Her**), 1992
- *Stůj, nebo maminka vystřelí* (**Stop! Or My Mom Will Shoot**), 1992 – Překlad spojil dvě věty jednoduché v souvětí souřadné. České překlady všeobecně s interpunkčními znaménky na konci titulu pracují minimálně, i zde došlo k odstranění vykřičníku, nikoliv však čárky.⁸⁶
- *Co žere Gilberta Grapea* (What's **Eating** Gilbert Grape), 1993⁸⁷
- *Zachraňte Willyho* (**Free Willy**), 1993 – „Free“ je imperativ slovesa „osvobodit“. Sloveso „zachránit“ a „osvobodit“ jsou sice synonymy, ale v tomto případě se domníváme, že první ze sloves doprovází akčnější význam, čímž se zvyšuje atrakční funkce.⁸⁸
- *Mars útočí!* (Mars **Attacks!**), 1996⁸⁹

---

⁸² Pokud má film více než jeden díl a zároveň platí, že pokračování nese shodný název či je tvořen totožným přísudkem, nejsou tyto filmy do počtu větných titulů započítávány a zároveň o jejich množství snižujeme celkový počet titulů v korpusu.

⁸³ Také viz Tituly s Příslovečným určením a Titulové řady.

⁸⁴ Také viz Titulové řady.

⁸⁵ Také viz Titulové řady.

⁸⁶ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

⁸⁷ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Propriální tituly.

⁸⁸ Také viz Propriální tituly.

⁸⁹ Také viz Propriální tituly.

- *Zítřek nikdy neumírá* (Tomorrow Never **Dies**), 1997
- *Lepší už to nebude* (As Good as It **Gets**), 1997 – Náhrada idiomu českým ekvivalentem. V angličtině je přísudek v přítomném čase, přestože vyjadřuje budoucnost. Používá se v ustáleném spojení: „It gets better“, což znamená „Zlepší se to“.
- *Něco na té Mary je* (There's **Something** About Mary), 1998 – „There's something about“ je fráze vyřčená tehdy, když někdo nebo něco má nějakou kvalitu, ale nejsme si (zatím) jistí, jakou. V češtině používáme frázi „Něco na tom je“, překlad proto považujeme za vhodný. V angličtině se tato fráze vyskytuje jako ustálená formulka, zatímco v češtině dochází nejčastěji k náhradě.^{90, 91}
- *Seznamte se, Joe Black* (**Meet** Joe Black), 1998⁹²
- *Deset důvodů, proč tě nenávidím* (10 Things i **Hate** About You), 1999 – Přesný překlad by byl „Deset věcí, které na tobě nenávidím“.⁹³
- *Jeden svět nestačí* (The World **Is Not** Enough), 1999⁹⁴
- *Memento* (**Memento**), 2000 – Slovo „memento“ pochází z latiny a v tomto tvaru je imperativem ve významu „pamatuj“.⁹⁵
- *Fotr je lotr* (**Meet** the Parents), 2000 – Originál obsahuje plnovýznamové sloveso, v překladu je přísudek jmenný se sponou.⁹⁶
- *Hele vole, kde mám káru?* (Dude, Where's My Car?), 2000 – Z vazby „kde je“ se stalo „kde mám“, což může souviset s tím, že čeština oproti angličtině používá méně často přivlastňovací zájmena.⁹⁷
- *Po čem ženy touží* (What Women **Want**), 2000 – Originál využívá aliteraci souhlásky „w“. Aliterace se všeobecně používá v anglických titulech častěji a překladem se, stejně jako na tomto místě, většinou ztrácí. Doslovný překlad by byl „Co ženy chtějí“, takový překlad by mohl vzbuzovat nežádoucí vulgární konotace. Distributor výraz „chtít“ zintenzivnil, čímž došlo k nutné úpravě, jelikož „toužit“ se používá ve vazbě „po něčem“.

---

⁹⁰ Mimo korpus jmenujme pár příkladů – titul dílu v seriálu Dexter „There's Something About Harry“ přeloženo jako „Tajemství domů Morganů“; titul dílu v seriálu Simpsonovi „There's Something About Marrying“ přeloženo jako „Svatby podle Homera“; film „There's Something About a Soldier“ přeložen jako „Betty četařem“. První dva tituly jsou navíc aktualizovány a jsou intertextovými odkazy k výše analyzovanému filmu.

⁹¹ Také viz Propriální tituly.

⁹² Také viz Propriální tituly.

⁹³ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

⁹⁴ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

⁹⁵ Také viz Nominální tituly.

⁹⁶ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Titulové řady.

⁹⁷ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

- *Černý jestřáb sestřelen* (Black Hawk Down), 2001 – O obou titulech lze říct, že u nich došlo k elipse slovesa „být“. V překladu je větná konstrukce v trpném rodě v minulém čase („byl sestřelen“). Anglický termín se ale používá pouze pro označení vojenské helikoptéry, která byla sestřelena v Mogadišu během občanské války v Somálsku. V originálu bychom mohli rekonstruovat původní větu buď jako „Black Hawk **is** down“, kde by šlo o příslovečné určení místa a věta by byla v přítomném čase, nebo jako větu v trpném rodě v minulém čase „Black Hawk **was shot down**“, což by byla verze zcela odpovídající překladu. Přikláníme se k první variantě, protože u druhé by titul pravděpodobně zůstal v podobě „Black Hawk shot down“.⁹⁸
- *Mumie se vrací* (The Mummy **Returns**), 2001⁹⁹
- *Chyt' mě, když to dokážeš* (**Catch Me If You Can**), 2002
- *Dnes neumírej* (**Die** Another Day), 2002 – Originál znamená „Zemři jiný den“, rozkaz se tak změnil na zákaz. Čeština je jazyk, který často neguje (je v něm např. běžné na rozdíl od angličtiny kumulovat záporny), čímž si tuto změnu vysvětlujeme.
- *Kill Bill* (**Kill** Bill), 2003 – Titul zůstává nepřeložen. Sloveso „kill“, „zabij“, je v imperativu.¹⁰⁰
- *Jak jsem poznal vaši matku* (How i **Met** Your Mother), 2005
- *Batman začíná* (Batman **Begins**), 2005¹⁰¹
- *Jmenuji se Earl* (My Name **Is** Earl), 2005 – V obou případech jde o ustálené představovací fráze. „Mé jméno je Earl“ by v češtině působilo příznakově.¹⁰²
- *Ďábel nosí Pradu* (The Devil **Wears** Prada), 2006¹⁰³
- *P.S. Miluji Tě* (P.S. I **Love** You), 2007
- *Po přečtení spalte* (**Burn** After Reading), 2008 – Jádru sdělení je v překladu na konci.
- *Jak vycvičit draka* (How **to Train** Your Dragon), 2010 – V titulu mohlo dojít k elipse modálního slovesa. Nepatrným odklonem od originálu je, že je v něm přivlastňovací zájmeno „your“ („tvůj“), zatímco překlad se vztahuje k jakémukoliv draku. Pro úplnou shodu by měl překlad zahrnout „Jak **si** vycvičit draka“.
- *Zkus mě rozesmát* (Just **Go** with It), 2011 – Originál je idiom, lze jej přeložit jako „prostě se s tím smíř“, fráze s podobným významem je „go with the flow“ („jdi s davem“) – člověk se přizpůsobí okolnostem. Hlavní hrdina zalže své přítelkyni.

⁹⁸ Také viz Propriální tituly.

⁹⁹ Také viz Titulové řady.

¹⁰⁰ Také viz Propriální tituly.

¹⁰¹ Také viz Propriální tituly a Titulové řady.

¹⁰² Také viz Propriální tituly.

¹⁰³ Také viz Propriální tituly.

Požádá proto svou asistentku, zda by jeho lež podpořila a před přítelkyní předstírala, že je jeho bývalou ženou, což vede k neočekávaným situacím. Imperativ v originálu je adresován právě této asistentce, která se dané situaci přizpůsobí. Překladový titul je oproti tomu promluvou asistentky adresovanou hlavnímu hrdinovi. Základní motivace titulu je tak zachována, byla ale vybrána replika, která působí atraktivněji.

- *Temný rytíř povstal* (The Dark Knight **Rises**), 2012 ¹⁰⁴
- *Jupiter vychází* (Jupiter **Ascending**), 2015 – V originálu pravděpodobně došlo k elipse pomocného slovesa „být“, který vytváří přítomný čas průběhový.¹⁰⁵

Dále se zabýváme překlady, které byly z nevětných originálů přeloženy jako konstrukce větné. Jednotlivé případy se od sebe značně liší a stojí za tím vždy jiná motivace.

- *Misery nechce zemřít* (Misery), 1990 – Film natočený podle knižní předlohy (S. King), která v originálu i v překladu nese název „Misery“. U českého titulu filmu došlo k zúžení významu. Důvodem může být snaha jednoznačně poukázat na to, že Misery je jméno hlavní hrdinky, nebo naznačit žánrové zařazení (horor, thriller).¹⁰⁶
- *Na Hromnice o den více* (Groundhog Day), 1993 – V překladu došlo k elipse slovesa „být“. „Groundhog Day“ by se přeložilo jednoslovně pouze jako „Hromnice“. Překlad tak využil pranostiku „Na Hromnice o hodinu více“, kde došlo k nahrazení „hodiny“ za „den“ (hlavní hrdina prožívá jeden den stále dokola), čímž byla pranostika aktualizována.
- *Rolničky, kam se podíváš* (Jingle All the Way), 1996 – V překladu došlo k elipse slovesa „být“ („Rolničky **jsou** (všude), kam se podíváš). Funkcí obou titulů je především zdůraznit vánoční tematiku. Originál je částí textu vánoční koledy „Jingle bells“; jeho doslovný překlad by zněl „Cinkot po celou cestu“, značí trvání v čase, zatímco v překladu jde spíše o jejich množství a prostor, který zaujímají. Přesto považujeme vztahy za vyrovnané.
- *Poslední zůstává* (Last Man Standing), 1996 – „Standing“ není přísudkem, ale postponovaným přívlastkem, který se v této pozici ustálil, jelikož celý titul tvoří idiomatické spojení. „Man“ v originálu odkazuje ke člověku, nikoliv k mužskému pohlaví, což odpovídá překladu, kde zpodstatnělé přídavné jméno zastupuje libovolného člověka. Problém tohoto překladu je ale jiný. Anglická fráze označuje člověka z nějaké skupiny lidí, který nejdéle vydrží dělat nějakou činnost nebo který ostatní porazí, čímž

---

¹⁰⁴ Také viz Titulové řady.

¹⁰⁵ Také viz Propriální tituly.

¹⁰⁶ Také viz Propriální tituly.

se stane vítězem. Oproti tomu označíme-li v češtině někoho za „posledního“, znamená to pro něj prohru, pokud bychom chtěli upozornit na jeho vítězství, řekli bychom např. „nejrychlejší“, „nejlepší“ apod. Překlad proto může být zavádějící.¹⁰⁷

- ***Věřte nevěřte*** (Beyond Belief: Fact or Fiction), 1997 – Ustálené spojení „beyond belief“ znamená „k neuvěření“, „k nevíře“, podtitul znamená „fakta nebo fikce“. Přestože došlo k porušení stylistické a gramatické adekvátnosti, překlad je sémantický věrný a informační hodnota zůstala zachována.
- ***Zachraňte vojína Ryana*** (Saving Private Ryan), 1998 – „Saving“ v originále je gerundium, což je neurčitý slovesný tvar zakončený na „-ing“. Do češtiny by se dal převést jako slovesné podstatné jméno „zachraňování“, ovšem v angličtině je tento tvar stále považovaný za sloveso. Změnu si tedy vyžaduje rozdílnost jazykových systémů a volbu imperativu lze zdůvodnit snahou zvýšit atrakční funkci, jelikož přesnějším ekvivalentem by bylo „Záchrana vojína Ryana“.¹⁰⁸
- ***Sbal prachy a vypadni*** (Lock, Stock and Two Smoking Barrels), 1998 – Překlad je souvětím, přísudek v obou větách je v imperativu.¹⁰⁹
- ***Hledá se Nemo*** (Finding Nemo), 2003 – Doslovný překlad by zněl „Hledání Nema“. Ani v jednom překladu není specifikovaný podmět, překlad se tedy přizpůsobil cílovému jazyku.¹¹⁰
- ***Zastav a nepřezívejš*** (Crank), 2006 – V americké angličtině je výraz „crank“ podstatným jménem označujícím nepříjemného člověka, který se snadno naštvě – tento popis sedí na hlavní postavu. Lze jej přeložit např. jako „blázen“, „mrzout“, ale výraz, který by dokázal takový význam pojmout ve své šíři, bychom hledali těžko, šlo by toho docílit pouze opisem. Překlad proto volí podmínkovou větu, která doslova postihuje téma filmu – hlavnímu hrdinovi koluje v krvi jed a přežije pouze za předpokladu, že si v těle udrží dostatečně vysokou hladinu adrenalinu, nesmí se proto zastavit.
- ***Tahle země není pro starý*** (No Country for Old Men), 2007 – Překlad nese stejný název jako knižní předloha (C. McCarthy). V angličtině je forma „no“ ve spojení s podstatným jménem nebo gerundiem typická (srov. např. „no smoking“ nebo „no trespassing“), do češtiny se taková spojení často překládají formou slovesa v určitém či neurčitém tvaru („nekouřit“, „nekuřte“ nebo „nevstupovat na pozemek“ či „nevstupujte na pozemek“). V překladu došlo prostřednictvím ukazovacího zájmena „tahle země“ ke konkretizaci

---

¹⁰⁷ Také viz Nominální tituly.

¹⁰⁸ Také viz Propriální tituly.

¹⁰⁹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹¹⁰ Také viz Propriální tituly.

a vztahení pouze na jedinou zemi (Texas), zatímco originál je dvojnásobný – může tím být doslova míněna „žádná země“, nebo všeobecně „žádné místo“.¹¹¹

- *Než si pro nás přijde* (The Bucket List), 2007 – Slovo „bucket“ z originálu je součástí idiomu „Kick the bucket“, který je neformálním eufemismem, znamená „zemřít“. Jeho obdobou v češtině by mohlo být „natáhnout bačkory“. Ve spojení s anglickým „list“ („seznam“) je „seznamem posledních přání“. V překladu se nevyjádřeným podmětem míní „smrt“, „smrtka“. Dvěma hlavními hrdiny filmu jsou muži se smrtelnou diagnózou, kteří se společně vydávají do světa splnit si přání ze seznamu. Překlad tak vyrovnává vztahy s originálem, odkazuje k tomu, co hrdinové chtějí stihnout udělat, než zemřou. Překlad je oproti originálu neutrální.

Opačná tendence, totiž že by byla větná struktura v originálu převedena do nevětné struktury v překladu, se uplatňuje přibližně ve stejné míře. Řešení takových případů jsou opět vždy jedinečná.

- *Smrtonosná past 2* (**Die Hard 2: Die Harder**), 1990 – „Die hard“ je idiom. Znamená, že člověku trvá dlouho, než zmizí, nebo že se nevzdá snadno. Např. „Old habits die hard“ by se přeložilo jako „Zvyk je železná košile“. V kontextu filmu jde o hlavního hrdinu bojujícího proti skupině teroristů; je ve značné nevýhodě především kvůli početní převaze teroristů a vlastní nepřipravenosti na takovou situaci. Idiom tak ztrácí na své obraznosti. Originál naznačuje, že hrdina bude bojovat ze všech sil, o čemž svědčí i podtitul druhého dílu, kde se z „hard“ stává komparativ „harder“, protože porazit hrdinu bude pro nového nepřítele ještě těžší. Najít odpovídající překlad, který by takový význam dokázal pojmout, by bylo náročné, proto byl zvolen titul s odlišným významem, sugerujícím nebezpečí.¹¹²
- *Vřískot* (**Scream**), 1996 – Sloveso „scream“ může být buď podstatným jménem ve významu „křik“, „jekot“, „vřískot“, nebo slovesem ve významu „křičet“, „ječet“, „vřískat“, z nichž nejméně příznakově se jeví „křik“. Distributor volil transpozici do podstatného jména, titul by ale mohl být přeložen i jako imperativ „Křič“, „Ječ“, „Vřískej“, kde se nejvhodnějším řešením jeví „Křič“. Vzhledem k tomu, že se jedná o horor, vyvolává slovo „Vřískot“ žádoucí konotace a toto řešení shledáváme jako nejvhodnější.¹¹³
- *Láska přes internet* (**You've Got Mail**), 1998 – Doslovný překlad by zněl „Máte mail/

¹¹¹ Viz také Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹¹² Také viz Nominální tituly a Titulové řady.

¹¹³ Také viz Nominální tituly.

e-mail“. Distributor předně nahradil pojem „mail/e-mail“ výrazem nadřazeným („internet“), což si vysvětlujeme tím, že film vznikl v roce 1998 a Československo bylo k internetu připojeno teprve v roce 1992 – tedy v době, kdy se internet sice již i u nás používal komerčně, nikoliv však masově, a mnoho lidí by tak nemuselo slovu „e-mail“ rozumět. Z toho vyplývá potřeba formu titulu upravit, a tak došlo k transpozici sloveso – podstatné jméno.¹¹⁴

- *Trosečník (Cast Away)*, 2000 – Originál je slovesem znamenajícím „zbavit se“, „zahodit“, „promrhat“, v souvislosti s příběhem novodobého Robinsona je kontextový překlad „ztroskotat“. Originál pojmenovává událost, zatímco překlad označuje hlavního hrdinu.¹¹⁵
- *Klub sráčů (Kevin & Perry Go Large)*, 2001¹¹⁶
- *Já, legenda (I Am Legend)*, 2007 – Náhrada větné struktury apozicí v důsledku nápodoby titulu jiného filmu.¹¹⁷
- *Zohan: Krycí jméno Kadeřník (You Don't Mess with the Zohan)*, 2008 – Celá větná struktura je nahrazena hlavním titulem a podtitulem, z originálu zůstalo zachováno pouze jméno hlavního protagonisty. Doslovný překlad by v tomto případě zněl velmi nepřirozeně, a aby působil atraktivně, musel by být např. převeden do rozkazovacího způsobu (tedy bez podmětu „you“), pak by se dal přeložit jako „Nezahrávejte si se Zohanem“. Jeden ze slovenských překladů zní: „Dejte si pozor na Zohana“, což je řešení podobné našemu návrhu.¹¹⁸
- *Rivalové (Rush)*, 2013 – „Rush“ může být podstatné jméno¹¹⁹ či sloveso „hnát se“ v imperativu.¹²⁰
- *Millerovi na tripu (We're the Millers)*, 2013 – Zachováno zůstává opět pouze jméno. Originál obsahuje frázi obvyklou při představování rodiny: „My jsme Millerovi“.¹²¹
- *Podfukáři (Now You See Me)*, 2013 – Tento idiom, který může pokračovat „and now you don't“, doslova znamená „Teď mě vidíš (a teď ne)“ a používá se k vyjádření toho, že něco zmizí nebo že někdo nechá něco nebo někoho zmizet bez jasného vysvětlení. Bývá používán kouzelníky během jejich představení. Film vypráví o skupině iluzionistů, která do svých představení zahrnuje bankovní loupeže v přímém přenosu.

---

¹¹⁴ Také viz Nominální tituly.

¹¹⁵ Také viz Nominální tituly.

¹¹⁶ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Propriální tituly.

¹¹⁷ Také viz Nominální tituly a Titulové řady.

¹¹⁸ Také viz Propriální tituly.

¹¹⁹ Více viz Nominální tituly.

¹²⁰ Také viz Nominální tituly.

¹²¹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Propriální tituly.

Protože by idiom nezbudil žádoucí konotace, došlo k nahrazení substantivem, které nastiňuje téma filmu, ačkoliv se tak ztrácí asociace s kouzelníky, resp. je hanlivě označuje.¹²²

České tituly: V korpusu českých filmů jsme našli 22 výskytů větných titulů, tedy jen 11 %, což je oproti hlavnímu korpusu vyšší procentuální zastoupení. *Pějme píseň dohola*, 1990; *Trhala fialky dynamitem*, 1992; *Arabela se vrací aneb Rumburak králem Říše pohádek*, 1993; *Bylo nás pět*, 1994; *Ještě větší blbec, než jsme doufali*, 1994; *Byl jednou jeden polda*, 1995; *Šeptej*, 1996; *Stůj, nebo se netrefím!*, 1997; *Je třeba zabít Sekala*, 1998; *Šmankote, babičko, čaruj!*, 1998; *Musíme si pomáhat*, 2000; *Jak ukrást Dagmaru*, 2001 – Elipsa modálního slovesa; *Musím tě svést*, 2002; *Jedna ruka netleská*, 2001; *Jak básníci neztrácejí naději*, 2003; *Panic je nanic*, 2005; *Obsluhoval jsem anglického krále*, 2003; *Jak se krotí krokodýli*, 2006; *U mě dobrý*, 2008 (elipsa slovesa „být“ a podmětu „to“); *Líbáš jako Bůh*, 2009; *Vyprávěj*, 2009; *Probudím se včera*, 2012; *Líbáš jako ďábel*, 2012; *Pojedeme k moři*, 2014.

4.2.3 Číslo jako integrální součást titulu

Odhlédneme-li od čísla značícího pokračování filmu (tzv. sequelů), zůstane nám nepříliš početná skupina filmů, jež obsahují číselný údaj (vyjádřený číslicí nebo slovně číslovkou). Takových titulů je jen 33. Číselný údaj nejčastěji určuje množství, může danou věc blíže určovat, může být letopočtem a pouze jediný titul určuje procento.

Zhruba u třetiny titulů se překlad řídí originálem a zůstává zachována jak informační hodnota, tak sémantická věrnost. Řadíme sem i tituly, v nichž byla číslovka vypsána číslicí zaměněna za číslovku vypsanou slovně nebo naopak, jelikož tuto změnu nepovažujeme za porušení stylistické či gramatické adekvátnosti (jednotlivé situace komentujeme).

- *Beverly Hills 90210* (**Beverly Hills** 90210), 1990 – Město v Kalifornii s poštovním směrovacím číslem. Zůstává ve své původní podobě, počestněné by muselo mít mezeru za třetí číslicí.¹²³
- *1492: Dobyť ráje* (**1492: Conquest of Paradise**), 1992 – Číslo je letopočtem.¹²⁴
- *Sedm* (**Se7en**), 1995 – Číslo se vztahuje k sedmi smrtelným hříchům. Zároveň je v originále grafická hříčka, která nebyla do překladu převedena. Číselná hodnota je vyjádřena dvojím způsobem, slovně a číslicí, jelikož tu existuje částečná podobnost

¹²² Také viz Nominální tituly.

¹²³ Také viz Propriální tituly.

¹²⁴ Také viz Podtituly.

písmene „v“ a číslice „7“, kterou je písmeno nahrazeno.

- *12 opic* (**Twelve Monkeys**), 1995 – Film je v češtině znám i pod názvem „Dvanáct opic“ a naopak v angličtině může mít podobu „12 Monkeys“.
- *Čtyři pokoje* (**Four Rooms**), 1995
- *Apollo 13* (**Apollo 13**), 1995 – Číslovka 13 je označení letu programu Apollo.¹²⁵
- *101 dalmatinů* (**101 Dalmatians**), 1996
- *Sedm let v Tibetu* (**Seven Years in Tibet**), 1997¹²⁶
- *Šest dní, sedm nocí* (**Six Days Seven Nights**), 1998
- *Deset důvodů, proč tě nenávidím* (**10 Things I Hate About You**), 1999 – Čeština vypisuje číslovky s nízkou hodnotou většinou slovy.¹²⁷
- *8 MM* (**8MM**), 1999 – Jelikož titul označuje filmový formát (osmimilimetrový film), měl by být v překladu správně uveden jako 8 mm, protože je to jednotková délka, která se tradičně zapisuje malými písmeny.
- *28 dní poté* (**28 Days Later...**), 2002 – Doslovný překlad by byl „o 28 dní později“. „Poté“ lze chápat jako „po určité, většinou neblahé události“, takže překlad poskytuje divákovi explicitnější informaci.
- *Dva a půl chlapa* (**Two and a Half Men**), 2003¹²⁸
- *21 gramů* (**21 Grams**), 2003 – Originál i překlad by mohly v potenciálním divákovi evokovat drogovou tematiku a tím pádem jsou zavádějící. Ve skutečnosti jde o hmotnost, o kterou se sníží váha těla po smrti. Překlad je ale přesný.
- *Shrek Třetí* (**Shrek the Third**), 2007 – Číslo figuruje jako Shrekovo příjmení.¹²⁹
- *2012* (**2012**), 2009 – Číslo je letopočtem. Před rokem 2012 celý svět mluvil o konci světa především kvůli konci mayského kalendáře právě na sklonku roku 2012. Význam titulu je tak vzhledem ke kulturním souvislostem dostatečně zřejmý, pro budoucí generace by mohl být zastřenější.
- *127 hodin* (**127 Hours**), 2010
- *50/50* (**50/50**), 2011 – Obvyklejší by byla podoba „fifty-fifty“, „padesát na padesát“. V této podobě může titul vzbuzovat dojem, že znamená „padesát z padesáti“, což by byl v souvislosti s filmem chybný výklad. Hrdina se dozvídá o svém onemocnění rakovinou a logicky jsou jen dva možné konce – buď se uzdraví, nebo zemře. Překlad je ale věrný.
- *21 Jump Street* (**21 Jump Street**), 2012 – „Jump Street“ je ulice, číslo v názvu je číslem

¹²⁵ Také viz Propriální tituly.

¹²⁶ Také viz Propriální tituly.

¹²⁷ Také viz Větné tituly.

¹²⁸ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹²⁹ Také viz Propriální tituly a Titulové řady.

popisným, titul je nepřeložen, protože by číslo podle našich zvyklostí mělo být až za názvem ulice.¹³⁰

- ***Padesát odstínů šedi* (Fifty Shades of Grey)**, 2015¹³¹
- ***Osm hrozných* (The Hateful Eight)**, 2015 – Výraz „hateful“ znamená „nenáviděný“ či „nenávidstný“, v kontextu filmu se jedná o oba významy. Volbou jednoho z možných překladů by se tak druhý význam ztratil. Slovo „hrozný“ dokáže oba významy pojmut, i když se zároveň ztrácí intenzita. Z originálu by se „eight“ přeložilo jako podstatné jméno „osmička“ (skupina čítající osm lidí), překladem se z podstatného jména stává číslovka a roli v tom sehrála intertextovost.¹³²

Podoba následujících titulů byla upravena. Jednotlivě komentujeme, v jaké míře došlo k porušení vztahů mezi originálem a překladem.

- ***Čtyři svatby a jeden pohřeb* (Four Weddings and a Funeral)**, 1994 – Neurčitý člen se obecně svým významem podobá číslovce „one“ („jeden“), jako je tomu v tomto případě. Význam by byl zachován i bez náhrady členu za číslovku, použitím číslovky došlo oproti originálu ke zdůraznění počtů.
- ***Jeden svět nestačí* (The World Is Not Enough)**, 1999 – Obecně řečeno se člen určitý v angličtině používá tam, kde existuje jediný exemplář, jako je např. „svět“ ve smyslu naší planety Země. Pro zdůraznění jedinečnosti je určitý člen nahrazen číslovkou.
- ***60 sekund* (Gone in Sixty Seconds)**, 2000 – Originál v překladu znamená „Pryč během 60 sekund“. Překlad se tak vzdal první části a ponechal jen významově nejednoznačnější časové vymezení a slovní záznam mění v číslici.
- ***Můj soused zabiják* (The Whole Nine Yards)**, 2000 – Došlo k nahrazení celého titulu.¹³³
- ***Já, mé druhé já a Irena* (Me, Myself & Irene)**, 2000 – Mnohoznačná číslovka je zde použita ve významu „další“.¹³⁴
- ***50× a stále poprvé* (50 First Dates)**, 2004 – Doslovný překlad by zněl „50 prvních schůzek“. Hlavní hrdinka filmu si poškodila při nehodě krátkodobou paměť, a její nápadník proto musí dennodenně bojovat o její srdce. Překlad ale doprovází jiné konotace, protože výraz „poprvé“ se používá pro první pohlavní styk, čímž se významově od originálu posouvá.
- ***300: Bitva u Thermopyl* (300)**, 2006 – Číslo je počtem spartských bojovníků. Tvůrce je

¹³⁰ Také viz Propriální tituly a Titulové řady.

¹³¹ Také viz Propriální tituly.

¹³² Také viz Titulové řady a Grafické aktualizace.

¹³³ Také viz Větné tituly.

¹³⁴ Také viz Propriální tituly.

v případě prvního filmu významově méně konkrétní. Distributor se rozhodl pro významové zpřesnění přidáním podtitulu, čímž se cílový divák dozvídá, že je film zaměřen historicky.¹³⁵

- ***Sedm životů* (Seven Pounds)**, 2008 – Hlavní hrdina (W. Smith) způsobí dopravní nehodu, a zapříčiní tak smrt sedmi lidí. Aby se z tohoto dluhu vykoupil, rozhodne se pomoci sedmi jiným lidem, kteří si to podle jeho detailního průzkumu zaslouží, tím, že jim daruje své orgány nebo jinou část svého těla. Před vydáním filmu byl titul považován za záhadný a studio ho odmítlo komentovat. Trailery byly natočeny tak, aby neprozrazovaly příliš detailů. Režisér G. Muccino se k tomu vyjádřil následovně: „*Diváci nebudou přesně vědět, jaké jsou záměry hlavního hrdiny.*“¹³⁶ Ty se skutečně dozvídáme až postupně a s hrdinovým motivem je divák seznámen až v samotném závěru. Překlad tak výrazně narušuje vztahy s originálem, jelikož je oproti němu významově transparentnější. W. Smith se nechal slyšet, že titul odkazuje k Shakespearově *Kupci benátskému*, ve kterém musí dlužník splatit dluh včas, jinak mu věřitel může z těla vyříznout jednu libru masa (doslovný překlad originálu je „sedm liber“). V překladu se tak zároveň ztrácí aluze na Shakespearovo dílo.
- ***96 hodin* (Taken)**, 2008 – Originál pracuje s přídavným jménem, v překladu „vzatý“. V kontextu filmu jde o únos dívek, to ale titul neprozrazuje. Aby šlo o synonymum ke slovu „unesený“, musel by obsahovat ještě příslovce „away“, přesto tento význam alespoň naznačuje. Hlavní hrdina má 96 hodin na to, aby dívky zachránil, čímž se vztahy vyrovnávají – překlad vzbuzuje dojem odpočítávání nebo časového limitu.
- ***District 9* (District 9)**, 2009 – Oficiální text distributora filmu pracuje s překladem „Okresek 9“, titul ale zůstává nepřeložen, čímž dochází k porušení vztahů.
- ***500 dní se Summer* ((500) Days of Summer)**, 2009 – Číslo v originálu je méně důležité než v překladu, jelikož je v závorce.¹³⁷
- ***12 let v řetězech* (Twelve Years a Slave)**, 2013 – Film vychází ze stejnojmenného románu (S. Northup), který do češtiny nebyl přeložen. Překlad zní „Dvanáct let otrokem“. Hlavní postava je svobodný muž, který skončí spoutaný v řetězech a je prodán do otroctví. Přestože na začátku filmu řetězy figurují, titul skrývá obrazné pojmenování, zatímco originál je přímým pojmenováním.

České tituly: *Sedmero krkavců*, 1993; *Bylo nás pět*, 1994; *Akumulátor 1*, 1994; *Ranč*

¹³⁵ Také viz Titulové řady.

¹³⁶ *Wikipedia* [online]. In www.wikipedia.org, 2001 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <https://en.wikipedia.org/wiki/Seven_Pounds#Title>.

¹³⁷ Také viz Propriální tituly.

U zelené sedmy, 1998; *Jedna ruka netleská*, 2003; *Sněženky a machři po 25 letech*, 2008; *3 sezóny v pekle*, 2009; *Dvanáct měsíčků*, 2012; *Tři bratři*, 2014; *Případy I. oddělení*; 2014; *Čtvrtá hvězda*, 2014; *10 pravidel jak sbalit holku*, 2014; *Sedmero krkavců*, 2015; *Dítě číslo 44*, 2015.

4.2.4 Nominální tituly

V této podkapitole rozebereme **překladové tituly nevětné**, jejichž **základ tvoří podstatné jméno, přídatné jméno** nebo **zájmeno**.¹³⁸ Tato skupina je nejpočetnější a rozhodli jsme se ji rozdělit podle toho, zda je titul tvořen pouze jménem, nebo zda je toto jméno rozvíjeno přívlastkem. Takové tituly dále dělíme na přívlastky shodné a neshodné, případně kombinací obou. V rámci každé skupiny třídíme tituly podle toho, zda u nich došlo k porušení významových vztahů, nebo nikoliv, a obdobně zda byla zachována formální stránka, nebo ne. Problém u významové stránky může nastat u titulů, kde se i v překladu vyskytují výrazy cizího původu. V dnešní době je výskyt slov či sousloví cizího původu běžný. Svou podobou se adaptovala češtině, nebo v našem prostředí zdomácněla natolik, že jim rozumí převážná většina lidí. Přesto mohou znesnadňovat porozumění, čímž může dojít k narušení vztahů mezi originálem a překladem.

První skupinu tvoří tituly, jejichž překlady se skládají pouze z podstatného jména, zcela výjimečně z přídatného jména a ještě méně často ze zájmena, případně jsou jména souřadně spojena.

Nejčastější jsou **překlady**, které **zachovávají slovnědruhovou platnost** originálu a zároveň jsou většinou **bez významového posunu**.

- *Duch (Ghost)*, 1990
- *Kmotr III (The Godfather: Part III)*, 1990¹³⁹
- *Predátor (Predator)*, 1990
- *Terminátor 2: Den zúčtování (Terminator 2: Judgment Day)*, 1991¹⁴⁰
- *Kráska a zvíře (Beauty and the Beast)*, 1991 – Filmová adaptace starofrancouzské

¹³⁸ Do této podkapitoly až na výjimky nezahrnujeme tituly obsahující propria, jelikož je pro ně vyhrazená samostatná podkapitola Propriální tituly, kde je třídíme podle dalších, specifických kritérií. Výjimka se týká titulů, jež byly přeloženy bez propria. Dále vynecháváme tituly s číselným údajem, jelikož tvoří samostatnou podkapitulu Číslo jako integrální součást titulu. Z podkapitoly Větné tituly sem zařazujeme pouze tituly, které jsou z větných konstrukcí přeloženy jako nevětné. Součástí této podkapitoly nejsou ani tituly, které zůstaly nepřeloženy, protože ty analyzujeme ve vlastní podkapitole Nepřeložené tituly. V případě, že se podoba titulů filmů z jedné titulové řady (viz Titulové řady) shoduje nebo má shodný základ, analyzujeme zde pouze jeden z filmů.

¹³⁹ Také viz Titulové řady.

¹⁴⁰ Také viz Titulové řady.

pohádky prvně zaznamenané autorkou J. M. Le Prince de Beaumont.

- *Vetřelec 3 (Alien³)*, 1992 ¹⁴¹
- *Odpadlík (Renegade)*, 1992
- *Uprchlík (The Fugitive)*, 1993
- *Přátelé (Friends)*, 1994
- *Maska (The Mask)*, 1994
- *Junior (Junior)*, 1994 – Slovo cizího původu, které lze považovat za zdomácnělé, a tudíž za přeložené.
- *Blbý a blbější (Dumb & Dumber)*, 1994 – Přídavná jména jsou tu použita jako zpodstatnělá. Logogram „et“, používaný ve významu souřadící spojky „a“, je zde touto spojkou nahrazen, jelikož v českých překladech většinou k jeho náhradě dochází. ¹⁴²
- *Vrána (The Crow)*, 1994
- *Specialista (The Specialist)*, 1994
- *Skála (The Rock)*, 1996
- *Vřískot (Scream)*, 1996 ¹⁴³
- *Spáči (Sleepers)*, 1996
- *Výkupné (Ransom)*, 1996
- *Hra (The Game)*, 1997
- *Lhář, lhář (Liar Liar)*, 1997
- *Kontakt (Contact)*, 1997
- *Mumie (The Mummy)*, 1999 ¹⁴⁴
- *Gladiátor (Gladiator)*, 2000
- *Memento (Memento)*, 2000 – Slovo „memento“ patří v češtině do knižní slovní zásoby („připomínka“, „výstraha“, „varování“). Hlavní hrdina není schopen uložit si do paměti nové vzpomínky, proto si všechny důležité události píše jako připomínky i jako výstrahy na fotografie a ty nejdůležitější má vytetované na vlastním těle. Zároveň lze titul z latiny přeložit jako „pamatuj“, což je rozkaz, jehož mluvčím i adresátem je sám hrdina. ¹⁴⁵
- *Čokoláda (Chocolate)*, 2000
- *Pláž (The Beach)*, 2000
- *Patriot (The Patriot)*, 2000 – Český ekvivalent by mohl být „vlastenec“.

---

¹⁴¹ Také viz Titulové řady.

¹⁴² Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁴³ Také viz Větné tituly.

¹⁴⁴ Také viz Titulové řady.

¹⁴⁵ Také viz Větné tituly.

- *Pianista* (**The Pianist**), 2001 – Překlad oproti originálu prozrazuje jmenný rod.
- *Kruh* (**The Ring**), 2001
- *Kokain* (**Blow**), 2001 ¹⁴⁶
- *Kurýr* (**The Transporter**), 2002
- *Znamení* (**Signs**), 2002
- *Insomnie* (**Insomnia**), 2002 – „Insomnie“ je porucha spánku, při níž člověk nemůže usnout, nebo se během spaní často probouzí. K narušení vztahů nedošlo, protože jde o odborný termín a cílový divák skrze titul získává stejnou informaci. Anglickým ekvivalentem je „sleeplessness“ a českým „nеспavost“.
- *Terminál* (**The Terminal**), 2004
- *Letec* (**The Aviator**), 2004
- *Ostrov* (**The Island**), 2005
- *Pýcha a předsudek* (**Pride & Prejudice**), 2005 – Titul je v knižní předloze (J. Austenová) spojen spojkou „and“, film ji nahrazuje logogramem „et“, překlad se jej opět zbavuje.
- *Hrdinové* (**Heroes**), 2005
- *Auta* (**Cars**), 2006
- *Iluzionista* (**The Illusionist**), 2006
- *Fontána* (**The Fountain**), 2006
- *Stmívání* (**Twilight**), 2008 ¹⁴⁷
- *Rychlí a zběsilí* (**Fast & Furious**), 2009 – Opět došlo k náhradě logogramu.¹⁴⁸
- *Andělé a démoni* (**Angels & Demons**), 2009 – V originálu se jak ve filmové, tak v knižní verzi (D. Brown) používá logogram „et“, překlad jej nahrazuje spojkou „a“.
- *Megamysl* (**Megamind**), 2010
- *Hobit: Neočekávaná cesta* (**The Hobbit: An Unexpected Journey**), 2012 ¹⁴⁹
- *Diktátor* (**The Dictator**), 2012
- *Gravitace* (**Gravity**), 2013
- *Stážista* (**The Intern**), 2015

V následujících překladech došlo k lehkému významovému posunu, aniž by byla porušena forma.

- *Mafiáni* (**Goodfellas**), 1990 – Výraz „goodfella“ se v americké angličtině ustálil ve

¹⁴⁶ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁴⁷ Také viz Titulové řady.

¹⁴⁸ Také viz Titulové řady.

¹⁴⁹ Také viz Titulové řady.

významu „člen mafie“, „gangster“, ale až po vzniku filmu, kde byl použit jako neologismus. Ve filmu se tak označují důvěryhodní mafiáni.¹⁵⁰

- **Oheň (Backdraft)**, 1991 – Jev zvaný „backdraft“ nemá v češtině svůj odpovídající termín, proto se pro jeho označení používá anglický výraz. Jde o výbuch, k němuž dojde přívalem čerstvého vzduchu do uzavřeného místa, kde hoří za nedostatku kyslíku. Doslova by se dal originál přeložit jako „zpětný průvan“. Ve filmu odkazuje k sérii žhářských požárů, které tento jev spojuje. Cílovému divákovi by ale nic neřekl, proto byl termín nahrazen slovem nadřazeným, jež ale odkazuje k tématu celého filmu – otec i jeho synové jsou povoláním hasiči.
- **Nesmiřitelní (Unforgiven)**, 1992 – Překlad jasně označuje hlavní postavy a naznačuje jejich vztah, zatímco originál („neodpuštěný“, „neodpouštějící“, „nesmiřitelný“) by mohl charakterizovat jak člověka, tak jeho čin, překladem se tedy jeden význam ztratil.
- **Likvidátor (Eraser)**, 1996 – Přestože se výraz „eraser“ používá k označení neživých předmětů (všeobecně jakýkoliv „nástroj k mazání“), je zde použit v přeneseném významu a označuje hlavní postavu, jež má odstraňovat veškeré stopy po totožnosti lidí zařazených do programu ochrany svědků a tím je chránit. „Likvidátor“ a o něco méně i „eraser“ spíše evokují nájemného zabijáka.
- **Odplata (Payback)**, 1999 – Výraz „payback“ sice znamená „odplatu“, ale i „návratnost“, „výnos z předchozích snah“. Překlad se této mnohoznačnosti vzdává. K filmu se vztahují oba významy – jde o pomstu i o peníze, o něž hlavní hrdina přišel.
- **Podfu(c)k (Snatch.)**, 2000 – „Snatch“ je sloveso s významem „uloupit“, nebo označuje děj, při němž se někdo snaží něco „rychle a násilím vzít“. Překlad odstraňuje interpunkční znaménko a posouvá význam od „loupeže“ k „podvodu“.¹⁵¹
- **Vyvolený (Unbreakable)**, 2000 – Přesný překlad by byl „nerozbitný“, tato charakteristika se vztahuje k hlavnímu hrdinovi, jenž je nezranitelný. Překlad význam posouvá do roviny jedinečnosti – ačkoliv svým způsobem hrdina jedinečný je, výraz „vyvolený“ si spojujeme s nějakým úkolem, misí (většinou „zachránit svět“). Přestože ve filmu hrdina lidem životy zachraňuje, setkáme se s tím až v samém závěru příběhu a tyto záchrany jsou malého rozsahu. Překlad je zpodstatnělým přídavným jménem.
- **Ztraceni (Lost)**, 2004 – Překlad, který může být jmenným tvarem přídavného jména, prozrazuje oproti originálu množné číslo.
- **Prorocví (Knowing)**, 2009 – „Knowing“ může znamenat „vědění“, tedy může být

¹⁵⁰ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁵¹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

slovesným podstatným jménem, nebo přídavným jménem ve významu „vědoucí“. Překlad se přiklání k prvnímu významu a konkretizuje ho (hlavní hrdina filmu dešifruje proroctví). Druhý význam by charakterizoval dívku, která je autorkou proroctví.

- **Počátek (Inception)**, 2010 – Překlady titulů často vznikají v předstihu a tento film je jasnou ukázkou toho, jak nevhodné může překladatelské řešení být bez obeznamenosti s filmem. Přestože je překlad správný, nereflakuje význam s ohledem na film. „Inception“ je zde použito v obrazném významu „vnuknutí“, „zasazení“ myšlenky do něčího podvědomí prostřednictvím snu.
- **Nevědomí (Oblivion)**, 2013 – „Oblivion“ znamená „zapomnění“ a vztahuje se k hlavnímu hrdinovi, jemuž byla vymazána paměť. „Nevědomí“ se používá ve významu „nevědění“, „neznalosti“ či „nevědomosti“, případně je to „oblast lidské psychiky ležící mimo vědomí“, což lze vztáhnout na hrdinovy sny jakožto útržky vzpomínek uložených v podvědomí, resp. nevědomí. Překlad se významově posouvá.
- **Zmizení (Prisoners)**, 2013 – Originál („vězni“) odkazuje k více než jedné osobě, které jsou uvězněny, ve filmu ke dvěma dívkám, které na začátku příběhu zmizí, ale i k dalším obětem únosu z dřívější doby. Originál je tak označením těchto uvězněných lidí. Překlad oproti tomu reaguje pouze na událost, která se stane zpočátku filmu.
- **Mimoni (The Minions)**, 2015 – Přesný překlad by byl „posluhovač“.¹⁵²

U některých překladů může být **porušena forma**, ale **význam zůstává zachován**. Motivace k formálním změnám je různé povahy, nelze vysledovat jednotnou tendenci, důvody uvádíme u každého příkladu.

- **Pohotovost (ER)**, 1994 – „ER“ je zkratka „emergency room“, což doslova znamená „pohotovostní místnost“. Překlad vyrovnává vztahy s originálem, jelikož oba tituly odkazují ke stejné skutečnosti.
- **Trosečník (Cast Away)**, 2000 – Změna slovnědruhov^é příslušnosti (sloveso „ztroskotat“ – podstatné jméno „ztroskotanec“, „trosečník“). Výraz je lexikalizovanou jednotkou užívanou ve významu „trosečník“, avšak v takovém případě se upřednostňuje psát jej jako složeninu „castaway“, případně „cast-away“.^{153, 154}
- **Klik – život na dálkové ovládání (Click)**, 2006 – Překlad je přesný, ale podtitulem byl originál konkretizován.¹⁵⁵
- **Zloba – Královna černé magie (Maleficent)**, 2014 – Přídavné jméno „zlý“, „škodlivý“

¹⁵² Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁵³ Např. v roce 1986 vznikl stejnojmenný film Trosečník (Castaway) v ustálené podobě.

¹⁵⁴ Také viz Větné tituly.

¹⁵⁵ Také viz Podtituly.

bylo nahrazeno podstatným jménem, navíc přidáním podtitulu dochází ke konkretizaci.¹⁵⁶

Případně se kromě **formy může posunout i význam.**

- **Gauneři (Reservoir Dogs)**, 1992 – Existuje několik teorií týkajících se vzniku a významu originálu, uvedeme tři základní. Nejpravděpodobnější je, že Tarantino nedokázal vyslovit francouzské „au revoir“, /,əʊ rə'vwa:(r)/ (na shledanou), když pracoval ve videopůjčovně, k filmu *Au revoir les enfants* (Na shledanou, chlapeci), 1987 proto odkazoval jako k „the reservoir film“, /'rez.ə.vwa:r/. Tarantino má zálibu v intertextových odkazech, a proto je pravděpodobné, že titul odkazuje k výše zmíněnému filmu. Později se při rozhovoru pro britský magazín Empire vyjádřil: „*It's more of a mood title than anything else. It's just the right title, don't ask me why,*“ a dále: „*It's just a perfect title for those guys, they are reservoir dogs, whatever the hell that means.*“¹⁵⁷ Přikláníme se k názoru, že v tomto konkrétním případě nemohly být vztahy zachovány, jelikož i kdyby titul zůstal nepřeložen, cílový divák by byl stále znevýhodněn případnou neznalostí slova „dog“, a částečný překlad „reservoir psi“ by působil komicky. Nepřeložením titulu by se mohla zvýšit atraktivita titulu. Namísto toho došlo k jeho úplné náhradě a titul tím ztratil rys příznakovosti.¹⁵⁸
- **Mizerové (Bad Boys)**, 1995¹⁵⁹
- **Čarodějky (Charmed)**, 1998 – Přídavné jméno „okouzluující“ v originálu je slovní hříčkou, jelikož pozitivně charakterizuje hlavní postavy a zároveň sloveso „charm“ znamená „kouzlit“, „čarovat“. Přídavná jména jako samostatné tituly v našem korpusu sice příliš často nefigurují, ale převedením do podstatného jména byl první význam zcela potlačen.
- **Ajt'áci (The IT Crowd)**, 2006¹⁶⁰
- **Všemocný (Limitless)**, 2011 – Překlad oproti originálu prozrazuje pohlaví hlavního hrdiny. Originál („neomezený“, „bezlimitní“) se vztahuje k mýtu, že využíváme pouze 10 % našeho mozku, a hlavní hrdina má díky drogám možnost začít využívat

¹⁵⁶ Také viz Podtituly.

¹⁵⁷ Volně přeloženo: „Více než cokoli jiného jde především o atmosféru. Je to prostě ten správný titul, neptejte se proč.“ A dále: „Je to prostě perfektní titul, který se pro postavy z filmu hodí, protože jsou „reservoir dogs“, ať už to znamená cokoli.“ Peary, G. *Quentin Tarantino: Interviews Introduction* [online]. In www.geraldpeary.com, 2004 [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <http://www.geraldpeary.com/books/tarantino_intro.html>..

¹⁵⁸ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁵⁹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁶⁰ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

zbývajících 90 %, čímž se tohoto omezení zbaví. Neznamená to ovšem, že je „všemocný“. Překlad tím pádem význam zveličuje.

- ***Méd'a (Ted)***, 2012 ¹⁶¹
- ***Rivalové (Rush)***, 2013 – „Rush“ může být podstatné jméno znamenající „spěch“, „kvap“ či sloveso „hnát se“. Ve filmu se vztahuje k závodům formulí, v nichž je cílem být nejrychlejší. Překlad jej nahradil podstatným jménem poukazujícím na vztah dvou hlavních hrdinů, kteří spolu soupeří o vítězství. ¹⁶²
- ***Zmizelá (Gone Girl)***, 2014 – V překladu se ztratila mnohoznačnost. „Gone“ může skutečně vyjadřovat, že je někdo „zmizelý“, zároveň ale může znamenat „mrtvý“ a též se neformálně užívá ve významu „těhotná“. Ve filmu se pohřešuje žena, o níž se později dozvíme, že byla těhotná. Formální stránka zde sice byla porušena, ale čeština dokáže jmenný rod vyjádřit koncovkou „-á“. V překladu ale není zřejmé, jak stará dotyčná osoba je, zatímco „girl“ v originálu indikuje mladost.
- ***Divergence (Divergent)***, 2014 – Překlad změnil slovnědruhovou příslušnost, z přídavného jména se stalo podstatné jméno. Slovo „divergence“ značí „odchýlení“, „odklon“, „neshodu“, „rozpor“, případně „vývoj, který vede k oddalování“. Objekty, procesy či vlastnosti účastníci se divergence se označují jako „divergentní“, což by byl přesný překlad originálu, který by zároveň lépe odpovídal kontextu filmu. V něm jsou lidé rozděleni na pět frakcí podle svých vlastností, hlavní hrdinka by se podle testu hodila do více z nich a přívlastek „divergentní“ takové lidi charakterizuje. Další problém je, že slovo „divergence“, „divergentní“ je cizího původu a není běžnou součástí slovní zásoby. Vztahy tu tak jsou výrazně narušeny.
- ***Labyrint: Útěk (The Maze Runner)***, 2014 – Anteponovaný přívlastek ¹⁶³ byl převeden do hlavního titulu a podstatné jméno bylo v překladu vytknuto v podobě podtitulu. Motivace distributora může spočívat ve skutečnosti, že již bylo natočeno pokračování ¹⁶⁴ (titul byl přeložen na základě stejného principu), čímž mohl chtít jednotlivé díly zařadit do titulové řady a funkce podtitulů by byla rozlišovací. Překlad se zároveň konkretizuje, jelikož v originálu nás titul seznamuje pouze s prostředím („maze“, „bludiště“) a s hlavní postavou („runner“, „běžec“), zatímco překlad o hlavním hrdinovi nic neříká. Na druhou stranu obsahuje prvek akčnosti – „útěk“, který většinou konotujeme s „únikem před něčím nebezpečným, nepříjemným“. Nepřesností překladu

---

¹⁶¹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka, Propriální tituly a Titulové řady.

¹⁶² Také viz Větné tituly.

¹⁶³ Viz dále.

¹⁶⁴ Titul se do našeho korpusu nevešel, umístil by se až na 28. místě.

je ale záměna slova „bludiště“ za „labyrint“, která se od sebe významově liší. Bludiště se skládá z množství složitě větvených cest, zatímco v labyrintu vede ke středu jediná cesta. Dnes se pojmy používají jako synonyma.

České tituly: *Kouř*, 1990; *Audience*, 1990; *Slunce, seno, erotika*, 1991; *Discopříběh 2*, 1991; *Akumulátor 1*, 1994; *Jízda*, 1994; *Eso*, 1994; *Broučci*, 1994; *Hospoda*, 1996; *Bumerang*, 1997; *Knoflíkáři*, 1997; *Pasti, pasti, pastičky*, 1998; *Císař a tambor*, 1998; *Pelišky*, 1999; *Samotáři*, 2000; *Kytice*, 2000; *Otesánek*, 2000; *Rebelové*, 2001; *Výlet*, 2002; *Smradi*, 2002; *Brak*, 2002; *Kameňák*, 2003; *Pupendo*, 2003; *Snowbord'áci*, 2004; *Redakce*, 2004; *Ulice*, 2005; *Štěstí*, 2005; *Raft'áci*, 2006; *Gyml*, 2007; *Medvídek*, 2007; *Roming*, 2007; *Kvaska*, 2007; *Bestiář*, 2007; *Bobule*, 2008; *Nestyda*, 2008; *Protektor*, 2009; *Pouta*, 2009; *Bastardi*, 2010; *Nevinnost*, 2011; *Signál*, 2012; *Vejška*, 2014; *Padesátka*, 2015; *Kobry a užovky*, 2015; *Fotograf*, 2015.

V následující části podkapitoly se budeme zabývat překlady, jež obsahují přívlastky.

Přívlastek je v angličtině rozvíjející větný člen a přímo určuje podstatné jméno či zpodstatnělý jiný slovní druh, na němž je vždy závislý. Spolu s ním tvoří „noun phrase“, tedy větnou dvojici v determinacním atributivním vztahu. V angličtině podle pozice před nebo za určeným podstatným jménem rozeznáváme přívlastek anteponovaný (anglicky „premodifier“, česky dále „premodifikátor“, „přívlastek preponovaný“ či „přívlastek v prepozici“),¹⁶⁵ nebo přívlastek postponovaný (anglicky „postmodifier“, česky dále „postmodifikátor“, „přívlastek v postpozici“). Oba typy se také mohou kombinovat.

Přívlastek anteponovaný primárně odpovídá přívlastku shodnému a přívlastek postponovaný zase přívlastku neshodnému, ale při překladu velice záleží na konkrétní situaci a na odlišnostech jazykových systémů, proto se jednotlivými případy zabýváme zvlášť. České syntaktické dvojici „přívlastek (shodný) + podstatné jméno“ může někdy odpovídat **jednoslovné pojmenování v podobě složeného slova**, kde přívlastkovou funkci plní první komponent složeniny, nebo naopak sufixu odvozeného slova v češtině odpovídá přívlastkové přídavné jméno v angličtině.¹⁶⁶ Rozvíjejícím členem podstatného jména může být také jiné **podstatné jméno** („noun adjunct“, „attributive noun“, „noun modifier“) bez ohledu na to, zda je součástí složeniny, nebo stojí zvlášť. Oba tyto druhy přívlastku jsou anteponované a do češtiny se v naprosté většině případů překládají formou přívlastku shodného a podstatného

¹⁶⁵ Pouze v ustálených spojeních jsou uvedeny až v postpozici, např. „court martial“ (v překladu „válečný soud“, zde je důvodem, že spojení pochází z francouzštiny, kde stojí přídavná jména většinou za podstatným jménem).

¹⁶⁶ Srov. *Mizerové* (Bad Boys), 1995.

jméno (Dušková a kol., 2006).¹⁶⁷

Překlady skládající se z podstatného jména rozvitého přívlastkem shodným jsou velmi frekventované. Přívlastek může být i několikanásobný nebo postupně rozvíjející.

Pokud originál obsahuje přívlastek anteponovaný, distributoři se snaží tuto **podobu zachovat**, čímž vzniká titul tvořený podstatným jménem rozvitým přívlastkem shodným. **Původní význam bývá nezměněn.**

- **Zelená karta (Green Card)**, 1990
- **Lví srdce (Lionheart)**, 1990 – „Lion-hearted“ je přídavné jméno označující statečného člověka. Též může označovat člověka, který má nesmírnou sílu jako král zvířat – lev. V kontextu filmu je to přezdívka hlavního hrdiny, který začne získávat peníze v zápasech a je v nich úspěšný.
- **Žhavé výstřely (Hot Shots!)**, 1991 – „Hot shot“ je „frajer“ – je to někdo, kdo je dobrý v tom, co dělá. Český titul je doslovným překladem („horké kulky/náboje“), tento význam je přitom ve vztahu k filmu druhotný. Již bylo řečeno, že v překladech málokdy zůstane zachováno interpunkční znaménko, a i zde došlo k jeho odstranění.¹⁶⁸
- **Poslední skaut (The Last Boy Scout)**, 1991 – „Boy scout“, resp. „girl scout“ je v češtině rozlišeno slovtvorným formantem, proto nebylo potřeba rozvíjející člen „boy“ překládat.
- **Osobní strážce (The Bodyguard)**, 1992
- **Smrtonosná zbraň 3 (Lethal Weapon 3)**, 1992¹⁶⁹
- **Základní instinkt (Basic Instinct)**, 1992
- **Univerzální voják (Universal Soldier)**, 1992
- **Poslední akční hrdina (Last Action Hero)**, 1993
- **Dokonalý svět (A Perfect World)**, 1993
- **Lví král (The Lion King)**, 1994
- **Hvězdná brána (Stargate)**, 1994; **Hvězdná brána (Stargate SG-1)**, 1997¹⁷⁰
- **Pravdivé lži (True Lies)**, 1994
- **Policejní akademie 7: Moskevská mise (Police Academy: Mission to Moscow)**, 1994¹⁷¹

¹⁶⁷ Dušková, L. a kol. *Elektronická mluvnice současné angličtiny* [online]. In emsa.ff.cuni.cz, 2012 [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné online z WWW: <<http://emsa.ff.cuni.cz/13.51>>.

¹⁶⁸ Také viz Titulové řady.

¹⁶⁹ Také viz Titulové řady.

¹⁷⁰ Také viz Propriální tituly a Titulové řady.

¹⁷¹ Také viz Titulové řady.

- *Statečné srdce (Braveheart)*, 1995 – Podobně jako u filmu *Lví srdce*, i zde jde o synekdochické označení hlavního hrdiny.
- *Obvyklí podezřelí (The Usual Suspects)*, 1995 – V překladu použito zpodstatnělé přídavné jméno „podezřelí“.
- *Vodní svět (Waterworld)*, 1995
- *Zlaté oko (GoldenEye)*, 1996
- *První rytíř (First Knight)*, 1995
- *Mrtvý muž (Dead Man)*, 1995
- *Dračí srdce (Dragonheart)*, 1996 – Na rozdíl od předchozích výskytů slova „srdce“ v titulech, zde nejde o obrazné pojmenování – hrdina dostane od draka část jeho srdce.
- *Anglický pacient (The English Patient)*, 1996
- *Ďáblův advokát (The Devil’s Advocate)*, 1997
- *Tenká červená linie (The Thin Red Line)*, 1998
- *Zelená míle (The Green Mile)*, 1999
- *Šestý smysl (The Sixth Sense)*, 1999
- *Devátá brána (The Ninth Gate)*, 1999
- *Černočerná tma (Pitch Black)*, 2000 – „Pitch“ označuje barvu „černou jako uhel“. V češtině je tohoto odstínu dosaženo složeninou kumulující „černou“.
- *Ti druzí (The Others)*, 2001 – „The other“ se v angličtině používá ve významu „ten druhý ze dvou“. Ve filmu se množinou dvou míní „živí“ a „mrtví“, titul odkazuje k těm mrtvým.
- *Doba ledová (Ice Age)*, 2002 ¹⁷²
- *Telefonní budka (Phone Booth)*, 2002
- *Červený drak (Red Dragon)*, 2002
- *Poslední samuraj (The Last Samurai)*, 2003
- *Velká ryba (Big Fish)*, 2003
- *Já, robot (I, robot)*, 2004 – Přístavek.
- *Krvavý diamant (Blood Diamond)*, 2006
- *Hvězdný prach (Stardust)*, 2007
- *Americký gangster (American Gangster)*, 2007
- *Temný rytíř (The Dark Knight)*, 2008
- *Kung Fu Panda (Kung Fu Panda)*, 2008
- *Hanebný pancharti (Inglourious Basterds)*, 2009 ¹⁷³

---

¹⁷² Také viz Titulové řady.

- *Veřejní nepřátelé (Public Enemies)*, 2009
- *Králova řeč (The King's Speech)*, 2010 – „Speech“ lze přeložit jednak jako „proslov“, jednak jako „artikulace“. V kontextu filmu se uplatňují oba významy, jelikož hlavní postava trpí vadou řeči a má pronést řeč v rádiu. Překlad zachoval oba významy.
- *Čarodějův učeň (The Sorcerer's Apprentice)*, 2010 – Obvykle se výrazem „sorcerer“ označuje čaroděj, jenž využívá své síly ke zlu, slovo ale může být neutrální. Ve filmu odkazuje ke kladné postavě, proto lze překlad považovat za správný.
- *Živí mrtví (The Walking Dead)*, 2010 – Doslovný překlad by byl „chodící mrtví“. Chodící mrtvolou je oživlá mrtvola, překlad proto považujeme za významově přesný.
- *Zdrojový kód (Source Code)*, 2011
- *Temné stíny (Dark Shadows)*, 2012
- *Světová válka Z (World War Z)*, 2013 – „Z“ v názvu značí „zombie“.
- *Americký sniper (American Sniper)*, 2014

V menší míře je **forma** sice **zachována**, ale dochází k **významovému posunu**.

- *Bláznivá střela 2 a 1/2: Vůně strachu (Naked Gun 2½: The Smell of Fear)*, 1991 – Tento titul patří k jedněm z nejproblematictějších a výklady k jeho významu se značně liší. Pracovní název zněl „Police Squad“ („Policejní jednotka“), takový titul se ale příliš podobal filmu *Policejní akademie (Police Academy)*, 1984, proto měl být změněn. Tvůrci navrhli přes 20 dalších variant, z nichž byl vybrán titul, který toho podle nich „přislíboval více, než by mohl vůbec divákovi dát“. Co se názorů na podobu titulu týče, jedna strana se přiklání k intertextovosti, jelikož mnoho titulů filmů s policejní tematikou obsahuje slovo „naked“ nebo „gun“. ¹⁷⁴ Doslova titul označuje zbraň připnutou k pásku, která není v pouzdře, aby bylo možné ji rychle použít („nechráněný“). „Naked“ se také používá ve významu „neozbrojený“, ve spojení se „zbraní“ ale nedává smysl. Celý titul je záhadný, proto považujeme přívlastek „bláznivý“ za vhodnou kompenzaci. ¹⁷⁵
- *Dvojitý zásah (Double Impact)*, 1991 – „Impact“ lze přeložit jako „zásah“, ale i jako „vliv“, „následek“. Dva hlavní hrdinové se plánují pomstít za vraždu svých rodičů. Každý z nich ale vyrostl v jiné rodině, odlišná výchova determinovala – ovlivnila – jejich výchovu. Překlad je o tento význam ochuzen.
- *Vražedné pobřeží (Tropical Heat)*, 1991 – Doslovný překlad zní „tropické teplo“, čímž

¹⁷³ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁷⁴ Srov. *List of the Best Movies With Gun in the Title* [online]. In www.ranker.com, 2017 [cit. 15. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<http://www.ranker.com/list/best-movies-with-gun-in-the-title/ranker-film>>.

¹⁷⁵ Také viz Titulové řady.

odkazuje k exotickému prostředí pláže a moře, kde se seriál odehrává. Takové prostředí lze synonymně označit právě jako pobřeží, protože jde ale o detektivní seriál, distributor téma specifikoval expresivním přívlastkem. Vztahy originálu a překladu jsou porušené, cílový divák získává jasnější představu, o čem seriál je.

- ***Kudrnatá holka (Curly Sue)***, 1991 – Náhrada vlastního jména obecným.¹⁷⁶
- ***Ledové ostří (The Cutting Edge)***, 1992 – Originál má dva významy, doslovný a obrazný. Překlad volí první z nich a ostřím se synekdochicky míní zimní brusle, jelikož hlavní hrdina je hokejista a hlavní hrdinka krasobruslařka. Překlad přidává přívlastek „ledový“, což reflektuje prostředí, kde se film odehrává (na ledě). Obrazně se výraz „cutting edge“ používá také pro nejmodernější fázi vývoje v určitém typu práce nebo činnosti – oba hrdinové patří k nejtalentovanějším ve svém oboru a o tento význam je překlad ochuzen.
- ***Zamilovaný profesor (The Nutty Professor)***, 1996 – Změna „bláznivý“, „podivný“ na „zamilovaný“.
- ***Hvězdná pěchota (Starship Troopers)***, 1997 – Překlad nereflektuje „vesmírnou loď“, čímž může dojít k významovému nepochopení, jelikož „hvězdný“ lze použít v přeneseném slova smyslu jako „vynikající“, v kontrastu s tím titul označuje tým ničím nevynikajících členů.
- ***Americká krása (American Beauty)***, 1999 – „American Beauty“ je mj. odrůda růže, v jejichž okvětních lístcích se koupe jedna z hlavních postav. Růže je tedy leitmotivem filmu a překlad tuto dvojznačnost nereflektuje.
- ***Nezvrtný osud (Final Destination)***, 2000 – Překlad doslova značí „cílovou stanici“, což je obrazně „definitivní konec“. Tento význam je v překladu zachován, došlo ale k jeho zintenzivnění.
- ***Čistá duše (A Beautiful Mind)***, 2001 – Titul synekdochicky označuje hlavní postavu, která prošla zásadním vývojem – je to génius, jenž duševně onemocní schizofrenií, s níž se nakonec naučí žít. Poté, co vešel film ve všeobecnou známost, se spojení začalo užívat pro označení člověka vykazujícího stejné charakteristiky jako hlavní postava (film byl natočen podle skutečných událostí). V originálu slovo „mind“ odkazuje jak k „mysli“ (ve filmu ke géiovi), tak k „duši“ (k jeho pozitivním vlastnostem). Překlad význam génia nereflektuje.
- ***Osudový dotek (The Butterfly Effect)***, 2004 – V originálním titulu jde o „motýlí efekt“, resp. „efekt motýlích křídel“, který říká, že i něco tak nepatrného, jako je

---

¹⁷⁶ Také viz Propriální tituly.

třepetání motýlích křídel, může v konečném důsledku vyvolat tajfun na druhém konci světa. Ve filmu se cestuje časem, hlavní hrdina vždy změní průběh nějaké události a probudí se opět v současnosti, aby zjistil, že se změnil vývoj celého jeho života. Termín se běžně používá i v českém prostředí, nevidíme proto důvod pro jeho záměnu. Překlad reflektuje „osud“, který odkazuje k jedné verzi zakončení filmu (film má dva alternativní konce), v němž byl hrdinovi předpovězen osud nikdy se nenarodit.

- ***Trestná lavice (The Longest Yard)***, 2005 – V originálu je „yard“ délkovou jednotkou a přívlastek „the longest“ je použit ve smyslu „nejnáročnější“. „Trestná lavice“ se ve sportu spojuje s hokejem, ve filmu se ale hraje americký fotbal. Překlad tak může odkazovat k faktu, že se film odehrává ve vězení, ale přesto je zavádějící.
- ***Ctihodný občan (Law Abiding Citizen)***, 2009 – „Law-abiding“ je přídavné jméno označující někoho, kdo „dodržuje zákony“. Titul „občan dodržující zákony“ by působil nepřírozně, vhodný překlad by mohl být „poslušný občan“. Zvoleným překladem dochází k významovému posunu.
- ***Prokletý ostrov (Shutter Island)***, 2010 – „Shutter“ je „záklopka“, „závěrka“. V kontextu filmu odkazuje k uzavřenosti ostrova, jeho „odříznutí“ od pevniny. Přesnější překlad by byl např. „uzavřený ostrov“. Překlad se významově vzdaluje.
- ***Černá labuť (Black Swan)***, 2010 – V angličtině je toto slovní spojení kromě přímého pojmenování metaforou popisující překvapivou, nečekanou událost, jež má zásadní následky a jež je s odstupem času racionalizována. Metafora vznikla na základě dřívějšího přesvědčení, že černé labutě neexistují. Neobvyklých situací se ve filmu objevuje několik – český překlad tento význam opomíjí.
- ***Bláznivá, zatracená láska (Crazy, Stupid, Love.)***, 2011 – Přestože je překlad slova „stupid“ spíše „pošetilý“, „hloupý“, v kontextu filmu je výraz „zatracený“ vhodný, jelikož hlavní hrdina po rozchodu s manželkou lásku zavrhne. Ani zde nepřevzal překlad interpunkční znaménko.
- ***Temný případ (True Detective)***, 2014 – Originál znamená „skutečný“, „pravý“ či „opravdový detektiv“, charakterizuje tedy hlavní postavu, zatímco překlad popisuje řešený případ.

Existuje silná tendence překládat touto cestou i tituly, jež ve své originální podobě anteponovaný přívlastek nemají, čímž dochází k **porušení formy**. Takové originály mají výrazně různorodou podobu – jednotlivé případy okomentujeme. Začneme tituly, jejichž překlady **neporušují významovou stránku**.

- *Nájemní vrazi (Assassins)*, 1995 – Výraz „assassin“ v sobě zahrnuje význam, který lze v češtině pro zachování významové stránky vyjádřit pouze dvouslovně.
- *A.I. Umělá inteligence (Artificial Intelligence: AI)*, 2001 – Přístavek ve formě zkratky „AI“ nebyl přeložen. Aby byly vztahy vyrovnané, měla by být v překladu použita zkratka UI, eventuálně U.I.
- *Království nebeské (Kingdom of Heaven)*, 2005 – Postponovaný přívlastek převeden jako přívlastek neshodný.
- *Já, legenda (I Am Legend)*, 2007 – Větná konstrukce převedená do přístavku.¹⁷⁷
- *Já, padouch (Despicable Me)*, 2010 – „Padouch“ je přístavkem. Forma je porušena, jelikož „despicable“, „opovrženímhodný“, je přídavným jménem, doslovný překlad by mohl znít „moje opovrženímhodné já“.¹⁷⁸
- *Vyměřený čas (In Time)*, 2011 – „In time“ znamená „včas“ (rozdíl mezi vazbou „in time“ a „on time“ spočívá v tom, že v prvním případě událost proběhne kdykoliv ve stanoveném čase, zatímco v druhém případě je to přesně načas). Přestože došlo ke změně slovnědruhové příslušnosti, překlad postihuje, že jde o období od započetí odpočítávání až do jeho uplynutí.

Druhou, početnější skupinou, jsou překlady, v nichž **je porušena forma a v různé míře v nich došlo také k porušení významových vztahů**. Všimli jsme si, že u těchto překladů často dochází k zintenzivnění, a zaznamenali jsme výraznou tendenci k používání hodnotících shodných přívlastků.

- *Smrtonosná past 2 (Die Hard 2: Die Harder)*, 1990¹⁷⁹
- *Nemilosrdná spravedlnost (Out for Justice)*, 1991 – Výraz „to be out for“ znamená chtít někoho porazit nebo nějakým způsobem potrestat. V originálu došlo k elipse slovesa „to be“ („být“). Protože jde ve filmu o pomstu (tedy touhu po spravedlnosti), v překladu je zachováno slovo „spravedlnost“. Anglický citově zabarvený frazém je nahrazen přívlastkem, který je také hodnotící.
- *Volný pád (Falling Down)*, 1993 – V originále použité gerundium lze přeložit jako „padání dolů“. „Fall down“ se v angličtině používá ve významu „selhat“ – hlavní postava prožívá nejhorší den svého života. „Padat“ může obrazně znamenat, že se nám nedaří, spojení „volný pád“ takové konotace nevzbuzuje.
- *Nebezpečná rychlost (Speed)*, 1994 – Překlad byl rozšířen o přívlastek, čímž došlo

¹⁷⁷ Také viz Titulové řady.

¹⁷⁸ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Titulové řady.

¹⁷⁹ Také viz Větné tituly a Titulové řady.

k zintenzivnění.

- ***Takoví normální zabijáci (Natural Born Killers)***, 1994 – Doslovný překlad výrazu „natural born“ je „rozený“ ve smyslu, že má někdo k něčemu přirozený, vrozený sklon. Překlad vyznívá humorně, což se neslučuje s žánrovým zařazením filmu ani s dějovou linkou.¹⁸⁰
- ***Nelítostný souboj (Heat)***, 1995 – „Heat“ je víceznačné slovo, které může na jedné straně být přeloženo jako „kolo závodu“, na druhé straně nese významy jako „vášeň“, „hněv“, „horlivost“, „zápal“. Všechny potenciální významy se k filmu vztahují a překlad reflektuje pouze jeden z nich. Navíc je překlad intenzivnější, k čemuž mohlo dojít ve snaze o kompenzaci ztráty významů.
- ***Smrtící epidemie (Outbreak)***, 1995 – Originál má význam „vzplanutí“, „propuknutí“, ale to se vztahuje pouze k počátku epidemie, nadto ve významu slova není reflektováno, čeho se „vzplanutí“ týká. Překlad tak poskytuje vnímátele o filmu konkrétnější informace.
- ***Velmi nebezpečné známosti (Cruel Intentions)***, 1999¹⁸¹
- ***Můj soused zabiják (The Whole Nine Yards)***, 2000 – V překladu je apozice, která vznikla odchýlením se od originálu. „Whole Nine Yards“ může mít dva významy. První, doslovný význam, k němuž v první řadě překlad odkazuje, vyměřuje vzdálenost, která dělí sousedy, z nichž jeden je oním vrahem („celých devět yardů“). Celý titul se ale používá v americké neformální angličtině jako idiom. Zahrnuje „kompletně všechno, co chcete, máte nebo děláte v určité situaci“. Etymologický původ je nejasný, ale může mít spojitost s bojovými letouny vybavenými kulomety s pásovými zásobníky, které při roztažení měří právě devět yardů. Pokud se pilot chystá celý zásobník vystřílet, říká se: „He’d be giving it the whole nine yards“. Toto vysvětlení je v kontextu filmu na místě, jelikož tématem filmu jsou zabijáci a mafiáni.¹⁸²
- ***Láska nebeská (Love Actually)***, 2003 – Pracovní název filmu byl „Love Actually is All Around“, v němž je obsažen název písně „Love is All Around“ (1967) kapely the Troggs. Alternace od kapely Wet Wet Wet zazněla ve filmu *Čtyři svatby a jeden pohřeb (Four Weddings and a Funeral)*, 1994 a v hudebním žebříčku v Británii na několik týdnů obsadila první místo. Režisér filmu Love Actually R. Curtis chtěl, aby ve filmu zazněla stejná píseň s vánočním laděním, a tak byla pro účely filmu přepracována. Nazpíval ji britský herec B. Nighy v roli fiktivního zpěváka a píseň se stala

¹⁸⁰ Také viz Titulové řady.

¹⁸¹ Podrobněji k porušení formální a významové stránky viz Titulové řady.

¹⁸² Také viz Titulové řady.

celosvětovým hitem. Titul filmu je částí názvu písně a tím pádem i intertextovým odkazem. Překlad lze brát jako pokus o kompenzaci, protože je v něm odkaz k písni „Ach, ta láska nebeská“, jež je známá v českém prostředí.

- **Dokonalý trik (The Prestige)**, 2006 – Podstatné jméno „prestiž“ ve filmu odkazuje ke dvěma kouzelníkům soupeřícím o slávu. Překlad výrazem „trik“ toto téma naznačuje, čímž je cílový divák zvýhodněn.
- **Skrytá identita (The Departed)**, 2006 – Původní, metaforický titul v překladu nabývá doslovnosti. „Departed“ znamená „zesnulý“, „zemřelý“, což lze eufemisticky vyjádřit jako „přechod na druhou stranu“. Ve filmu se jeden hlavní hrdina infiltruje do zločinecké sítě a druhý do policejní složky, čímž oba pod krytou identitou přejdou „na druhou stranu“. Přestože originál reflektuje neustálou hrozbu smrti na obou stranách, je částečně zavádějící, zatímco překlad jasně poukazuje na práci v utajení.
- **Ledové království (Frozen)**, 2013 – „Frozen“ je přičestí trpné slovesa „freeze“ („mrznout“). Film byl inspirovaný pohádkou H. Ch. Andersena *Sněhová královna*, překlad se původnímu titulu přibližuje. Navíc jsou cílovou skupinou děti a v takovém případě distributoři často volí podobu titulů, která prozrazuje žánrové zařazení.
- **Železná srdce (Fury)**, 2014 – „Fury“ znamená „vztek“, „zuřivost“. Český překlad napodobuje oblíbenou podobu titulů obsahující výraz „srdce“, opět je použito obrazně, jde o synekdochické označení vojáků.

České tituly: *Tichá bolest*, 1990; *O zapomnětlivém černokněžníkovi*, 1990; *Freonový duch*, 1990; *Obecná škola*, 1991; *Tankový prapor*, 1991; *Žebrácká opera*, 1991; *Černí baroni*, 1991; *Česká soda*, 1992; *Nesmrtelná teta*, 1992; *Šakalí léta*, 1992; *Indiánské léto*, 1995; *Kouzelný měšec*, 1996; *Zapomenuté světlo*, 1996; *Četnické humoresky*, 1997; *Zdivočelá země*, 1997; *Pták ohnivák*, 1997; *Česká soda*, 1998; *Jezerní královna*, 1998; *Lazebník sibiřský*, 1998; *Všichni moji blízcí*, 1999; *Kouzelná školka*, 1999; *Dračí doupeř*, 2000; *Tmavomodrý svět*, 2001; *Babí léto*, 2001; *Andělská tvář*, 2001; *Divoké včely*, 2001; *Perníková věž*, 2002; *Rodinná pouta*, 2004; *Pánská jízda*, 2004; *Sametoví vrazi*, 2005; *Vratné lahve*, 2006; *Růžový panter*, 2006; *Velmi křehké vztahy*, 2007; *Venkovský učitel*, 2007; *Občanský průkaz*, 2010; *Okresní přebor*, 2010; *Šťastný smolař*, 2012; *Hořící keř*, 2013; *Ledová archa*, 2013; *Něžné vlny*, 2013; *Nevinné lži*, 2013.

Další možností, jak se utvářejí nominální tituly, je podstatné jméno rozvité přívlastkem neshodným.

I zde nejprve uvedeme takové překlady, jež **zachovávají jak formu**, tj. z angličtiny byly

převedeny z přívlastku postponovaného, **tak význam.**

- *Tanec s vlky* (**Dances with Wolves**), 1990 – Zanedbatelnou změnou oproti originálu je změna plurálu „dances“ v singulár.
- *Noc na zemi* (**Night on Earth**), 1991
- *Mlčení jehňátek* (**The Silence of the Lambs**), 1991
- *Muži v černém* (**Men in Black**), 1997¹⁸³
- *Nepřítel státu* (**Enemy of the State**), 1998
- *Město andělů* (**City of Angels**), 1998
- *Requiem za sen* (**Requiem for a Dream**), 2000
- *Pán prstenů: Společenstvo Prstenu* (**The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring**), 2001
- *Nepřítel před branami* (**Enemy at the Gates**), 2001 – Předložka „at“ znamená „u“, nejde ovšem o porušení formy, jelikož jde o vhodnější překlad poskytující stejnou informaci.
- *Cesta do zatracení* (**Road to Perdition**), 2002
- *Den poté* (**The Day After Tomorrow**), 2004 – Doslovný překlad by byl „Den po zítřku“, ale překlad využil ustálené spojení, v němž lze chápat „poté“ jako „po určité, očividně neblahé události“, významově proto nejsou tituly totožné.
- *Válka světů* (**War of the Worlds**), 2005
- *Noc v muzeu* (**Night at the Museum**), 2006
- *Potomci lidí* (**Children of Men**), 2006 – Originál je oproti překladu specifitější. „Children“ jsou děti, zatímco „potomci“ mohou být i dospělí.
- *Hra o trůny* (**Game of Thrones**), 2011
- *Zrození planety opic* (**Rise of the Planet of the Apes**), 2011; *Úsvit planety opic* (**Dawn of the Planet of the Apes**), 2014 – Postupně rozvíjející přívlastky neshodné.¹⁸⁴
- *Žena v černém* (**The Woman in Black**), 2012
- *Muž z oceli* (**Man of Steel**), 2013
- *Teorie všeho* (**The Theory of Everything**), 2014
- *Most špiónů* (**Bridge of Spies**), 2015

Dále je forma zachována, dochází ale k významovému posunu.

- *Hon na ponorku* (**The Hunt for Red October**), 1990 – Náhrada vlastního jména za

---

¹⁸³ Také viz Titulové řady.

¹⁸⁴ Také viz Titulové řady.

obecné.¹⁸⁵

- ***Hlava rodiny (Father of the Bride)***, 1991 – Překlad by zněl „otec nevěsty“, čímž by titul prozrazoval, že je hlavním tématem filmu svatba. „Hlava rodiny“ tak sice nasvědčuje tomu, že se příběh pravděpodobně vztahuje k muži, jenž je otcem, motiv dcery a svatby se ale v překladu ztrácí.
- ***Armáda temnot (Army of Darkness)***, 1992 – Zanedbatelným formálním rozdílem je změna jednotného čísla (slovo „darkness“ neumí vyjádřit plurál) v množné.
- ***Interview s upírem (Interview with the Vampire: The Vampire Chronicles)***, 1994 – „Interview“ je slovo cizího původu, jehož používání se u nás ustálilo. Překlad ztratil podtitul „Upíří kroniky“.
- ***Legenda o vášni (Legends of the Fall)***, 1994 – Nepatrnou změnou oproti originálu je převedení legendy do jednotného čísla. Zásadnější je ztráta významů. Slovo „fall“ v americké angličtině znamená „podzim“, zároveň je ale v kontextu příběhu biblickou aluzí na „fall from innocence“ („vzdání se nevinnosti“ v nejšířším slova smyslu). Překlad proto volí zcela jiné řešení a nahrazuje jedno téma filmu za druhé. Mnoho jiných překladů volilo pouze výraz „podzim“ (např. francouzský, švédský, jihokorejský).
- ***Škola ro(c)ku (The School of Rock)***, 2003 – Překlad nad rámec původního významu zapojuje slovní hříčku. Při vynechání písmene „c“ z titulu vznikne spojení „škola roku“, což značí její jedinečnost. Podobnou hru se slovy najdeme v překladu filmu *Podfu(c)k (Snatch.)*, 2000, kterým se mohl distributor inspirovat.
- ***Obchodník se smrtí (Lord of War)***, 2005 – Doslovný překlad by byl „pán války“.¹⁸⁶

O něco frekventovanější je **porušování formální podoby originálů**. Na vině jsou v největší míře odlišnosti jazykových systémů, proto u takových titulů **nedochází ke změně či posunu významu**. Zcela běžné např. je, že originál obsahující anteponovaný přívlastek je převeden do přívlastku neshodného.

- ***Návrat do budoucnosti III (Back to the Future Part III)***, 1990 – Přesný překlad by byl „zpátky do budoucnosti“. Překlady skládající se pouze z příslovečného určení jsou ale velmi neobvyklé, používají se zcela výjimečně,¹⁸⁷ proto došlo k náhradě příslovce za podstatné jméno.¹⁸⁸
- ***Hráči se smrtí (Flatliners)***, 1990 – „Flatliner“ je člověk, který je napojený na přístroj

¹⁸⁵ Také viz Propriální tituly.

¹⁸⁶ Také viz Titulové řady.

¹⁸⁷ Podrobněji viz Tituly s příslovečným určením.

¹⁸⁸ Také viz Titulové řady.

měřící tep a jehož srdce přestane bít, takže se na monitoru frekvenčního tepu zobrazí rovná čára, které se v angličtině řekne „flatlining“. Ve filmu se hlavní postavy nechají přivést do stavu klinické smrti, aby zjistily, zda existuje posmrtný život. Z originálu nelze vyčíst jejich záměr, zatímco v překladu je patrné, že si postavy zahrávají se smrtí.

- ***Policajt ze školky (Kindergarten Cop)***, 1990 ¹⁸⁹
- ***Bod zlomu (Point Break)***, 1991
- ***Sestra v akci (Sister Act)***, 1992 – Originál je víceznačný. „Sister“ je zde použito jako přídatné jméno ve funkci přívlastku anteponovaného a „act“ znamená „předstírání“ – hlavní postava filmu je v ochraně svědků a předstírá, že je jeptiška. Spojení zároveň tradičně odkazuje k ženské kapele, jejímiž členkami jsou zpěvačky. Tento význam se ve filmu vztahuje ke klášternímu pěveckému sboru, který hlavní postava vede.
- ***Den nezávislosti (Independence Day)***, 1995
- ***Muž se železnou maskou (The Man in the Iron Mask)***, 1998 – Přestože originál i překlad obsahují přívlastek neshodný, resp. postponovaný přívlastek, přesný překlad by byl „muž v železné masce“.
- ***Sex ve městě (Sex and the City)***, 1998 – Ze souřadného spojení „sex a město“ se stal přívlastek neshodný.
- ***Pravidla moštárny (The Cider House Rules)***, 1999
- ***Nevěsta na útěku (Runaway Bride)***, 1999
- ***Sběratel kostí (The Bone Collector)***, 1999
- ***Život brouka (A Bug's Life)***, 1998
- ***Příběh rytíře (A Knight's Tale)***, 2001
- ***Příběh žraloka (Shark Tale)***, 2004
- ***Útěk z vězení (Prison Break)***, 2005
- ***Milionář z chatrče (Slumdog Millionaire)***, 2008 – V originále i v překladu je využit kontrast. ¹⁹⁰
- ***Šéfové na zabití (Horrible Bosses)***, 2010 – „Horrible“ znamená „hrozný“. Když se k nám někdo chová hrozně, říkáme, že „je na zabití“. Přestože překlad význam zachovává, zápletkou filmu je, že se tři přátelé, kteří nenávidí své šéfy, dohodnou na jejich vraždě. Titul tak nabývá oproti originálu žádoucí dvojznačnosti, čímž se zvyšuje jeho atraktivita.
- ***Atlas mraků (Cloud Atlas)***, 2012

---

¹⁸⁹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁹⁰ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

- ***Plán útěku (Escape Plan)***, 2013

V následujících titulech dochází nejen ke **změně formální podoby**, ale i k **významovým posunům**.

- ***Čas probuzení (Awakenings)***, 1990 – Gerundium „awakening“, „probuzení“, „procitnutí“, přibírá koncovku „-s“ značící množné číslo, která je ale chybná, jelikož gerundia plurál netvoří. Tvůrce jej chtěl ale vyjádřit – v kontextu filmu se vztahuje k pacientům, kteří se nacházejí v katatonickém stavu, a hlavní hrdina se snaží o jejich probuzení. V překladu takový význam zachován není.
- ***Mys hrůzy (Cape Fear)***, 1991 – „Fear“ znamená strach. V překladu došlo k zintenzivnění významu.
- ***Noci s nepřitelem (Sleeping with the Enemy)***, 1991 – Gerundium „sleeping“ („spaní“) bylo nahrazeno podstatným jménem „noci“. „Sleep with someone“ („spát s někým“) může mít v angličtině dva významy – „mít s někým pohlavní styk“, nebo řidčeji „sdílet s někým postel“. V češtině spojení „strávit s někým noc“ také odkazuje primárně k pohlavnímu styku, druhý, sekundární význam ale označuje „čas, který s někým strávíme během noci“. V překladu ovšem sloveso „strávit“, resp. přídavné jméno „strávený“ chybí, a ač to lze odůvodnit jeho elipsou, vztahy vyvážené nejsou, protože originál je tím pádem explicitnější.
- ***Kokosy na sněhu (Cool Runnings)***, 1993 – Fráze v originálu pochází z jamajského patois¹⁹¹ a je obvykle používána v čase odjezdu nebo před dlouhou cestou; lze ji přeložit jako „bezpečnou cestu“, „šťastnou cestu“. Ve filmu zazní několikrát z úst bobistů, kteří se na Jamajce připravují na zimní olympijské hry. Překlad lze brát dvojznačně. „Kokosy“ byly pravděpodobně zamýšleny jako metonymie k tropickému prostředí, odkud závodníci pocházejí, zároveň ale vzbuzuje nežádoucí dojem metafory, v níž jsou hlavní postavy, Afroameričané, ke kokosům připodobňováni.¹⁹² V obou případech jde o synekdochu.
- ***Chůva k pohledání (The Nanny)***, 1993 – Překlad chůvu blíže charakterizuje.
- ***Láska přes internet (You've Got Mail)***, 1998 – Větná konstrukce převedena na nevětnou.¹⁹³
- ***Klub rváčů (Fight Club)***, 1999 – Přesnější překlad by byl „bojový klub“. Rváč nese

¹⁹¹ Jedna z forem angličtiny (slang) používaná na Jamajce.

¹⁹² O tom svědčí názory objevující se v internetových diskuzích apod. (srov. např. Blanařová, Z. „Počátek“ a jiné úlety v překladech názvů filmů [online]. In www.blanarova.blog.idnes.cz [cit. 25. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <<http://blanarova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=147842>>).

¹⁹³ Také viz Větné tituly.

negativnější konotaci.

- **Klub sráčů** (Kevin & Perry Go Large), 2001 ¹⁹⁴
- **Bratrstvo neohrožených (Band of Brothers)**, 2001 – k vyjádření „band of brothers“ v češtině postačí jedno slovo – „bratrstvo“. Překlad přidává přívlastek, čímž diváka seznamuje s charakteristikou hrdinů.
- **Agent bez minulosti (The Bourne Identity)**, 2002 ¹⁹⁵
- **Loupež po italsku (The Italian Job)**, 2003 – Výraz „job“ může označovat nejen práci, ale hovorově i „kšeft“, „zločin“, tedy význam s negativními konotacemi. Překlad tak ztrácí dvojnásobnost.
- **Útěk do divočiny (Into the Wild)**, 2007 – Do překladu bylo přidáno slovo „útěk“, čímž se význam konkretizuje.
- **Piráti na vlnách (The Boat That Rocked)**, 2009 – Originál v sobě skrývá hned několik významů. Ve filmu se vracíme do 60. let, kdy byl rozhlasový trh ve Velké Británii regulován, proto mohli tamní posluchači poslouchat rock pouze dvě hodiny týdně na BBC. Z toho důvodu vzniklo Radio Rock, které hudbu hrálo 24 hodin denně na moři za hranicemi britských teritoriálních vod. Pokud by byl překlad doslovný, zněl by „loď, která válela“ (hovorově sloveso „rock“ znamená „být v něčem dobrý“, „předvést se“), překladem by se ale ztratil „rock“ jako hudební žánr. Překlad slovní hříčku zdařile kompenzuje. „Vlna“ odkazuje k rádiové vlně, „na vlnách“ je přímé pojmenování „na moři“. Slovo „pirát“ je zároveň součástí spojení „pirátské vysílání“, což je nedovolené, nebo neregulované rádiové vysílání pro zábavní či politické účely.
- **Terapie láskou (Silver Linings Playbook)**, 2012 – Fráze „silver lining“ je intertextovým odkazem k dílu J. Milтона *Comus* (1634) ve vztahu k stříbrnému lemování mraků. Fráze reprezentuje nadějně vyhlídky lepších zítřků ve skličujících (obrazně „zamračených“) časech. Ve filmu hlavní hrdina ztratí veškeré jistoty (ženu, práci, dům) a po pobytu v psychiatrické léčebně se snaží dostat opět na vlastní nohy. Výraz „playbook“ nemá v češtině přesně zavedený ekvivalent. Je to jakási „příručka“, v níž je popsán herní plán. Významově se může vztahovat k fotbalovému hernímu plánu, jelikož zálibou hlavní postavy fotbal je, nebo k jeho dosavadní životní strategii, jež spočívala v přesvědčení, že pokud se bude dostatečně snažit, vyjde mu vše tak, jak si naplánuje. Překlad odráží zcela jiné skutečnosti. Reflektuje hrdinovu duševní nemoc („terapie“) a snahu sblížit se s manželkou, která jej opustila („láska“).

¹⁹⁴ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Větné tituly.

¹⁹⁵ Podrobněji k porušení formální a významové stránky viz Propriální tituly a Titulové řady.

- *Správci osudu (The Adjustment Bureau)*, 2011 – Doslovný překlad (s drobnou formální úpravou převodu přívlastku anteponovaného do přívlastku neshodného) by byl „Úřad pro přizpůsobení“. Překlad zaměnil instituci za jeho pracovníky a nadto naznačuje „sci-fi“ žánr.
- *Země bez zákona (Lawless)*, 2012 – Originál je přídavným jménem „zločinný“, „nezákonný“. Překlad význam konkretizuje a jasně ukazuje, že jde o vztah k zemi, nikoliv např. k činu.

České tituly: *Čarodějky z předměstí*, 1990; *Requiem pro panenku*, 1991; *Hřbitov pro cizince*, 1991; *Svatba upírů*, 1993; *Nahota na prodej*, 1993; *Princezna ze mlejna*, 1994; *Učitel tance*, 1994; *Život na zámku*, 1995; *Z pekla štěstí*, 1999; *Návrat idiota*, 1999; *Policajti z předměstí*, 1999; *Cesta z města*, 2000; *Král sokolů*, 2000; *Rok d'ábla*, 2002; *Liga výjimečných*, 2003; *Román pro ženy*, 2004; *Pojišťovna štěstí*, 2004; *Účastníci zájezdu*, 2006; *Ro(c)k podvrat'áků*, 2006; *Kráska v nesnázích*, 2006; *Sněženy a machři po 25 letech*, 2008; *Peklo s princeznou*, 2009; *Ženy v pokušení*, 2010; *Román pro muže*, 2010; *Muži v naději*, 2011; *Příběh kmotra*, 2013

Do poslední skupiny zařazujeme tituly, jejichž překlad obsahuje podstatné jméno rozvité přívlastkem neshodným, který je rozvitý přívlastkem shodným. Titul může obsahovat případně i další přívlastek.

Takových titulů je minimum. Význam může být **shodný a formální stránka zachována**:

- *Věčný svit neposkvrněné mysli (Eternal Sunshine of the Spotless Mind)*, 2004

Nebo může dojít k jeho **posunu**:

- *Pár správných chlapů (A Few Good Men)*, 1992 – Zde je významový posun zásadní, jelikož v kontextu filmu se označení „men“ vztahuje k „lidem“, nikoliv „mužům“, neboť ti „dobří“ zahrnují i ženu. „Good“ znamená „dobrý“, „right“ by znamenalo „správný“, zvolený překlad nese pozitivnější konotace.¹⁹⁶
- *Příšerky s.r.o. (Monsters, Inc.)*, 2001 – Pod anglickou zkratkou se skrývá „incorporated“, „akciová společnost“, zatímco „s.r.o.“ je „s ručeným omezeným“, jehož anglickým ekvivalentem je „Ltd.“. Předpokládáme, že jelikož jde o film pro děti, došlo k záměně jednoho typu společnosti za jiný, více známý.¹⁹⁷
- *Teorie velkého třesku (The Big Bang Theory)*, 2007

¹⁹⁶ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

¹⁹⁷ Také viz Jazykové prostředky z různých tvarů jazyka.

- **Jednotka příliš rychlého nasazení** (Hot Fuzz), 2007 – Originál je slangovým¹⁹⁸ označením „drsného poldy“. Překlad aktualizuje termín „jednotka rychlého nasazení“.

Případně jsou **narušeny významové i formální vztahy**:

Kult hákového kříže (**American History X**), 1998 – V USA se často ke jménu kurzu na střední či vysoké škole přidružuje písmeno „X“, které poukazuje k faktu, že kurz je nový a že se jeho osnovy ještě mohou změnit. Ve filmu musí hlavní postava navštěvovat experimentální kurz historie. Hlavním tématem filmu je neonacismus, překlad je proto oproti originálu o dost explicitnější.

České tituly: Množství českých titulů v této kategorii je v porovnání s originály a jejich překlady více. *Území bílých králů*, 1991; *Přítelkyně z domu smutku*, 1992; *Báječná léta pod psa*, 1997; *Ordinace v růžové zahradě*, 2005; *Příběhy obyčejného šílenství*, 2005; *Tajemství staré bambítky*, 2011; *Gympl s (r)učením omezeným*, 2012.

4.2.5 Propriální tituly

V této kapitole se zabýváme specifickou problematikou proprií (vlastních jmen). Početnou skupinu propriálních titulů¹⁹⁹ lze považovat za podkategorii nominálních titulů, ale oproti ní si vyžaduje zvláštní třídění. Všeobecně lze překladatelská řešení rozdělit na dvě skupiny podle dvou hlavních tendencí, které se při překladu uplatňují. První, početnější skupinu tvoří tituly, jejichž formu distributor zachoval. Druhá skupina vznikla odchýlením se od originálu, do podoby těchto titulů distributor zasahoval v různé míře. V rámci těchto dvou protichůdných tendencí dělíme tituly podle dalších kritérií a v každé takové vzniklé podskupině rozlišujeme jednotlivé podtypy proprií. Významovou stránkou se zabýváme vždy u každého titulu zvlášť.

Proprium je speciální jazykový prostředek, který má charakter podstatného jména nebo pojmenovacího spojení. Nenese zobecňující význam, který by byl srovnatelný s významem apelativ (obecných jmen) – jeho funkcí je rozlišovat a označovat konkrétní jednotliviny jako jedinečné objekty. Podle charakteru označovaných objektů se dělí na **antroponyma** (vlastní jména lidí nebo skupiny lidí), **zoonyma** (vlastní jména živočichů), **toponyma** (vlastní jména objektů, které leží v krajině a jsou kartograficky fixovatelné v mapových dílech), **kosmonyma** (vlastní jména objektů nacházejících se mimo Zemi) a **chrématonyma** (vlastní jména lidských výtvorů, výrobků, institucí atd., které jsou zakotvené ve společenských, ekonomických, politických a kulturních vztazích) (Hladká, 2012, s. 78, Šrámek, 1999,

¹⁹⁸ Především v britské angličtině.

¹⁹⁹ V případě, že se tituly filmů z jedné titulové řady (viz Titulové řady) shodují nebo mají shodný základ, analyzujeme zde pouze jeden z filmů.

163–165).²⁰⁰

Tituly zachovávající podobu originálu:

Početnou skupinu tvoří tituly **skládající se pouze z propria**, do jejichž podoby distributor nijak nezasahoval; proprium zůstalo nezměněno, přestože v některých případech mohlo dojít ke ztrátě druhotného významu.

Antroponyma

- **Rocky v (Rocky V)**, 1990; **Rocky Balboa (Rocky Balboa)**, 2006²⁰¹
- **Thelma a Louise (Thelma & Louise)**, 1991 – Došlo k náhradě logogramu „et“.
- **Hook (Hook)**, 1991 – „Hook“ znamená „háček“. Tato postava, původně z knih o Petru Panovi od autora J. M. Barrieho, je charakteristická tím, že má místo ruky háček, tento význam se zachováním jména v původní podobě ztrácí. Vliv tu hraje překladatelská tradice.
- **JFK (JFK)**, 1991 – Zkratka „JFK“, /dʒeɪ ef keɪ/, je neformální označení amerického prezidenta Johna Fitzgeralda Kennedyho. Film je o vyšetřování atentátu, který na něj byl spáchán. V cílovém prostředí by si divák nemusel význam zkratky ihned uvědomit.
- **Hudson Hawk (Hudson Hawk)**, 1991
- **Chaplin (Chaplin)**, 1992
- **Frasier (Frasier)**, 1993
- **Forrest Gump (Forrest Gump)**, 1994
- **Maverick (Maverick)**, 1994 – Jméno hlavního hrdiny má i symbolický význam, jelikož v angličtině znamená „podivín“, „individualista“, „nonkonformista“. O tento význam je cílový divák ochuzen.
- **Ed Wood (Ed Wood)**, 1994
- **Romeo a Julie (Romeo + Juliet)**, 1996²⁰²
- **Batman a Robin (Batman & Robin)**, 1997²⁰³
- **Blade (Blade)**, 1998 – „Blade“ je jméno hlavního hrdiny a zároveň je to odkaz k meči, který používá k boji proti upírům – jméno lze totiž přeložit jako „ostří“, „čepel“. Tento význam se v překladu ztrácí.
- **Hannibal (Hannibal)**, 2001 – Hlavním protagonistou je psychiatr, který je zároveň sériovým vrahem a své oběti jí. Jeho jméno svou podobou záměrně připomíná slovo

---

²⁰⁰ Výčet typů proprií není kompletní, pro účely této kapitoly jsou ale postačující.

²⁰¹ Také viz Titulové řady.

²⁰² Také viz Titulové řady.

²⁰³ Také viz Titulové řady.

„kanibal“.

- **Donnie Darko (Donnie Darko)**, 2001
- **Spider-Man (Spider-Man)**, 2002 ²⁰⁴
- **Johnny English (Johnny English)**, 2003
- **Hellboy (Hellboy)**, 2004 – Jméno komiksového hrdiny.
- **Shrek (Shrek)**, 2001; **Shrek Třetí (Shrek the Third)**, 2007 ²⁰⁵
- **Ghost Rider (Ghost Rider)**, 2007 – Jméno komiksového hrdiny.
- **Van Helsing (Van Helsing)**, 2004 – „Van“ je holandskou předložkou ve významu „Z“, bývá součástí příjmení, odkazuje k místu původu a nepřekládá se.
- **Constantine (Constantine)**, 2005
- **Dexter (Dexter)**, 2006
- **Zodiac (Zodiac)**, 2007 – „Zodiac“ je přezdívka sériového vraha, film byl natočen podle skutečných událostí.
- **Juno (Juno)**, 2007 – Jméno hlavní postavy.
- **Beowulf (Beowulf)**, 2007
- **Iron Man (Iron Man)**, 2008 ²⁰⁶
- **Hancock (Hancock)**, 2008
- **Bathory (Bathory)**, 2008
- **Sherlock Holmes (Sherlock Holmes)**, 2009 ²⁰⁷
- **Kick-Ass (Kick-Ass)**, 2010 – Přezdívka hlavního hrdiny. Spojení se používá jako přídavné jméno ve významu „skvělý“, „úžasný“, zároveň jej lze bez spojovníku užít ve významu „nakopat zadek“, což je nepřeložitelná slovní hříčka – ve filmu se vztahuje na hlavní postavy, které si, ač jsou obyčejnými smrtelníky, hrají na komiksové hrdiny. Jména komiksových hrdinů se většinou nepřekládají.
- **Sherlock (Sherlock)**, 2010 ²⁰⁸
- **Paul (Paul)**, 2011 – Film o mimozemšťanovi. Zajímavostí je, že film má ještě jeden titul, pod kterým byl v ČR uveden v TV, a to „*Srážka s mimozemšťanem*“, kde došlo k nahrazení vlastního jména za obecné, čímž byl upřesněn význam.
- **Thor (Thor)**, 2012 ²⁰⁹
- **John Wick (John Wick)**, 2014

---

²⁰⁴ Také viz Titulové řady.

²⁰⁵ Také viz Číslo jako integrální součást titulu a Titulové řady.

²⁰⁶ Také viz Titulové řady.

²⁰⁷ Také viz Titulové řady.

²⁰⁸ Také viz Titulové řady.

²⁰⁹ Také viz Titulové řady.

- *Ant-Man (Ant-Man)*, 2015 – Jméno komiksového hrdiny.
- *Chappie (Chappie)*, 2015 – Jméno robota. Řadíme jej do antroponym, jelikož je zde kladen důraz na to, že jde o bytost vybavenou inteligencí.

Zoonyma

- *Beethoven (Beethoven)*, 1992 – Jméno psa. Film využívá jméno známého skladatele k upoutání divákovy pozornosti.
- *Godzilla (Godzilla)*, 1998; *Godzilla (Godzilla)*, 2014 – Jméno obřího dinosaura.
- *King Kong (King Kong)*, 2005 – Jméno obřího primáta.
- *Rango (Rango)*, 2011 – Jméno chameleona.

Toponyma

- *Philadelphia (Philadelphia)*, 1993 – Jméno amerického města zůstalo v původní podobě, ačkoliv existuje počeštěná verze „Filadelfie“. Název města figuruje v titulu jako symbol rovnoprávnosti (byly zde sepsány a vyhlášeny Deklarace nezávislosti a Ústava Spojených států), námětem filmu je soudní spor za práva homosexuálů.
- *Fargo (Fargo)*, 1996 – Město v Severní Dakotě, kde se ovšem odehrává pouze úvodní scéna filmu, čímž titul v kontextu filmu nabývá metaforického významu: „Fargo“ je symbolem místa, které člověku navždy změní život, pokud jej navštíví. Na tomto místě se hlavní postavy domluví na únosu manželky jedné z nich, dojde ovšem ke komplikacím, při nichž je několik lidí únosci zavražděno. Tím se plán vymyká kontrole a není z něho cesty zpět. Zároveň titul obsahuje slovní hříčku, která je nepřevoditelná do češtiny. Název lze rozdělit na slova „far“, „daleko“, a „go“, „jít“, „jet“, tedy inverzně řečeno „jet daleko“ – přímo řečeno se film odehrává na cestách a obrazně řečeno hlavní postavy zašly příliš daleko.
- *Notting Hill (Notting Hill)*, 1999 – Londýnská čtvrť.
- *Black Books (Black Books)*, 2000 – V titulu jsou dvě jména. Titul jako celek je názvem knihkupectví, kde se odehrává převážná část děje, a „Black“ je jméno majitele.
- *Pearl Harbor (Pearl Harbor)*, 2001 – Přístav celosvětově známý kvůli útoku Japonska za druhé světové války, o němž film vypráví.
- *Moulin Rouge (Moulin Rouge!)*, 2001 – Kabaret v Paříži. Opět došlo k odstranění interpunkčního znaménka.
- *Grandhotel Budapešť (The Grand Budapest Hotel)*, 2014
- *Everest (Everest)*, 2015
- *San Andreas (San Andreas)*, 2015 – Jméno tektonického zlomu v Kalifornii, který je

hlavním námětem tohoto katastrofického filmu.

Kosmonyma

- ***Elysium* (Elysium)**, 2013 – Výraz pochází z výrazu, jenž byl přejat z řečtiny. „Élysion“ bylo v řecké mytologii místo na okraji Země, kam bohové mohli zaživa přivést své oblíbence, později to bylo místo v podsvětí, kam se odebíraly počestné duše. Českým ekvivalentem je „útočiště“, „ráj“. Ve filmu je toto místo umělá kosmická stanice pro bohaté, zatímco na přelidněné a zničené Zemi žijí chudí. Významové vztahy nejsou porušeny, pro výchozí i cílovou kulturu je to slovo cizího původu. Titul je velmi atraktivní – film se umístil na 19. místě, přestože má jen 66 %.

Chrématonyma

- ***The Doors* (The Doors)**, 1991 – Titul („Dveře“) zůstává nepřeložen, jelikož jde o životopisný film o jedné z hudebních skupin, jejichž názvy se nepřekládají.
- ***Apollo 13* (Apollo 13)**, 1995 – Let Apollo 13 byl sedmým pilotovaným kosmickým letem programu Apollo realizovaný NASA.²¹⁰
- ***Jumanji* (Jumanji)**, 1995 – Název hry.
- ***JAG* (JAG)**, 1995 – Zkratka je akronymem pro **J**udge **A**dvocate **G**eneral, což je úřad vojenské prokuratury.
- ***Titanic* (Titanic)**, 1997 – Název lodi.
- ***Truman Show* (Truman Show)**, 1998 – Překlad skrývá dvě propria. Jde o křestní jméno hlavního hrdiny a o název televizního pořadu, v němž vystupuje. Slovo „show“ již není považováno za příznakové, nepůsobí cize ani v této podobě. To je důvod, proč nebylo jméno převedeno do přídavného jména přivlastňovacího „Trumanova“.
- ***Matrix* (The Matrix)**, 1999 – Označení počítačového systému, na nějž jsou napojeni lidé žijící virtuální život.²¹¹
- ***Gran Torino* (Gran Torino)**, 2008 – Model auta.
- ***Mamma Mia!* (Mamma Mia!)**, 2008 – Název muzikálu s písněmi skupiny ABBA. Film je též muzikálem, písně jsou přezpívány. Vykřičník je v překladu kvůli tradici – je již součástí názvu muzikálu.
- ***Valkýra* (Valkyrie)**, 2008 – Krycí název operace atentátu na Hitlera, film natočený podle skutečných událostí.
- ***Prometheus* (Prometheus)**, 2012 – Jméno kosmické lodi. Postava řecké mytologie má

²¹⁰ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

²¹¹ Také viz Titulové řady a Nepřeložené tituly.

v češtině ustálený odlišný pravopis, „Prométheus“.

- ***Hunger Games* (Hunger Games)**, 2012 – Název turnaje („Hladové hry“).²¹²

V další skupině překladů uvádíme tituly, které se také **skládají pouze z propria**, u něž ale došlo k počestění.

Antroponyma

- ***Drákula* (Dracula)**, 1991 – Původně román B. Stokera, který poprvé vyšel v roce 1897, roli tu hraje překladatelská tradice a zakotvení v naší kultuře.
- ***Aladin* (Aladdin)**, 1992 – Hlavní postava ze středověké sbírky pohádek.
- ***Šakal* (The Jackal)**, 1996 – Titul zahrnuje více významů. Šakal je nebezpečné zvíře, jehož charakteristiky jsou přenášeny na hlavní postavu, je to i jeho přezdívka a zároveň v angličtině má výraz „jackal“ ještě jeden význam, který nemohl být do češtiny převeden; označuje člověka, který pro druhé vykonává podřadnou či ponižující práci – hlavní postava je nájemný vrah.
- ***Jackie Brownová* (Jackie Brown)**, 1997 – Došlo k přechýlení příjmení.
- ***Ally McBealová* (Ally McBeal)**, 1997 – Přechýlení příjmení.
- ***Úžasňákovi* (The Incredibles)**, 2004 – Příjmení rodiny. K přeložení došlo proto, že příjmení nese důležitý význam, naznačuje zvláštní schopnosti hrdinů.²¹³
- ***VALL-I* (WALL-E)**, 2008 – Jméno robota, které je akronymem. V originále znamená „Waste Allocation Load Lifter – Earth-Class“, doslova „zvedací zařízení pro ukládání odpadu – zemská třída“, ale aby byla zachována podoba akronymu, význam se přizpůsobuje počátečním písmenům a slova jsou nahrazena: „Víceúčelový Automatický Likvidační Lisovač – Imunizátor“.
- ***Croodsovi* (The Croods)**, 2013 – Příjmení rodiny. Má-li příjmení označit celou rodinu, převede se do množného čísla a dá se před něj člen určitý. Příjmení jednoho člena je tedy „Crood“. V překladu chybně zůstala koncovka „-s“ tvořící množné číslo.
- ***Mart'an* (The Martian)**, 2015

Toponyma

- ***Troja* (Troy)**, 2005 – Film byl natočen na motivy Illiady, jehož děj se odehrává v okolí Troje, což bylo město na území dnešního Turecka.
- ***Madagaskar* (Madagascar)**, 2005 – Název ostrova, jenž má ekvivalent v češtině.²¹⁴

---

²¹² Také viz Titulové řady.

²¹³ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

²¹⁴ Také viz Titulové řady.

- **Zkrocená hora (Brokeback Mountain)**, 2005 – V originálu je fiktivní název hory. Výraz „broke“ je možné přeložit jako „zkrocený“, distributor proto využil částečného překladu.

Chrématonyma

- **Avatar** (Avatar), 2009 – Název počítačového programu.
- **Jurský park (Jurassic Park)**, 1993; **Jurský svět (Jurassic World)**, 2015 ²¹⁵
- **Argo** (Argo), 2012 – Titul je názvem fiktivního filmu natáčeného v rámci příběhu. Film byl natočen podle knižní předlohy T. Mendeze *Mistr přetvářky (The Master of Disguise)*, došlo tedy k náhradě titulu.
- **Strážci Galaxie (Guardians of the Galaxy)**, 2014 – V titulu se nacházejí hned dvě propria. První z nich je titul ve své celistvosti, který je názvem týmu hlavních hrdinů. Druhým propriem je „Galaxie“. Ta se může psát s malým, nebo velkým písmenem. V prvním případě jde o označení jakékoliv hvězdné soustavy, ve druhém je to Mléčná dráha.

České tituly: Antroponyma: *Saturnin*, 1994; *Fany*, 1995; *Nováci*, 1995; *Kolja*, 1996; *Lotrando a Zubejda*, 1996; *Václav*, 2007; *Bathory*, 2008; *Karamazovi*, 2008; *Kajínek*, 2010; *Alois Nebel*, 2010. **Toponyma:** *Želary*, 2003; *Lidice*, 2010; *Babovřesky*, 2013.

V následujícím výčtu představíme tituly, jež mají **kromě propria další část**. Proprium v titulu může být ve funkci **rozvíjeného podstatného jména**, v případě větných konstrukcí ve funkci **podmětu** či **předmětu**, nebo může být **přívlastkem shodným** či **neshodným**. V případě rozdílnosti jazykových systémů může dojít ke změně, která je z hlediska významu nepodstatná, např. k obohacení překladu o spojku či předložku nebo naopak o jejich ztrátu, převedení přívlastku anteponovaného do přívlastku neshodného a naopak přívlastku postponovaného do přívlastku shodného apod.

Nejprve uvádíme tituly, u nichž **nedošlo k významovému posunu**.²¹⁶

Antroponyma

- **Střihoruký Edward (Edward Scissorhands)**, 1990
- **Addamsova rodina (The Addams Family)**, 1991 ²¹⁷
- **Batman se vrací (Batman Returns)**, 1992 ²¹⁸

²¹⁵ Také viz Titulové řady.

²¹⁶ V této části zmíníme formální odlišností originálů a překladů formou komentářů u jednotlivých titulů, nebudeme je tedy rozdělovat jako v podkapitole Nominální tituly.

²¹⁷ Také viz Titulové řady.

- *Poslední Mohykán* (*The Last of the Mohicans*), 1992 – Film byl natočen podle románu J. F. Coopera. Doslovný překlad by zněl „Poslední z Mohykánů“, titul byl ale převzat podle knihy. Výraz Mohykán označuje příslušníky indiánského kmene Algonkinů (v překladu „vlk“). U propria došlo díky příběhu k apelativizaci, označíme-li něco nebo někoho jako „mohykána“, konotuje to význam „poslední“.
- *Schindlerův seznam* (*Schindler's List*), 1993
- *Akta X* (*The X-Files*) – V seriálu odkazuje písmeno „X“ k nevyřešeným případům na paranormálním pozadí, tedy je to něco neznámého a navíc tajného. „X“ je také přezdívka postavy Mr. X (Pan X), zde má písmeno kryptickou funkci.²¹⁹
- *Carlitova cesta* (*Carlito's Way*), 1993
- *Co žere Gilberta Grapea* (*What's Eating Gilbert Grape*), 1993²²⁰
- *Lid vs. Larry Flynt* (*The People vs. Larry Flynt*), 1996
- *Dobry Will Hunting* (*Good Will Hunting*), 1997
- *Truman Show* (*Truman Show*), 1998²²¹
- *Zachraňte vojína Ryana* (*Saving Private Ryan*), 1998
- *Seznamte se, Joe Black* (*Meet Joe Black*), 1998²²²
- *Zamilovaný Shakespeare* (*Shakespeare in Love*), 1998 – Spojení „to be in love“ (doslova „být v lásce“) se překládá jako „být zamilovaný“, proto jsou rozdíly mezi originálem a překladem dané pouze odlišnostmi jazykových systémů.
- *Dr. Dolittle* (*Doctor Dolittle*), 1998 – V korpusu se vyskytlo hned několik případů titulů se slovem „doktor“ nebo jeho zkratkou „Dr.“. Přestože význam není jednoznačný a mohlo by dojít k záměně za jiný než lékařský doktorát, přihlížíme k faktu, že se toto označení hovorově pro lékaře používá a distributor navíc přejímá označení originálu, ačkoliv dochází k jeho zkrácení. Ve filmové historii ovšem narazíme minimálně na dva úspěšné filmy (*Dr. No* (*Dr. No*), 1962; *Dr. Divnoláska aneb Jak jsem se naučil nedělat si starosti a mít rád bombu* (*Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb*), 1964), jež jsou označením vědců, což svědčí o nejednoznačnosti překladu.
- *Gilmorova děvčata* (*Gilmore Girls*), 2000
- *Charlieho andělci* (*Charlie's Angels*), 2000²²³

²¹⁸ Také viz Titulové řady.

²¹⁹ Také viz Nominální tituly.

²²⁰ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

²²¹ Viz chrématonyma výše.

²²² Také viz Větné tituly.

²²³ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

- *Black Books* (**Black Books**), 2000 ²²⁴
- *Já, mé druhé já a Irena* (**Me, Myself & Irene**), 2000 – Idiomem „me, myself and I“ se říká, že mluvčí je skutečně sám (všechna slova označují „já“ používané v odlišných kontextech), titul zdůrazňuje „jáství“. Idiom byl aktualizován; první část se vztahuje k hlavnímu hrdinovi, druhá část označuje jeho další osobnost (trpí poruchou osobnosti) a třetí část je jméno další hlavní postavy. ²²⁵
- *Harry Potter a Kámen mudrců* (**Harry Potter and the Philosopher's Stone**), 2001 ²²⁶
- *Deník Bridget Jonesové* (**Bridget Jones's Diary**), 2001
- *Kill Bill* (**Kill Bill**), 2003 – Ponechání titulu v původním znění mohlo být motivováno zvukovými kvalitami (krátkost, rýmovanost zvyšuje atraktivitu titulu), a protože lze u cílové skupiny předpokládat porozumění titulu („zabij Billa“), nepovažujeme jeho podobu za porušení významových vztahů. ²²⁷
- *Božský Bruce* (**Bruce Almighty**), 2003 – Výraz „almighty“ znamená sice „všemohoucí“, ale oba výrazy se používají ve spojení s Bohem, navíc hlavní hrdina ve filmu zaujme místo Boha, proto je podle nás překlad v pořádku.
- *Dr. House* (**House M.D.**), 2004 – V USA je „M.D.“ zkratka titulu „Medical Doctor“, „doktor medicíny“, který se píše za jménem a je přiznán po vystudování lékařské fakulty. Použije-li se dnes zkratka „Dr.“ (ať už u nás či v zahraničí), není jasné, o jaký doktorát přesně jde. V originálu tedy není možnost záměny titulu za jiný doktorát, kdežto v překladu není význam jednoznačný. Přesto v našem korpusu figurují již dva filmy, kde se slovo „doktor“ či zkratka „Dr.“ použily ve významu lékaře. ²²⁸
- *Bournův mýtus* (**The Bourne Supremacy**), 2004; *Bourneovo ultimátum* (**The Bourne Ultimatum**), 2007 ²²⁹
- *Batman začíná* (**Batman Begins**), 2005 ²³⁰
- *Jmenuji se Earl* (**My Name Is Earl**), 2005 ²³¹
- *Simpsonovi ve filmu* (**The Simpsons Movie**), 2007
- *Podivuhodný případ Benjaminina Buttona* (**The Curious Case of Benjamin Button**), 2008 – Film vychází ze stejnojmenné povídky F. S. Fitzgeralda. Přesnější překlad by byl „Zvláštní případ“, ale významnou roli tu sehrála překladatelská tradice.

²²⁴ Viz antroponyma výše.

²²⁵ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

²²⁶ Také viz Titulové řady.

²²⁷ Také viz Titulové řady.

²²⁸ Srov. *Dr. Dolittle* (**Doctor Dolittle**), 1998; *Doktorka Quiniová* (**Dr. Quinn, Medicine Woman**), 1993.

²²⁹ Také viz Titulové řady.

²³⁰ Také viz Titulové řady.

²³¹ Také viz Větné tituly.

- *Imaginárium Dr. Parnasse* (The Imaginarium of Doctor **Parnassus**), 2009 – Zde opět došlo ke zkrácení slova „doctor“ na „Dr.“. Přikláníme se k tomu, že se to stalo pod vlivem překladatelské tradice.²³²
- *Pan Nikdo* (Mr. **Nobody**), 2009 – Skutečně jde o příjmení hlavního protagonisty. Jeho jméno nese důležitý význam proto, že je posledním mužem na zemi, který není nesmrtelný. Překlad Mr. („pan“) a Mrs. („paní“) je u nás spíše neobvyklý, v našem korpusu se vyskytují převážně nepřeložené varianty,²³³ zde se nabízí vysvětlení, že tak bylo učiněno, aby byl přeložen celý titul.
- *Alenka v říši divů* (**Alice** in Wonderland), 2010 – Přestože se jedná o volnou adaptaci původního námětu (L. Carroll), uplatnila se při překladu domácí tradice, přestože jde vlastně o chybný překlad, jméno by mělo být „Alice“.
- *Souboj Titánů* (**Clash of the Titans**), 2010
- *Scott Pilgrim proti zbytku světa* (**Scott Pilgrim** vs. the World), 2010 – Doslovný překlad by byl „Scott Pilgrim vs. svět“, distributor se rozhodl pro vynechání předložky cizího původu a význam zintenzivnil, čímž se zvyšuje atrakční funkce. Může jít o kompenzaci za ztracený význam – hlavní hrdina má úkol porazit sedm bývalých partnerů objektu jeho zájmu. „Pilgrim“ znamená v překladu „poutník“, což dlouhou cestu naznačuje.
- *Nespoutaný Django* (**Django** Unchained), 2012 – Příznaková je pozice přívlastku za rozvíjeným podstatným jménem.
- *Sněhurka a lovec* (**Snow White** and the Huntsman), 2012
- *Velký Gatsby* (The Great **Gatsby**), 2013
- *Kapitán Phillips* (Captain **Phillips**), 2013

Zoonyma

- *Mravenec Z* (**Antz**), 1998 – „Z“ (v celém znění „Z-4195“) v titulu je jméno hlavního hrdiny filmu, mravence. Originál si pohrával se spojením slov „ant“ („mravenec“) a jména „Z“, výsledné slovo lze jako celek snadno vyslovit. Čeština takovou možnost nemá – ledaže by byl překlad např. „MravenecZ“ – došlo proto k vyčlenění písmene jakožto vlastního jména a přeměnou do velkého písmene se stává jednoznačnější, že jde o jméno.

²³² Srov. *Dr. Dolittle* (Doctor Dollittle), 1998; *Dr. House* (House M.D.), 2004.

²³³ Srov. *Mr. Bean* (Mr. Bean), 1990; *Mr. & Mrs. Smith* (Mr. & Mrs. Smith), 2005; *Mrs. Doubtfire - Táta v sukni* (Mrs. Doubtfire), 1993

- *Hledá se Nemo* (Finding **Nemo**), 2003 ²³⁴
- *Marley a já* (**Marley & Me**), 2008 – Opět náhrada „et“ za spojku „a“.

Toponyma

- *Beverly Hills 90210* (**Beverly Hills 90210**), 1990 ²³⁵
- *Návrat do Modré laguny* (Return to the **Blue Lagoon**), 1991 ²³⁶
- *Příběh z Bronxu* (A **Bronx** Tale), 1993 – „Tale“ označuje příběh, a to především takový, který je vymyšlený nebo těžko uvěřitelný. Přesnější překlad by byl „Bronxský příběh“, pravděpodobně pro obtížnou vyslovitelnost došlo ke vhodné úpravě.
- *Sedm let v Tibetu* (Seven Years in **Tibet**), 1997 ²³⁷
- *Strach a hnus v Las Vegas* (Fear and Loathing in **Las Vegas**), 1998 ²³⁸
- *Gangy New Yorku* (Gangs of **New York**), 2002
- *Kriminálka Miami* (**CSI: Miami**), 2002 ²³⁹
- *Piráti z Karibiku: Prokletí Černé perly* (Pirates of the **Caribbean: The Curse of the Black Pearl**), 2003 ²⁴⁰
- *Hotel Rwanda* (**Hotel Rwanda**), 2004
- *V Bruggách* (In **Bruges**), 2008
- *Pařba ve Vegas* (The Hangover), 2009; *Pařba v Bangoku* (The Hangover **Part II**), 2011 ²⁴¹
- *Půlnoc v Paříži* (Midnight in **Paris**), 2011
- *21 Jump Street* (**21 Jump Street**), 2012 – K přeložení nedošlo, jelikož čísla popisná se v Česku píšou až za název ulice. Zajímavostí ale je, že podobný námět zpracoval seriál *Jump Street 21* (21 Jump Street), 1997, který díky pozici čísla popisného za přeložený považovat můžeme. ²⁴²
- *Hotel Transylvánie* (**Hotel Transylvania**), 2012 – Transylvánie neboli Sedmihradsko je kraj známý díky vlivu Drákuly, románu B. Stokera. Animovaný film toto téma zpracovává.
- *Vlk z Wall Street* (The Wolf of **Wall Street**), 2013

²³⁴ Také viz Větné tituly.

²³⁵ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

²³⁶ Také viz Titulové řady.

²³⁷ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

²³⁸ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

²³⁹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

²⁴⁰ Také viz Titulové řady.

²⁴¹ Také viz Titulové řady.

²⁴² Také viz Titulové řady.

Kosmonyma

- *Mars útočí!* (**Mars Attacks!**), 1996 – Jeden z mála titulů, které si v překladu ponechávají interpunkční znaménko.²⁴³
- *Muž na Měsíci* (**Man on the Moon**), 1999
- *Strážci Galaxie* (**Guardians of the Galaxy**), 2014²⁴⁴
- *Jupiter vychází* (**Jupiter Ascending**), 2015²⁴⁵

Chrématonyma

- *Ďábel nosí Pradu* (**The Devil Wears Prada**), 2006 – „Prada“ je známá luxusní značka oblečení a módních doplňků.²⁴⁶
- *Casino Royale* (**Casino Royale**), 2006 – Nedošlo k překladu slova „kasino“, porozumění titulu cílovým divákem lze ale předpokládat.

V následujících titulech došlo k významovému posunu. Může jít o posuny v akceptovatelné míře, ale pokud zůstává část titulu nepřeložena, jsou významové vztahy narušeny znatelněji.

Antroponyma

- *Mr. Bean* (**Mr. Bean**), 1990 – „Mr.“ („p.“) je zkrácenina anglického „Mister“ („pan“).
- *Záhada Blair Witch* (**The Blair Witch Project**), 1999 – Slovo „project“ („projekt“) odkazuje k příběhu filmu – tři studenti se ztratili v lesích při práci na dokumentárním filmu. Originál tak asociuje jiné skutečnosti než překlad. Část titulu zůstává nepřeložena, záměr může být snaha umocnit zastřenost významu, jelikož se jedná o mysteriózní horor. „Blair Witch“ odkazuje k „čarodějnici Blair“.
- *Walker, Texas Ranger* (**Walker, Texas Ranger**), 1993 – V titulu jsou hned dvě propria – jméno hlavního hrdiny a název policejní složky působící v Texasu, celým názvem „Texas Ranger Division“, zkráceně „Texas Rangers“. V názvu seriálu se ale odkazuje nejen na příslušnost hlavní postavy k této složce, ale jde i o přístavek, který by bylo možné doslova přeložit jako „texaský ranger“ – výraz „ranger“ se v češtině používá v této podobě a skloňuje se podle vzoru „pán“.
- *Zorro: Tajemná tvář* (**The Mask of Zorro**), 1998 – Doslovný překlad originálu zní „Maska Zorra“. V překladovém titulu bylo jméno hrdiny vytknuto do pozice hlavního

---

²⁴³ Také viz Větné tituly.

²⁴⁴ Viz chrématonyma výše.

²⁴⁵ Také viz Větné tituly.

²⁴⁶ Také viz Větné tituly.

titulu. Důvodem mohla být snaha distributora zachovat jméno hrdiny v nezměněné podobě.

- *Slečna **Dršňák*** (*Miss Congeniality*), 2000 – Originál odkazuje k soutěžím krásy, ve filmu konkrétně k Miss USA, jíž se účastní hlavní hrdinka. Překlad se významově vzdaluje, odkazuje k charakteristice hrdinky a dochází zde k proprializaci, o čemž svědčí i velké počáteční písmeno.²⁴⁷
- *Big **Lebowski*** (*The Big Lebowski*), 1998 – Podle podoby překladu to vypadá, že „Big“ je křestní jméno a „Lebowski“ příjmení. Jméno hlavního protagonisty je ale Jeffrey a jeho přezdívka Dude (hovorově „kámoš“, „chlápek“), navíc členy před jmény v angličtině plní vždy specifickou funkci. Je proto možné, že zde došlo k chybné interpretaci. Zápletkou ve filmu je záměna stejnojmenných lidí, z nichž jeden je zcela obyčejný „chlápek“ a druhý je naopak významný „boháč“. Přeneseně „big“ („velký“) tedy pravděpodobně odkazuje právě k tomuto bohatému Američanovi a určitý člen to zdůrazňuje („ten velký Lebowski“).
- *Lara Croft – Tomb Raider (Lara Croft: Tomb Raider)*, 2001 – Druhá část složeného titulu zůstala nepřeložena, čímž došlo k porušení významových vztahů. Výraz „tomb“ znamená „hrobka“ a „raider“ v kontextu příběhu, v němž je hlavní zápletkou hledání pokladů, přeložíme jako „lupič“. Těžko najdeme překlad, který by spojil tato dvě slova, aniž by nezněl nepřirozeně, proto distributor zůstal u nepřeloženého výrazu a pravděpodobně pro zachování jednotnosti nedošlo k přechýlení příjmení.²⁴⁸
- *Mr. & Mrs. **Smith*** (*Mr. & Mrs. Smith*), 2005 – Překlad by zněl „Pan a paní Smithovi“, jak již ale bylo řečeno, ustálilo se u nás nepřekládání výrazů „Mr.“ či „Mrs.“, proto nebylo počestěno ani jméno. Zůstal proto zachován i logogram „et“.²⁴⁹
- *500 dní se **Summer*** (*(500) Days of Summer*), 2009 – Hlavní hrdina filmu neúspěšně hledá dívku svých snů, jeho nová kolegyně Summer by se jí mohla stát. „Summer“ je zde míněno skutečně jako ženské jméno, zároveň je překlad ochuzen o dva druhotné významy. „Summer“ znamená „léto“, s nímž si konotujeme pozitivní věci, a také může přeneseně označovat zcela jedinečnou ženu. Všechny významy český překlad zahrnout nedokáže, proto volil distributor význam jména. Protože je ale nesklonné a překlad by zněl „500 dní Summer“ (ve 2. pádě), byl doplněn o předložku.²⁵⁰
- *Millerovi na tripu* (*We're the Millers*), 2013 – Z představovací fráze vzniklo proprium

---

²⁴⁷ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

²⁴⁸ Také viz Titulové řady.

²⁴⁹ Srov. např. *Mr. Bean* (*Mr. Bean*), 1990.

²⁵⁰ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

rozvité přívlastkem neshodným.²⁵¹

- *Amazing Spider-Man* (**Amazing Spider-Man**), 2012 – Přívlastek zůstal nepřeložen („úžasný“, „ohromný“), čímž je cílový divák znevýhodněn.²⁵²

Zoonyma

- *Zachraňte Willyho* (**Free Willy**), 1993 – „Free“ může být přeloženo buď jako imperativ slovesa osvobodit“, nebo jako přídavné jméno „svobodný“. Překladem se tato dvojznačnost ztrácí.²⁵³

Toponyma

- *Samotář v Seattlu* (**Sleepless in Seattle**), 1993 – „Sleepless“ je přídavné jméno v podobě zpodstatnělého přídavného jména, pro které je obtížné najít jednoslovný, dobře znějící ekvivalent. Znamená „nemohoucí usnout“, „bezesný“, „nespavý“. Distributor volil podstatné jméno, jehož forma je vhodnější a které zároveň prozrazuje více o příběhu – hlavním hrdinou je muž truchlící nad smrtí své ženy.

Chrématonyma

- *Walker, Texas Ranger* (**Walker, Texas Ranger**), 1993²⁵⁴
- *Krycí jméno U.N.C.L.E.* (**The Man from U.N.C.L.E.**), 2015 – Přesný překlad by zněl „Muž z U.N.C.L.E.“, což je akronym pro mezinárodní tajnou organizaci. „Krycí jméno“ spíše asociujeme s člověkem, na druhou stranu tím distributor pomáhá divákovi pochopit význam zkratky.

České tituly: Antroponyma: *O Janovi a podivném příteli*, 1990; *Hříchy pro pátera Knoxe*, 1992; *Kačenka a strašidla*, 1992; *Král Ubu*, 1996; *Je třeba zabít Sekala*, 1998; *Jak ukrást Dagmaru*, 2001; *Fimfárum Jana Wericha*, 2002; *Mazaný Filip*, 2003; *Anděl Páně*, 2005; *Ošklivka Katka*, 2008; *Kawasakiho růže*, 2009; *Habermannův mlýn*, 2010; *Gangster Ka*, 2015 – Titul využívá aktualizované prostředky, je slovní hříčkou – „gangster“ označuje hlavního hrdinu, „Ka“ je jeho přezdívka a slovo vzniklé kompozicí film žánrově zařazuje. **Zoonyma:** *Kuky se vrací*, 2010. **Toponyma:** *Konec básníků v Čechách*, 1993; *Ranč U zelené sedmy*, 1998; *Waterloo po česku*, 2002 – Film je celkově druhým nejhorším filmem na ČSFD, přesto se podle naší metody umístil na 7. místě, na čemž se mohl podílet netradiční podoba titulu; *Rytíři ze Šanghaje*, 2003.

²⁵¹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

²⁵² Také viz Titulové řady.

²⁵³ Také viz Větné tituly.

²⁵⁴ Viz antroponyma výše.

Součástí propriálních titulů je často **podtitul**,²⁵⁵ obvykle ve formě přístavku. Jeho funkce je většinou upřesňovací, prozrazuje tak **detailnější informace** o příběhu, a zároveň usnadňuje výchozímu, ale především cílovému diváku, pro nějž jsou mnohá propria příznaková, recepci.

Antroponyma

- **Robin Hood: Král zbojníků (Robin Hood: Prince of Thieves)**, 1991²⁵⁶
- **Ace Ventura: Zvířecí detektiv (Ace Ventura: Pet Detective)**, 1994²⁵⁷
- **Sabrina – mladá čarodějnice (Sabrina, the Teenage Witch)**, 1996 – Podstatné jméno „teenager“ bylo do češtiny přejato v této podobě, přídavné jméno „teenage“ český jednoslovný ekvivalent s totožným významem ale nemá. V angličtině je jednoznačně vymezeno věkem od 13 do 19, jelikož tato čísla obsahují příponu „-teen“. Došlo proto k jeho nahrazení. Přesnější synonymum by bylo „dospívající“, protože výraz „mladý“ má výrazně širší významové rozpětí.²⁵⁸
- **Buffy, přemožitelka upírů (Buffy the Vampire Slayer)**, 1997²⁵⁹
- **Karlík a továrna na čokoládu (Charlie and the Chocolate Factory)**, 2005 – Jméno „Charlie“ je deminutivum mužského jména „Charles“, ojedinele může být v této zdrobnělé podobě použito i jako jméno ženské. „Karlík“ je též deminutivem, na rozdíl od deminutiva „Kája“ ale nemůže být použito i pro ženy. Roli ve výsledné podobě překladu sehrála překladatelská tradice, knihu napsal R. Dahl a do češtiny byla přeložena pod tímto názvem. „Chocolate factory“ lze přeložit i výrazem „čokoládovna“. Náš odhad je, že podobu titulu mohl ovlivnit i román K. Čapka s podobným názvem *Továrna na Absolutno*.²⁶⁰
- **Sweeney Todd: Ďábelský holič z Fleet Street (Sweeney Todd: The Demon Barber of Fleet Street)**, 2007²⁶¹
- **Indiana Jones a Království křišťálové lebky (Indiana Jones and the Kingdom of the Crystal Skull)**, 2008²⁶²
- **Captain America: První Avenger (Captain America: The First Avenger)**, 2011²⁶³
- **Jeníček a Mařenka: Lovci čarodějnic (Hansel & Gretel: Witch Hunters)**, 2013 – Opět

---

²⁵⁵ V této kapitole se zabýváme pouze podobou jmen. V kapitole Podtituly analyzujeme podobu podtitulů.

²⁵⁶ Také viz Podtituly.

²⁵⁷ Také viz Podtituly.

²⁵⁸ Také viz Podtituly.

²⁵⁹ Také viz Podtituly a Titulové řady.

²⁶⁰ Také viz Podtituly.

²⁶¹ Také viz Podtituly.

²⁶² Také viz Titulové řady.

²⁶³ Také viz Titulové řady.

došlo k nahrazení logogramu.²⁶⁴

- **Walter Mitty a jeho tajný život** (**The Secret Life of Walter Mitty**), 2013 – Doslovný překlad by zněl „Tajný život Waltera Mittyho“, originál tak vlastně podtitul neobsahuje.²⁶⁵
- **Šílený Max: Zběsilá cesta** (**Mad Max: Fury Road**), 2015²⁶⁶

Toponyma

- **L.A. – Přísně tajné** (**L. A. Confidential**), 1997 – Zkratka města („Los Angeles“, zkratka se běžně užívá i v našem prostředí) je doprovázena podtitulem, jenž naznačuje detektivní žánr (tedy řešení případů, resp. jednoho, jenž je „přísně tajný“).
- **South Park: Peklo na zemi** (**South Park: Bigger, Longer & Uncut**), 1999 – Překlad na rozdíl od seriálu staršího data neobsahuje rozšíření „Městečko“. První důvod je, že už se seriál vžil do povědomí diváků, druhým důvodem může být fakt, že by byl titul už příliš dlouhý. Podtitul se významově výrazně posunuje – v originále lze přeložit jako „Významnější, delší a nesestříhaný“. Takový překlad by v cílovém divákovi nevzbudil stejné konotace, jelikož anglická slova jsou krátká a úderná. Distributor volil atraktivnější název. Hlavní postavy vždy měly problémy kvůli chování, a tak překlad poukazuje na vyvrcholení jejich „snah“.²⁶⁷
- **Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň** (**The Chronicles of Narnia: The Lion, the Witch and the Wardrobe**), 2005²⁶⁸
- **Sweeney Todd: Ďábelský holič z Fleet Street** (**Sweeney Todd: The Demon Barber of Fleet Street**), 2007²⁶⁹
- **Princ z Persie: Písky času** (**Prince of Persia: The Sands of Time**), 2010²⁷⁰

Chrématonyma

- **Kingsman: Tajná služba** (**Kingsman: The Secret Servic**), 2014 – Termín „kingsman“ je v pluku Duke of Lancaster’s Regiment používán namísto běžného termínu „private“ („vojín“), což je nejnižší hodnost příslušníka armády. V kontextu filmu je „Kingsman“ názvem tajné britské nevládní služby, zároveň může odkazovat k hlavnímu hrdinovi,

---

²⁶⁴ Také viz Podtituly.

²⁶⁵ Také viz Podtituly.

²⁶⁶ Také viz Podtituly.

²⁶⁷ Také viz Titulové řady.

²⁶⁸ Také viz Titulové řady.

²⁶⁹ Také viz Antroponyma výše a Podtituly.

²⁷⁰ Také viz Podtituly.

jenž je v této organizaci nováčkem.²⁷¹

České tituly: Antroponyma: *Mach, Šebestová a kouzelné sluchátko*, 2001.

Upravené překlady:

Často se v titulech obsahujících proprium setkáme s řešením, kdy se distributor rozhodl k propriu v překladu **přidat nějaký prvek navíc**. Nelze to ale vždy brát jako rozšíření významu v pravém slova smyslu. Výchozí vnímatel má oproti cílovému vnímateli tu výhodu, že některé informace vyčte z originálu, kdežto cílový divák by je kvůli odlišnosti kulturního zázemí nepochopil nebo by pro něj nebyly tak jednoznačné. Distributor se tak může snažit vyrovnat vztahy originálu a překladu (podle Mareš, 1982, s. 128), protože propria, která působí ve výchozí zemi bezpříznakově, by v cílové zemi neměla jednoznačnou informační hodnotu (Hochel, 1990, s. 94), vyrovnávání vztahů ale není pravidlem.

Antroponyma

- *Misery nechce zemřít (Misery)*, 1990 – Zasazením do kontextu věty dochází k potvrzení, že se jedná o jméno postavy. Cílový vnímatel je ale přesto o jistý prvek ochuzen, jelikož překlad není schopen vystihnout významovou šíři originálu – kromě jména ho lze přeložit jako „trápení“, „utrpení“, což souvisí s příběhem filmu.²⁷²
- *Můj přítel Monk (Monk)*, 2002 – Rozšíření si vysvětlujeme snahou odlišit se od stejnojmenného filmu Monk, aby nedošlo k záměně s filmem, jenž byl pilotním dílem k tomuto seriálu, a jehož překlad zachoval podobu originálu. Zároveň je jméno v naší kultuře velice neobvyklé.
- *Alexander Veliký (Alexander)*, 2004 – Historický film mapující život Alexandra Velikého. V angličtině je celé jeho jméno „Alexander the Great“, originál ale volí pouze křestní jméno. Distributor se rozhodl význam titulu zjednotřit. Jméno by ale mělo být upraveno do podoby „Alexandr“, jelikož v této podobě se ustálilo v češtině. Jeden z důvodů zachování anglické podoby mohla být snaha o vyčlenění z titulové řady, protože filmů s titulem „Alexandr Veliký“ existuje nespočet.
- *Kletba bratří Grimmů (The Brothers Grimm)*, 2005 – Překlad by zněl „Bratři Grimmové“ – film je vymyšleným příběhem o existujících bratrech Jakobovi a Wilhelmovi Grimmových, kteří na své cestě za ochranou lidí sbírají kletby. Z překladu ale není jasné, zda jsou bratři kletbou postiženi, nebo jsou jejich původci.

---

²⁷¹ Také viz Podtituly.

²⁷² Také viz Větné tituly.

Toponyma

- *Městečko Twin Peaks* (**Twin Peaks**), 1990 – Ve výchozí zemi nepůsobí název města příznakově, a protože není světově známé, vyšlo se v překladu vstříc divákovi a bylo upřesněno, že se jedná o jméno města,²⁷³ v překladu toponymum zastává funkci nominativu jmenovacího. Tomuto seriálu předcházel pilotní stejnojmenný film a překlad byl řešen totožně. Zajímavostí je, že v roce 1992 vznikl od stejného režiséra film se shodným názvem,²⁷⁴ jeho překlad však už „městečko“ neobsahuje. To si vysvětlujeme buď snahou distributora o odlišení dvou rozdílných projektů, nebo sázkou na všeobecné povědomí o již existujícím seriálu.
- *Vykoupení z věznice Shawshank* (**The Shawshank Redemption**), 1993 – Název byl převzat z překladu povídky, v titulu došlo ke konkretizaci jména („věznice“).
- *Nemocnice Chicago Hope* (**Chicago Hope**), 1994
- *Městečko South Park* (**South Park**), 1997²⁷⁵

Hrozí-li, že by proprium v hlavním titulu, nejčastěji pro svou neobvyklost, v cílovém divákovi nevyvolalo konkrétní představu, **přidružuje se** k překladu **podtitul**, jehož funkce je upřesňovací – buď prozradí více o postavě, nebo o ději.

Antroponyma

- *Mrs. Doubtfire* – *Táta v sukni* (**Mrs. Doubtfire**), 1993 – Později se v českém prostředí apelativum ztrácí, jako hlavní titul se ujal „Táta v sukních“.²⁷⁶
- *Hitch: Lék pro moderního muže* (**Hitch**), 2005 – Hlavní postava, Hitch, je „schůzkologem“, který pomáhá mužům získat ženu jejich snů, „léčí“ je v roli poradce. Neologismus použil distributor ve svém oficiálním textu, čímž se vysvětluje i podtitul.²⁷⁷
- *Rambo: Do pekla a zpět* (**Rambo**), 2008²⁷⁸
- *Zohan: Krycí jméno Kadeřník* (**You Don't Mess with the Zohan**), 2008 – Zde byla větná struktura nahrazena vlastním jménem a podtitulem. Také došlo k proprializaci apelativa „kadeřník“.²⁷⁹

---

²⁷³ Twin Peaks má podle zobrazeného silničního ukazatele přes 50 000 tisíc obyvatel, čímž je přidružený výraz „městečko“ poněkud zavádějící, jelikož rozhodně neodpovídá české představě „městečka“.

²⁷⁴ Byl zamýšlen jako prequel, ale z plánu pro neúspěch filmu sešlo.

²⁷⁵ Také viz Titulové řady.

²⁷⁶ Také viz Podtituly.

²⁷⁷ Také viz Podtituly.

²⁷⁸ Také viz Podtituly.

²⁷⁹ Také viz Větné tituly a Podtituly.

Toponyma

- *300: Bitva u Thermopyl* (300), 2006²⁸⁰
- *S.W.A.T. – Jednotka rychlého nasazení (S.W.A.T.)*, 2003 – Akronym „S.W.A.T.“ nebo „SWAT“ („Special Weapons and Tactics“) je název zvláštních jednotek v USA. K významovému upřesnění došlo proto, že daný název není na rozdíl od FBI nebo CIA v ČR obecněji známý; českou obdobou je URNA („Útvar rychlého nasazení“).²⁸¹

Jako opačná tendence se uplatňuje **zúžení významu**, kdy se v překladu se nějaká část z originálu ztrácí.

Antroponyma

- *Fresh Prince* (The **Fresh Prince** of **Bel-Air**), 1990 – Titul skrývá více významů. V první řadě je „Fresh Prince“ rapovou přezdívku Williama, hlavní postavy. Kromě toho lze brát tuto přezdívku jako apelativum, které ho charakterizuje – v americké angličtině je výraz „fresh“ slangové víceznačné přídavné jméno s významy „prima“, „cool“ „drzý“, „čilý“, používalo se především v 90. letech. „Prince“ je slangovým výrazem pro „mladého muže vyčnívajícího z komunity“. V překladu bylo vynecháno toponymum „Bel-Air“, což je luxusní čtvrť v Los Angeles, kde se seriál odehrává. Cílový divák by pravděpodobně pochopil, že jde o toponymum, kdyby byl překlad v podobě „Fresh Prince z Bel-Air (čímž by mu zároveň bylo usnadněno pochopení, že „Fresh Prince“ je jméno), tak jako tak by byl ale znevýhodněn, co se týče informace o tom, že čtvrť je místem, kde žijí zámožní lidé.

Chrématonyma

- *Hvězdná brána (Stargate SG-1)*, 1997 – V originálu se nachází pojmenování týmu, všechny týmy nesou název „SG“ („Stargate“) a každý z nich je pak označen číslem, které se v překladu ztrácí.²⁸²

Podobnou a zcela ojedinělou tendencí je **vynechání podtitulu** v překladu.

Antroponyma

- *Doktorka Quinnová* (Dr. **Quinn**, Medicine Woman), 1993 – Překlad se vzdává podtitulu originálu, který slouží k ujištění, že nejednoznačná zkratka bude interpretována správně. Již ale bylo řečeno, že výraz „doktor“ či zkratka „Dr.“ se

---

²⁸⁰ Také viz Číslo jako integrální součást titulu a Titulové řady.

²⁸¹ Také viz Podtituly.

²⁸² Také viz Titulové řady.

hovorově používá pro označení lékaře. Ze zkratky se v překladu stává slovo, což je pravděpodobně náhrada za ztrátu „woman“ („žena“) v originálu, zároveň ženské pohlaví v překladu je na rozdíl od originálu značeno přechýlenou podobou příjmení. Může jít proto o snahu zachovat délku originálu, protože již bylo řečeno, že tendence je opačná, tj. slovo „doctor“ v originálu se zkracuje na „Dr.“ v překladu.

- **Herkules (Hercules: The Legendary Journeys)**, 1995; **Xena (Xena: Warrior Princess)**, 1995 – První překlad ztratil podtitul „Legendární cesty“, obdobně druhý nezahrnuje do překladu podtitul „Princezna bojovnice“. Oba seriály se odehrávají za dávných časů, spojuje je hrdinství hlavních postav a jejich boj proti nespravedlnosti a byly uvedeny ve stejném roce. Cílem pravděpodobně bylo sjednotit jejich podobu.

Zoonyma

- **Tom a Jerry (Tom and Jerry Kids Show)**, 1990 – Distributor z překladu vypustil podtitul „show pro děti“, „dětská show“.

Můžeme narazit i na tituly, v nichž je **proprium v originále nahrazeno jiným propriem v překladu**, nejčastěji jde o výměnu příjmení za křestní jméno.

Antroponyma

- **Svět podle Prota (K-PAX)**, 2001 – Zde došlo k náhradě kosmonyma „K-PAX“, označujícího planetu, z níž Prot, hlavní hrdina filmu, pochází.²⁸³
- **Dannyho parťáci (Ocean's Eleven)**, 2001 – Došlo k záměně příjmení za křestní jméno, které je sice také cizího původu, ale má obvyklejší podobu.²⁸⁴
- **Šifra mistra Leonarda (The Da Vinci Code)**, 2006 – Překlad zachoval podobu titulu knižní předlohy. Důvodem mohla být snaha usnadnit čtenáři recepci, případně snaha dát titulu atraktivnější podobu – doslovný překlad „Kód da Vinciho“ by mohl být matoucí.

Může se stát, že **originál obsahuje proprium**, kdežto **překlad jej vynechává** nebo **nahrazuje slovem nadřazeným**. Význam se tak zužuje, ne vždy jde ale o ochuzení významu v pravém slova smyslu. Mareš (1982, s. 128) vypuštění některých prvků vysvětluje snahou vyrovnat vztahy originálu a překladu, protože některé informace by byly pro cílového vnímatele nadbytečné. Vnímatel by si pod danou skutečností nepředstavil konkrétní význam, proto by byl titul nefunkční. Hochel (1990, s. 95) dokonce považuje náhradu za apelativum za standardní překladatelské řešení, které je motivováno předpokladem, že cílový čtenář nezná realie výchozí kultury. Konkrétně u toponym tvrdí, že převažují řešení bez nich, to ale není

²⁸³ Také viz Titulové řady.

²⁸⁴ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Titulové řady.

v souladu s naším výzkumem.

Antroponyma

- *Kudrnatá holka (Curly Sue)*, 1991 – Anglické jméno, jehož českou podobou je jméno „Zuzana“. Jméno „Sue“ nosila v Československu v té době pouze jediná osoba,²⁸⁵ pro neobvyklost jména došlo k náhradě za obecné jméno.²⁸⁶
- *Sám doma a bohatý (Richie Rich)*, 1994 – „Richie Rich“ je jméno hlavního hrdiny, prozrazuje nám o něm i to, že je bohatý, a tato charakteristika je v překladu obsažena. Tvůrce originál graficky aktualizoval – písmena „c“ ve jménu nahradil značkami procent. Překlad sice grafickou aktualizaci v této podobě nezachoval, ale na propagačních plakátech je první písmeno titulu, „S“, vyobrazeno jako značka pro dolar, čímž dochází ke kompenzaci.²⁸⁷
- *Klub sráčů (Kevin & Perry Go Large)*, 2001²⁸⁸
- *Agent bez minulosti (The Bourne Identity)*, 2002 – První díl série o Bourneovi podle stejnojmenné knižní předlohy R. Ludluma. Zajímavostí je, že kniha vyšla v České republice nejprve pod názvem *Bourneova totožnost*. O tři roky později šla do kin adaptace prvního dílu románu a v překladovém titulu distributor nahradil proprium apelativem. Důvodem mohla být neobvyklá podoba jména agenta. Když se po prvním filmu stala postava populární, bylo již možno s daným jménem v titulu operovat.²⁸⁹ Překlad se v této podobě stal informačně nasycenější. Kniha byla posléze vydána pod novým názvem *Agent bez minulosti* právě v návaznosti na americký film. Ve filmovém i knižním titulu dalších dílů již proprium figuruje.
- *Padesát odstínů šedi (Fifty Shades of Grey)*, 2015 – „Grey“ je víceznačné. Může skutečně označovat odstín barvy, ale také je to jméno hlavní postavy. Tituly jsou stejné jako tituly knih (autorky E. L. Mitchell).²⁹⁰

Zoonyma

- *Méďa (Ted)*, 2012 – Originál v sobě skrývá dva významy – „Ted“ jako křestní mužské jméno a jako zkrácená forma slova „teddy“ či „teddy bear“, „plyšový medvídek“. Čeština takovou možnost nemá, proto byl zachován druhotný význam. Zároveň se

²⁸⁵ Narodena 1980. *Naše jména* [online]. In www.nasejmena.cz [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<https://www.nasejmena.cz/nj/cetnost.php?id=100887&typ=jmeno>>.

²⁸⁶ Také viz Nominální tituly.

²⁸⁷ Také viz Titulové řady.

²⁸⁸ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Nominální tituly.

²⁸⁹ Podoba dalších dílů viz Titulové řady a také viz Nominální tituly.

²⁹⁰ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

jméno neztrácí úplně, protože zdrobňelina může jako jméno působit.²⁹¹

Toponyma

- *Madisonské mosty* (The Bridges of **Madison County**), 1995 – „County“ je výraz, který se v USA používá pro označení „okresu“²⁹² a není zvykem jejich názvy překládat. Přestože okresů s názvem „Madison County“ existuje v USA několik, překlad může být zavádějící, jelikož „Madison“ („City of Madison“) je město ve Wisconsinu, zatímco příběh se odehrává ve státě Iowa. Z vlastního jména se stalo přídavné jméno obecné, zároveň je jméno částečně zachováno.
- *Ospalá díra* (**Sleepy Hollow**), 1999 – Originál je název vesnice. Není zvykem, aby se názvy měst či vesnic, které nejsou ustáleny, překládaly. Když se zaměříme na pravopis, název by měl být napsán s oběma velkými počátečními písmeny. K tomu nedošlo. Domníváme se proto, že záměr překladu bylo charakterizovat místo jako takové, došlo k apelativizaci propria, zároveň je jméno vesnice částečně zachováno.²⁹³

Chrématonyma

- *Hon na ponorku* (The Hunt for **Red October**), 1990 – Distributor převzal překladový titul stejnojmenné knihy, podle níž byl film natočen. Vlastní jméno ponorky bylo nahrazeno jménem obecným. Vytrácí se odkaz na Sovětský svaz, informační nasycenost je ale vyšší, jelikož cílový vnímatel získává dodatečnou informaci o zasazení děje na moře, kdežto v případě střetu s vlastním jménem by předem určit dějiště pravděpodobně nedokázal.²⁹⁴

Opačným principem je **doplnění propria do překladu**.

Antroponyma

- *Kutil Tim* (Home Improvement), 1991 – „Improvement“ znamená „zlepšení“, ve spojení s „home“ jde o „vylepšování domu“, „domácí kutilství“. Překlad tento význam obsahuje, došlo ale k posunu významu, jelikož označuje přímo hlavního hrdinu.
- *Mrtvá nevěsta Tima Burtona* (Corpse Bride), 2005 – Výraz „corpse“ označuje „mrtvolu“, „mrtvé tělo“, „bride“ je nevěsta, překlad byl vhodně upraven a význam zůstal zachován. Distributor využil značně persvazivní prostředek – do překladu zahrnul jméno režiséra, jehož proslavily snímky jako *Batman*, *Střihoruký Edward*, *Karlík*

²⁹¹ Viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Nominální tituly.

²⁹² Kromě Aljašky a Lousiany, kde se používají výrazy „borough“ a „parish“

²⁹³ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

²⁹⁴ Také viz Nominální tituly.

a továrna na čokoládu aj., jako známku kvality. Film se v žebříčku umístil na 12. místě, v návštěvnosti kin je ale až na 75. místě.

- **Griffinovi** (Family Guy), 1999 – Animovaný seriál o americké rodině. Originál lze přeložit jako „rodinný typ“ – označuje někoho, kdo rád tráví čas se svými dětmi a partnerem, příjmení v překladu k tomu dokazuje označením celé rodiny.²⁹⁵

Toponyma

- *Přepadení v Pacifiku* (Under Siege), 1992 – Doslovný překlad by zněl „V obležení“, což může být na pevnině, na moři i ve vzduchu. Navíc „v obležení“ ještě nutně neznamená útok. Překlad je díky přidanému propriu zasazen na moře, a upřesňuje tak téma a navíc prozrazuje více o ději.
- *Aljaška v plamenech* (On Deadly Ground), 1994 – „Deadly ground“ znamená „smrtící země“, v kontextu filmu je tak označeno prostředí na Aljašce, kde jsou budovány nedostatečně zabezpečené plošiny nad ropnými vrty a kde dochází k výbuchům – nejedná se tedy o zemi ve významu celého státu, ale ve významu části území. Překlad tento rozdíl nezohledňuje, proprium v titulu zahrnuje celý stát a přívlastek neshodný odkazuje k jednomu z motivů filmu, čímž částečně zohledňuje i nebezpečí. Došlo ke snížení intenzity originálu.

Chrématonyma

- *Boeing 747 v ohrožení* (Executive Decision), 1996 – V originálu je charakterizováno rozhodnutí, které musí hrdina udělat, přívlastkem „executive“, „výkonný“ (ve smyslu moci).
- *Kód Enigmy* (The Imitation Game), 2014 – Originál je odkazem na Turingovu hru „The Imitation Game“, kterou představil ve své práci *Computing Machinery and Intelligence* (1950), v níž je popsána implementace Turingova testu²⁹⁶ v praxi.²⁹⁷

4.2.6 Tituly s příslovečným určením

Nepříliš početnou skupinu představují tituly, které jsou tvořeny formulací, jež má syntakticky podobu příslovečného určení.

Příslovečné určení je v angličtině závislý větný člen, který rozvíjí především přísudek, dále

---

²⁹⁵ Také viz Titulové řady.

²⁹⁶ Zjednodušeně je Turingův test, pojmenovaný po svém tvůrci, experiment, jehož předmětem zkoumání je systém umělé inteligence. Cílem pokusu je dokázat, zda se v porovnání s člověkem tento systém chová inteligentně.

²⁹⁷ Také viz Titulové řady.

přívlastek či jiné příslovečné určení, může rozvíjet i vedlejší větu a případně může modifikovat obsah celé věty. Podle toho, zda **modifikuje větný člen**, nebo **obsah celé věty**, se dělí na dva základní typy. Buď je **začleněné do větné stavby** („adjuncts“, „rozvíjející větné členy“), **nebo není** („sentence adverbials“, „věty příslovečné“) (Dušková a kol., 2006).²⁹⁸ V korpusu jsme našli pouze dva tituly s vedlejší větou příslovečnou a v obou případech taková věta vznikla až s překladem.

V první skupině titulů se v originálu i v překladu nacházejí stejná příslovečná určení.

Příslovečné určení času

- *Navždy mladý (Forever Young)*, 1992 – Překlad je kvůli jmennému rodu informačně nasycenější – prozrazuje, že hlavní postavou bude muž.
- *Od soumraku do úsvitu (From Dusk Till Dawn)*, 1995 – Oba tituly obsahují dvě příslovečná určení času.
- *Zítřek nikdy neumírá (Tomorrow Never Dies)*, 1997²⁹⁹
- *Sedm let v Tibetu (Seven Years in Tibet)*, 1997³⁰⁰
- *28 dní poté (28 Days Later...)*, 2002³⁰¹
- *Po přečtení spalte (Burn After Reading)*, 2008³⁰²
- *500 dní se Summer ((500) Days of Summer)*, 2009³⁰³
- *12 let v řetězech (Twelve Years a Slave)*, 2013³⁰⁴

Příslovečné určení místa

- *Sám doma (Home Alone)*, 1990 – Budeme-li na překlad nahlížet jako na větný titul, v němž došlo k elipse slovesa „být“, bylo by „sám“ doplňkem a „doma“ příslovečným určením místa.³⁰⁵
- *Za plotem (Over the Hedge)*, 2006
- *Vzhůru do oblak (Up)*, 2009 – Originál pracuje pouze s příslovcí „up“ určující směr nahoru, překlad jej konkretizuje a prozrazuje, že dějištěm budou oblaka, čímž se z jednoho příslovečného určení stávají dvě stejného typu.

²⁹⁸ Dušková, L. a kol. *Elektronická mluvnice současné angličtiny* [online]. In emsa.ff.cuni.cz, 2012 [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné online z WWW: <<http://emsa.ff.cuni.cz/13.4>>.

²⁹⁹ Také viz Větné tituly.

³⁰⁰ Také viz Číslo jako integrální součást titulu a Propriální tituly.

³⁰¹ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

³⁰² Také viz Větné tituly.

³⁰³ Také viz Číslo jako integrální součást titulu a Propriální tituly.

³⁰⁴ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

³⁰⁵ Také viz Větné tituly a Titulové řady.

Příslowečné určení způsobu

- *Těžko ho zabít* (**Hard to Kill**), 1990 – Překlad na rozdíl od originálu prozrazuje jmenný rod, čímž se cílový divák z titulu dozvídá více informací.
- *Krok za krokem* (**Step by Step**), 1991 – Celý titul je potřeba brát jako ustálené spojení, které lze nahradit příslovcem „postupně“.

Ve druhé skupině představíme tituly, v nichž došlo ke změně příslowečného určení.

Příslowečné určení času → příslowečné určení místa

- *Rolničky, kam se podíváš* (**Jingle All the Way**), 1996 – V originálu je příslowečné určení času začleněné do stavby titulu, zatímco v překladu jej tvoří celá věta vedlejší příslowečná místní.³⁰⁶

Příslowečné určení způsobu → příslowečné určení místa

- *V hlavě* (**Inside Out**), 2015 – „Inside out“ je frazém znamenající „naruby“, byl by příslowečným určením způsobu. „V hlavě“ je doslovné pojmenování, a protože jsou cílovým publikem děti, je pro ně titul srozumitelnější a distributor jim tím vychází vstříc. Hrdiny jsou personifikované emoce sídlící v „řídícím centru“, tedy „v hlavě“.

Do překladu může být příslowečné určení také nově zakomponováno.

Příslowečné určení času

- *Na Hromnice o den více* (**Groundhog Day**), 1993 – V originálu je název svátku ve funkci podmětu, v překladu se z něj stává příslowečné určení místa.³⁰⁷
- *50× a stále poprvé* (**50 First Dates**), 2004³⁰⁸
- *Než si pro nás přijde* (**The Bucket List**), 2007 – Originál je tvořen podstatným jménem, jež je rozvito anteponovaným přívlastkem. Překlad lze brát jako vedlejší větu příslowečnou časovou, jejíž věta hlavní by s ohledem na příběh filmu mohla např. znít „Co musíme stihnout“.³⁰⁹
- *Na hraně zítřka* (**Edge of Tomorrow**), 2014 – Originál neobsahuje předložku „na“, je tedy podstatným jménem rozvitým postponovaným přívlastkem, zatímco v překladu se z něj stává příslowečné určení rozvité přívlastkem neshodným. Výraz „na hraně“ se používá tehdy, když je něco na rozmezí, např. mezi zlem a dobrem. Ve filmu se opakuje jeden a ten samý den stále dokola, jde tedy o obrazné pojmenování, které je

³⁰⁶ Také viz Větné tituly.

³⁰⁷ Také viz Větné tituly.

³⁰⁸ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

³⁰⁹ Také viz Větné tituly.

příslowečným určením času.

Příslowečné určení místa

- *Na vlásku* (Tangled), 2010 – Originál je přídavným jménem s významem „zacuchaný“ ve funkci přívlastku s elipsou podstatného jména „vlasý“. Překlad je významově přímým, nikoli obrazným pojmenováním, hrdinka po svých vlasech sešplhá z věže.³¹⁰
- *V zajetí démonů* (The Conjuring), 2013 – Originál je pojmenováním činnosti („kouzlení“), překlad je příslowečným určením, které je rozvíto přívlastkem neshodným. „Zajetí“ a „démon“ v překladu zvyšují atrakční funkci a naznačují žánrovou příslušnost.

Příslowečné určení způsobu

- *Tváří v tvář* (Face/Off), 1997 – Originál by šlo přeložit doslova jako „bez obličeje“. Jde o přímé pojmenování, jelikož oběma hlavním hrdinům byla transplantována tvář toho druhého, čímž se zamění jejich identita. Překlad má obraznější charakter, jelikož „tváří v tvář“ je kolokace používaná ve významu „setkat se s někým osobně“ a ve filmu odkazuje ke střetu hrdinů.
- *Rychle a zběsile* (The Fast and the Furious), 2001 – Titul vznikl převedením přídavných jmen do příslovcí, jež jsou ve funkci několikanásobného příslowečného určení. Idiom „fast and furious“ znamená dělat něco „rychle, s nadšením a energicky“, což je pojítka k nelegálním automobilovým závodům.³¹¹

Příslowečné určení míry

- *50× a stále poprvé* (50 First Dates), 2004 – V originálu je číslovka ve funkci podmětu rozvítoho postponovaným přívlastkem, který je dále rozvítoý anteponovaným přívlastkem. V překladu je násobná číslovka ve funkci příslowečného určení míry.³¹²

České tituly: České tituly tvořené formulací, jež má syntakticky podobu příslowečného určení, jsou zcela ojedinělé. *Horem pádem*, 2004; *Ve stínu*, 2012.

4.2.7 Titulové řady

Titulové řady hrají významnou úlohu ve vlivu na vnímatele v původní i cílové zemi. Vznikají vzájemným odkazováním jednoho titulu na druhý. V případě úspěchu filmu je titul jakousi známkou kvality a tvůrci i distributoři na to spoléhají. Filmy v rámci jedné titulové řady proto můžeme rozčlenit do dvou podskupin – na ty, které na sebe dějově navazují, a na

³¹⁰ Také viz Titulové řady.

³¹¹ Také viz Titulové řady.

³¹² Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

ty, které jako pokračování pouze vypadají (tj. společný mají např. jen námět, někdy jde o spojení dané osobou herce, nejednou ale vznikají „falešné“ titulové řady, které sugerují vztahy mezi filmy naprosto odlišnými).^{313, 314} Jedním z hlavních požadavků na titul je jedinečnost, mezi tituly v titulové řadě je proto většinou vztah podobnosti, zcela výjimečně totožnosti.³¹⁵

Nejprve se budeme zabývat překlady titulových řad, které jsou tzv. sequely, tj. filmy, které postavami i dějovými motivy navazují na dřívější, syžetově uzavřená díla. Speciální variantu představují prequely, které jsou věnovány dění předcházejícího příběhu dřívějšího filmu. Takové tituly mají různou podobu a jejich překlady jsou řešeny nejednotně, a to mnohdy i v rámci jedné titulové řady.

V titulové řadě se může pouze **obměňovat číslo** značící pořadí daného filmu. Ta může být vyjádřena římskou či arabskou číslicí, nebo slovně. Tato skupina je homogenní.

- *Návrat do budoucnosti III* (Back to the Future **Part III**), 1990 – Z překladu bylo vypuštěno slovo „část“.³¹⁶
- *Kmotr III* (The Godfather: **Part III**), 1990 – Opět došlo ke ztrátě slova „část“, později tendence k vynechávání mizí.^{317, 318}
- *Žhavé výstřely* (Hot Shots!), 1991; *Žhavé výstřely 2* (Hot Shots! **Part Deux**), 1993 – Došlo k nahrazení francouzsky vyjádřeného výrazu „druhá část“ číslem. Francouzština v originálu je aktualizací prvek, zatímco v překladu je uplatněn automatizovaný způsob značení.³¹⁹
- *Toy story: Příběh hraček* (Toy Story), 1995; *Toy story 2: Příběh hraček* (Toy Story **2**), 1999; *Toy story 3: Příběh hraček* (Toy Story **3**), 2010 – Podtitul je v překladu neměnnou součástí hlavního titulu, neslouží k označení pokračování, takovou funkci zastává pouze číselné označení.³²⁰
- *Smrtonosná zbraň 3* (Lethal Weapon **3**), 1992; *Smrtonosná zbraň 4* (Lethal Weapon **4**),

---

³¹³ Do této podkapitoly zařazujeme z titulové řady vždy jen ty filmy, které se vyskytly v našem korpusu, s podobou ostatních děl stojících mimo korpus jsme se alespoň seznámili. Výčet filmů spadajících do jedné titulové řady proto nemusí být kompletní.

³¹⁴ Předmětem pozornosti je v této kapitole pouze to, jakým způsobem jsou titulové řady utvářeny a následně překládány. Všechny filmy sem zařazené jsou tedy zároveň analyzovány i na jiném místě. V případě, že se tituly filmů z jedné titulové řady shodují nebo mají shodný základ, analyzujeme na jiném místě pouze jeden z filmů, aby se zabránilo duplicitě výkladu.

³¹⁵ Totožnost titulů může být dána např. tím, že jde o tzv. remaky či o opakované adaptace téhož literárního díla. Způsob fungování takových titulových řad je ale jiný.

³¹⁶ Také viz Nominální tituly.

³¹⁷ Srov. např. *Harry Potter a Relikvie smrti - část 1* (Harry Potter and the Deathly Hallows: **Part 1**), 2010 aj.

³¹⁸ Také viz Nominální tituly.

³¹⁹ Také viz Nominální tituly.

³²⁰ Také viz Podtituly.

1998³²¹

- *Policajt v Beverly Hills III* (Beverly Hills Cop **III**), 1994 ³²²
- *Mizerové* (Bad Boys), 1995; *Mizerové II* (Bad Boys **II**), 2003 ³²³
- *Muži v černém* (Men in Black), 1997; *Muži v černém 2* (Men in Black **2**), 2002; *Muži v černém 3* (Men in Black **3**), 2012 ³²⁴
- *Blade* (Blade), 1998; *Blade II* (Blade **II**), 2002 ³²⁵
- *Kurýr* (The Transporter), 2002; *Kurýr 2* (Transporter **2**), 2005
- *Scary Movie: Děsnej biják* (Scary Movie), 2000; *Scary Movie 2* (Scary Movie **2**), 2001; *Scary Movie 3* (Scary Movie **3**), 2003; *Scary Movie 4* (Scary Movie **4**), 2006 – První film vešel ve všeobecnost známost, u pokračování už tak nebylo potřeba podtitul zprostředkovávající význam titulu ponechaného v angličtině připojovat.^{326, 327}
- *Spider-Man* (Spider-Man), 2002; *Spider-Man 2* (Spider-Man **2**), 2004; *Spider-Man 3* (Spider-Man **3**), 2007
- *Kill Bill* (Kill Bill), 2003, *Kill Bill 2* (Kill Bill: **Vol. 2**), 2003 – V tomto kontextu se zkratka „vol.“ používá pro označení pořadí. Pochází z latinského slova „volumen“, „svazek“, v angličtině pouze „volume“, „díl“. V překladu došlo k jeho vynechání.³²⁸
- *Saw: Hra o přežití* (Saw), 2004; *Saw 2* (Saw **II**), 2005 – Překlad druhého (a dalších) pokračování ztrácí vysvětlující podtitul, protože krátký anglický název byl po úspěchu prvního filmu nepochybně dostatečně známý a atraktivní.³²⁹
- *Jak vycvičit draka* (How to Train Your Dragon), 2010; *Jak vycvičit draka 2* (How to Train Your Dragon **2**), 2014 ³³⁰
- *Iron Man* (Iron Man), 2008; *Iron Man 2* (Iron Man **2**), 2010; *Iron Man 3* (Iron Man **3**), 2013 – Druhý díl tohoto filmu, který byl natočený podle komiksů vydaných v nakladatelství Marvel, jako jediný neobsahuje podtitul.³³¹
- *Expendables: Postradatelní* (Expendables), 2010; *Expendables: Postradatelní 2* (The Expendables **2**), 2012 – Další ukáзка zprostředkování významu titulu

---

³²¹ Také viz Nominální tituly.

³²² Také viz Propriální tituly.

³²³ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Nominální tituly.

³²⁴ Také viz Nominální tituly.

³²⁵ Také viz Propriální tituly.

³²⁶ Podrobněji k této problematice viz Podtituly.

³²⁷ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Podtituly.

³²⁸ Také viz Větné tituly, Nominální tituly a Nepřeložené tituly.

³²⁹ Také viz Podtituly.

³³⁰ Také viz Tituly s příslovečným určením.

³³¹ Také viz Propriální tituly.

ponechaného v originále jeho překladem ve formě podtitulu.³³²

- *Já, padouch* (Despicable Me), 2010; *Já, padouch 2* (Despicable Me 2), 2013³³³
- *Méďa* (Ted), 2012; *Méďa 2* (Ted 2), 2015³³⁴

České tituly: *Discopříběh 2*, 1991; *Princezna ze mlejna*, 1994; *Princezna ze mlejna 2*, 1999; *Playgirls*, 1995; *Playgirls II*, 1995; *Z pekla štěstí*, 1999; *Z pekla štěstí 2*, 2001; *Kameňák*, 2003; *Kameňák 2*, 2004; *Kameňák 3*, 2005; *Bastardi*, 2010; *Bastardi 2*, 2011; *Kameňák 4*, 2013 – Ačkoliv se hodnocení filmové série *Kameňák* s každým dílem snižuje (první díl má 28 %, poslední už jen 18 %), filmy se umisťují na prvních pozicích.

Další, nejvíce frekventovanou možností je, že se k pokračování **přidružuje podtitul**³³⁵ (eventuálně je již součástí prvního dílu) a s každým dalším pokračováním se jeho **podoba mění**. V této skupině se nejvíce projevuje heterogenost a nejednotnost jednotlivých řešení. Překlady mají oproti originálům větší tendenci držet se tradičního značení³³⁶ a mnohdy nesourodé originály sjednocovat. Aby byly takové tendence znatelné na první pohled, skupinu dále ještě rozdělíme.

Začneme neproblematickými tituly, kde je podoba podtitulu zachována po vzoru originálu.

- *Městečko South Park* (South Park), 1997; *South Park: Peklo na zemi* (South Park: **Bigger, Longer & Uncut**), 1999³³⁷
- *Charlieho andílci* (Charlie's Angels), 2000; *Charlieho andílci: Na plný pecky* (Charlie's Angels: **Full Throttle**), 2003 – Přesný překlad podtitulu druhého dílu by byl „Plný plyn“. Existence frazému „Na plný plyn“ vedla k zahrnutí předložky do překladu a distributor se též rozhodl pro posun ze spisovné do nespisovné češtiny, čímž roste atraktivnost. Zajímavostí je, že do slovenštiny byl podtitul přeložen jako „Na plný plyn“. Pokračování je hodnoceno pouze 45 %, přesto se film v korpusu umístil, v návštěvnosti kin skončil dokonce již na 16. místě.³³⁸
- *Pán prstenů: Společenstvo Prstenu* (The Lord of the Rings: **The Fellowship of the Ring**), 2001; *Pán prstenů: Dvě věže* (The Lord of the Rings: **The Two Towers**), 2002; *Pán prstenů: Návrat krále* (The Lord of the Rings: **The Return of the King**),

³³² Také viz Podtituly.

³³³ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka, Nominální tituly a Propriální tituly.

³³⁴ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Nominální tituly.

³³⁵ Analýzou podtitulů se zabýváme pouze v této podkapitole a v podkapitole Podtituly, a to z důvodu, že podtitul je druhý, vedlejší titul, který slouží k doplnění hlavního titulu a jehož podoba se všeobecně může od hlavního titulu lišit. V ostatních podkapitolách se tedy soustředíme pouze na rozbor hlavního titulu.

³³⁶ Za tradiční značení považujeme to, které jsme popsali výše.

³³⁷ Viz Propriální tituly.

³³⁸ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Propriální tituly.

2003 – Trilogie vznikla podle knižní předlohy J. R. R. Tolkiena. Ten zamýšlel Pána prstenů jako celek složený ze šesti knih, vydavatel jej rozdělil do tří svazků včetně jejich pojmenování. Tituly vč. podoby překladů jsou převzaty podle knih.³³⁹

- *Lara Croft – Tomb Raider* (Lara Croft: Tomb Raider), 2001; *Lara Croft – Tomb Raider: Kolébka života* (Lara Croft **Tomb Raider: The Cradle of Life**), 2003³⁴⁰
- *Harry Potter a Kámen mudrců* (Harry Potter **and the Philosopher's Stone**), 2001; *Harry Potter a Tajemná komnata* (Harry Potter **and the Chamber of Secrets**), 2001; *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (Harry Potter **and the Prisoner of Azkaban**), 2001; *Harry Potter a Ohnivý pohár* (Harry Potter **and the Goblet of Fire**), 2005; *Harry Potter a Fénixův řád* (Harry Potter **and the Order of the Phoenix**), 2007; *Harry Potter a Princ dvojí krve* (Harry Potter **and the Half-Blood Prince**), 2009; *Harry Potter a Relikvie smrti – část 1* (Harry Potter **and the Deathly Hallows: Part 1**), 2010; *Harry Potter a relikvie smrti – část 2* (Harry Potter **and the Deathly Hallows: Part 2**), 2011 – Názvy byly přejaty podle knižních předloh (J. K. Rowling). V USA byl podtitul první knihy a následně i filmu změněn na „the Sorcerer's Stone“ („Čarodějův kámen“), protože tamější vydavatel předpokládal, že americké děti nebudou legendu o kameni mudrců znát.³⁴¹ Poslední díl série je rozdělen na dvě části a do překladu je zahrnuto i slovo „část“ navzdory distributorské tradici se takového výrazu zbavovat.³⁴²
- *Resident Evil* (Resident Evil), 2002; *Resident Evil: Zánik* (Resident Evil: **Extinction**), 2007 – „Extinction“ v kontextu filmu, jehož příběh vypráví o nákaze lidí a jejich přeměně v zombie, znamená „vymření“, „vyhynutí“ druhu. „Zánik“ druhu je běžně používaná kolokace, ale samo o sobě má kolokabilitu širší, čímž se překlad stává významově méně přesný. Celá titulová řada má několik dílů a série se ještě natáčí.³⁴³
- *Piráti z Karibiku: Prokletí Černé perly* (Pirates of the Caribbean: **The Curse of the Black Pearl**), 2003; *Piráti z Karibiku: Truhla mrtvého muže* (Pirates of the Caribbean: **Dead Man's Chest**), 2006; *Piráti z Karibiku: Na konci světa* (Pirates of the Caribbean: **At World's End**), 2007; *Piráti z Karibiku: Na vlnách podivna* (Pirates of the

³³⁹ Také viz Nominální tituly.

³⁴⁰ Také viz Propriální tituly a Nepřeložené tituly.

³⁴¹ *Wikipedia* [online]. In www.wikipedia.org, 2001 [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter#Knihy>. Kvůli tomu musely být všechny scény, kde se toto slovo objevilo, natočeny dvakrát. *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. In www.csfd.cz, 2001 [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/1626-harry-potter-a-kamen-mudrcu/zajimavosti/strana-5/?type=film>>.

³⁴² Také viz Propriální tituly.

³⁴³ Také viz Nepřeložené tituly.

Caribbean: **On Stranger Tides**), 2011 ³⁴⁴

- *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* (The Chronicles of Narnia: **The Lion, the Witch and the Wardrobe**), 2005
- *300: Bitva u Thermopyl* (300), 2006; *300: Vzestup říše* (300: **Rise of an Empire**), 2013 – V originálu je podtitul až součástí druhého dílu. Číslo v prvním dílu je počtem spartských bojovníků, v pokračování pak už jde asi především o zdůraznění vzájemné provázanosti. ³⁴⁵
- *Indiana Jones a Království křišťálové lebky* (Indiana Jones and the Kingdom of the Crystal Skull), 2008 ³⁴⁶
- *Star Trek* (Star Trek), 2009; *Star Trek: Do temnoty* (Star Trek Into Darkness), 2013 ³⁴⁷
- *Sherlock Holmes* (Sherlock Holmes), 2009; *Sherlock Holmes: Hra stínů* (Sherlock Holmes: a Game of Shadows), 2010
- *Captain America: První Avenger* (Captain America: **The First Avenger**), 2011; *Captain America: Návrat prvního Avengera* (Captain America: **The Winter Soldier**), 2014 – Ve druhém díle byl podtitul „zimní voják“ přeložen zcela odlišně. Distributor se mohl snažit zdůraznit, že celá série je součástí jiné titulové řady (komiksového univerza ³⁴⁸ *Avengers*). Ve třetím díle z roku 2016 se ale překlad podtitulu již řídí originálem a film je tak z této nadřazené titulové řady vypojen. ³⁴⁹
- *Avengers* (The Avengers), 2012; *Avengers: Age of Ultron* (Avengers: **Age of Ultron**), 2015 – Oproti jiným filmům z komiksového univerza *Avengers* zůstává nepřeložen i podtitul, což je další ukázka nejednotnosti překladů. ³⁵⁰
- *Hobit: Neočekávaná cesta* (The Hobbit: **An Unexpected Journey**), 2012; *Hobit: Šmakova dračí poušť* (The Hobbit: **The Desolation of Smaug**), 2013; *Hobit: Bitva pěti armád* (The Hobbit: The Battle of the Five Armies), 2014 – Knižní předloha nese název Hobit (J. R. R. Tolkien), filmy byly oproti ní natočeny jako trilogie, podtituly tak plní funkci rozlišovací. ³⁵¹
- *Thor* (Thor), 2012; *Thor: Temný svět* (*Thor: The Dark World*), 2013 – Film spadá do

---

³⁴⁴ Také viz Propriální tituly.

³⁴⁵ Také viz Číslo jako integrální součást titulu, Propriální tituly a Podtituly.

³⁴⁶ Také viz Propriální tituly.

³⁴⁷ Také viz Nepřeložené tituly.

³⁴⁸ Komiksovým univerzem míníme verzi reality, ve které se odehrává více komiksových sérií od jednoho vydavatelství či autora. Postavy z jednotlivých sérií se v rámci daného univerza mohou potkat a jejich příběhy se mohou vzájemně ovlivňovat.

³⁴⁹ Také viz Propriální tituly a Podtituly.

³⁵⁰ Také viz Nepřeložené tituly.

³⁵¹ Také viz Nominální tituly.

komiksového univerza *Avengers* a podtitul je přeložen.³⁵²

- *Hunger Games* (Hunger Games), 2012; *Hunger Games: Vražedná pomsta* (The Hunger Games: **Catching Fire**), 2013; *Hunger Games: Síla vzdoru 1. část* (The Hunger Games: **Mockingjay – Part 1**), 2014; *Hunger Games: Síla vzdoru 2. část* (The Hunger Games: **Mockingjay – Part 2**), 2015 – Podtituly jsou oproti hlavnímu titulu přeloženy, ačkoliv s původním významem nemají nic společného. Význam obou podtitulů je vždy doslovný a obrazný. „Catching fire“ znamená „vzplanutí“, „vznícení“. Přímé pojmenování se vztahuje k hořícím šatům hlavní hrdinky. Zároveň je podtitul analogií k revoluci, kterou hrdinka svými činy „zažehla“. „Mockingjay“, v češtině „reprodrozd“, je druh ptáka, který se později v příběhu stane symbolem povstání. Ani jeden titul by pravděpodobně v překladu nezněl dost atraktivně, proto došlo k jejich náhradě. Oba překlady evokují akčnost, ale přívlastek „vražedná“ působí „lacině“. Tituly jsou v obou verzích totožné s knižní předlohou (S. Collinsová).³⁵³

Běžná je i **kombinace podtitulu s číselným označením pořadí**, čímž se vychází vstříc divákovi, pro něhož se tak stává orientace v následnosti jednotlivých částí jednodušší.

- *Sám doma* (Home Alone), 1990; *Sám doma 2: Ztracen v New Yorku* (Home Alone 2: **Lost in New York**), 1992³⁵⁴
- *Sestra v akci* (Sister Act), 1992; *Sestra v akci 2: Znovu v černém hábitu* (Sister Act 2: **Back in the Habit**), 1993 – Překlad podtitulu byl rozšířen o přívlastek „černý“, čímž se zřetelněji odkazuje na úbor jeptišky.³⁵⁵
- *Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba* (Star Wars: **Episode I – The Phantom Menace**), 1999; *Hvězdné války: Epizoda II – Klony útočí* (Star Wars: **Episode II – Attack of the Clones**), 2002; *Star Wars: Epizoda III – Pomsta Sithů* (Star Wars: **Episode III – Revenge of the Sith**), 2005; *Star Wars: Síla se probouzí* (Star Wars: **The Force Awakens**), 2015 – Základ titulu je zachován ve všech dílech a zůstává nepřeložený („Hvězdné války“), pokračování jsou značena výrazem „epizoda“ a římskou číslicí, každý díl má svůj podtitul. Poslední jmenovaný díl je v originálu též znám pod názvem *Star Wars: Episode VII – The Force Awakens*, čímž je jasně zařazen do titulové řady, zatímco v překladu by mohl divák neznalý následnosti dílů tápat, zda se jedná

---

³⁵² Také viz Propriální tituly.

³⁵³ Také viz Propriální tituly.

³⁵⁴ Také viz Nominální tituly.

³⁵⁵ Také viz Nominální tituly.

o pokračování, nebo remake.³⁵⁶

Někdy je snaha po homogenosti tak výrazná, že distributor do překladu oproti originálu k podtitulu číslo přidá. Motivací je, aby bylo pořadí daného filmu pro diváka jednoznačně rozpoznatelné.

- *Ace Ventura: Zvířecí detektiv* (Ace Ventura: **Pet Detective**), 1994; *Ace Ventura 2: Volání divočiny* (Ace Ventura: **When Nature Calls**), 1995³⁵⁷
- *Policejní akademie 7: Moskevská mise* (Police Academy: **Mission to Moscow**), 1994 – Film je další ukázkou toho, že titulové řady ovlivňují diváka – přestože je hodnocen pouhými 28 %, umístil se na 15. místě.³⁵⁸
- *Doba ledová* (Ice Age), 2001; *Doba ledová 2: Obleva* (Ice Age: **The Meltdown**), 2006; *Doba ledová 3: Úsvit dinosaurů* (Ice Age: **Dawn of the Dinosaurs**), 2009; *Doba ledová 4: Země v pohybu* (Ice Age: **Continental Drift**), 2012³⁵⁹

Opakem je zdůraznění nejednotnosti, a to když distributor podtitul vynechá, případně ho nahradí číselným označením pořadí. Tím ale titul přichází o konkretizující rys.

- *Madagaskar* (Madagascar), 2005; *Madagaskar 2: Útěk do Afriky* (Madagascar: **Escape 2 Africa**), 2008; *Madagaskar 3* (Madagascar **3: Europe's Most Wanted**), 2012 – Druhý díl originálu ukrývá slovní hříčku. Číslovka „dvě“, „two“, se v angličtině vyslovuje stejně jako předložka „to“, „do“, tím pádem plní v podtitulu na rozdíl od překladu dvě funkce. V překladu byla číslovka přesunuta z podtitulu do hlavního titulu. Originál třetího dílu podtitul má, distributor na jeho překlad ovšem rezignoval. Důvodem může být komplikovanost překladu. „Wanted“ lze přeložit jako „hledaný“, zapojit tento význam do celého podtitulu tak, aby zněl atraktivně, by bylo ale náročné. V korpusu figuruje film *Wanted* (Wanted), 2008, jenž zůstal v originálním znění, u filmů pro děti by ale ponechání podtitulu v angličtině nebylo vhodné.³⁶⁰

Opačnou tendencí je, pokud originál podtitul neobsahuje, ale distributor jej do překladu začlenil.

- *Mr. Bean: Největší filmová katastrofa* (Bean), 1997 – Podtitul poukazuje k faktu, že se jedná o filmové pokračování seriálu a v překladu je doplněním „Mr.“ ke jménu zvýrazněna příslušnost k seriálu.

³⁵⁶ Také viz Nepřeložené tituly.

³⁵⁷ Také viz Propriální tituly a Podtituly.

³⁵⁸ Také viz Nominální tituly.

³⁵⁹ Také viz Nominální tituly.

³⁶⁰ Také viz Propriální tituly.

České tituly: *Kamarád do deště II – Příběh z Brooklynu*, 1992; *Arabela se vrací aneb Rumburak králem Říše pohádek*, 1993; *Byl jednou jeden polda II – Major Maisner zasahuje*, 1997; *Byl jednou jeden polda III – Major Maisner a tančící drak*, 1999; *Mach, Šebestová a kouzelné sluchátko*, 2001; *Okresní přebor – Poslední zápas Pepíka Hnátky*, 2012; *Gangster Ka: Afričan*, 2015.

V dalším typu titulů pracuje originál se změnou, resp. zvyšováním čísla, které je ovšem **integrální součástí titulu** a plní tak nejen funkci označení pokračování, ale také nese vlastní význam.

- *Dannyho partáci* (Ocean's **Eleven**), 2001; *Dannyho partáci 2* (Ocean's **Twelve**), 2004; *Dannyho partáci 3* (Ocean's **Thirteen**), 2007 – Číslo v originálu určuje počet zlodějů v týmu Dannyho Oceana, jeho zvýšení upozorňuje na fakt, že se tým rozrostl o jednoho a posléze dva členy, zároveň je tak označeno pokračování. „Jedenáctka“ v českém prostředí asociuje fotbal a doslovný překlad by mohl vyvolat mylné představy o obsahu filmu. Řešením bylo použití synonymního (ačkoliv příznakového) výrazu „parták“. Pokračování pak potřebovala navázat na řešení zvolené u prvního filmu a realizovat započatou českou titulovou řadu.³⁶¹
- *21 Jump Street* (**21** Jump Street), 2012; *22 Jump Street* (**22** Jump Street), 2014 – Jump Street je policejní jednotkou pojmenovanou podle adresy, na níž sídlí, a číslo je číslem popisným. Ve druhém pokračování je jednotka přesunuta naproti přes ulici, čímž se mění i adresa.³⁶²

České tituly: *2Bobule*, 2009.

Následující tituly jsou specifické tím, že se v nich **obměňuje jistá část**, příslušnost k titulové řadě je ale očividná. Většinou zůstává neměnný základ titulu, případně dochází jen k drobným obměnám.

- *Batman se vrací* (Batman **Returns**), 1992; *Batman navždy* (Batman **Forever**), 1995; *Batman a Robin* (Batman **& Robin**), 1997; *Batman začíná* (Batman **Begins**), 2005
- *Matrix* (The Matrix), 1999; *Matrix Reloaded* (The Matrix **Reloaded**), 2003; *Matrix Revolutions* (The Matrix **Revolutions**), 2003³⁶³
- *Mumie* (The Mummy), 1999; *Mumie se vrací* (Mummy **Returns**, The), 2001³⁶⁴
- *Fotr je lotr* (Meet the **Parents**), 2000; *Jeho fotr, to je lotr!* (Meet the **Fockers**), 2004 –

³⁶¹ Také viz Propriální tituly.

³⁶² Také viz Číslo jako integrální součást názvu a Propriální tituly.

³⁶³ Také viz Propriální tituly a Nepřeložené tituly.

³⁶⁴ Také viz Větné tituly a Nominální tituly.

Stejně jako u *Dannyho parťáků* se v anglické i v české verzi realizují titulové řady, ale pokaždé jinými prostředky, jednou se užívají varianty představovací fráze, podruhé se variuje hodnocení určité postavy. Ve druhém díle je vykřičník, který v originálu není; používání interpunkčních znamének v českých titulech je velmi neobvyklé.³⁶⁵

- *Agent bez minulosti* (The Bourne **Identity**), 2002; *Bournův mýtus* (The Bourne **Supremacy**), 2004; *Bourneovo ultimátum* (The Bourne **Ultimatum**), 2007 – Vzájemná návaznost jednotlivých filmů je narušena. Slovo „supremacy“, „převaha“ ve druhém díle je nahrazeno „mýtem“.³⁶⁶
- *Temný rytíř* (The Dark Knight), 2008; *Temný rytíř povstal* (The Dark Knight Rises), 2012
- *Zrození planety opic* (**Rise of the Planet of the Apes**), 2011; *Úsvit planety opic* (**Dawn of the Planet of the Apes**), 2014³⁶⁷

Z této skupiny by bylo možné ještě vyčlenit překlady, jež se **obměny titulu vzdávají** a **nahrazují** ji pouze **číselným označením pořadí**. Nutno podotknout, že touto změnou dochází k nivelizaci a zároveň se ztrácí aktualizovaná složka originálů.

- *Kdopak to mluví 2* (Look Who's Talking **Too**), 1990; *Kdopak to mluví 3* (Look Who's Talking **Now**), 1993 – Druhý originál obsahuje nepřeložitelnou jazykovou hříčku díky stejné výslovnosti slova „too“ („také“) a „two“ („dva“). Třetí originál změnou slova „now“ („nyní“) signalizuje pokračování. Překlady tato řešení nahrazují čísly.³⁶⁸
- *Addamsova rodina* (The **Addams Family**), 1991; *Addamsova rodina 2* (**Addams Family Values**), 1993 – Pokračování v originálu je naznačeno přidáním slova „values“ („hodnoty“) ke stejnému základu. Překlad jej nahrazuje číslem.³⁶⁹

Setkáváme se i s opačnou tendencí, kdy **originál označí pokračování číslovkou**, ovšem **překlad** je řešen **změnou části titulu**. Tento princip je zcela ojedinělý a je pravděpodobně motivován snahou distributora překlad aktualizovat.

- *Pařba ve Vegas* (The Hangover), 2009; *Pařba v Bangkoku* (The Hangover **Part II**), 2011 – Originály jsou pouze očíslovány. Titul by v doslovném překladu znamenal „kocovina“, což nezní příliš poutavě. Domníváme se, že distributor titul změnil ve snaze zvýšit atrakční funkci. Doplnění místa děje v překladu prvního titulu si vynutila úpravu

³⁶⁵ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Větné tituly.

³⁶⁶ O podobě prvního dílu detailněji viz Propriální tituly. Také viz Nominální tituly.

³⁶⁷ Také viz Nominální tituly.

³⁶⁸ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Větné tituly.

³⁶⁹ Také viz Propriální tituly.

dalších titulů. Třetí díl, který není součástí našeho korpusu, se ale opět odehrává v Las Vegas, proto nese název *Parba na třetí*. Číselné označení pořadí se tak stává označením pokračování, ale je porušen významový vztah k prvním dvěma dílům.³⁷⁰

České tituly: *Kačenka a strašidla*, 1992; *Kačenka a zase ta strašidla*, 1992; *Arabela se vrací aneb Rumburak králem Říše pohádek*, 1993 – Označení pokračování formou „se vrací“ je velmi časté (viz *Batman se vrací*, *Mumie se vrací*, z českých filmů *Kuky se vrací*); **Konec básníků v Čechách**, 1993; **Jak básníci neztrácejí naději**, 2003; *Dědictví aneb Kurvahošigutntág*, 1992; *Dědictví aneb Kurva se neříká*, 2014; *Jak se krotí krokodýli*, 2006; *Sněženky a machři po 25 letech*, 2008; *Libáš jako Bůh*, 2009; *Libáš jako ďábel*, 2012.

Dále se budeme zabývat titulovými řadami, v nichž se **kombinuje několik principů značení**, čímž se stávají značně **nejednotné**. Tato nejednotnost je nejvýraznější tam, kde je každý díl pokaždé označen jiným způsobem, nebo se způsob značení náhle mění.

- *Rocky V* (Rocky V), 1990; *Rocky Balboa* (Rocky Balboa), 2006 – Prvních pět pokračování *Rockyho* jsou označena římskou číslicí. Ve filmu *Rocky Balboa* číslice odpadá a křestní jméno je doplněno příjmením. V příběhu se posouváme o mnoho let dopředu, centrem dění jsou staré historky hlavní postavy. Film má jinou atmosféru, na což se tvůrce mohl změnou názvu snažit poukázat.³⁷¹
- *Smrtonosná past 2* (Die Hard 2: **Die Harder**), 1990; *Smrtonosná past 3* (Die Hard: **With a Vengeance**), 1995; *Smrtonosná past 4.0* (**Live Free or Die Hard**), 2007 – Originál vždy zahrnuje titul prvního dílu „Die Hard“ či jeho obměnu, číslo je užito nejednotně jen u druhého originálu. Ve druhém díle se příslovce „hard“ („těžce“, „obtížně“) stupňuje a mění na „harder“ („tíže“, „obtížněji“). Ve třetím díle lze podtitul přeložit jako frazém „s velkou námahou“, zároveň slovo „vengeance“ znamená „pomstu“, doslovný překlad by mohl znít „pomstychtivě“, „s pomstou“, což souvisí se zápletkou filmu – nepřítelem hlavního hrdiny je bratr člověka, kterého hrdina v prvním díle zabil. Aktualizace v posledním dílu je narážka na svobodu; „Live free or die“ („Žij svobodně, nebo zemři“) je dokonce oficiálním mottem jednoho ze států USA. Překlady využívají k označení pokračování pouze číslo, kompletně se vzdávají hry se slovy – což je odůvodnitelné, jelikož se v originálech skrývá hra se slovy vázaná na angličtinu. Poslední díl je atraktivní formátem číslovky 4.0, což má napodobovat verzi programu (první číslo odkazuje na pořadí celé nové verze, druhé, desetinné číslo označuje pořadí

³⁷⁰ Také viz Propriální tituly.

³⁷¹ Také viz Propriální tituly.

aktualizace). Souvisí to se zápletkou filmu, jde o napadení Ameriky útočníkem využívajícím nejmodernější technologie. Došlo tím ke kompenzaci.³⁷²

- *Terminátor 2: Den zúčtování* (Terminator 2: **Judgment Day**), 1992; *Terminátor 3: Vzpoura strojů* (Terminator 3: **Rise of the Machines**), 2003; *Terminator Genisys* (Terminator **Genisys**), 2015 – Terminátor se v posledním díle, natočeném s časovým odstupem, vrací na začátek celého příběhu, lze jej tedy označit za prequel. Zůstává nepřeložen, čímž je zvýrazněna nejednotnost.³⁷³
- *Vetřelec 3* (Alien³), 1992; *Vetřelec: Vzkříšení* (Alien: **Resurrection**), 1994 – Horní index „na třetí“ změněn na obyčejné číslo. Pokračování vzniklé s časovým odstupem přibírá podtitul.³⁷⁴
- *Jurský park* (Jurassic Park), 1993; *Ztracený svět: Jurský park* (The Lost World: **Jurassic Park**), 1997; *Jurský svět* (**Jurassic World**), 2015 – Podoba titulu je velice neobvyklá, jelikož původní hlavní titul zaujímá pozici podtitulu. Doposud poslední díl vyšel se značným časovým odstupem, proto došlo ke změně hlavního titulu. Slova „park“ i „svět“ jsou typická pro označení zábavních míst.
- *Bláznivá střela 2 a 1/2: Vůně strachu* (Naked Gun 2½: **The Smell of Fear**), 1991; *Bláznivá střela 33 a 1/3: Poslední trapas* (Naked Gun 33⅓: **The Final Insult**), 1994 – Stejně jako je těžce uchopitelný význam hlavního titulu, číslo značící pokračování má také zvláštní význam. Význam čísla druhého dílu se nám dohledat nepodařilo. Číslo třetího dílu odkazuje k počtu otáček za minutu, při níž se přehrává LP gramofonová deska.^{375, 376}
- *Mission: Impossible* (Mission: Impossible), 1996; *Mission: Impossible II* (Mission: Impossible II), 2000; *Mission: Impossible III* (Mission: Impossible III), 2006; *Mission: Impossible – Ghost Protocol* (Mission: Impossible – **Ghost Protocol**), 2011; *Mission: Impossible – Národ grázlů* (Mission: Impossible – **Rogue Nation**), 2015³⁷⁷ – Druhý a třetí díl mají pouze číselné označení pořadí, zatímco součástí čtvrtého a pátého dílu je podtitul, navíc jeden z nich nebyl přeložen – řešení je značně rozkolísané. Překlad podtitulu nabyl na expresivitu, jelikož „rogue“ znamená „mizera“, „gauner“, což je význam obsažený i ve slově „grázl“, ale slovo „grázl“ je doprovázeno jednoznačně

³⁷² Také viz Větné tituly a Nominální tituly.

³⁷³ Také viz Nominální tituly a Nepřeložené tituly.

³⁷⁴ Také viz Nominální tituly.

³⁷⁵ *Wikipedia* [online]. In www.wikipedia.org, 2001 [cit. 13. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <https://en.wikipedia.org/wiki/Naked_Gun_33%E2%85%93:_The_Final_Insult>.

³⁷⁶ Také viz Nominální tituly.

³⁷⁷ Třetí a čtvrtý díl se do našeho korpusu nevešly, přesto je pro demonstraci nejednotnosti uvádíme.

negativnějšími konotacemi než „gauner“.³⁷⁸

- *Prci, prci, prcičky* (American Pie), 1999; *Prci, prci, prcičky 2* (American Pie 2); *Prci, prci, prcičky 3: Svatba* (American Pie: **The Wedding**), 2003; *Prci, prci, prcičky: Školní sraz* (American Pie: **Reunion**), 2012 – Titul druhého dílu je v originální i překladové verzi shodně doplněn číselným označením, ve třetím díle se k titulu přidružuje podtitul, ale číslice je již jen v překladu, čímž je cílovému divákovi usnadněna orientace. Závěrečný díl již číslici neobsahuje v překladu ani v originálu, rozlišovací funkci plní jen podtitul. „Reunion“ znamená „znovushledání“, překlad podtitulu konkretizuje jeho důvod.^{379, 380}
- *Rychle a zběsile* (The Fast and the Furious), 2001; *Rychle a zběsile 2* (2 Fast 2 Furious), 2003; *Rychle a zběsile: Tokijská jízda* (The Fast and the Furious: **Tokyo Drift**), 2006; *Rychlí a zběsilí* (Fast & Furious), 2009; *Rychle a zběsile 5* (Fast **Five**), 2011; *Rychle a zběsile 6* (Fast & Furious **6**), 2013; *Rychle a zběsile 7* (Furious **7**), 2015 – Tato série je dalším typickým případem nejednotnosti pojmenování titulových řad, rozkolísanost tu je skutečně výrazná. Oproti tomu je znatelná snaha distributora o sjednocení názvů. Druhý originál využívá slovní hříčku, kde číslo „2“ značí pokračování, ale zároveň má stejnou výslovnost jako slovo „too“, které znamená „příliš“, úplný překlad by tedy byl „příliš rychlí, příliš zběsilí“. Slovní hříčka je do češtiny nepřevoditelná. Třetí díl je v obou případech označen podtitulem. Slovo „drift“ označuje řízený přetáčivý smyk a jde o variantu automobilových závodů, která nejprve vznikla v nelegální formě v Japonsku a odtud se rozšířila do ostatních zemí; dnes se již jezdí legálně. Termín se nepřekládá, distributor u diváků nepředpokládal porozumění, proto jej nahradil slovem nadřazeným. V originálu čtvrtého dílu nejsou obsaženy členy určité, čímž se mění jednotné číslo na množné, překlad ovšem titul přeložil jako příslovce. Pro změnu čísla proto musela být změněna slovnědruhovú příslušnost na přídavné jméno. Překlady dalších dílů již zcela rezignují na podobu originálů a pracují pouze s číslem, zatímco originál pátého dílu nese název, který by se přeložil jako „Rychlá pětka“, šestý díl má stejný název jako čtvrtý díl, pouze přiřazuje číselné označení pořadí, a poslední díl má v názvu číselné označení pořadí a příslovce „zběsilí“.³⁸¹
- *Shrek* (Shrek), 2001; *Shrek 2* (Shrek **2**), 2004; *Shrek Třetí* (Shrek **the Third**), 2007; *Shrek: Zvonec a konec* (Shrek **Forever After**), 2010 – Druhý díl je značen běžným

³⁷⁸ Také viz níže a také viz Nepřeložené tituly.

³⁷⁹ O vytvoření „falešné“ titulové řady viz dále.

³⁸⁰ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

³⁸¹ Také viz Nominální tituly a Tituly s příslovečným určením.

způsobem. Ve třetím díle dochází k aktualizaci, přívlastek (v tomto případě číslo) je pevnou součástí jména. Shrek se má totiž stát nástupcem trůnu a jména králů mohou takovou podobu mít (např. Henry the Eighth). V posledním díle jde o obdobu tradičního závěru pohádek „And they have lived happily ever after“, česky „A žili spolu šťastně až **navěky**“. Pokud by se použilo pouze zvýrazněné slovo, jež odpovídá podtitulu v originále, nemuselo by to vzbudit asociaci s pohádkou. Došlo k náhradě za jiný tradiční pohádkový závěr, který byl taktéž zkrácen – „Zazvonil **zvonec** a pohádky je **konec**“. Náhradu považujeme za vhodnou, ačkoliv je v originále výrazná nejednotnost značení.³⁸²

- *X-Men* (X-Men), 2000; *X-Men 2* (X-Men 2), 2003; *X-Men: Poslední vzdor* (X-Men: The Last Stand), 2006; *X-Men Origins: Wolverine* (X-Men Origins: Wolverine), 2009; *X-Men: První třída* (X-Men: First Class), 2011; *X-Men: Budoucí minulost* (X-Men: Days of Future Past), 2011 – Výrazně nesourodé značení. Pouze druhý díl je značen číslicí, součástí ostatních dílů je podtitul. Díl, jehož hlavní titul obsahuje výraz „origins“ („počátky“), je prequelem k celé sérii. Překlad posledního titulu by byl přesněji „Dny budoucí minulosti“.³⁸³
- *Transformers* (Transformers), 2007; *Transformers: Pomsta poražených* (Transformers: Revenge of the Fallen), 2009; *Transformers 3* (Transformers: Dark of the Moon), 2011 – Poslední díl v překladu rezignuje na překlad podtitulu a rozlišovací funkci tu tvoří číslice, která naopak součástí originálu není.³⁸⁴
- *Stmívání* (Twilight), 2008; *Twilight sága: Nový měsíc* (The Twilight Saga: New Moon), 2009; *Twilight Sága: Zatmění* (The Twilight Saga: Eclipse), 2010; *Twilight Sága: Rozbřesk – 1. část* (The Twilight Saga: Breaking Dawn: Part One), 2011 – Celá série je pojmenovaná podle prvního dílu „Twilight“ („Stmívání“), jde o pojem nadřazený, přestože by mělo jít ve vztahu k ostatním podtitulům o souřadné pojmenování. V prvním díle je titul přeložen, v dalších pokračováních se ale vrací k původní podobě – již se kalkulovalo se znalostí originálního názvu, ačkoliv se k němu přidružuje české slovo „sága“. Poslední díl je označen číslicí, jelikož jde o první část dvoudílného filmu.³⁸⁵

Titulové řady, které na sebe dějově nenavazují. V tomto ohledu hrají intertextové odkazy ještě významnější roli. Intertextualita všeobecně označuje vztah k jinému textu, slovesnému

³⁸² Také viz Propriální tituly.

³⁸³ Také viz Propriální tituly.

³⁸⁴ Také viz Nepřeložené tituly.

³⁸⁵ Také viz Nominální tituly.

dílu, frazémům, výrokům připisovaným určitým osobám aj. a úzce souvisí s persvazí.³⁸⁶ Pokud tvůrce či distributor titul, který divák zná z jiného kontextu, zapojí do titulové řady, snáze to upoutá jeho pozornost a zároveň bude jednodušší přimět ho ke zhlédnutí filmu, protože si uvědomí souvislost s odkazovaným filmem. Rozhodnutí zapojit titul do titulové řady, aniž by šlo o skutečné pokračování, je tedy silně motivováno snahou vzbudit ve vnímání zájem o film na základě předchozího úspěchu jiného filmu; taková strategie bývá často úspěšná.

První skupinu tvoří filmy, jež byly do titulové řady zařazeny na základě **rozhodnutí tvůrce**.

- *Návrat do Modré laguny* (Return to the **Blue Lagoon**), 1991 – Námět filmu je převzat z filmu *Modrá laguna* (The Blue Lagoon), 1980, resp. původní námět je převzat ze stejnojmenné knihy H. De Vere Stacpooleho. Film se umístil na 18. pozici, přestože získal hodnocení jen 37 %, vliv známého stejnojmenného filmu proto považujeme za stěžejní.³⁸⁷
- *Romeo a Julie* (**Romeo + Juliet**), 1996 – Film zpracovává klasický námět W. Shakespeara zasazený do moderní doby. Tvůrce chtěl na tuto odlišnost poukázat, proto volí znaménko „+“ namísto spojky „a“. Distributor odlišnost stírá a film pojmenovává shodně s předlohou. Film se umístil na 16. místě, považujeme proto strategii za úspěšnou.³⁸⁸
- *Sám doma 3* (**Home Alone 3**), 1997 – Tento film má s původní sérií *Sám doma* společný jen námět. Záměr tvůrce upoutat diváka se vydařil. Přestože je film v černých číslech s hodnocením pouhých 23 %, počtem hodnocení se umístil na 13. místě. Další díly využívají stejnou, leč již neúspěšnou strategii.
- *Můj soused zabiják* (**The Whole Nine Yards**), 2000 – Význam idiomatického spojení v originálu je velice podobné významu originálu staršího filmu *Sbal prachy a vypadni* (Lock, Stock and Two Smoking Barrels), 1998, na nějž může odkazovat. Oba idiomy všeobecně znamenají „celek“, „se vším všudy“. Distributor tento odkaz zachovat nemohl, jelikož idiom je ve své celistvosti do češtiny nepřevoditelný.³⁸⁹
- *Osm hrozných* (**The Hateful Eight**), 2015 – Titul svou podobou připomíná titul *Sedm statečných* (The Magnificent Seven), 1960. Překlad intertextový odkaz zachovává,

---

³⁸⁶ V širokém slova smyslu je persvaze funkce přesvědčovací, získávací, ovlivňovací, vybízecí, hodnotící a uvědomovací (Jaklová, 2002, s. 169).

³⁸⁷ Také viz Nominální tituly.

³⁸⁸ Také viz Propriální tituly.

³⁸⁹ Také viz Nominální tituly.

přizpůsobuje se podobě českého názvu staršího filmu, proto jej lze pokládat za adekvátní.³⁹⁰

Druhá skupina filmů byla zařazena do titulové řady až na základě **rozhodnutí distributora**. Filmů odkazujících k jinému filmu je v češtině výrazně více než v angličtině.

- ***Smrtonosná past 2*** (Die Hard 2: Die Harder), 1990 – Podobu překladu mohl ovlivnit úspěšný film *Smrtonosná zbraň* (Lethal Weapon), 1987,³⁹¹ jenž má hodnocení 88 % a přes 40 tisíc uživatelských hodnocení. Tato podobnost může být zároveň nežádoucí, jelikož hrozí riziko záměny jedné série za druhou.³⁹²
- ***Sám doma a bohatý*** (Richie Rich), 1994 – První i druhé pokračování filmu *Sám doma* sklidilo velký úspěch (oba filmy se umístily na prvním místě), proto distributor využil podobnosti námětů a stejného obsazení hlavního hrdiny. Film se umístil na 13. a v návštěvnosti na 44. místě, strategii tak lze považovat za úspěšnou.³⁹³
- ***Takoví normální zabijáci*** (Natural Born Killers), 1994 – Odkaz k *Takové normální rodince*, 1971.³⁹⁴
- ***Prci, prci, prcičky*** (American Pie), 1999 – Titul má stejnou formu jako americký film *Kozy, kozy, kozičky* (Breast Men), 1997 a český film *Pasti, pasti, pastičky*, 1998. Je pravděpodobné, že se film inspiroval prvním zmíněným filmem, jelikož i v něm došlo k vulgarizačnímu posunu a oba tituly odkazují k části ženského těla. Pro tento předpoklad hovoří i to, že americký film vznikl o rok dříve. Přestože nelze tvrzení jednoznačně potvrdit, v každém případě tím vznikla falešná titulová řada.³⁹⁵
- ***Velmi nebezpečné známosti*** (Cruel Intentions), 1999 – Doslovný překlad by zněl „Kruté záměry“, což je titul relativně atraktivní. Distributor se ale rozhodl vyzdvihnout podobnost s námětem románu *Nebezpečné známosti* (Les Liaisons dangereuses, Ch. de Laclos, 1782), případně jeho filmové adaptace, z nichž nejúspěšnější jsou *Nebezpečné známosti* (Dangerous Liaisons), 1988, a překladem tak na ně odkazuje. Film zaujímá 11. místo, v návštěvnosti se umístil 14. Intenzifikátor „velmi“ považujeme za kompenzaci hodnotícího přívlastku „krutý“ a zároveň je možnou snahou odlišit se od předloh.³⁹⁶
- ***Griffinovi*** (Family Guy), 1999 – Již bylo řečeno, že jde o animovaný seriál o americké

³⁹⁰ Také viz Číslo jako integrální součást titulu.

³⁹¹ První díl *Smrtonosná past* (Die Hard) vyšel o rok později.

³⁹² Také viz Větné tituly a Nominální tituly.

³⁹³ Také viz Nominální tituly.

³⁹⁴ Také viz Nominální tituly.

³⁹⁵ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

³⁹⁶ Také viz Nominální tituly.

rodině. Podobu překladu jednoznačně ovlivnil populární seriál Simpsonovi, zpracovávající stejnou látku a parodující americkou společnost. Titul se mu svou podobou přizpůsobuje.^{397, 398}

- ***Svět podle Prota*** (K-PAX), 2001 – Překlad se shoduje s překladem knižní předlohy a odkazuje k románu *Svět podle Garpa* autora J. Irvinga, jediným spojujícím prvkem je ale léčba v psychiatrické léčebně (film), resp. sanatoriu (kniha). V korpusu je na 15. místě, lze tedy říci, že se titul na úspěchu filmu podílet mohl.³⁹⁹
- ***Klub sráčů*** (Kevin & Perry Go Large), 2001 – Originál byl zcela nahrazen, nabízí se podoba s úspěšným filmem *Klub rváčů* (Fight Club), 1999, který v žebříčku zaujímá 4. místo a má přes 60 tisíc zhlédnutí.⁴⁰⁰
- ***Obchodník se smrtí*** (Lord of War), 2005 – Film nese totožný název jako překlad knihy D. McCormicka, přestože její originální název zní „Pedlar of death: The life of Sir Basil Zaharoff“. Film a kniha tedy nesdílejí originální název, ani film nebyl natočen podle dané knižní předlohy, stejný je pouze motiv.⁴⁰¹
- ***Já, legenda*** (I Am Legend), 2007; ***Já, padouch*** (Despicable Me), 2010 – Oba překlady napodobily formu úspěšného filmu *Já, robot* (I, Robot), 2004. Ten je v červených číslech (82 %) a má téměř 55 tisíc hodnocení. Doslovný překlad prvního filmu by byl „Já jsem legenda“, u druhého filmu by zněl překlad velmi neobratně „Moje opovrženihodné já“.⁴⁰²
- ***Piráti na vlnách*** (The Boat That Rocked), 2009 – Podoba překladu připomíná sérii *Piráti z Karibiku*.⁴⁰³
- ***Živí mrtví*** (The Walking Dead), 2010 – Seriál má stejný název jako podtitul filmu *Braindead – Živí mrtví* (Braindead), 1992. Přestože je název seriálu vhodným překladem, nelze vyloučit záměr pojmenovat seriál po úspěšném filmu, který se umístil na 19. místě s hodnocením 83 %.⁴⁰⁴
- ***Kód Enigmy*** (The Imitation Game), 2014 – V tomto případě záměnu titulu odůvodňujeme odkazem ke všeobecně známému šifrovacímu stroji Enigma, zároveň ale

---

³⁹⁷ Také viz Propriální tituly.

³⁹⁸ Seriál Simpsonovi se začal vysílat již v roce 1989, na ČSFD celkově zaujímá 9. místo co do počtu hodnocení, je 6. nejlepším a 1. nejoblíbenějším seriálem.

³⁹⁹ Také viz Propriální tituly.

⁴⁰⁰ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka, Větné tituly, Propriální tituly a Nominální tituly.

⁴⁰¹ Také viz Nominální tituly.

⁴⁰² Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka, Větné tituly a Nominální tituly.

⁴⁰³ Také viz Nominální tituly.

⁴⁰⁴ Také viz Nominální tituly.

distributor odlišil podobu překladu od filmu *Enigma* (Enigma), 2001.⁴⁰⁵

České tituly: *Akumulátor 1*, 1994 – Film natočený po vzoru filmů *Terminátor* (The Terminator), 1984; *Predátor* (Predator), 1987 a *Likvidátor* (Eraser), 1996; *Stůj, nebo se netrefím!*, 1997 – Nápodoba titulu *Stůj, nebo maminka vystřelí* (Stop! Or My Mom Will Shoot), 1992, a to i s vykřičníkem který byl oproti tomu v překlad filmu vynechán; *Ošklivka Katka*, 2008 – Český seriál natočený na motivy kolumbijského seriálu *Ošklivka Betty* (Yo soy Betty, la fea), „Já jsem Betty, ta ošklivá“, 2010; *10 pravidel jak sbalit holku*, 2014 – Nápodoba titulu *Deset důvodů, proč tě nenávidím* (10 Things I Hate About You), 1999, ale česká verze zapisuje číselný údaj číslicí a v titulu chybí čárka.

Abychom ukázali, že **strategie napodobování originálů není vždy úspěšná**, rozhodli jsme se analyzovat jeden neúspěšný příklad.

- *San Andreas* (San Andreas), 2015 – Původní stejnojmenný film se v našem žebříčku umístil na 30. místě. Ve stejný rok vyšel tento film se stejným námětem, jehož tvůrci očividně spoléhali na to, že potenciální diváci filmy zamění. Film by se v našem žebříčku podle kritérií stanovených v předchozí kapitole umístil na 3. místě nejhorších filmů s pouhými 212 hodnoceními. Filmy umístěné v ČSFD na nejhorších místech mívají ovšem někdy mnohonásobně více zhlédnutí, tento jich měl neobvykle málo.

Rádi bychom na okraj zmínili ještě tituly, které se do jisté míry snáží o vyčlenění z titulové řady (Mareš, 1982, s. 140), resp. svůj název záměrně pozměňují.

- *Buffy, přemožitelka upírů* (Buffy the Vampire Slayer), 1997 – „Slayer“ je knižní či archaický výraz pro „zabijáka“, „vraha“. Seriál vychází z příběhu filmu *Buffy, zabíječka upírů* z roku 1992, jehož scénář také zpracoval Josh Whedon.⁴⁰⁶ Překlad filmu je přesnější, ovšem film nebyl příliš úspěšný, na ČSFD má pouze 24 % a dokonce celkově zaujímá 272. pozici v žebříčku nejhorších filmů. Neúspěch filmu by mohl vzbuzovat negativní konotace, což mohl být důvod pro změnu překladu.⁴⁰⁷
- *Mission: Impossible* (Mission: Impossible), 1996 – V roce 1988 vznikl stejnojmenný seriál přeložený jako „Nulová šance“.⁴⁰⁸
- *Na vlásku* (Tangled), 2010 – Animovaný film natočený na motivy pohádky bratří Grimmů Rapunzel (česky *Locika*).⁴⁰⁹

⁴⁰⁵ Také viz Propriální tituly.

⁴⁰⁶ Na seriálu se podílelo několik scénáristů, Josh Whedon je ale hlavním z nich.

⁴⁰⁷ Také viz Propriální tituly a Podtituly.

⁴⁰⁸ Také viz Podtituly a Nepřeložené tituly.

⁴⁰⁹ Také viz Tituly s příslovečným určením.

- *Sherlock* (Sherlock), 2010 – Seriál je moderní variací na detektivní příběhy Sherlocka Holmese sira A. C. Doylea. Na rozdíl od většiny variací se vzdává příjmení, a to pravděpodobně ve snaze odlišit se od jiných filmových adaptací.⁴¹⁰
- *Amazing Spider-Man* (Amazing Spider-Man), 2012 – Remake komiksu. Jelikož již jedno filmové zpracování existuje, tvůrce se od něj snažil odlišit vložáním přívlastku.⁴¹¹

4.2.8 Podtituly

Podtitul je jednou ze dvou základních forem titulů a s hlavním titulem je spjatý v různé míře, zpravidla je ale obsáhlejší a doslovnější. Od hlavního titulu bývá oddělen dvojtečkou, méně často navazuje pomlčkou,⁴¹² výjimečně jsou hlavní titul a podtitul spojeny souřadně.

V této podkapitole rozebereme případy, kdy je cílem podtitulu rozvést, zpřesnit či vysvětlit hlavní titul. Podtitul ale může plnit primárně funkci rozlišovací, což je případ podtitulů v titulových řadách, kde označují pokračování filmu a s každým dílem se jejich podoba obměňuje.⁴¹³

Nejméně nápadná skupina vzniká z titulů, jejichž překlad se řídí originálem a zachovává podtitul jako svou integrální součást, aniž by došlo ke změně struktury či formy; překlad zůstává věrný originálu.

Všimněme si, že v této skupině převažují tituly obsahující jméno hlavního hrdiny (hrdinů), a **podtitul** je jeho **přístavkem**, funkce takového podtitulu je tedy upřesňující – prozrazuje divákovi především nějakou charakteristiku hrdiny či bližší informaci o něm. Ostatní podtituly **naznačují děj** filmu.

- *Robin Hood: Král zbojníků* (Robin Hood: **Prince of Thieves**), 1991⁴¹⁴
- *Ace Ventura: Zvířecí detektiv* (Ace Ventura: **Pet Detective**), 1994 – Došlo k zanedbatelnému významovému posunu, jelikož „pet“ znamená „domácí mazlíček“, takový pojem nezahrnuje každé zvíře.⁴¹⁵
- *Sabrina – mladá čarodějnice* (Sabrina, **the Teenage Witch**), 1996⁴¹⁶
- *Buffy, přemožitelka upírů* (Buffy **the Vampire Slayer**), 1997⁴¹⁷

⁴¹⁰ Také viz Propriální tituly.

⁴¹¹ Také viz Propriální tituly.

⁴¹² Některé podtituly jsou připojeny spojovníkem, jiné pomlčkou. Pro sjednocení jsme všechny spojovníky nahradili pomlčkou.

⁴¹³ Takovými podtituly se v rámci této podkapitoly nezabýváme, je jim vyčleněna samostatná část v Titulových řadách.

⁴¹⁴ Také viz Propriální tituly.

⁴¹⁵ Také viz Propriální tituly.

⁴¹⁶ Také viz Propriální tituly.

⁴¹⁷ Také viz Propriální tituly a Titulové řady.

- *Parfém: Příběh vraha* (Perfume: **The Story of a Murderer**), 2006 ⁴¹⁸
- *Sweeney Todd: Ďábelský holič z Fleet Street* (Sweeney Todd: **The Demon Barber of Fleet Street**), 2007 ⁴¹⁹
- *Karlík a továrna na čokoládu* (Charlie and the **Chocolate Factory**), 2005 ⁴²⁰
- *Zohan: Krycí jméno Kadeřník* (You Don't Mess with the Zohan), 2008 ⁴²¹
- *Princ z Persie: Písky času* (Prince of Persia: **The Sands of Time**), 2010⁴²²
- *Jeníček a Mařenka: Lovci čarodějníc* (Hansel & Gretel: **Witch Hunters**), 2013 – Zde by mohl podtitul plnit rozlišovací funkci. Jeníček a Mařenka je pohádkou pro děti, cílovým divákem tohoto filmu je ale starší publikum, tvůrce proto titulem naznačil nevhodnost pro dětského diváka.⁴²³
- *Kingsman: Tajná služba* (Kingsman: **The Secret Service**), 2014 – Podtitul je zde také přístavkem a domníváme se, že plní především funkci konkretizující, zároveň se chystá pokračování filmu, v němž se podtitul změní, zastává tedy i funkci rozlišující.⁴²⁴
- *Walter Mitty a jeho tajný život* (The Secret Life of Walter Mitty), 2013 ⁴²⁵
- *Šílený Max: Zběsilá cesta* (Mad Max: **Fury Road**), 2015 ⁴²⁶

Četnější jsou překlady, které se od řešení originálu odchyľují, a to tak, že je překlad o podtitul obohacen. Distributor tím vždy sleduje jiný cíl, proto tituly rozdělujeme podle pravděpodobné motivace.

V první skupině je podtitul odpovídajícím překladem originálu, nelze jej proto brát jako zpřesnění významu v pravém slova smyslu. Ve výsledném překladu tak **vedle sebe stojí anglická verze jako hlavní titul a česká verze jako podtitul**. Jde o rozšířenou praxi, jelikož se tímto způsobem ponechávají konotace spojené s angličtinou (atraktivita, cizost) a zároveň se zprostředkovává význam.⁴²⁷

- *Braindead – Živí mrtví* (Braindead), 1992 – V doslovném překladu znamená „braindead“ „prodělavší mozkovou smrt“. Tématem filmu jsou zombie, tedy oživené mrtvolky. Ve filmu se vyskytuje jen jedna zombie, matka hrdiny, proto by měl být titul

---

⁴¹⁸ Také viz Nominální tituly.

⁴¹⁹ Také viz Propriální tituly.

⁴²⁰ Také viz Propriální tituly.

⁴²¹ Také viz Větné tituly a Propriální tituly.

⁴²² Také viz Propriální tituly.

⁴²³ Také viz Propriální tituly.

⁴²⁴ Také viz Propriální tituly.

⁴²⁵ Také viz Propriální tituly.

⁴²⁶ Také viz Propriální tituly.

⁴²⁷ Následující dvě skupiny titulů nejsou kvůli své specifické podobě zařazeny ani do Nominálních titulů, ani do Nepřeložených titulů.

přeložen v jednotném čísle, čeština ale neumožňuje takový překlad bez prozrazení jmenného rodu, což byl pravděpodobně důvod pro použití tvaru množného čísla.

- *Toy story: Příběh hraček* (Toy Story), 1995
- *Sin City – město hříchu* (Sin City), 2005 – „Sin City“ je americká komiksová série. Tituly filmových adaptací komiksů bývají nepřeložené, nebo alespoň v titulu do jisté míry uchovávají originální název.
- *Strážci – Watchmen* (Watchmen), 2009 – Další adaptace komiksu zachovávající odkaz k originálnímu názvu. Tento překlad jako jediný uvádí na prvním místě českou verzi a až za ním anglickou.
- *Misfits: Zmetci* (Misfits), 2009 – Výraz „zmetci“ není přesným překladem originálu. Domníváme se proto, že důvod takového překladu je zvýšit atraktivitu titulu.⁴²⁸
- *Expendables: Postradatelní* (Expendables), 2010⁴²⁹
- *Revenant: Zmrtvýchvstání* (The Revenant), 2015 – „Revenant“ je podstatné jméno označující někoho, „kdo se vrátí po dlouhé době nebo po své smrti“. Ve filmu je to označení hlavního hrdiny, jenž je na lovecké výpravě, kvůli těžkému zranění se ale stává přítěží skupiny. Jeden z lovců se ho pokusí zabít a pohrbí ho zaživa, přitom zabije i jeho syna. Oběť na pokraji smrti z hrobu vyleze s vidinou pomsty. Slovo se v češtině příliš nepoužívá, proto došlo k vysvětlení významu formou podtitulu, z označení osoby jsme se posunuli k označení výsledku děje.
- *Sicario: Nájemný vrah* (Sicario), 2015 – „Sicario“ je španělsky „nájemný vrah“. Toto slovo v originálu volil tvůrce pro naznačení prostředí, v němž se film odehrává – na hranici mezi USA a Mexikem, což konotuje téma drog, a právě ty jsou tématem filmu. Cílový divák je tak ve výhodě, protože kromě tohoto náznaku se dozvídá i význam slova, s nímž pravděpodobně výchozí divák obeznámen není.

Podobně motivováno je zařazení podtitulu do titulu v případě, kdy zůstane hlavní titul nepřeložen a podtitul není jeho přesným překladem, ale slouží jako **významové upřesnění**.

- *Pulp Fiction: Historky z podsvětí* (Pulp Fiction), 1994 – „Pulp fiction“ jsou prózy s šokujícími či senzačními náměty, které se často tiskly na nekvalitní nerovný papír vyrobený z „pulp wood“ („buničiny“). V češtině se tento význam zcela ztrácí, v podtitulu se kompenzuje pouze „fikce“ ukrytá v „historkách“, „podsvětí“ odkazuje na senzačnost a navíc nepřeložená část titulu zvyšuje atrakční funkci.
- *Street Fighter: Poslední boj* (Street Fighter), 1994 – Výraz „street fighter“ označuje

⁴²⁸ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka.

⁴²⁹ Také viz Podtituly.

„pouličního rváče“. Podtitul se významově odchyluje.

- *Traffic – nadvláda gangů* (Traffic), 2000 – Sám distributor v oficiálním textu uvádí: „Slovo „traffic“ má v angličtině tři různé hlavní významy – doprava, obchod a styky. Ve světě drog, který se týká úzké skupiny lidí jen zdánlivě, se vyskytují všechny tři – narkoobchod, jeho distribuce a rozbujelá síť korupce a vlivných styků.“⁴³⁰ Jelikož překladem by se vždy nějaký význam ztratil, ponechává distributor titul nepřeložený a přidává k němu podtitul evokující nebezpečí.
- *Scary Movie: Děsnej biják* (Scary Movie), 2000 – K filmu byl přidán hravý, „pseudopřekladový“ podtitul. „Scary“, „děsivý“, „nahánějící strach“, se změnilo v „děsný“. Ve slově je stále přítomen „děs“, ale primárně odkazuje na nízkou kvalitu filmu.⁴³¹
- *Saw: Hra o přežití* (Saw), 2004 – Slovo „saw“ je víceznačné – je minulým příčestím od slova „see“ („vidět“, „pozorovat“) a také označuje „pilu“. Oba významy jsou ve filmu klíčovými motivy. Další význam je spojen se jménem vraha, který si říká Jigsaw (v překladu „skládačka“). Svě oběti unese a uvězní, následně s nimi hraje „hru o přežití“ a jejich propuštění je podmíněno splněním úkolů. Dva muži se probouzejí v umývárně, oba jsou za kotník řetězem připoutáni k trubce. V průběhu hry nalézají pily, určené k odřezání jejich končetin. Zároveň se o únosci dozvídáme, že dění svých her rád pozoruje. Pokud by tedy distributor pro překlad zvolil jeden z možných významů, logicky by se tím ztratila víceznačnost. Zároveň ale divákovi v cílovém prostředí neznalému angličtiny tyto významy tak jako tak uniknou, což si distributor nejspíše uvědomil, a proto došlo ke kompenzaci formou podtitulu.⁴³²

Stejnou funkci má podtitul tam, kde by nemuselo být jasné, že je **v titulu obsaženo proprium**.

- *Mrs. Doubtfire – Táta v sukni* (Mrs. Doubtfire), 1993⁴³³
- *Hitch: Lék pro moderního muže* (Hitch), 2005⁴³⁴
- *Rambo: Do pekla a zpět (Rambo)*, 2008⁴³⁵
- *S.W.A.T. – Jednotka rychlého nasazení (S.W.A.T.)*, 2003⁴³⁶

⁴³⁰ Česko-Slovenská filmová databáze [online]. In www.csfd.cz, 2001 [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: < <http://www.csfd.cz/film/8569-traffic-nadvlada-gangu/prehled/>>.

⁴³¹ Také viz Jazykové prostředky z různých útvarů jazyka a Titulové řady.

⁴³² Také viz Titulové řady.

⁴³³ Také viz Propriální tituly.

⁴³⁴ Také viz Propriální tituly.

⁴³⁵ Také viz Propriální tituly.

⁴³⁶ Také viz Propriální tituly.

Tam, kde by hlavní, doslova přeložený titul vzbuzoval **nedostatečnou představu o tématu filmu** (nejčastěji u jednoslovných titulů), je přidáním podtitulu sledována **konkretizační funkce**.

- *Klik – život na dálkové ovládání* (Click), 2006⁴³⁷
- *Zloba – Královna černé magie* (Maleficent), 2014 – Upřesnění tématu si vysvětlujeme zacílením na dětské publikum, jelikož královny bývají postavami v pohádkách.⁴³⁸

České tituly: V korpusu se nenachází jediný titul, jehož podtitul by neoznačoval pokračování. Jedinou výjimku tvoří *Perfect Days*, 2011, jenž má ještě druhý distribuční název *Perfect Days – I ženy mají své dny*. Přidáním podtitulu došlo k významovému zpřesnění.

4.2.9 Nepřeložené tituly

Na tomto místě se budeme zabývat analýzou nepřeložených titulů.⁴³⁹ U nepřeložených titulů je základním problémem nevyváženost vztahů (podle Mareš, 1982, s. 128), pouze u menšiny z nich lze na straně recipienta předpokládat porozumění. Motivaci distributora ponechat titul v originálním znění nelze vždy jednoznačně určit; je jich nespočet a značně se od sebe liší. Přesto se pokusíme několik základních skupin vytvořit. Uvádíme je v pořadí, v jakém se domníváme, že se snižuje opodstatněnost motivace.

Jako první představíme tituly, jejichž převedení do češtiny není možné, jelikož se v takovém znění používají i v našem prostředí. Přesto je v nich zachován rys cizosti a některé skrývají i druhotný význam, který by nemusel cílový divák pochopit.

- *Ratatouille (Ratatouille)*, 2007 – Titul je slovní hříčkou, která v překladu zůstane nepochopena. „Ratatouille“ je druh tradičního francouzského pokrmu – příběh se odehrává v Paříži a hlavní postavou je „krysák“, jenž se snaží stát šéfkuchařem. Tuto slovní hříčku česká verze zachovává. Již ale neodráží skutečnost, že slovo „rat“ ukryté v titulu znamená „krysa“, čímž se odkazuje k hlavnímu hrdinovi. Přesto je titul velice atraktivní, umístil se na 3. místě.
- *Ex Machina (Ex Machina)*, 2014 – Titul pochází z výrazu „deus ex machina“ souvisejícího s antickým divadlem. Antičtí dramatici tak řešili bezvýchodnou situaci, v níž se ocitl hlavní hrdina. Na jeviště byl pomocí mechanického zařízení spuštěn Bůh a situaci rozřešil. Později se takto začal obecně označovat princip náhlého a nečekaného

⁴³⁷ Také viz Nominální tituly.

⁴³⁸ Také viz Nominální tituly.

⁴³⁹ Analyzujeme zde pouze tituly, které nebyly předmětem analýzy v žádné jiné podkapitole kromě Titulových řad. Zařazujeme sem pouze ty tituly, které kompletně zůstaly v angličtině, částečně přeloženými tituly se zabýváme v ostatních podkapitolách.

vyřešení situace. Ve filmu hraje úlohu „boha“ hlavní postava, jež vynalezne robota, ženu s umělou inteligencí. Vypadá jako člověk a skutečně se zdá, že tak i přemýšlí. Její vynálezce má ale pod kontrolou celé její bytí a ona se od něj snaží utéct. K filmu se vztahuje i druhý význam – v závěru filmu nečekaně svého tvůrce uvězní v domě a sama se osvobodí. Jistě není náhodou ani to, že slovo „machina“ se podobá slovu „machine“ („přístroj“), v češtině slovu „mašina“ ve významu „stroje“. V tomto případě je tedy nepřeložená podoba zachováním významových vztahů v celé šíři.

Nepřevoditelné jsou také neologismy.

- **Con Air (Con Air)**, 1997 – Titul je slovní hříčkou. Svou podobou připomíná název nějaké letecké společnosti a zároveň vznikl jako zkratka ze slov „convict airlines“, kde „convict“ znamená vězeň.
- **Futurama (Futurama)**, 1999 – Slovo vzniklo ze slova „future“, „budoucnost“, „budoucí“. Strukturou připomíná slovo „panorama“, které se používá ve významu širokého, celkového rozhledu, výhledu či pohledu na nějaký celek. Děj seriálu se odehrává v budoucnosti, do níž můžeme jako diváci prostřednictvím seriálu nahlédnout. Cílový divák pravděpodobně významu porozumí.
- **Disturbia (Disturbia)**, 2007 – Slovo vzniklo kombinací „disturb“, „rušit“, „narušit“, a slova „suburbia“, „předměstí“, „životní styl předměstí“. V případě filmu je narušitelem podezřele se chovající soused. Cílový divák pravděpodobně význam titulu nepochopí, kompenzací je jeho atraktivnost.
- **Red (Red)**, 2010 – Titul je akronymem „Retired Extremely Dangerous“, „V důchodu a extrémně nebezpečný“. „Red“ znamená „červený“, v souvislosti s filmem ale žádný význam nemá. Překlad mohl být řešený např. zkratkou „Den“ (počáteční písmena plnovýznamových slov českého překladu), ve slovenštině je v překladu použit podtitul k upřesnění významu (*RED: Vo výslužbe a extrémne nebezpeční*). Ponechání v angličtině mohlo mít dva důvody – film byl natočen na motivy komiksů a tituly filmových adaptací komiksů zůstávají nepřeloženy, nebo šlo o snahu zvýšit atrakční funkci – film se umístil 14., proto je to pravděpodobné.
- **Looper (Looper)**, 2012 – Loopeři jsou nájemní zabijáci, jejich oběti jsou k nim posíláni z budoucnosti. Slovo „loop“ znamená „smyčka“. V češtině i v angličtině se toto slovo používá ve slovním spojení „časová smyčka“, „time loop“ – to je v populární kultuře popisováno jako zápleтка vystavená na tom, že postava, resp. postavy prožívají opakovaně jisté časové období. Postava se z průběhu událostí učí, aby bylo docíleno

rozbití časové smyčky. Ve filmu jsou poslední obětí looperů jejich starší já, což znamená odchod do důchodu a zároveň uzavření této časové smyčky. Cílový divák z nepřeloženého titulu nevyčte ani fakt, že jde o člověka (přípona „-er“ je typická pro člověka), a nepochopí ani náznak, že tématem je cestování v čase. Vztahy mezi originálem a překladem jsou narušené.

Další z odůvodnitelných příčin je, že čeština nedisponuje odpovídajícím jednoslovným ekvivalentem nebo ekvivalentem, který by zachoval všechny významy. Ponecháním takového titulu v originálním znění samozřejmě dochází k úplné ztrátě významů.

- ***Cliffhanger* (Cliffhanger)**, 1993 – Výraz „cliffhanger“ doposud nemá jednoslovný český ekvivalent, do naší kultury proniká až v posledních letech a používá se v této podobě. Navrhované překlady „nervák“ či „drasťák“ mají širší význam a jsou nespisovné. V doslovném překladu je to ten, kdo „visí na útesu“.⁴⁴⁰ V přeneseném slova smyslu se takto označuje dramatický závěr díla (zejm. seriálu) či konec v nejzajímavější chvíli, v níž hrdina zůstává v nevyřešené, napínavé situaci. Označuje se tak i děj, u něhož není do poslední chvíle jasné, jak dopadne. Ve filmu se vztahuje k oběma významům – děj se odehrává v horách a hlavní hrdina se ocitá v mnoha situacích, které lze označit za „nervydrásající“.
- ***Cable Guy* (Cable Guy)**, 1996 – „Cable guy“ je všeobecně označení člověka pracujícího pro televizní služby, který instaluje kabelovou televizi. Takový muž je jednou z hlavních postav. Nepřeložený titul mohl zvýšit atrakční funkci, jelikož ačkoliv je film hodnocen pouhými 52 %, umístil se na 24. místě. V souvislosti s filmem se začalo slovo používat ve významu „otravného člověka“, lze jej použít i jako sloveso.
- ***Space Jam* (Space Jam)**, 1996 – Jde o sloveso, které v širším slova smyslu znamená „ukrást někomu něco“ – ve filmu je hlavnímu hrdinovi odcizen talent.

Překlad by vzbuzoval odlišné, často negativní konotace.

- ***Jumper* (Jumper)**, 2008 – Jumpeři jsou lidé schopní teleportovat se kamkoliv na světě. Ve filmu se používá slovo „jump“ („skočit“) v neobvyklém významu namísto běžně používaného slova „teleportovat se“. V češtině má ale výraz „skokan“ mnoho významů (člověk či zvíře, co skáče, a to i s negativními konotacemi, pokud jde o synonymum sebevraha), v angličtině se k tomu přidává ještě význam „svetr“. Téma tak není jasné ani ve výchozí, ani v cílové kultuře.

---

⁴⁴⁰ Tento výraz použil Charles Dickens na konci svého povídkového seriálu, v něm hlavní hrdina skutečně visí z útesu.

Důležitou roli také může hrát překladačská tradice – některé typy filmů (např. filmy natočené podle komiksů) bývají ve většině případů nepřeloženy.

- **X-Men (X-Men)**, 2000 – „X“ v názvu odkazuje k faktoru, který dává lidem zvláštní sílu. Film vznikl na motivy stejnojmenného komiksu a názvy komiksů se většinou nepřekládají.⁴⁴¹
- **Star Trek (Star Trek)**, 2009 – „Hvězdná výprava“. Předchozí adaptace také nejsou přeloženy.⁴⁴²
- **Red (Red)**, 2010⁴⁴³
- **Avengers (The Avengers)**, 2012 – Titul lze přeložit jako „mstitelé“ a označuje několik komiksových hrdinů.⁴⁴⁴

Překladem by došlo ke ztrátě víceznačnosti.

- **Million Dollar Baby (Million Dollar Baby)**, 2004 – Hlavní hrdinka má doslova hodnotu „milionů dolarů“, zároveň může jít o obrazné pojmenování znamenající, že je pro někoho drahocenná. „Baby“ lze přeložit jako „kotě“, tj. oslovení reflektující projev zalíbení. Také ale může odkazovat ke vztahu rodiče s dcerou, hovorově se říká, že je někdo „little baby“, tedy „děťátko“ – ve filmu jde o vztah hlavní hrdinky a jejího otce. Překladem by se vždy nějaký význam ztratil.
- **Warrior (Warrior)**, 2011 – Obvykle označení vojáka, který je zkušený a obratný v boji, a to především toho, který se tomu naučil v minulosti. Existuje i překlad titulu, „válečník“, ten ale nedokáže zahrnout fakt, že jde především o někoho, kdo již vojákem není – ve filmu je to jedna z hlavních postav, bývalý mariňák.
- **Drive (Drive)**, 2011 – Slovo je víceznačné. Primárně je slovesem „řídít“ – hlavní hrdina je nájemný řidič pracující pro gangy. Sekundárně znamená „odhodlání něčeho dosáhnout“ a o hrdinovi rozhodně lze říci, že je ambiciózní.

Do další skupiny zařazujeme tituly, jejichž překlad by se od originálního znění lišil jen minimálně, porozumění na straně adresáta tak nic nebrání a zároveň se může lehce zvýšit atrakční funkce titulu.

- **Casino (Casino)**, 1995 – Čeština disponuje ekvivalentem „kasino“.
- **Desperado (Desperado)**, 1995 – Titul asociuje výraz „desperát“ známý z westernů.
- **Armageddon (Armageddon)**, 1998 – Výraz „armagedon“ (možno psát i se dvěma „d“)

---

⁴⁴¹ Také viz Titulové řady.

⁴⁴² Také viz Titulové řady.

⁴⁴³ Viz výše.

⁴⁴⁴ Také viz Titulové řady.

se používá jako apelativizované podstatné jméno ve významu „poslední bitvy“, je to „válka mezi Bohem a silami neposlušného lidstva“.⁴⁴⁵ Ve filmu je metaforickým Bohem asteroid, který se má srazit se zemí a zahubit lidstvo.

V podskupině níže se nacházejí tituly, u nichž lze na straně adresáta předpokládat porozumění, a zachováním originálního znění distributoři sledují zvýšení atraktivity titulu.

- ***Pretty Woman (Pretty Woman)***, 1990 – „Krásná žena“.
- ***Demolition Man (Demolition Man)***, 1993 – Přezdívka hlavního hrdiny, jež ho zároveň charakterizuje. Sám hrdina se popisuje takto: „I'm a walking disaster.“⁴⁴⁶ Podoba překladu „demolice“ a anglického slova „demolition“ je velká, proto lze říci, že cílový divák není příliš nevýhodněn.
- ***Transformers (Transformers)***, 2007 – Titul označuje roboty, kteří se dokážou přetransformovat v libovolný dopravní prostředek.
- ***Yes Man (Yes Man)***, 2008 – Částice „yes“, „ano“, zde figuruje v roli anteponovaného přívlastku, který rozvíjí podstatné jméno „man“, „muž“. Hlavní postava musí na vše odpovídat slovem „ano“. Do češtiny je to nepřevoditelné, titul by musel být nahrazen.
- ***Zombieland (Zombieland)***, 2009 – „Země zombie“.
- ***The Social Network (The Social Network)***, 2010 – Překlad by zněl „Sociální síť“. V dnešní době je to spojení běžně používané jak v české, tak v anglické podobě. Jde o jediný film, jehož česká podoba zachovala i člen určitý – odkazuje k Facebooku. Zajímavostí je, že v televizi byl tento film uveden pod českým názvem.

Nepřeloženy také zůstávají tituly, u nichž porozumění předpokládat nelze, ale které by převedením do češtiny nebo náhradou ztratily rys atraktivnosti.

- ***Total Recall (Total Recall)***, 1990 – „Total recall“ je podstatným jménem a znamená vybavení si každého detailu nějaké události, zážitku či zkušenosti po ztrátě paměti. Možný by byl překlad „úplné vybavení si“, ale originál je frazémem jednoznačně odkazujícím k paměti, proto by se do překladu muselo zahrnout slovo „paměť“, např. „dokonalá paměť“. Takový překlad by ale stejně opomenul fázi zapomenutí. Dalším řešením by bylo „úplné vzpomenutí si“.
- ***Trainspotting (Trainspotting)***, 1996 – Titul byl převzat podle knižní předlohy (I. Welsh). Znamená „pozorování vlaků“ a odkazuje ke scéně v knize, která byla ve filmu vynechána, v níž se hlavní postava na vlakové stanici setká se svým odcizeným

⁴⁴⁵ Bible [online]. In www.bibleserver.com, 2017 [cit. 17. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<https://www.bibleserver.com/text/CEP/Zjeven%C3%AD%20Janovo11>>.

⁴⁴⁶ Volně přeloženo: „Jsem chodící pohroma.“

otcem, který se ho zeptá, zda pozoruje vlaky. Sám autor se vyjádřil, že má titul další, obrazný význam – lidé všeobecně považují tento koníček za bezvýznamný, pokud ho sami neprovozují. Stejně je to s drogami – lidem, kteří je neberou, přijde jejich užívání také nesmyslné, zatímco závislým lidem braní drog dává perfektní smysl.⁴⁴⁷

- ***Mission: Impossible* (Mission: Impossible)**, 1996 – Doslovný překlad tohoto složeného titulu by zněl „Mise: Nemožná“, dvojtečka uvozuje konkretizaci povahy „mise“. Takový titul nepůsobí atraktivně. Zajímavým překladatelským řešením je „Nulová šance“, což je název stejnojmenného seriálu z roku 1988.⁴⁴⁸
- ***Twister* (Twister)**, 1996 – Překlad zní „tornádo“, o němž film je. Strategie ponechat titul v originálu se vydařila – film má jen lehce nadprůměrných 68 % a zaujal 24. místo.
- ***Matrix* (The Matrix)**, 1999; ***Matrix Reloaded* (The Matrix Reloaded)**, 2003; ***Matrix Revolutions* (The Matrix Revolutions)**, 2003 – Základ je název počítačového systému, proto zůstává v této podobě, k přeložení podtitulů u pokračování nedošlo. Druhotným důvodem může být, že základové slovo zní cize, tím pádem by mohl být překlad rušivý. Slovo „reloaded“ odkazuje k restartu Matrixu a slovo „revolutions“ („revoluce“) je odkazem ke vzpouře lidí proti strojům.⁴⁴⁹
- ***Minority Report* (Minority Report)**, 2002 – V budoucnosti je zločinům zabráněno ještě před tím, než k nim dojde, a to díky třem jasnovidcům, které shodně předurčují pachatele. Titul znamená „minoritní“ či „menšinový/á“ „zpráva“ či „záznam“ a odkazuje k tomu, že čas od času má některý z jasnovidců odlišnou vizi než zbylí dva a tato lišící se předtucha je označena jako „minority report“.
- ***Equilibrium* (Equilibrium)**, 2002 – Slovo, které v angličtině už poněkud zastarává, znamená „rovnováha“, „vyváženost“ a odkazuje k umělé stabilitě totalitního státu. Titul svou netradiční podobou zvyšuje atrakční funkci.
- ***Resident Evil* (Resident Evil)**, 2002 – Jeden z možných překladů by byl „usídlené zlo“.
- ***Underworld* (Underworld)**, 2003 – Nepřeložený titul „podsvětí“ odkazuje k významu sídla duší zemřelých, což souvisí s hlavními postavami filmu, jimiž jsou upíři a lykani, kteří žijí mimo lidskou společnost.
- ***Next* (Next)**, 2007 – Titul nelze doslova přeložit, pravděpodobně v něm došlo k elipse. V celém znění by byl „What’s next“, „Co je dál“ – hrdina dokáže vidět budoucnost.
- ***Quantum of Solace* (Quantum of Solace)**, 2008 – Překlad by zněl „množství útěchy“.

---

⁴⁴⁷ *Wikipedia* [online]. In www.wikipedia.org, 2001 [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné online z WWW: <[https://en.wikipedia.org/wiki/Trainspotting_\(novel\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Trainspotting_(novel))>.

⁴⁴⁸ Také viz Titulové řady.

⁴⁴⁹ Také viz Propriální tituly a Titulové řady.

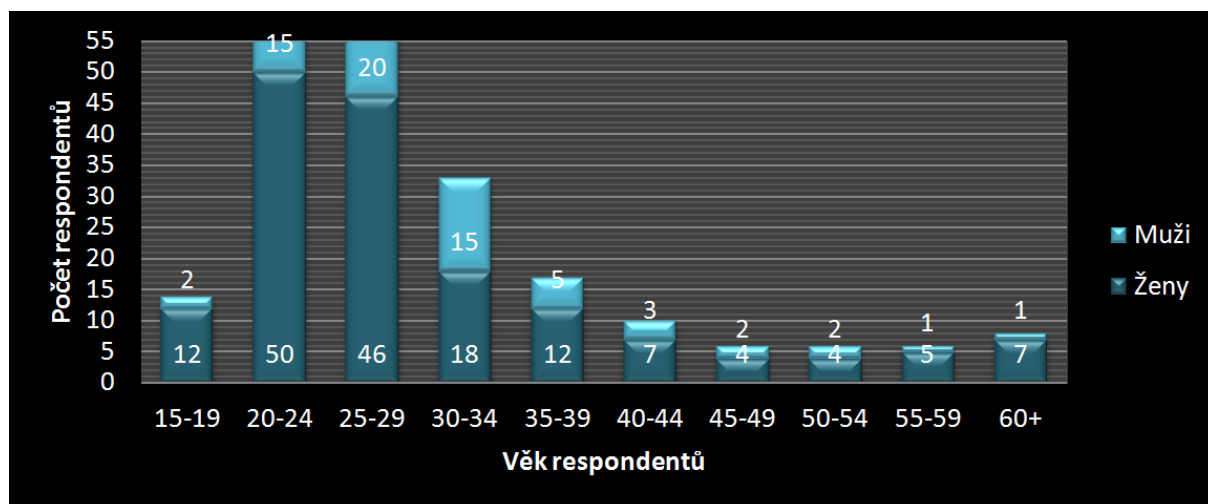
- ***Wanted* (Wanted)**, 2008 – „Wanted“ znamená „hledaný“. Přídavná jména v titulu jsou neobvyklým překladatelským řešením.
- ***Skyfall* (Skyfall)**, 2012 – Doslovný překlad by zněl „pád z nebe“.
- ***Sinister* (Sinister)**, 2012 – „Sinister“ znamená „zlý“, „zlovolný“, což je charakteristika nadpřirozené bytosti. Ačkoliv se překlady ve formě přídavného jména vyskytují výjimečně, zastáváme názor, že ponechání titulu v angličtině v tomto konkrétním případě jeho atraktivnost snížilo, jelikož může evokovat jméno a rozhodně nenaznačuje hororový žánr.
- ***Interstellar* (Interstellar)**, 2014 – Přídavné jméno znamenající „mezihvězdný“. Skupina vědců má mezi hvězdami najít pro lidstvo nový domov. Tituly v češtině jsou tvořeny pouze přídavným jménem zcela výjimečně. Nabízí se řešení „Mezi hvězdami“, to je ale dvojnásobné. Vyšší atraktivita je tu zřejmá, film se umístil první.
- ***Focus* (Focus)**, 2015 – V kontextu filmu je správný překlad „pozornost“. Hlavní hrdina je zloděj, který vysvětluje jednomu z nováčků v oboru, že nejdůležitější při krádežích je odvést pozornost okrádaného jinam.
- ***Spectre* (Spectre)**, 2015 – „Přízrak“, „zjevení“, „fantom“, ve filmu označuje záhadný odkaz z minulosti.

České tituly: I v našem kulturním prostředí vznikají české filmy, jejichž názvy jsou uváděny pod cizojazyčným titulem. Je to spíše výjimka, ale je zde více než u zahraničních filmů očividná snaha **zvýšit atrakční funkci**, což se daří. Uvedme příklad ***Playgirls***, 1995, které je na ČSFD hodnoceno jako 13. nejhorší film, či jeho pokračování ***Playgirls II***, 1995 hodnocené dokonce jako 2. nejhorší film, a přesto se v našem žebříčku umístil první díl na 3. a druhý díl dokonce na 2. místě. Tento trend je výrazný především v novém tisíciletí: ***Comeback***, 2008; ***Perfect Days***, 2011 – Film má jen 59 %, přesto je na 9. místě; ***Czech Made Man***, 2011; ***Revival***, 2013 – Přestože se výraz v našem prostředí používá, má rys cizosti; ***Fair Play***, 2014 – Film by šlo uvést pod názvem „Čistá hra“. ***Ghoul***, 2015 – Šlo by nahradit počestěnou alternativou „ghúl“.

5 Vliv titulu na diváka při výběru filmů

Cílem této kapitoly je prozkoumat, zda, resp. jak **titul filmu** ⁴⁵⁰ ovlivňuje diváka při výběru **filmu**, což je zároveň naše výchozí výzkumná otázka. Za tímto účelem jsme vytvořili krátký dotazník o 16 otázkách, který jsme distribuovali přes Click4Survey. ⁴⁵¹ Výzkum byl spuštěn 22. 4. 2017 a byl ukončen 29. 4. 2017. ⁴⁵² Celkově jsme získali 231 respondentů – 165 žen (71 %) a 66 mužů (29 %). Nejmladšímu respondentovi bylo 15 let a nejstaršímu 65 let.

Graf 3 Složení respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

V rámci této kapitoly jsme si stanovili za cíl odpovědět na následující výzkumné podotázky a ověřit stanovené hypotézy:

1. Ovlivňuje titul filmu diváka při výběru filmu?
H1: Divák se nechá snáze ovlivnit titulem filmu při sledování televize, kdy za zhlédnutí filmu neplatí, než při návštěvě kina, za kterou platí.
2. Jakou podobu titulů respondenti upřednostňují?
H2: Titul s aktualizovanými prostředky ovlivní diváka při výběru filmu více než titul s automatizovanými prostředky.
H3: Titul prozrazující o filmu méně je pro potenciálního diváka poutavější.
3. Mohou existující titulové řady, vznikající vzájemným odkazováním jednoho titulu na

⁴⁵⁰ Titulem filmu (dále jen titul) opět míníme nejen tituly filmů, ale i seriálů, což jsme v otázkách pokládáných respondentům specifikovali.

⁴⁵¹ Click4Survey [online]. In Click4Survey, 2011 [cit. 21. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<https://www.click4survey.cz/>>.

⁴⁵² Veškeré otázky a odpovědi v jejich kompletním znění, vč. jejich statistického zpracování, jsou k nahlédnutí v Přílohách 1 a 2 na příloženém CD. Do této kapitoly zařazujeme pouze takové údaje, které jsou relevantní pro zhodnocení vlivu titulu na diváka při výběru filmu.

druhý, ovlivňovat diváka při výběru filmu?

4. Jaký postoj zaujímají respondenti k nepřeloženým titulům filmů?

H4: Diváci ovládající alespoň jeden cizí jazyk alespoň na mírně pokročilé úrovni budou shovívavější vůči nepřeloženým titulům.

H5: Diváci, kteří vůbec neovládají angličtinu, nebo jsou v angličtině začátečníci, budou mít k nepřeloženým titulům negativnější postoj než diváci, kteří ovládají angličtinu alespoň na mírně pokročilé úrovni.

H6: Se stoupajícím věkem diváků se snižuje tolerance vůči nepřeloženým titulům.

5.1 Návyky respondentů

120 respondentů, což je více než polovina dotazovaných (51,95 %), zhlédne za měsíc celkově více než deset filmů. 70 respondentů (30,30 %) jich zhlédne pět až deset. 29 respondentů (12,55 %) zhlédne maximálně čtyři a pouze 12 respondentů (5,20 %) nezhlédne žádný, či výjimečně jeden. Lze proto říct, že naprostá většina respondentů pravidelně sleduje filmy, ať už v kině, na DVD, v televizi či na internetu, čímž je vzorek získaných respondentů reprezentativní.

Kino navštíví asi jednou za rok zhruba čtvrtina respondentů (56, což je 24,24 %). Přibližně polovina jich zajde do kina jednou či dvakrát za půl roku (122, což je 52,81 %). Jednou či dvakrát za měsíc zhlédne film v kině necelá čtvrtina respondentů (52, což je 22,51 %) a pouze jediný dotazovaný odpověděl, že zajde do kina vícekrát během měsíce (0,43 %). Výsledky nasvědčují tomu, že minimálně tři čtvrtiny respondentů jsou pravidelnými návštěvníky kina.

Doma lidé sledují filmy častěji. Filmy na DVD upřednostňují pouze 4 respondenti (1, 73 %), především na televizi se dívá 34 respondentů (14,72 %), na internetu či ve stažené podobě sleduje filmy zhruba polovina respondentů (109, což je 47,19 %), předchozí možnosti kombinuje 78 dotazovaných (33,77 %) a zcela výjimečně se dívá doma na filmy 6 respondentů (2,6 %). Z výsledků lze předpokládat, že alespoň polovina dotázaných se pravidelně dívá na televizi.

5.2 Znalost cizího jazyka respondentů

Pouze 11 respondentů (4,76 %) neovládá žádný jazyk alespoň na mírně pokročilé úrovni.⁴⁵³

---

⁴⁵³ Mírně pokročilý uživatel podle námi stanovených kritérií jazyka rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho bezprostředně týkají, a dokáže jejich prostřednictvím

Necelá polovina respondentů (101, což je 43,72 %) umí na této úrovni jeden jazyk, 80 respondentů (34,63 %) dva a 39 respondentů (16,88 %) více než dva. Jelikož se v diplomové práci zabýváme tituly přeloženými z angličtiny, zeptali jsme se uživatelů na jejich úroveň angličtiny. Pouze 10 respondentů (4,33, %) ji neovládá vůbec a 20 respondentů (8,66 %) se cítí být začátečníkem. 36 respondentů (15,58 %) je mírně pokročilými uživateli. Zhruba čtvrtina respondentů (58, což je 25,11 %) je středně pokročilými uživateli a necelá polovina respondentů (107, což je 46,32 %) je pokročilými uživateli.

5.3 Souhrnná analýza odpovědí

Tabulka 2 Otázka číslo 4

Chcete vyrazit do kina. Zamyslete se nad tím, podle čeho se při výběru filmu většinou rozhodujete. Zaškrtněte tu možnost, která pro Vás osobně hraje při rozhodování nejdůležitější roli. Prosíme, přečtěte si nejprve pozorně všechny odpovědi, než jednu vyberete.

Odpovědi	Procent (%)	Počet odpovědí
Film vybírám podle toho, který název filmu mě zaujme nejvíce.	0,43	1

Zdroj: Vlastní tvorba

Pouze jediný (0,43 %) respondent odpověděl, že pro něj titul při rozhodování, na jaký film půjde do **kina**, hraje **nejdůležitější roli**.

Tabulka 3 Otázka číslo 5

Je pravděpodobné, že Vás při výběru filmu v kině ovlivňuje několik faktorů současně, nebo se vždy rozhodujete podle něčeho jiného. Znovu se prosím nad otázkou vlivu zamyslete a u každého z následujících faktorů rozhodněte, do jaké míry Vás dané tvrzení vystihuje.

Odpovědi	Počet odpovědí Procent (%)			
	Zcela mě vystihuje	Spíše mě vystihuje	Spíše mě nevystihuje	Vůbec mě nevystihuje
Film vybírám podle toho, který název filmu mě zaujme nejvíce.	7 3,04	21 9,09	81 35,06	122 52,81

Zdroj: Vlastní tvorba

Jen 7 respondentů (3,04 %) následně odpovědělo, že při výběru filmu v **kině** rozhodně přihlíží k tomu, který titul je zaujme nejvíce, a 21 respondentů (9,09 %) spíše přihlíží k tomu, který titul je zaujme nejvíce. Zbýlých 203 respondentů (87,87 %) se v kině spíše nerozhoduje,

---

komunikovat. Pokud respondent zaškrtnl, že neovládá žádný jazyk alespoň na mírně pokročilé úrovni, uvádíme dále jen zkráceně, že neovládá žádný jazyk.

nebo vůbec nerozhoduje podle titulu.

Tabulka 4 Otázka číslo 6

Nyní si představte, že si chcete pustit film nebo seriál doma v TV. Co nejčastěji rozhoduje o tom, na co se budete dívat? Prosíme, přečtěte si nejprve pozorně všechny odpovědi, než jednu vyberete.

Odpovědi	Procent (%)	Počet odpovědí
Zaujme mě název filmu či seriálu, tak si TV pustím.	2,60	6

Zdroj: Vlastní tvorba

6 respondentů (2,60 %) odpovědělo, že **nejčastěji rozhodujícím faktorem** o tom, jaký film si pustí doma v TV, je zajímavý titul. Oproti návštěvě kina je to několikanásobný nárůst.

Tabulka 5 Otázka číslo 7

Je pravděpodobné, že Vás při výběru filmu nebo seriálu v TV ovlivňuje několik faktorů současně, nebo se vždy rozhodujete podle něčeho jiného. Znovu se prosím nad otázkou vlivu zamyslete a u každého z následujících faktorů rozhodněte, do jaké míry Vás dané tvrzení vystihuje.

Odpovědi	Procent (%)			
	Zcela mě vystihuje	Spíše mě vystihuje	Spíše mě nevystihuje	Vůbec mě nevystihuje
Zaujme mě název filmu či seriálu, tak si TV pustím.	5 2,16	57 24,68	80 34,63	89 38,53

Zdroj: Vlastní tvorba

5 respondentů (2,16 %) posléze odpovědělo, že při výběru filmu v TV rozhodně přihlíží k tomu, který titul je zaujme. Oproti filmům v kině je to pokles o 2 respondenty (0,87 %). Na druhou stranu celá čtvrtina respondentů (57, což je 24,68 %), spíše přihlíží k tomu, který titul je zaujme, čímž došlo oproti filmům v kině k nárůstu o více než polovinu, přesně řečeno o 37 respondentů. Zbýlých 169 respondentů (73,16 %) se při výběru pořadu v TV spíše nerozhoduje nebo vůbec nerozhoduje podle titulu.

Titul tedy hraje významnější roli při výběru filmu v televizi než v kině, čímž se potvrdila naše první hypotéza. To může být důvod, proč jsou filmy v televizi často uváděny pod jiným distribučním názvem, nejčastěji k tomu dochází u titulů, jejichž název nebyl přeložen.⁴⁵⁴

⁴⁵⁴ Srov. např. *The Social Network* (The Social Network), 2010, v TV pod názvem *Sociální síť*.

Tabulka 6 Otázka číslo 8

Nyní se prosím znovu zamyslete nad tím, co všechno se může podílet na Vašem rozhodování při výběru filmu či seriálu (bez ohledu na to, zda jde o film v kině, v TV, na DVD či na internetu). U každé z následujících možností rozhodněte, zda Vás sama o sobě již někdy při výběru filmu či seriálu ovlivnila (ANO), či nikoliv (NE).

Odpovědi	Počet odpovědí Procent (%)	
	ANO	NE
Název	97 41,99	134 58,01

Zdroj: Vlastní tvorba

97 respondentů, tedy necelá polovina (41,99 %), odpověděla, že je titul již někdy **sám o sobě ovlivnil při výběru filmu** (bez ohledu na to, zda jde o film v kině, v TV, na DVD či na internetu). V porovnání se všemi ostatními možnostmi (žánr, popis obsahu, trailer či upoutávka, recenze či hodnocení a doporučení od přátel) je to ale číslo výrazně nižší, u ostatních faktorů odpovědělo ano od 77 % do 93 % respondentů.

Podle **důležitosti faktorů**, které se podílejí na rozhodování diváků při výběru filmu (bez ohledu na to, zda jde o film v kině, v TV, na DVD či na internetu), se titul umístil až na posledním místě. Na první místo ho zařadili pouze 4 respondenti (1,73 %), na druhé místo 8 respondentů (3,46 %), na třetí a čtvrté místo po 13 respondentech (5,63 %), na páté místo 40 respondentů (17,32 %) a na poslední místo nadpoloviční většina, a to celých 153 respondentů (66,23 %).

Položili jsme respondentům také otázku, zda je pro ně **titul celkově důležitý**. Pouze jedna třetina respondentů (74, což je 32,03 %) se s tímto tvrzením ztotožnila.

Titul tedy všeobecně při výběru filmu nemá rozhodující úlohu, spíše jej lze považovat za podpůrný faktor.

5.4 Upřednostňovaná podoba titulů

Přestože jsme zjistili, že titul je při výběru filmu spíše podpůrný faktor, specifičtěji se zaměříme na to, **jak a čím může diváka ovlivnit**, s čímž neodmyslitelně souvisí jeho podoba.

Nadpoloviční většina respondentů (136, což je 58,87 %) se domnívá, že by je měl titul zaujmout. Dokonce pro tři čtvrtiny (169, což je 73,16 %) je zajímavý titul podnětem k tomu, aby si o něm našly informace, ale jen dvě pětiny (92, což je 39,83 %) to přiměje k jeho

zhlédnutí. Na druhou stranu pro 194 respondentů (83,98 %) není překážkou ke zhlédnutí filmu, pokud narazí na nezajímavý či nudný titul. Lze proto potvrdit druhou hypotézu, že **titul s aktualizovanými prostředky má větší potenciál** než titul s automatizovanými prostředky k tomu, aby **ovlivnil diváka při výběru filmu**, nebo jej dokonce přiměl k jeho zhlédnutí.

Z čísel vyplývá, že diváci **nemají vyhraněné preference**, co se týče **implicitnosti a explicitnosti titulu**. Pouze jedna třetina respondentů (74, což je 32,03 %) souhlasila, že upřednostňuje, když titul napovídá, o čem film bude, a na druhou stranu zhruba stejný počet respondentů (83, což je 35,93 %) se vyjádřil, že má rád, když neví, co si pod titulem představit. Nelze tedy jednoznačně potvrdit třetí hypotézu – pro diváka není zásadní, zda prozrazuje titul o filmu méně, nebo více informací.

5.5 Vliv titulových řad

Celých 222 respondentů (96,1 %) odpovědělo, že se pravděpodobně podívá na pokračování filmu, pokud se jim první díl líbil, a 176 respondentů (76,19 %) druhý díl nejspíš zhlédne i pouze proto, že zná první díl. Zde se jednoznačně potvrdilo tvrzení z podkapitoly Titulové řady – **filmy, které na sebe svým titulem vzájemně odkazují, mají velkou šanci ovlivnit diváka a přimět jej ke zhlédnutí filmu zařazeného do existující titulové řady**.

5.6 Stanovisko k cizojazyčným titulům

Nejprve jsme zjišťovali, jaký **postoj zaujímají** respondenti **k nepřeloženým titulům**.

Celým 191 respondentů (82,68 %) přijde v dnešní době **běžné**, když zůstane **titul nepřeložený**. Mezi zbývajících 39 respondentů (16,88 %) se nachází 1 z celkově 11 respondentů, kteří neovládají žádný jazyk, 3 z celkově 10 respondentů, kteří vůbec neovládají angličtinu, a 1 z celkově 20 respondentů, kteří jsou v angličtině začátečníci. Znalost jazyka zde tedy hraje zanedbatelnou roli. Z každé věkové kategorie se ztotožnilo s tvrzením, že nepřeložený titul je v dnešní době běžný, zhruba stejné procento respondentů. Výrazněji směrem dolů se to liší pouze v kategorii 45–49 let, kde je procento kladných odpovědí pouze 66,67 %, a naopak v kategorii 30–34 let se procento vyšplhalo až k 96,97 %. Věk respondentů tedy jejich názor ohledně výskytu nepřeložených titulů neovlivňuje.

Pro necelou polovinu respondentů (106, což je 45,89 %) je **nepřeložený titul** dokonce **atraktivnější** než jeho český ekvivalent. Zbylá nadpoloviční většina (125, což je 54,11 %) může k této problematice zaujímat neutrální či negativní postoj, to jsme již v dotazníku nerozlišovali. V obou vzniklých skupinách jsou vyváženě zastoupeni respondenti ze všech

věkových kategorií a nehraje zde roli ani jejich jazyková úroveň.

Mezi 37 respondenty (16,02 %), kteří **znají jen české překlady titulů a o jejich originální znění se nezajímají**, se nacházejí 4 z celkově 11 respondentů, kteří neovládají žádný jazyk, 5 z celkově 10 respondentů, kteří vůbec neovládají angličtinu, a 6 z celkově 20 respondentů, kteří jsou v angličtině začátečníci. Zde už je význam jazykové úrovně oproti výsledkům předchozích otázek patrnější. Stejně tak je zřetelný vliv věku. V kategoriích od 15 do 39 let se procento lidí nezajímajících se o originální znění titulů pohybuje od 7,14 % do 15 %, zatímco od 40 let toto procento výrazně stouplo, je od 30 % do 50 %.

Položili jsme respondentům kontrolní otázku podobného znění, totiž **zda často přemýšlejí o rozdílech mezi originálním titulem a jeho překladem**. Nadpoloviční většina respondentů (139, což je 60,17 %) zaujala souhlasné stanovisko; z nich pouze 9 respondentů si protiřečilo, když nejprve odpověděli, že je originální název vůbec nezajímá a znají jen české názvy, ale vzápětí uvedli, že o rozdílech často přemýšlejí. Zbývajících 130 respondentů odpovědělo ano i na předchozí otázku. Naopak respondentů, kteří se sice o originální podobu titulu zajímají, ale příliš o rozdílech nepřemýšlejí, je celkem 76 (32,9 %).

Pouhé pětina respondentů (44, což je 19,05 %) **vadí, když nerozumí titulu, jenž nebyl z originálního znění přeložen do češtiny**. Je mezi nimi 6 z celkově 11 respondentů, kteří neovládají žádný jazyk, 4 z celkově 10 respondentů, kteří vůbec neovládají angličtinu, a 8 z celkově 20 respondentů, kteří jsou v angličtině začátečníci. Zde je vliv jazykové úrovně nejpatrnější. Na druhou stranu již nelze tvrdit, že se stoupajícím věkem přibývá kladných odpovědí, výsledky jsou napříč věkovými kategoriemi rozmanité.

Z dílčích výsledků vyplývá, že postoj diváků k nepřeloženým titulům není jednoznačně vyhraněný, celkově je spíše kladný. Stanovené hypotézy, že diváci ovládající alespoň jeden jazyk na alespoň mírně pokročilé úrovni jsou vůči titulům filmů, které zůstaly v původním znění, shovívavější, a že s rostoucím věkem se tolerance vůči cizojazyčným titulům zvyšuje, se potvrdily jen částečně.

5.7 Názory na návrh zákona o úředním jazyce

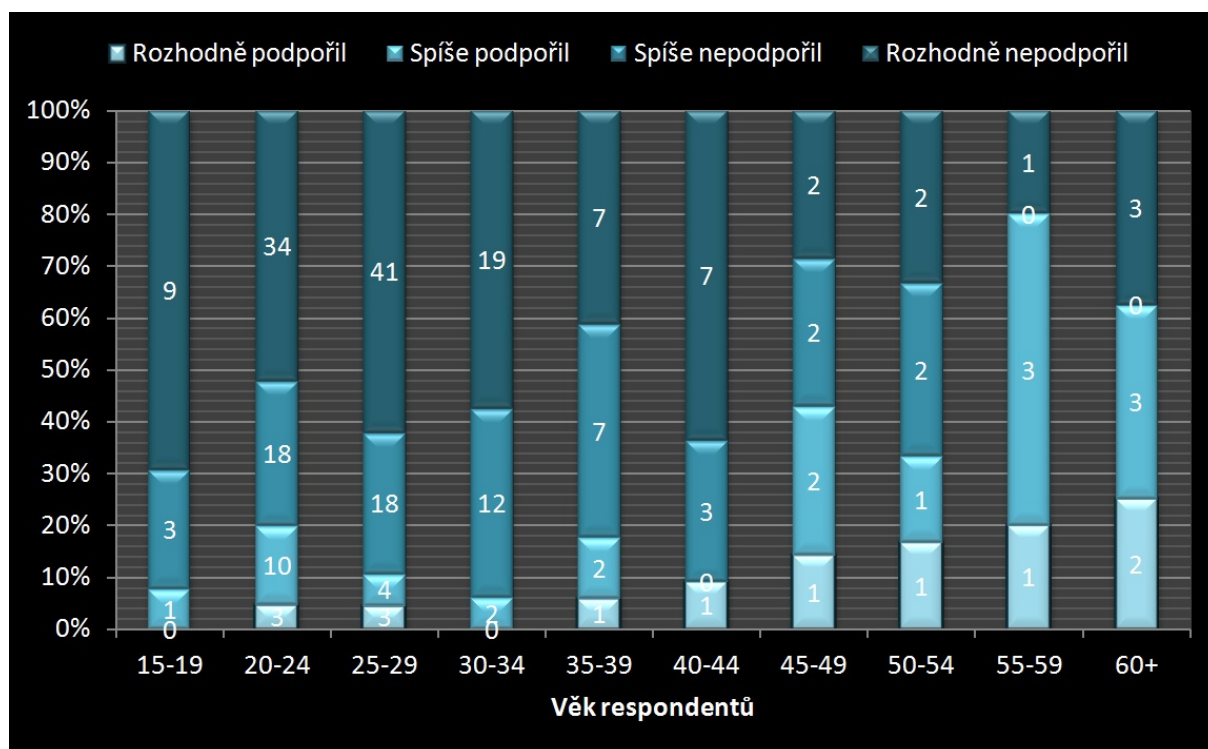
Zeptali jsme se respondentů na jejich **názor na návrh zákona o úředním jazyce**, podle kterého by se zavedlo **povinné překládání** všech cizojazyčných nápisů, reklam, cedulí, názvů

filmů apod. do češtiny.⁴⁵⁵

Mezi respondenty **převažuje nesouhlasný názor**. 190 dotázaných (82,25 %) se vyjádřilo proti návrhu, z čehož více než polovina (125, což je 54,11 %) se proti návrhu ostře vyhranila a více než čtvrtina (65, což je 28,14 %) by ho spíše nepodpořila. Pouze necelá pětina (41, což je 17,75 %) se přiklonila k souhlasnému stanovisku, z čehož 29 respondentů (12,55 %) se vyjádřilo, že by ho spíše podpořilo, a jen 12 respondentů (5,19 %) zaujalo jednoznačně souhlasný postoj.

Mezi 41 respondenty, kteří by zákon rozhodně nebo spíše podpořili, se nachází 5 z celkové 11 respondentů, kteří neovládají žádný jazyk, celých 8 z celkové 10 respondentů, kteří vůbec neumějí anglicky, a 6 z celkové 20 respondentů, kteří jsou v angličtině začátečníci. Vliv jazykové úrovně na podporu zákona je tu jednoznačný.

Graf 4 Odpovědi respondentů podle věku

Zdroj: Vlastní výzkum

Z grafu vyplývá, že respondenti do 44 let celkově zastávají vůči návrhu zákona jasně nesouhlasné stanovisko, zatímco u respondentů nad 45 let již není tato vyhraněnost směrem k nesouhlasu tak výrazná. Předěl mezi těmito dvěma skupinami je výrazný. Stejná hranice

⁴⁵⁵ Přestože otázkou byla míněna obecnější problematika a postoj mohly ovlivňovat i jiné věci než názor na tituly filmů, naprostá většina respondentů – pravděpodobně pod vlivem předchozích otázek zaměřených právě na filmy – odpovídala v souvislosti s překládáním titulů filmů. Pro zjednodušení proto vztáhneme odpovědi na problematiku filmových titulů.

platí i pro jednoznačný nesouhlas. Mezi respondenty do 44 let je velké procento zásadních odpůrců zákona a naopak u respondentů nad 45 let tento nesouhlas významně klesá. Lehce odlišná je pak situace u jednoznačného souhlasu, jelikož zde je patrné, že se stoupajícím věkem se procento zastánců zvyšuje. Věk respondentů byl v této otázce rozhodující.

Respondenty jsme následně požádali, aby **své stanovisko k návrhu zákona o ochraně úředního jazyka odůvodnili**.⁴⁵⁶ Pouze 3 respondenti neuvedli žádný důvod a 7 jich odpovědělo, že titul pro ně není důležitý.

Nesouhlasné stanovisko:

V 17 odpovědích bylo uvedeno, že alespoň jeden **cizí jazyk ovládá většina lidí**, nebo by jej ovládat měla. Celých 39 respondentů se domnívá, že ponechávání titulů filmů je naopak **příležitostí pro zvýšení gramotnosti v jazyce**. 15 respondentů podotýká, že v dnešní době existuje **snadná dostupnost prostředků**, které jim překlad v případě zájmu umožňují. 3 dotázaní by uvítali, kdyby **vedle sebe existovalo české a cizojazyčné znění**. Stejně množství respondentů se domnívá, že pokud se cizím jazykem nedomluví pouze 30 % lidí, považovali by takový zákon za **opačnou diskriminaci**. 3 respondenti uvedli, že je původní znění vhodné ponechávat i **kvůli cizincům**, čímž se zvyšuje zisk.

19 odpovědí obsahovalo zdůvodnění, že ponechávání názvů v originálním znění je **přirozený vývoj jazyka**, který nelze zakonzervovat, zároveň že vliv **globalizace** nelze uměle zastavit, a 16 respondentů uvedlo, že by to byl krok zpět.

Mezi dalšími nejčastěji uváděnými důvody pro nepodpoření zákona zaznívala **ztráta originality** (9krát), **ztráta atraktivnosti** titulu a **kostrbatost** překladu (34krát), **přílišná kreativita** (1krát), **neadekvátnost** překladu či **zavádějící** překlad (30krát), **ztráta významu** či **tvůrčí myšlenky** (21krát), nežádoucí **doslovnost** překladu (2krát), případně fakt, že originální titul má zásadní **vliv na vnímání filmu** (1krát). 10 respondentů se domnívá, že je překážkou **nepřeložitelnost**, např. v případě slovních hříček či idiomů. Pro jednoho respondenta jsou tituly filmů **pevně spjaty s výchozí kulturou**. 2krát byla zdůrazněna **zažitost originálních titulů**.

Jako další důvod zaznělo **znehodnocení** obchodní značky nebo autorských práv, jelikož autor, tvůrce či distributor mají právo rozhodnout, v jakém jazykovém znění bude daná věc uvedena na český trh (16krát).

---

⁴⁵⁶ Přestože otázka byla míněna obecněji, pro zjednodušení vztáhneme odpovědi na problematiku titulů filmů. Argumentem pro toto zjednodušení je i fakt, že naprostá většina respondentů odpovídala právě v souvislosti s tituly filmů.

7krát respondenti odpověděli, že by jim takový zákon připadal **násilně prosazovaný** a že by o takových věcech měli rozhodovat lidé. 5 respondentů uvedlo, že takový zákon **není** pro ochranu zákona **nutný**, jelikož se domnívají, že čeština má v dnešní době pevné postavení, případně že angličtina není příčinou jejího úpadku. 6 respondentů považuje schválení takového zákona za **zbytečně náročné**, ať už časově, nebo finančně, a jeden z nich se domnívá, že by **nebylo možné zajistit dostatek kvalitních překladatelů**.

Nakonec 20 lidí označilo návrh zákona za **absurdní a směšnou „kravinu“**, **„hloupost“**, **„píčovinu“**, **„retardovanost“** a **„blbost“**.

Souhlasné stanovisko:

Naopak nejčastěji uváděným důvodem pro schválení zákona bylo **zachování češtiny**, případně fakt, že **žijeme v České republice** (19krát). Dalším argumentem bylo dostačující **bohatství češtiny** (4krát) a **kulturní dědictví** (2krát). Druhým nejpočetnějším důvodem byla **jazyková nekompetence** a 2 respondenti argumentovali, že v zahraničí **jsou české filmy** také uváděny s **přeloženým titulem**. 2krát zaznělo, že titulům v **méně obvyklém jazyce** lidé většinou **nerozumí**. Jeden respondent zdůraznil **důležitost první představy o filmu**, kterou mu titul nabízí a která je v případě neznalosti jazyka znemožněna, a jeden respondent vyzdvihl **kvalitu českého dabingu**.

Z výše uvedeného vyplývá, že mezi respondenty **převažuje nesouhlasné stanovisko k návrhu zákona o úředním jazyce**. Zároveň jsme jednoznačně potvrdili všechny tři hypotézy týkající se postojů vůči nepřeloženým titulům. Ve skupině 41 zastánců zákona tvoří 12 % ti respondenti, kteří neovládají žádný jazyk, a 34 % ti, kteří neumějí anglicky, nebo jsou začátečníci, oproti skupině 190 odpůrců, v níž tvoří ti, kteří neovládají žádný jazyk, pouze 3,16 %, a ti, kteří neumějí anglicky, nebo jsou začátečníci, 8,42 %. Se stoupajícím věkem zastánců zákona přibývá.

Závěr

Diplomová práce na téma „*Tituly filmů a jejich překlady*“ si kladla za **hlavní cíl** analyzovat a klasifikovat výstavbu filmových titulů a charakterizovat jazykové prostředky, které jsou v nich užity. Analýze jsme podrobili filmy a seriály natočené v zemích z anglofonní oblasti či v koprodukcí s nimi, jejichž název byl z angličtiny přeložen do češtiny, případně byl českým divákům předložen v originální podobě, a na základě získaných poznatků jsme oba tituly porovnali. K dosažení hlavního cíle jsme výslednou podobu titulů také srovnali s tituly filmů a seriálů natočených v České republice.

Za účelem analýzy a komparace titulů byl vytvořen korpus titulů. V první řadě jsme se museli vypořádat se stěžejním problémem, kterým bylo potenciálně vysoké množství titulů, pokud bychom je do korpusu zařadili všechny. Z tohoto důvodu jsme omezili výběr titulů na 25 let (od roku 1990 do roku 2015), což nám umožnilo sledovat, zda se v průběhu času podoba titulů mění a zda se uplatňují stejné překladatelské strategie. Materiál jsme excerpovali z Česko-Slovenské filmové databáze podle přesně stanovených kritérií, čímž jsme dosáhli co nejvyšší míry objektivity. Každý rok zastoupil stejný počet titulů a výsledný korpus tak čítal 625 titulů zahraničních filmů a 200 titulů domácích filmů.

Na tomto místě **sumarizujeme výsledky analýzy představené na předchozích stranách.**

V úvodu praktické části jsme porovnávali délku filmových titulů jakožto jeden z důležitých aspektů jejich výstavby. Vycházeli jsme z vlastní výzkumné sondy a zjistili jsme, že filmové tituly jsou všeobecně krátké. Délka originálů postupem času klesá, délka překladů zanedbatelně stoupá, celkově se délka titulů za 25 let nepatrně snížila.

Následně jsme tituly analyzovali na základě souborů rysů, které nám umožnily vysledovat jisté tendence uplatňující se při překládání a zároveň nám pomohly definovat, s jakými typickými strukturami se ve filmových titulech setkáváme.

Pro zvýšení atraktivnosti se v titulech používají **jazykové prostředky z různých útvarů jazyka**, které lze považovat za stylově příznakové; jsou to především expresivní lexikální jednotky a hovorové či nepisovné jazykové prostředky. V překladech se uplatňuje silná tendence zesilovat užité jazykové prostředky, naopak zcela výjimečně dojde k jejich oslabení. K řešení, kdy je v překladu použit neutrální prostředek namísto stylově příznakového, se distributor uchyluje v případě, pokud čeština nedisponuje odpovídajícím ekvivalentem. Tituly českých filmů využívají stylově příznakových prostředků ve vyšší míře. Všeobecně je tedy naše kulturní prostředí k využívání těchto jazykových prostředků shovívavější.

Vzhledem k tomu, že filmové tituly jsou všeobecně krátké, je logické, že jen nepatrná část titulů má **větnou syntaktickou strukturu**, přičemž většina je tvořena větou jednoduchou. V některých případech, a to z různých důvodů, vyžaduje překlad větných titulů převedení do nevětné konstrukce, nebo je naopak nevětný titul přeložen jako titul větný. V titulech českých filmů se větné konstrukce vyskytují nepatrně častěji.

Číselný údaj obsažený v titulu nejčastěji určuje množství, procento, může danou věc blíže určovat nebo může být letopočtem. Překlad číselných údajů problematický nebývá, ale sémantická věrnost nemusí být vždy zachována. Tituly českých filmů se ničím výrazně neliší.

Základ **nominálních titulů** tvoří podstatné jméno, přídavné jméno nebo zájmeno. Roztříděním vznikly čtyři základní skupiny – tituly jsou tvořeny pouze jménem, nebo je toto jméno rozvíjeno přívlastkem shodným či neshodným, respektive jejich kombinací. Ve všech kategoriích mohly být významové vztahy a formální stránka v překladu zachovány, nebo porušeny. Změnu formální stránky si často vyžádaly odlišnosti jazykových systémů nebo překladatelská tradice – tak např. český titul skládající se pouze z přídavného jména není oproti angličtině obvyklý, objevuje se pouze výjimečně tam, kde je zpodstatněným přídavným jménem. Obdobně není zvykem, aby bylo v překladu titulu slovesné podstatné jméno. V titulech českých filmů se tyto neobvyklé formy nevyskytují vůbec. Významové vztahy byly nejčastěji porušeny vlivem neexistence českého ekvivalentu nebo neschopností češtiny zachovat všechny významy originálu.

Zvláštní podkategorií předchozí skupiny jsou **propriální tituly**. Nejfrekventovanější je výskyt antroponym a hned potom toponym, častá jsou chrématonyma, příležitostně se objevují zoonyma a ojedinělá jsou kosmonyma. V titulech českých filmů se vyskytují pouze antroponyma a toponyma, jednou jsme narazili na zoonymum. Propria zůstávají ve stejné podobě jako v originálu, v menší míře dochází k jejich počestění. Tam, kde by bylo proprium pro cílového diváka nečitelné, dochází k jeho náhradě za jiné, transparentnější proprium, či za apelativum, nebo je titul rozšířen o nějaký upřesňující prvek, či o podtitul. Pokud bylo proprium do překladu doplněno, došlo tím ke zvýšení informační nasycenosti nebo atraktivnosti titulu.

Nepočetnou skupinu titulů představují tituly tvořené formulací, jež má syntakticky podobu **příslivečného určení**. Nejčastěji je to příslivečné určení času, pak místa, zcela výjimečně způsobu a pouze v jediném případě míry. Překlad se snaží příslivečné určení zachovat, ale pokud si to vyžadují odlišnosti jazykových systémů, může dojít k jeho změně a také je tu nápadná tendence jej do překladu nově zakomponovat. Obdobně jsou zcela ojedinělé tituly

s příslovečným určením u českých filmů.

Velice významnou úlohu ve vlivu na diváka hrají v původní i cílové zemi **titulové řady**. V titulových řadách, kde na sebe filmy dějově navazují, jsou jednotlivé díly nejčastěji značeny číslem, podtitulem či kombinací předchozích variant. Méně obvyklá je změna čísla, které je integrální součástí titulu a které zároveň nese vlastní význam, a dále obměna jisté části titulu. Nejproblematictější na překlad je, pokud se v rámci jedné titulové řady uplatňuje více principů značení. Stejně principy se uplatňují u titulů českých filmů. Intertextové odkazy ovšem hrají ještě významnější úlohu v titulových řadách sugerujících vztahy mezi filmy, které na sebe dějově nenavazují. To je silně motivováno snahou vzbudit ve vnímání zájem o film na základě předchozího úspěchu jiného filmu a tato strategie často přiměje diváka ke zhlédnutí filmu. Do falešných titulových řad zařazují filmy častěji distributoři, o čemž svědčí množství takových titulů i mezi českými filmy. Opačným principem je vyřazení filmu z titulové řady změnou jeho názvu. K tomuto řešení dochází především tehdy, když by hrozilo, že odkazovaný film by naopak sledovanost nově vzniklého filmu snížil. Celkově je značení filmů zařazených do titulových řad nejednotné a překlady mají oproti originálům větší tendenci sjednocovat mnohdy nesourodé originály.

Podtituly jsou součástí titulů také kvůli rozvedení, zpřesnění či vysvětlení hlavního titulu. Originální verze je příliš nepoužívají. Naproti tomu je rozšířenou praxí, že distributor k hlavnímu titulu dodá podtitul, který překládá nebo vysvětluje titul ponechaný v originále. Tím se ponechají konotace spojené s angličtinou (atraktivnost, cizost) a zároveň se zprostředkovává význam. Přidružený podtitul také může sloužit k významovému upřesnění titulu, který je sice přeložený, ale nevzbuzoval by v divácích dostatečnou představu o tématu filmu. U českých titulů jsme na podtitul nenarazili.

Nepřeložených titulů jednoznačně s postupem času přibývá. Vysledovali jsme několik základních motivací, proč zůstávají tituly nepřeloženy: Nejpodstatnější je, pokud převod do češtiny není možné; nepřevoditelné jsou neologismy; čeština nemusí disponovat odpovídajícím jednoslovným ekvivalentem; roli může hrát překladatelská tradice; překladem by došlo ke ztrátě víceznačnosti; překlad by se od originálu lišil jen minimálně; nepřeložením titulu se sleduje zvýšení nebo zachování atraktivity titulu – tento předpoklad koresponduje s výsledky dotazníkového šetření, v němž zhruba polovina respondentů uvedla, že jim nepřeložený titul připadá atraktivnější. I české filmy mohou mít anglický titul; snaha zvýšit jeho atraktivitu je o to nápadnější a strategie je relativně úspěšná, čímž si vysvětlujeme, proč takových titulů výrazně přibylo v novém tisíciletí.

Po analýze všech titulů jsme došli k několika **obecným poznatkům**, které zde uvedeme výčtem:

- Neupřesňujících titulů všeobecně přibývá, což si vysvětlujeme snazší dostupností nástrojů na vyhledávání informací.
- Při překladu se u značné části titulů ztrácí víceznačnost originálu kvůli neexistenci odpovídajícího českého ekvivalentu.
- U překladů se uplatňuje tendence k větší informační nasycenosti, překlady jsou více upřesňující. Toho je dosahováno např. náhradou víceznačného slova za jednoznačné, náhradou propria za apelativum, přidáním přívlastku, připojením podtitulu atd.
- U překladů titulů často dochází ke ztrátě slovní hříčky.
- Překladové tituly filmů určených pro děti jsou oproti originálům explicitnější, čímž dětskému cílovému publiku vycházejí vstříc.
- Filmy natočené podle knižní předlohy v drtivé většině případů přebírají překladový titul podle knihy.
- Tituly filmů natočených podle komiksů zůstávají většinou nepřeloženy.
- Grafické aktualizace užití v originálu nejsou převedeny do překladu a naopak některé překlady se pokoušejí o grafické ozvláštňení titulu, aniž by bylo součástí originálu.
- Pokud originál obsahuje interpunkční znaménko, z překladu je většinou odstraněno. Toto neplatí pro čárky.
- Logogram „et“ (&) je v převážné většině překladů nahrazen spojkou „a“.

Vedlejším cílem práce bylo zjistit, zda, resp. jak titul ovlivňuje diváky při výběru filmu, což jsme ověřovali v průběhu celé práce, ale především nám k tomuto účelu posloužilo dotazníkové šetření. Na otázky odpovědělo 231 respondentů. Větší vliv na diváka má titul v televizi než v kině. Titul s aktualizovanými prostředky má větší potenciál diváka zaujmout, ovlivnit ho při výběru filmu, případně jej přimět k jeho zhlédnutí, než titul s automatizovanými prostředky. Preference ohledně implicitnosti a explicitnosti titulu nejsou ale u diváků vyhraněné. Nejvýznamněji mohou diváka při výběru filmu ovlivnit tituly, které na sebe vzájemně odkazují, což je v souladu s výsledky prezentovanými při analýze titulových řad. K nepřeloženým titulům zaujímají diváci spíše kladný postoj, což potvrdila i převaha nesouhlasného stanoviska k návrhu zákona o povinném překládání do češtiny. Z výsledků výzkumu obecně vyplynulo, že titul není klíčovým faktorem, podle kterého by se divák primárně rozhodoval o výběru filmu, ale hraje podpůrnou úlohu, a proto do značné míry mohou filmové tituly přispívat ke komerční úspěšnosti filmu.

Tato práce rozhodně nechtěla být vyčerpávajícím pojednáním o problematice překládání filmových titulů, ale příspěvkem, který by např. v budoucnosti mohl posloužit jako východisko pro další zkoumání. Tituly jsou bezpochyby významnou součástí filmů, bylo by proto např. zajímavé provést stejnou analýzu i u názvů jednotlivých epizod seriálů, kde se ve vysoké míře uplatňuje intertextovost, porovnat české překlady s překladatelskými řešeními jiných zemí nebo zjišťovat, čím se vzájemně liší tituly jednoho filmu, které vedle sebe existují v rámci jednoho jazyka. Výzkumy by mohly přinést překvapivé výsledky. Věřím, že závěry, k nimž jsme v diplomové práci došli, by mohli čeští distributoři využít ve svůj prospěch.

Seznam použité literatury

Literatura

- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. 4. vyd. Praha: Apostrof, 2012.
- ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině: Studie lexikologická a stylistická*. Praha: ČSAV, 1961.
- HOCHÉL, Braňo. *Preklad ako komunikácia*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1990.
- MACUROVÁ, Alena. *Překlad jako první interpretace textu*. Slovo a slovesnost. 1981, roč. 42, č. 1, s. 36–40.
- HAVLÍKOVÁ, Veronika, KRIJTOVÁ, Olga. *Pozvání k překladatelské praxi*. Praha: Apostrof, 2013.
- ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Masarykova univerzita, Brno, 1999.
- KUFNEROVÁ, Zlata et al. *Překládání a čeština*. Jinočany: H & H, 1994.
- POPOVIČ, Anton. *Teória umeleckého prekladu*. Bratislava: Tatran, 1975.
- LEVIN, Harry. The Title as a Literary Genre. In *The Modern Language Review*. 1977, Vol. 72, No. 4, p. XXIII–XXXVI.
- MYERS, Jack, SIMMS, Michael. Titles. In *The Longman Dictionary of Poetic Terms*. New York – London: Longman, 1989, s. 308–320.
- MAREŠ, Petr. *O překládání titulu filmového díla*. Naše řeč. 1982, roč. 65, č. 3, s. 128–144.
- MAREŠ, Petr, MACUROVÁ, Alena. Text a komunikace. *Jazyk v literárním díle a ve filmu*. Praha: Univerzita Karlova, 1993.
- KRIAKOVÁ, Hana. Poetika překladu titulů anglicky psaných románů do češtiny a slovenštiny. In: *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. D 35*. Brno: UJEP 1988, s. 103–107.
- KRÁLÍK, Jan. České překlady operních titulů (K případu Růžového kavalíra). In: ČMEJRKOVÁ, Světlá, SVOBODOVÁ, Ivana (eds.). *Oratio et ratio. Sborník k životnímu jubileu Jiřího Krause*. Praha: ÚJČ AV ČR, 2005, s. 197–208.
- BARTOŠEK, Tomáš. *Svět v našich kinech (2)*. Literární noviny. 1998, roč. 9, č. 7, s. 15.
- HRABÁK, Josef. *Poetika*. Praha: Československý spisovatel, 1973.
- JAKOBSON, Roman. On Linguistic Aspects of Translation. In: BROWER, Reuben Arthur (ed.): *On Translation*. Cambridge, MA: Cambridge University Press, 1959, s. 232–239.
- VLAŠÍN, Štěpán a kol. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984.
- JAKLOVÁ, Alena. *Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech*. Naše řeč. 2002, roč. 85, č. 4, s. 169–176.

- GENETTE, Gérard. *Paratexts. Thresholds of Interpretation*. Cambridge – New York: Cambridge University Press, 1997.
- CATFORD, John Cunnison. *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. London: Oxford University Press, 1965.
- KARLÍK, Petr a kol. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd. 2. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012.

Internetové zdroje

- *Bible* [online]. In www.bibleserver.com, 2017 [cit. 17. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<https://www.bibleserver.com/text/CEP/Zjeven%C3%AD%20Janovo11>>.
- Blanařová, Z. „Počátek“ a jiné úlety v překladech názvů filmů [online]. In www.blanarova.blog.idnes.cz [cit. 25. 3. 2017]. Dostupné z WWW: <<http://blanarova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=147842>>.
- Cambridge Dictionary [online]. In dictionary.cambridge.org, Cambridge University Press. Dostupné z WWW: <<http://dictionary.cambridge.org/>>.
- *Click4Survey* [online]. In Click4Survey, 2011 [cit. 21. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<https://www.click4survey.cz/>>.
- *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. In www.csfd.cz, 2001 [cit. 25. 2. 2017]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/navod-k-pouziti/>>.
- *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. In www.csfd.cz, 2001 [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/1626-harry-potter-a-kamen-mudrcu/zajimavosti/strana-5/?type=film>>.
- *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. In www.csfd.cz, 2001 [cit. 10. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<http://www.csfd.cz/film/8569-traffic-nadvlada-gangu/prehled/>>.
- Dušková, L. a kol. *Elektronická mluvnice současné angličtiny* [online]. In emsa.ff.cuni.cz, 2012 [cit. 14. 3. 2017]. Dostupné online z WWW: <<http://emsa.ff.cuni.cz/13.51>>.
- Dušková, L. a kol. *Elektronická mluvnice současné angličtiny* [online]. In emsa.ff.cuni.cz, 2012 [cit. 29. 3. 2017]. Dostupné online z WWW: <<http://emsa.ff.cuni.cz/13.4>>.
- *List of the Best Movies With Gun in the Title* [online]. In www.ranker.com, 2017 [cit. 15. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<http://www.ranker.com/list/best-movies-with-gun-in-the-title/ranker-film>>.
- *Naše jména* [online]. In www.nasejmena.cz [cit. 9. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <<https://www.nasejmena.cz/nj/cetnost.php?id=100887&typ=jmeno>>.

- Peary, G. *Quentin Tarantino: Interviews Introduction* [online]. In www.geraldpeary.com, 2004 [cit. 20. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <http://www.geraldpeary.com/books/tarantino_intro.html>.
- *Wikipedia* [online]. In www.wikipedia.org, 2001 [cit. 15. 3. 2013]. Dostupné online z WWW: <[https://en.wikipedia.org/wiki/Trainspotting_\(novel\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Trainspotting_(novel))>.
- *Wikipedia* [online]. In www.wikipedia.org, 2001 [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter#Knihy>.
- *Wikipedia* [online]. In www.wikipedia.org, 2001 [cit. 8. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <https://en.wikipedia.org/wiki/Seven_Pounds#Title>.
- *Wikipedia* [online]. In www.wikipedia.org, 2001 [cit. 13. 4. 2017]. Dostupné online z WWW: <https://en.wikipedia.org/wiki/Naked_Gun_33%E2%85%93:_The_Final_Insult>

Seznam filmů

ZAHRAŇIČNÍ FILMY

1990

- *Sám doma* (Home Alone)
- *Mr. Bean* (Mr. Bean)
- *Střihoruký Edward* (Edward Scissorhands)
- *Pretty Woman* (Pretty Woman)
- *Tanec s vlky* (Dances with Wolves)
- *Smrtonosná past 2* (Die Hard 2: Die Harder)
- *Návrat do budoucnosti III* (Back to the Future Part III)
- *Total Recall* (Total Recall)
- *Mafiáni* (Goodfellas)
- *Duch* (Ghost)
- *Kmotr III* (The Godfather: Part III)
- *Policajt ze školky* (Kindergarten Cop)
- *Rocky V* (Rocky V)
- *Kdopak to mluví 2* (Look Who's Talking Too)
- *Predátor* (Predator)
- *Beverly Hills 90210* (Beverly Hills 90210)
- *Čas probuzení* (Awakenings)
- *Městečko Twin Peaks* (Twin Peaks)
- *Hon na ponorku* (The Hunt for Red October)
- *Hráči se smrtí* (Flatliners)
- *Fresh Prince* (The Fresh Prince of Bel-Air)
- *Misery nechce zemřít* (Misery)
- *Těžko ho zabít* (Hard to Kill)
- *Zelená karta* (Green Card)
- *Lví srdce* (Lionheart)

1991

- *Mlčení jehňátek* (The Silence of the Lambs)
- *Terminátor 2: Den zúčtování* (Terminator 2: Judgment Day)
- *Krok za krokem* (Step by Step)
- *Poslední skaut* (The Last Boy Scout)
- *Žhavé výstřely* (Hot Shots!)
- *Robin Hood: Král zbojníků* (Robin Hood: Prince of Thieves)

- *Addamsova rodina* (The Addams Family)
- *Bláznivá střela 2 a 1/2: Vůně strachu* (Naked Gun 2½ The Smell of Fear)
- *Kutil Tim* (Home Improvement)
- *Bod zlomu* (Point Break)
- *Thelma a Louise* (Thelma & Louise)
- *The Doors* (The Doors)
- *Hook* (Hook)
- *JFK* (JFK)
- *Kráska a zvíře* (Beauty and the Beast)
- *Dvojitý zásah* (Double Impact)
- *Mys hrůzy* (Cape Fear)
- *Návrat do Modré laguny* (Return to the Blue Lagoon)
- *Noc na zemi* (Night on Earth)
- *Hudson Hawk* (Hudson Hawk)
- *Noc s nepřitelem* (Sleeping with the Enemy)
- *Oheň* (Backdraft)
- *Hlava rodiny* (Father of the Bride)
- *Doktor Hollywood* (Doc Hollywood)
- *Nemilosrdná spravedlnost* (Out for Justice)
- *Vražedné pobřeží* (Tropical Head)
- *Kudrnatá holka* (Curly Sue)

1992

- *Sám doma 2: Ztracen v New Yorku* (Home Alone 2: Lost in New York)
- *Gaunerůi* (Reservoir Dogs)
- *Vetřelec 3* (Alien³)
- *Batman se vrací* (Batman Returns)
- *Poslední Mohykán* (The Last of the Mohicans)
- *Osobní strážce* (The Bodyguard)
- *Smrtonosná zbraň 3* (Lethal Weapon 3)
- *Smrt jí sluší* (Death Becomes Her)
- *Základní instinkt* (Basic Instinct)
- *Drákula* (Dracula)
- *Univerzální voják* (Universal Soldier)
- *Sestra v akci* (Sister Act)
- *Přepadení v Pacifiku* (Under Siege)
- *Nesmířitelní* (Unforgiven)
- *Odpadlík* (Renegade)
- *Stůj, nebo maminka vystřelí* (Stop! Or My Mom Will Shoot)
- *Beethoven* (Beethoven)
- *Braindead – Živí mrtví* (Braindead)
- *1492: Dobytí ráje* (1492: Conquest of

- Paradise)
- *Ledové ostří* (The Cutting Edge)
- *Pár správných chlapů* (A Few Good Men)
- *Twin Peaks* (Twin Peaks)
- *Navždy mladý* (Forever Young)
- *Armáda temnot* (Army of Darkness)
- *Aladin* (Alladin)

1993

- *Schindlerův seznam* (Schindler's List)
- *Jurský park* (Jurassic Park)
- *Uprchlík* (The Fugitive)
- *Žhavé výstřely 2* (Hot Shots! Part Deux)
- *Demolition Man* (Demolition Man)
- *Akta X* (The X-Files)
- *Philadelphia* (Philadelphia)
- *Kokosy na sněhu* (Cool Runnings)
- *Walker, Texas Ranger* (Walker, Texas Ranger)
- *Volný pád* (Falling Down)
- *Na Hromnice o den více* (Groundhog Day)
- *Co žere Gilberta Grapea* (What's Eating Gilbert Grape)
- *Chůva k pohledání* (The Nanny)
- *Cliffhanger* (Cliffhanger)
- *Mrs. Doubtfire – Táta v sukni* (Mrs. Doubtfire)
- *Poslední akční hrdina* (Last Action Hero)
- *Carlitova cesta* (Carlito's Way)
- *Zachraňte Willyho* (Free Willy)
- *Addamsova rodina 2* (Addams Family Values)
- *Kdopak to mluví 3* (Look Who's Talking Now)
- *Frasier* (Frasier)
- *Příběh z Bronxu* (A Bronx Tale)
- *Dokonalý svět* (A Perfect World)
- *Samotář v Seattlu* (Sleepless in Seattle)
- *Sestra v akci 2: Znovu v černém hábitu* (Sister Act 2: Back in the Habit)
- *Doktorka Quiniová* (Dr. Quinn, Medicine Woman)

1994

- *Forrest Gump* (Forrest Gump)
- *Vykoupení z věznice Shawshank*

- (The Shawshank Redemption)
- *Pulp Fiction: Historiky z podsvětí* (Pulp Fiction)
- *Přátelé* (Friends)
- *Maska* (The Mask)
- *Lví král* (The Lion King)
- *Blbý a blbější* (Dumb & Dumber)
- *Hvězdná brána* (Stargate)
- *Ace Ventura: Zvířecí detektiv* (Ace Ventura: Pet Detective)
- *Interview s upírem* (Interview with the Vampire: The Vampire Chronicles)
- *Nebezpečná rychlost* (Speed)
- *Pravdivé lži* (True Lies)
- *Sám doma a bohatý* (Richie Rich)
- *Maverick* (Maverick)
- *Policejní akademie 7: Moskevská mise* (Police Academy: Mission to Moscow)
- *Bláznivá střela 33 1/3: Poslední trapas* (Naked Gun 33 1/3: The Final Insult)
- *Junior* (Junior)
- *Vrána* (The Crow)
- *Specialista* (The Specialist)
- *Ed Wood* (Ed Wood)
- *Pohotovost* (ER)
- *Legenda o vášni* (Legends of the Fall)
- *Čtyři svatby a jeden pohřeb* (Four Weddings and a Funera)
- *Takoví normální zabijáci* (Natural Born Killers)
- *Aljaška v plamenech* (On Deadly Ground)

1995

- *Sedm* (Se7en)
- *Statečné srdce* (Braveheart)
- *12 opic* (Twelve Monkeys)
- *Toy story – Příběh hraček* (Toy Story)
- *Mizerové* (Bad Boys)
- *Smrtonosná past 3* (Die Hard: With a Vengeance)
- *Casino* (Casino)
- *Apollo 13* (Apollo 13)
- *Desperado* (Desperado)
- *Nelítostný souboj* (Heat)
- *Obvyklí podezřelí* (The Usual Suspects)
- *Jumanji* (Jumanji)
- *Vodní svět* (Waterworld)
- *Ace Ventura 2: Volání divočiny* (Ace Ventura: When Nature Calls)

- *Čtyři pokoje* (Four Rooms)
- *Xena* (Xena: Warrior Princess)
- *Batman navždy* (Batman Forever)
- *Zlaté oko* (GoldenEye)
- *První rytíř* (First Knight)
- *Nájemní vrazi* (Assassins)
- *JAG* (JAG)
- *Mrtvý muž* (Dead Man)
- *Smrtící epidemie* (Outbreak)
- *Herkules* (Hercules: The Legendary Journeys)
- *Madisonské mosty* (The Bridges of Madison County)

1996

- *Trainspotting* (Trainspotting)
- *Skála* (The Rock)
- *Den nezávislosti* (Independence Day)
- *Mission: Impossible* (Mission: Impossible)
- *Mars útočí!* (Mars Attacks!)
- *Od soumraku do úsvitu* (From Dusk Till Dawn)
- *Fargo* (Fargo)
- *Lid vs. Larry Flynt* (The People vs. Larry Flynt)
- *Vřískot* (Scream)
- *Zamilovaný profesor* (The Nutty Professor)
- *Dračí srdce* (Dragonheart)
- *Spáči* (Sleepers)
- *Sabrina – mladá čarodějnice* (Sabrina, the Teenage Witch)
- *Rolničky, kam se podíváš* (Jingle All the Way)
- *Romeo a Julie* (Romeo + Juliet)
- *Výkupné* (Ransom)
- *101 dalmatinů* (101 Dalmatians)
- *Likvidátor* (Eraser)
- *Anglický pacient* (The English Patient)
- *Boeing 747 v ohrožení* (Executive Decision)
- *Space Jam* (Space Jam)
- *Cable Guy* (The Cable Guy)
- *Twister* (Twister)
- *Poslední zůstává* (Last Man Standing)

1997

- *Titanic* (Titanic)

- *Muži v černém* (Men in Black)
- *Dobrá vůle honění* (Good Will Hunting)
- *Lepší už to nebude* (As Good as It Gets)
- *Městečko South Park* (South Park)
- *Hra* (The Game)
- *Hvězdná brána* (Stargate SG-1)
- *L.A. – Přísně tajné* (L. A. Confidential)
- *Ďáblův advokát* (The Devil's Advocate)
- *Con Air* (Con Air)
- *Ztracený svět: Jurský park* (The Lost World: Jurassic Park)
- *Sedm let v Tibetu* (Seven Years in Tibet)
- *Sám doma 3* (Home Alone 3)
- *Lhář, lhář* (Liar Liar)
- *Hvězdná pěchota* (Starship Troopers)
- *Tváří v tvář* (Face/Off)
- *Batman a Robin* (Batman & Robin)
- *Vetřelec: Vzkříšení* (Alien: Resurrection)
- *Věřte nevěřte* (Beyond Belief: Fact or Fiction)
- *Jackie Brownová* (Jackie Brown)
- *Buffy, přemožitelka upírů* (Buffy the Vampire Slayer)
- *Mr. Bean: Největší filmová katastrofa* (Bean)
- *Kontakt* (Contact)
- *Ally McBealová* (Ally McBeal)
- *Šakal* (The Jackal)

1998

- *Zachraňte vojína Ryana* (Saving Private Ryan)
- *Armageddon* (Armageddon)
- *Kult hákového kříže* (American History X)
- *Truman Show* (The Truman Show)
- *Seznamte se, Joe Black* (Meet Joe Black)
- *Big Lebowski* (The Big Lebowski)
- *Sbal prachy a vypadni* (Lock, Stock and Two Smoking Barrels)
- *Godzilla* (Godzilla)
- *Muž se železnou maskou* (The Man in the Iron Mask)
- *Blade* (Blade)
- *Sex ve městě* (Sex and the City)
- *Láska přes internet* (You've Got Mail)

- *Nepřítel státu* (Enemy of the State)
- *Čarodějky* (Charmed)
- *Zorro: Tajemná tvář* (The Mask of Zorro)
- *Smrtonosná zbraň 4* (Lethal Weapon 4)
- *Město andělů* (City of Angels)
- *Mravenec Z* (Antz)
- *Něco na té Mary je* (There's Something About Mary)
- *Strach a hnus v Las Vegas* (Fear and Loathing in Las Vegas)
- *Zamilovaný Shakespeare* (Shakespeare in Love)
- *Tenká červená linie* (The Thin Red Line)
- *Dr. Dolittle* (Doctor Dolittle)
- *Život brouka* (A Bug's Life)
- *Šest dní, sedm nocí* (Six Days Seven Nights)

1999

- *Zelená míle* (The Green Mile)
- *Matrix* (The Matrix)
- *Šestý smysl* (The Sixth Sense)
- *Klub rváčů* (Fight Club)
- *Americká krása* (American Beauty)
- *Futurama* (Futurama)
- *Star Wars: Epizoda I – Skrytá hrozba* (Star Wars: Episode I – The Phantom Menace)
- *Prci, prci, prcičky* (American Pie)
- *Ospalá díra* (Sleepy Hollow)
- *Mumie* (The Mummy)
- *Velmi nebezpečné záměry* (Cruel Intentions)
- *Toy story 2: Příběh hraček* (Toy Story 2)
- *Griffinovi* (Family Guy)
- *Notting Hill* (Notting Hill)
- *Záhada Blair Witch* (The Blair Witch Project)
- *Pravidla moštárny* (The Cider House Rules)
- *Muž na Měsíci* (Man on the Moon)
- *Deset důvodů, proč tě nenávidím* (10 Things I Hate About You)
- *8 MM* (8 MM)
- *South Park: Peklo na zemi* (South Park: Bigger, Longer & Uncut)
- *Nevěsta na útěku* (Runaway Bride)

- *Jeden svět nestačí* (The World Is Not Enough)
- *Devátá brána* (The Ninth Gate)
- *Odplata* (Payback)
- *Sběratel kostí* (The Bone Collector)

2000

- *Gladiátor* (Gladiator)
- *Requiem za sen* (Requiem for a Dream)
- *Trosečník* (Cast Away)
- *X-Men* (X-Men)
- *Podfu(c)k* (Snatch)
- *Memento* (Memento)
- *60 sekund* (Gone in Sixty Seconds)
- *Po čem ženy touží* (What Women Want)
- *Můj soused zabiják* (The Whole Nine Yards)
- *Gilmorova děvčata* (Gilmore Girls)
- *Scary Movie: Děsnej biják* (Scary Movie)
- *Fotr je lotr* (Meet the Parents)
- *Čokoláda* (Chocolate)
- *Charlieho andělci* (Charlie's Angels)
- *Nezvratný osud* (Final Destination)
- *Pláž* (The Beach)
- *Black Books* (Black Books)
- *Patriot* (Patriot, The)
- *Vyvolený* (Unbreakable)
- *Já, mé druhá já a Irena* (Me, Myself & Irene)
- *Slečna Drsňák* (Miss Congeniality)
- *Mission: Impossible II* (Mission: Impossible II)
- *Černočerná tma* (Pitch Black)
- *Hele vole, kde mám káru?* (Dude, Where's My Car?)
- *Klub sráčů* (Kevin & Perry Go Large)

2001

- *Pán prstenů: Společenstvo Prstenu* (The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring)
- *Shrek* (Shrek)
- *Harry Potter a Kámen mudrců* (Harry Potter and the Philosopher's Stone)
- *Černý jestřáb sestřelen* (Black Hawk Down)
- *Čistá duše* (A Beautiful Mind)
- *Dannyho parťáci* (Ocean's Eleven)

- *Pearl Harbor* (Pearl Harbor)
- *Rychle a zběsile* (The Fast and the Furious)
- *Deník Bridget Jonesové* (Bridget Jones's Diary)
- *Donnie Darko* (Donnie Darko)
- *Příšerky s.r.o.* (Monsters, Inc.)
- *Bratrstvo neohrožených* (Band of Brothers)
- *Mumie se vrací* (Mummy Returns, The)
- *Prci, prci, prcičky 2* (American Pie 2)
- *Svět podle Prota* (K-PAX)
- *Nepřítel před branami* (Enemy at the Gates)
- *Příběh rytíře* (A Knight's Tale)
- *Kokain* (Blow)
- *TI druzí* (The Others)
- *A.I. Umělá inteligence* (Artificial Intelligence: AI)
- *Scary Movie 2* (Scary Movie 2)
- *Moulin Rouge* (Moulin Rouge!)
- *Lara Croft – Tomb Raider* (Lara Croft: Tomb Raider)
- *Hannibal* (Hannibal)

2002

- *Pán prstenů: Dvě věže* (The Lord of the Rings: The Two Towers)
- *Chyť mě, když to dokážeš* (Catch Me If You Can)
- *Harry Potter a tajemná komnata* (Harry Potter and the Chamber of Secrets)
- *Doba ledová* (Ice Age)
- *Spider-Man* (Spider-Man)
- *Hvězdné války: Epizoda II – Klony útočí* (Star Wars: Episode II – Attack of the Clones)
- *Pianista* (The Pianist)
- *Agent bez minulosti* (The Bourne Identity)
- *Kruh* (The Ring)
- *Minority Report* (Minority Report)
- *Muži v černém 2* (Men in Black 2)
- *Telefonní budka* (Phone Booth)
- *Znamení* (Signs)
- *Equilibrium* (Equilibrium)
- *Resident Evil* (Resident Evil)
- *Kuryr* (Transporter, The)
- *Gangy New Yorku* (Gangs of New York)

- *Červený drak* (Red Dragon)
- *Dnes neumírej* (Die Another Day)
- *Blade II* (Blade II)
- *Kriminálka Miami* (CSI: Miami)
- *Insomnie* (Insomnia)
- *Cesta do zatracení* (Road to Perdition)
- *Můj přítel Monk* (Monk)
- *28 dní poté* (28 Days Later...)

2003

- *Pán prstenů: Návrat krále* (The Lord of the Rings: The Return of the King)
- *Piráti z Karibiku: Prokletí Černé perly* (Pirates of the Caribbean: The Curse of the Black Pearl)
- *Hledá se Nemo* (Finding Nemo)
- *Láska nebeská* (Love Actually)
- *Kill Bill* (Kill Bill)
- *Matrix Reloaded* (The Matrix Reloaded)
- *Dva a půl chlapa* (Two and a Half Men)
- *Matrix Revolutions* (The Matrix Revolutions)
- *Poslední samuraj* (The Last Samurai)
- *Božský Bruce* (Bruce Almighty)
- *X-Men 2* (X-Men 2)
- *Terminátor 3: Vzpoura strojů* (Terminator 3: Rise of the Machines)
- *Velká ryba* (Big Fish)
- *Prci, prci, prcičky 3: Svatba* (American Pie: The Wedding)
- *Scary Movie 3* (Scary Movie 3)
- *21 gramů* (21 Grams)
- *Mizerové II* (Bad Boys II)
- *Rychle a zběsile 2* (2 Fast 2 Furious)
- *Johnny English* (Johnny English)
- *Loupež po italsku* (Italian Job, The)
- *Underworld* (Underworld)
- *Charlieho andilci: Na plný pecky* (Charlie's Angels: Full Throttle)
- *Škola ro(c)ku* (The School of Rock)
- *Lara Croft – Tomb Raider: Kolébka života* (Lara Croft Tomb Raider: The Cradle of Life)
- *S.W.A.T. – Jednotka rychlého nasazení* (S.W.A.T.)

2004

- *Harry Potter a vězeň z Azkabanu* (Harry Potter and the Prisoner of Azkaban)

- *Dr. House* (House M.D.)
- *Shrek 2* (Shrek 2)
- *Já, robot* (I, Robot)
- *Troja* (Troy)
- *Million Dollar Baby* (Million Dollar Baby)
- *Osudový dotek* (The Butterfly Effect)
- *Kill Bill 2* (Kill Bill: Vol. 2)
- *Bournův mýtus* (The Bourne Supremacy)
- *Terminál* (The Terminal)
- *Saw: Hra o přežití* (Saw)
- *50x a stále poprvé* (50 First Dates)
- *Spider-Man 2* (Spider-Man 2)
- *Věčný svit neposkvrněné mysli* (Eternal Sunshine of the Spotless Mind)
- *Ztracení* (Lost)
- *Úžasňákovi* (The Incredibles)
- *Van Helsing* (Van Helsing)
- *Den poté* (The Day After Tomorrow)
- *Dannyho parťáci 2* (Ocean's Twelve)
- *Hellboy* (Hellboy)
- *Příběh žraloka* (Shark Tale)
- *Jeho fotr, to je lotr!* (Meet the Fockers)
- *Letec* (The Aviator)
- *Hotel Rwanda* (Hotel Rwanda)
- *Alexander Veliký* (Alexander)

2005

- *Harry Potter a Ohnivý pohár* (Harry Potter and the Goblet of Fire)
- *Karlik a továrna na čokoládu* (Charlie and the Chocolate Factory)
- *Jak jsem poznal Vaši matku* (How I Met Your Mother)
- *Batman začíná* (Batman Begins)
- *Sin City – město hříchu* (Sin City)
- *Star Wars: Epizoda III – Pomsta Sithů* (Star Wars: Episode III – Revenge of the Sith)
- *Mr. & Mrs. Smith* (Mr. & Mrs. Smith)
- *Obchodník se smrtí* (Lord of War)
- *Válka světů* (War of the Worlds)
- *Constantine* (Constantine)
- *Madagaskar* (Madagascar)
- *Mrtvá nevěsta Tima Burtona* (Corpse Bride)
- *Ostrov* (The Island)
- *Útěk z vězení* (Prison Break)
- *King Kong* (King Kong)

- *Království nebeské* (Kingdom of Heaven)
- *Jmenuji se Earl* (My Name Is Earl)
- *Trestná lavice* (Longest Yard, The)
- *Letopisy Narnie: Lev, čarodějnice a skříň* (The Chronicles of Narnia: The Lion, the Witch and the Wardrobe)
- *Zkrocená hora* (Brokeback Mountain)
- *Hitch: Lék pro moderního muže* (Hitch)
- *Pýcha a předsudek* (Pride & Prejudice)
- *Kletba bratří Grimmů* (The Brothers Grimm)
- *Saw 2* (Saw II)
- *Kurýr 2* (Transporter 2)

2006

- *Dokonalý trik* (The Prestige)
- *Piráti z Karibiku: Truhla mrtvého muže* (Pirates of the Caribbean: Dead Man's Chest)
- *300: Bitva u Thermopyl* (300)
- *Šifra mistra Leonarda* (Da Vinci Code, The)
- *Casino Royale* (Casino Royale)
- *Skrytá identita* (The Departed)
- *Auta* (Cars)
- *Ajtáci* (The IT Crowd)
- *Doba ledová 2: Obleva* (Ice Age: The Meltdown)
- *Dexter* (Dexter)
- *X-Men: Poslední vzdor* (X-Men: The Last Stand)
- *Klik – život na dálkové ovládání* (Click)
- *Krvavý diamant* (Blood Diamond)
- *Noc v muzeu* (Night at the Museum)
- *Potomci lidí* (Children of Men)
- *Parfém: Příběh vraha* (Perfume: The Story of a Murderer)
- *Ďábel nosí Pradu* (The Devil Wears Prada)
- *Za plotem* (Over the Hedge)
- *Rychle a zběsile: Tokijská jízda* (The Fast and the Furious: Tokyo Drift)
- *Iluzionista* (The Illusionist)
- *Fontána* (The Fountain)
- *Rocky Balboa* (Rocky Balboa)
- *Zastav a nepřezíješ* (Crank)
- *Scary Movie 4* (Scary Movie 4)
- *Hrdinové* (Heroes)
- *Mission: Impossible III* (Mission:

Impossible III)

2007

- *Teorie velkého třesku* (The Big Bang Theory)
- *Harry Potter a Fénixův řád* (Harry Potter and the Order of the Phoenix)
- *Ratatouille* (Ratatouille)
- *Simpsonovl ve filmu* (The Simpsons Movie)
- *Transformers* (Transformers)
- *Já, legenda* (I Am Legend)
- *Pirátl z Karibiku: Na koncl světa* (Pirates of the Caribbean: At World's End)
- *Bourneovo ultimátum* (The Bourne Ultimatum)
- *Hvězdný prach* (Stardust)
- *Sweeney Todd: Dábelský holič z Fleet Street* (Sweeney Todd: The Demon Barber of Fleet Street)
- *Shrek Třetí* (Shrek the Third)
- *Americký gangster* (American Gangster)
- *Útěk do divočiny* (Into the Wild)
- *Spider-Man 3* (Spider-Man 3)
- *Smrtonosná past 4.0* (Live Free or Die Hard)
- *Tahle země není pro starý* (No Country for Old Men)
- *Zodiac* (Zodiac)
- *Dannyho parůácl 3* (Ocean's Thirteen)
- *Next* (Next)
- *Ghost Rider* (Ghost Rider)
- *Jednotka příliš rychlého nasazení* (Hot Fuzz)
- *P.S. Milujl Tě* (P.S. I Love You)
- *Juno* (Juno)
- *Než sl pro nás přijde* (The Bucket List)
- *Disturbia* (Disturbia)

2008

- *Temný rytíř* (The Dark Knight)
- *Gran Torino* (Gran Torino)
- *Iron Man* (Iron Man)
- *Podivuhodný případ Benjamina Buttona* (The Curious Case of Benjamin Button)
- *Stmívání* (Twilight)
- *96 hodin* (Taken)

- *Milionář z chatrče* (Slumdog Millionaire)
- *Yes Man* (Yes Man)
- *VALL-I* (WALL-I)
- *Indiana Jones a Království křišťálové lebky* (Indiana Jones and the Kingdom of the Crystal Skull)
- *Kung Fu Panda* (Kung Fu Panda)
- *Hancock* (Hancock)
- *Mamma Mia!* (Mamma Mia!)
- *Wanted* (Wanted)
- *Madagaskar 2: Útěk do Afriky* (Madagascar: Escape 2 Africa)
- *Quantum of Solace* (Quantum of Solace)
- *Zohan: Krycí jméno Kadeřník* (You Don't Mess with the Zohan)
- *Valkýra* (Valkyrie)
- *V Bruggách* (In Bruges)
- *Rambo: Do pekla a zpět* (Rambo)
- *Marley a já* (Marley & Me)
- *Po přečtení spalte* (Burn After Reading)
- *Bathory* (Bathory)
- *Sedm životů* (Seven Pounds)
- *Jumper* (Jumper)

2009

- *Avatar* (Avatar)
- *Hanebný panchartl* (Inglourious Basterds)
- *Harry Potter a Princ dvojí krve* (Harry Potter and the Half-Blood Prince)
- *Sherlock Holmes* (Sherlock Holmes)
- *Pařba ve Vegas* (The Hangover)
- *District 9* (District 9)
- *X-Men Origins: Wolverine* (X-Men Origins: Wolverine)
- *Transformers: Pomsta poražených* (Transformers: Revenge of the Fallen)
- *Star Trek* (Star Trek)
- *Zombieland* (Zombieland)
- *Twilight sága: Nový měsíc* (Twilight Saga: New Moon, The)
- *Andělé a démonl* (Angels & Demons)
- *Doba ledová 3: Úsvit dinosaurů* (Ice Age: Dawn of the Dinosaurs)
- *2012* (2012)
- *Vzhůru do oblak* (Up)
- *Strážcl – Watchmen* (Watchmen)
- *500 dní se Summer* ((500) Days of

Summer)

- *Ctihodný občan* (Law Abiding Citizen)
- *Prorocství* (Knowing)
- *Veřejní nepřátelé* (Public Enemies)
- *Rychlí a zběsilí* (Fast & Furious)
- *Imaginárium Dr. Parnasse* (The Imaginarium of Doctor Parnassus)
- *Misfits: Zmetci* (Misfits)
- *Pirátl na vlnách* (The Boat That Rocked)
- *Pan Nikdo* (Mr. Nobody)

2010

- *Počátek* (Inception)
- *Prokletý ostrov* (Shutter Island)
- *Harry Potter a Relikvie smrti: část 1* (Harry Potter and the Deathly Hallows: Part 1)
- *Jak vycvičit draka* (How to Train Your Dragon)
- *Iron Man 2* (Iron Man 2)
- *Expendables: Postradatelní* (The Expendables)
- *Králova řeč* (The King's Speech)
- *Kick-Ass* (Kick-Ass)
- *Alenka v říši divů* (Alice in Wonderland)
- *Černá labuť* (Black Swan)
- *The Social Network* (The Social Network)
- *Na vlásku* (Tangled)
- *Já, padouch* (Despicable Me)
- *Red* (Red)
- *Sherlock* (Sherlock)
- *Twilight Sága: Zatmění* (Twilight Saga: Eclipse, The)
- *Princ z Persie: Písky času* (Prince of Persia: The Sands of Time)
- *127 hodin* (127 Hours)
- *Souboj Titánů* (Clash of the Titans)
- *Shrek: Zvonec a konec* (Shrek Forever After)
- *Čarodějův učeň* (The Sorcerer's Apprentice)
- *Toy story 3: Příběh hraček* (Toy Story 3)
- *Megamysl* (Megamind)
- *Živí mrtví* (The Walking Dead)
- *Scott Pilgrim proti zbytku světa* (Scott Pilgrim vs. the World)

2011

- *Harry Potter a relikvie smrti – část 2* (Harry Potter and the Deathly Hallows: Part 2)
- *Thor* (Thor)
- *Hra o trůny* (Game of Thrones)
- *X-Men: První třída* (X-Men: First Class)
- *Vyměřený čas* (In Time)
- *Všemocný* (Limitless)
- *Sherlock Holmes: Hra stínů* (Sherlock Holmes: A Game of Shadows)
- *Captain America: První Avanger* (Captain America: The First Avenger)
- *Zdrojový kód* (Source Code)
- *Pirátl z Karibiku: Na vlnách podivna* (Pirates of the Caribbean: On Stranger Tides)
- *Warrior* (Warrior)
- *Zrození Planety opic* (Rise of the Planet of the Apes)
- *Drive* (Drive)
- *Rychle a zběsile 5* (Fast Five)
- *Pařba v Bangkoku* (Hangover Part II, The)
- *Zkus mě rozesmát* (Just Go with It)
- *Transformers 3* (Transformers: Dark of the Moon)
- *Správce osudu* (The Adjustment Bureau)
- *Bláznivá, zatracená láska* (Crazy, Stupid, Love.)
- *Šéfové na zabití* (Horrible Bosses)
- *Rango* (Rango)
- *Twilight Sága: Rozbřesk – 1. část* (Twilight Saga: Breaking Dawn: Part One, The)
- *Paul* (Paul)
- *Půlnoc v Paříži* (Midnight in Paris)
- *50/50* (50/50)
- *Mission: Impossible – Ghost Protocol* (Mission: Impossible – Ghost Protocol)

2012

- *Nespoutaný Django* (Django Unchained)
- *Avengers* (The Avengers)
- *Hobit: Neočekávaná cesta* (The Hobbit: The Unexpected Journey)

- An Unexpected Journey
- *Tajemný rytíř povstal* (The Dark Knight Rises)
- *Hunger Games* (The Hunger Games)
- *Skyfall* (Skyfall)
- *Atlas mraků* (Cloud Atlas)
- *Méd'a* (Ted)
- *Expendables: Postradatelní 2* (The Expendables 2)
- *Diktátor* (The Dictator)
- *Prometheus* (Prometheus)
- *Muži v černém 3* (Men in Black 3)
- *21 Jump Street* (21 Jump Street)
- *Prci, prci, prcičky: Školní sraz* (American Pie: Reunion)
- *Looper* (Looper)
- *Sněhurka a lovec* (Snow White and the Huntsman)
- *Temné stíny* (Dark Shadows)
- *Amazing Spider-Man* (The Amazing Spider-Man)
- *Terapie láskou* (Silver Linings Playbook)
- *Argo* (Argo)
- *Madagaskar 3* (Madagascar 3: Europe's Most Wanted)
- *Sinister* (Sinister)
- *Hotel Transylvánie* (Hotel Transylvania)
- *Doba ledová 4: Země v pohybu* (Ice Age: Continental Drift)
- *Země bez zákona* (Lawless)

2013

- *Vlk z Wall Street* (The Wolf of Wall Street)
- *Rivalové* (Rush)
- *Hobit: Šmakova dračí poušť* (The Hobbit: The Desolation of Smaug)
- *Gravitace* (Gravity)
- *Iron Man 3* (Iron Man Three)
- *Velký Gatsby* (The Great Gatsby)
- *Světová válka Z* (World War Z)
- *Millerovi na tripu* (We're the Millers)
- *Hunger Games: Vražedná pomsta* (The Hunger Games: Catching Fire)
- *Muž z ocell* (Man of Steel)
- *Podfukáři* (Now You See Me)
- *Thor: Temný svět* (Thor: The Dark World)

- *Nevědomí* (Oblivion)
- *Zmizení* (Prisoners)
- *Star Trek: Do temnoty* (Star Trek Into Darkness)
- *Jeníček a Mařenka: Lovci čarodějníc* (Hansel & Gretel: Witch Hunters)
- *Plán útěku* (Escape Plan)
- *V zajetí démonů* (The Conjuring)
- *Elysium* (Elysium)
- *Ledové království* (Frozen)
- *Kapitán Phillips* (Captain Phillips)
- *Rychle a zběsile 6* (Fast & Furious 6)
- *Walter Mitty a jeho tajemný život* (The Secret Life of Walter Mitty)
- *Já, padouch 2* (Despicable Me 2)
- *12 let v řetězech* (Twelve Years a Slave)

2014

- *Interstellar* (Interstellar)
- *Na hraně zítřka* (Edge of Tomorrow)
- *Zmizelá* (Gone Girl)
- *Strážci Galaxie* (Guardians of the Galaxy)
- *Hobit: Bitva pět armád* (The Hobbit: The Battle of the Five Armies)
- *Kingsman: Tajná služba* (Kingsman: The Secret Service)
- *X-Men: Budoucí minulost* (X-Men: Days of Future Past)
- *Captain America: Návrat prvního Avengersa* (Captain America: The Winter Soldier)
- *Grandhotel Budapešť* (The Grand Budapest Hotel)
- *Kód Enigmy* (The Imitation Game)
- *John Wick* (John Wick)
- *Americký sniper* (American Sniper)
- *Železná srdce* (Fury)
- *Divergence* (Divergent)
- *22 Jump Street* (22 Jump Street)
- *Ex Machina* (Ex Machina)
- *Hunger Games: Síla vzdoru 1. část* (The Hunger Games: Mockingjay – Part 1)
- *Labyrint: Útěk* (The Maze Runner)
- *Temný případ* (True Detective)
- *Úsvit planety opic* (Dawn of the Planet of the Apes)
- *Teorie všeho* (The Theory of Everything)

- *Jak vycvičit draka 2* (How to Train Your Dragon 2)
- *Zloba – Královna černé magie* (Maleficent)
- *Godzilla* (Godzilla)
- *300: Vzestup říše* (300: Rise of an Empire)

2015

- *Martian* (The Martian)
- *Šílený Max: Zběsilá cesta* (Mad Max: Fury Road)
- *Revenant: Zmrtvýchvstání* (The Revenant)
- *Star Wars: Síla se probouzí* (Star Wars: The Force Awakens)
- *Avengers: Age of Ultron* (Avengers: Age of Ultron)
- *Jurský svět* (Jurassic World)
- *Osm hrozných* (The Hateful Eight)
- *V hlavě* (Inside Out)
- *Ant-Man* (Ant-Man)
- *Spectre* (Spectre)
- *Padesát odstínů šedi* (Fifty Shades of Grey)
- *Rychle a zběsile 7* (Fast & Furious 7)
- *Terminator Genisys* (Terminator Genisys)
- *Everest* (Everest)
- *Sicario: Nájemný vrah* (Sicario)
- *Méd'a 2* (Ted 2)
- *Mission Impossible – Národ grázlů* (Mission: Impossible – Rogue Nation)
- *Most špiónů* (Bridge of Spies)
- *MimonI* (The Minions)
- *Chappie* (Chappie)
- *Krycí jméno U.N.C.L.E.* (The Man from U.N.C.L.E.)
- *Hunger games: Síla vzdoru: 2. část* (The Hunger Games: Mockingjay – Part 2)
- *Jupiter vychází* (Jupiter Ascending)
- *Stážista* (The Intern)
- *Focus* (Focus)
- *San Andreas* (San Andreas)

DOMÁCÍ FILMY

1990

- 1990
- *Kouř*
- *Tichá bolest*
- *Pějme píseň dohola*
- *O zapomnětlivém černokněžníkovi*
- *O Janovi a podivném příteli*
- *Čarodějky z předměstí*
- *Freonový duch*
- *Audience*

1991

- *Obecná škola*
- *Slunce, seno, erotika*
- *Tankový prapor*
- *Discopříběh 2*
- *Requiem pro panenku*
- *Území bílých králů*
- *Žebrácká opera*
- *Hřbitov pro cizince*

1992

- *Dědictví aneb Kurvahošigutntág*
- *Černí baroni*
- *Trhala fialky dynamitem*
- *Kamarád do deště II – Příběh z Brooklynu*
- *Kačenka a strašidla*
- *Přítelkyně z domu smutku*
- *Kačenka a zase ta strašidla*
- *Hříchy pro pátera Knoxe*

1993

- *Česká soda*
- *Nesmrtelná teta*
- *Šakalí léta*
- *Arabela se vrací aneb Rumburak králem Říše pohádek*
- *Konec básníků v Čechách*
- *Svatba upírů*
- *Sedmero krkavců*
- *Nahota na prodej*

1994

- *Bylo nás pět*
- *Princezna ze mlejna*
- *Saturnin*
- *Akumulátor 1*
- *Jízda*
- *Ještě větší blbec, než jsme doufali*
- *Eso*
- *Učitel tance*

1995

- *Byl jednou jeden polda*
- *Playgirls II*
- *Playgirls*
- *Fany*
- *Život na zámku*
- *Nováci*
- *Broučci*
- *Indiánské léto*

1996

- 1996
- *Kolja*
- *Lotrando a Zubejda*
- *Hospoda*
- *Kouzelný měsíc*
- *Zapomenuté světlo*
- *Šeptej*
- *Bumerang*
- *Král Ubu*

1997

- *Četnické humoresky*
- *Báječná léta pod psa*
- *Byl jednou jeden polda II – Major Maisner zasahuje*
- *Knoflíkáři*
- *Zdivočelá země*
- *Pták ohnivák*
- *Rumplcimprcampr*
- *Stůj, nebo se netrefím!*

1998

- *Česká soda*
- *Ranč U zelené sedmy*

- *Pasti, pasti, pastičky*
- *Je třeba zabít Sekala*
- *Jezerní královna*
- *Šmankote, babičko, čaruj!*
- *Lazebník sibiřský*
- *Císař a tambor*

1999

- *Pelišky*
- *Z pekla štěstí*
- *Princezna ze mlejna 2*
- *Byl jednou jeden polda III – Major Maisner a tančící drak*
- *Návrat idiota*
- *Všichni moji blízcí*
- *Policajti z předměstí*
- *Kouzelná školka*

2000

- *Samotáři*
- *Kytice*
- *Musíme si pomáhat*
- *Tele Tele*
- *Cesta z města*
- *Dračí doupě*
- *Král sokolů*
- *Otesánek*

2001

- *Tmavomodrý svět*
- *Rebelové*
- *Z pekla štěstí 2*
- *Jak ukrást Dagmaru*
- *Babí léto*
- *Andělská tvář*
- *Mach, Šebestová a kouzelné sluchátko*
- *Divoké včely*

2002

- *Fimfárum Jana Wericha*
- *Rok d'ábla*
- *Perníková věž*
- *Waterloo po česku*
- *Výlet*
- *Smradi*
- *Musím Tě svést*
- *Brak*

2003

- *Kameňák*
- *Pupendo*
- *Jedna ruka netleská*
- *Želary*
- *Liga vyjímečných*
- *Rytíři ze Šanghaje*
- *Mazaný Filip*
- *Jak básníci neztrácejí naději*

2004

- *Snowbordáci*
- *Kameňák 2*
- *Román pro ženy*
- *Horem pádem*
- *Pojišťovna štěstí*
- *Rodinná pouta*
- *Pánská jízda*
- *Redakce*

2005

- *Kameňák 3*
- *Ordinace v růžové zahradě*
- *Ulice*
- *Anděl Páně*
- *Panic je nanic*
- *Příběhy obyčejného šílenství*
- *Štěstí*
- *Sametoví vrazi*

2006

- *Vratné lahve*
- *Rařiáci*
- *Účastníci zájezdu*
- *Obsluhoval jsem anglického krále*
- *Jak se krotí krokodýli*
- *Ro(c)k podvraťáků*
- *Růžový panter*
- *Kráska v nesnážích*

2007

- *Gyml*
- *Václav*
- *Medvídek*
- *Velmi křehké vztahy*

- *Roming*
- *Venkovský učitel*
- *Kvaska*
- *Bestiář*

2008

- *Comeback*
- *Bobule*
- *Bathory*
- *Sněženky a machři I po 25 letech*
- *U mě dobrý*
- *Nestyda*
- *Ošklivka Katka*
- *Karamazovi*

2009

- *Líbáš jako Bůh*
- *2Bobule*
- *Vyprávěj*
- *Protektor*
- *Peklo s princeznou*
- *Kawasakiho růže*
- *3 sezóny v pekle*
- *Pouta*

2010

- *Občanský průkaz*
- *Ženy v pokušení*
- *Kajínek*
- *Habermannův mlýn*
- *Okresní přebor*
- *Román pro muže*
- *Kuky se vrací*
- *Bastardi*

2011

- *Muži v naději*
- *Lidice*
- *Nevinnost*
- *Tajemství staré bambitky*
- *Alois Nebel*
- *Perfect days*
- *Czech Made Man*

- *Bastardi 2*

2012

- *Probudím se večera*
- *Okresní přebor – Poslední zápas Pepíka Hnátka*
- *Ve stínu*
- *Gympl s (r)učením omezeným*
- *Signál*
- *Líbáš jako d'ábel*
- *Dvanáct měsíčků*
- *Šťastný smolař*

2013

- *Babovřesky*
- *Hořící keř*
- *Příběh kmotra*
- *Kameňák 4*
- *Revival*
- *Ledová archa*
- *Něžné vlny*
- *Nevinné lži*

2014

- *Tři bratři*
- *Vejška*
- *Fair Play*
- *Případy 1. oddělení*
- *Dědictví aneb Kurva se neříká*
- *Pojedeme k moři*
- *Čtvrtá hvězda*
- *10 pravidel jak sbalit holku*

2015

- *Kobry a užovky*
- *Gangster Ka*
- *Padesátka*
- *Sedmero krkavců*
- *Ghoul*
- *Dítě číslo 44*
- *Fotograf*
- *Gangster Ka: Afričan*

Seznam tabulek a grafů

Tabulky

Tabulka 1	Srovnání originálů a překladů v roce 1990 a 2015
Tabulka 2	Otázka číslo 4
Tabulka 3	Otázka číslo 5
Tabulka 4	Otázka číslo 6
Tabulka 5	Otázka číslo 7
Tabulka 6	Otázka číslo 8

Grafy

Graf 1	Délka originálů a jejich překladů v roce 1990 a 2015
Graf 2	Porovnání délky originálních a překladových titulů
Graf 3	Složení respondentů
Graf 4	Odpovědi respondentů podle věku

Seznam příloh na CD

- Příloha 1   Zadání dotazníku Vnímání filmů a seriálů
- Příloha 2   Odpovědi respondentů včetně jejich statistického zpracování